

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU	AUDIT AND GOVERNANCE COMMITTEE
DYDD MERCHER, 21 MEDI 2016 am 2.00 y prynhawn	WEDNESDAY, 21 SEPTEMBER, 2016 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR 1, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI	COMMITTEE ROOM 1, COUNCIL OFFICES, LLANGFNI
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

Annibynnol / Independent

Jim Evans, Dafydd Rhys Thomas a Richard Owain Jones

Plaid Cymru / The Party of Wales

John Griffith (Is-Gadeirydd/Vice-Chair), Alun W Mummery a Nicola Roberts

Grwp Chwyldroad/Revolutionist Group

Peter Rogers

Heb Ymaelodi/Unaffiliated

R Ll Jones (Cadeirydd/Chair)

ALEODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION CYFARFOD 25 GORFFENNAF, 2016** (Tudalennau 1 - 10)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 25 Gorffennaf, 2016.

3 **DATGANIAD O'R CYFRIFON 2015/16 AC ADRODDIAD ISA 260** (Tudalennau 11 - 186)

- Cyflwyno Datganiad o'r Cyfrifon am 2015/16.
- Cyflwyno adroddiad Archwilio Allanol ynglyn â'r archwiliad o'r Datganiadau Cyllidol.

4 **LLYWODRAETHU GWYBODAETH - ADRODDIAD BLYNYDDOL YR UWCH BERCHENNOG RISG GWYBODAETH (UBRG) AM 2015/16** (Tudalennau 187 - 208)

Cyflwyno Adroddiad Blynyddol yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth. (UBRG) am 2015/16.

5 **ADRODDIAD CYNNYDD ARCHWILIO MEWNOL** (Tudalennau 209 - 252)

Cyflwyno Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Ebrill, 2016 i 31 Awst, 2016.

Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 25 Gorffennaf, 2016

PRESENNOL:	Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd) Y Cynghorydd John Griffith (Is-Gadeirydd) Y Cyngorwyr Alun Mummery, Nicola Roberts, Peter Rogers, Dafydd Rhys Thomas Aelodau Lleyg: Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, y Gymuned a Gwella Gwasanaethau) Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (ar gyfer eitem 5) Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM) (ar gyfer eitem 7) Pennaeth Archwilio Mewnol (MH) Rheolwr Archwilio (SP) Rheolwr Gwasanaeth a Rheoli Pherfformiad TGCh (LE) (ar gyfer eitem 3) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cyngorwyr Jim Evans, Richard Owain Jones, H. Eifion Jones (Deilydd Portffolio Cyllid)
HEFYD YN BRESENNOL:	Mr Gwilym Bury (Swyddfa Archwilio Cymru)

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD A GYNHALIWDYD AR 27 MEHEFIN, 2016

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 27 Mehefin, 2016 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Mater yn codi -

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 wrth y Pwyllgor bod yr archwiliad o gyfrifon 2015/16 yn mynd rhagddo ac er gwaethaf peth llithriad yn yr amserlen wreiddiol, mae'r Gwasanaeth Cyllid yn dwyn ynghyd y wybodaeth y mae'r archwilwyr allanol ei hangen a rhagwelir y byddant mewn sefyllfa i adrodd ar ganlyniad yr archwiliad o'r datganiadau ariannol ar gyfer 2015/16 i'r Pwyllgor ym mis Medi fel sy'n ofynnol.

3. DIWEDDARIAD AR Y TREFNIADAU ADFER AR ÔL TRYCHINEB TGCH

Cafwyd diweddariad llafar gan y Rheolwr Gwasanaeth a Rheoli Pherfformiad TGCh ar y cynnydd a wnaed ynghylch gweithredu argymhellion yr adain archwilio mewnol yn dilyn yr archwiliad a wnaed yn 2015/16 o drefniadau Adfer ar ôl Trychineb TGCh a ddarganfu diffygion yn y trefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn y maes hwn.

Dywedodd y Swyddog bod y Gwasanaeth TGCh yn awr bron â gorffen dylunio canolfan cefnogi data bwrpasol. Cynigir cael ail ganolfan ddata i ffwrdd o'r ystafelloedd TGCh ym mhrif swyddfeydd y Cyngor a fydd bob amser yn weithredol, ynghyd â'r brif ganolfan. Gyda'i gilydd, byddant yn rhannu'r pŵer prosesu o redeg systemau allweddol y Cyngor. Os digwydd na fydd modd defnyddio prif swyddfeydd y Cyngor, bydd yr ail ganolfan ddata yn gallu rhedeg gwasanaethau allweddol, sef y gwasanaethau hynny a nodwyd fel rhai hollbwysig e.e gofal cymdeithasol a chyllid. Erys rhywfaint o waith i'w wneud o ran cadarnhau bod y rhestr o wasanaethau allweddol yn gyfoes ac un elfen sydd angen sylw o ran dyluniad yw gallu'r adeilad i wrthsefyll tân a fyddai'n penderfynu am ba hyd y gall y ganolfan ddata oroesi mewn tân. Bydd gan y ganolfan ddata bŵer cydnerth drwy UPS a generadur ar y safle. Mae cyllid cyfalaf ar gyfer y cyfleuster newydd ac mae'r Gwasanaeth TGCh yn hyderus y bydd y prosiect yn cael ei gyflawni o fewn y gyllideb ac erbyn y dyddiad cwblhau a gynlluniwyd, sef Rhagfyr, 2016. Yn ogystal â bod yn gyfleuster wrth gefn, mae hwn yn ddatriasiad o ansawdd a fwiadwyd i gwrrd ag anghenion newidiol y Cyngor, gan ganiatáu iddo ddefnyddio'r pŵer prosesu fel a phan y bydd y busnes ei angen.

O'r wybodaeth a gyflwynwyd cymerodd y Pwyllgor sicrwydd bod cynnydd boddhaol wedi'i wneud o ran ymateb yn briodol i'r materion a nodwyd yn yr adroddiad archwilio mewnol a luniwyd yn 2015/16 o ran cryfhau'r rheolaethau mewn perthynas â threfniadau Adfer ar ôl Trychineb fel bod modd rheoli'r risgiau yn y maes hwn yn effeithiol. Nododd y Pwyllgor y byddai'n ddefnyddiol iddo gael gweld y cynllun ar gyfer adfer ar ôl trychineb yn y man. Dywedodd y Rheolwr Gwasanaeth a Rheoli Pherfformiad TGCh fod y Cynllun Adfer ar ôl Trychineb h.y y gallu i ymateb i drychineb wedi'i gyfyngu gan yr isadeiledd presennol ond y gellid rhoi i'r Pwyllgor ddyluniad o sut y byddai'r system yn gweithredu os digwydd trychineb. Unwaith yr isadeiledd newydd wedi ei sefydlu byddai'r dyluniad hwnnw'n cael ei gynnwys yn y Cynllun Adfer ar ôl Trychineb a byddai modd cyflwyno cynllun i'r Pwyllgor hwn. Cadarnhaodd y Swyddog y bwriedir rhoi prawf ar y system cyn iddi fynd yn fyw, a hynny yn unol â gofynion arfer gorau er mwyn sicrhau ei bod yn gweithio'n iawn a bod modd adfer data mewn ffordd brydlon a dibynadwy os digwydd trychineb.

Penderfynwyd derbyn a nodi'r diweddariad mewn perthynas â chynnydd a wnaed gyda chynlluniau Adfer ar ôl Trychineb TGCh.

CAM GWEITHREDU: Bod y Pwyllgor yn cael crynodeb ysgrifenedig o sut y byddai'r system wrth gefn yn gweithio os digwydd trychineb.

4 ADRODDIAD CYNNYDD GAN Y GWASANAETH ARCHWILIO MEWNOL - CHWARTER 1 2016/17

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod o 1 Ebrill, 2016 hyd at 30 Mehefin, 2016 yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus y DU a Safonau CIPFA yn y DU lle mae gofyn i'r Pennaeth Archwilio Mewnol adrodd o bryd i'w gilydd i'r Pwyllgor ar berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol o gymharu â'r Cynllun Archwilio ar gyfer 2016/17.

Adroddodd y Rheolwr Archwilio Mewnol ar yr agweddau canlynol ar berfformiad y Gwasanaeth :

- Bod 6 o brosiectau archwilio sy'n amrywio o ran cymhlethdod yn 2015/16 nad oeddent wedi'u cwblhau na'u cyhoeddi erbyn 31 Mawrth, 2016 ac maent yn disgyn i'r categori gwaith sy'n mynd rhagddo fel y rhestrir ym mharagraff 3.1.1 yr adroddiad.

- Mae rhestr o dargedau perfformiad ar gyfer y cyfnod hyd at 30 Mehefin, 2015 wedi ei chynnwys yn Atodiad A i'r adroddiad ac mae'n dangos bod 24.19% o archwiliadau a gynlluniwyd wedi'u cwblhau ar hyn o bryd yn erbyn targed blynyddol o 80%.
- Mae rhestr o'r holl aseiniadau archwilio a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yma gan gynnwys gwaith ar y gweill ar gyfer 2015/16 i'w gweld yn Atodiad C i'r adroddiad, ac mae'n crynhoi'r farn a'r argymhellion archwilio mewn perthynas â phob maes a adolygwyd. Ers 1 Ebrill, 2016, cyhoeddwyd dau adroddiad terfynol o Gynllun Gweithredu 'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2015/16 a chwech o Gynllun 2016/17.
- Mae dau o'r archwiliadau cynlluniedig a gwblhawyd yn ystod y chwarter cyntaf wedi cael eu hasesu fel rhai nad ydynt yn darparu lefelau cadarnhaol o sicrwydd. Aseswyd System Rheolaethau Allweddol Budd-daliadau Tai a'r Gyfundrefn Rheoliadau Adeiladu – Ffioedd Arolygu a Gorfodi fel rhai a oedd yn darparu lefel gyfyngedig o sicrwydd.
- Mae argymhellion Archwilio Mewnol yn cael eu graddio fel Uchel, Canolig neu Isel, a hynny yn ôl y risg fel y diffinnir hi yn Atodiad B i'r adroddiad. Y gyfradd gweithredu fel yr oedd ar 30 Mehefin, 2016 oedd bod 72% o'r argymhellion lefel Uchel a Chanolig wedi eu cofnodi fel rhai a weithredwyd.
- Mae rhestr o'r 3 archwiliad dilynol a gynhaliwyd yn ystod y chwarter cyntaf wedi ei chynnwys yn Atodiad E i'r adroddiad ac mae'n dangos nifer yr argymhellion a dderbyniwyd ac a weithredwyd gan Reolwyr ynghyd â'r farn archwilio ddiwygiedig.
- Mae'r ymchwiliadau arbennig a gynhaliwyd gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod yn gyfanswm o 37.70 o ddiwrnodau ac fe'u hamlinellir yn Atodiad F.
- Mae dadansoddiad o berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am chwarter cyntaf blwyddyn ariannol 2016/17 yn dangos bod lefelau perfformiad ar hyn o bryd ar darged.

Rhoddodd y Pwyllgor sylw i'r wybodaeth a gyflwynwyd a nododd y canlynol:

- Nododd y Pwyllgor fod yr archwiliadau mewn perthynas â dau faes (Budd-dal Tai a Ffioedd Adeiladu - Cyfundrefnau Arolygu a Gorfodi) wedi dod o hyd i wendidau yn y rheolaethau allweddol yn y meysydd hynny sy'n golygu na ellir ystyried bod y trefniadau ar gyfer llywodraethu a rheoli risg yn y meysydd hyn yn ddibynadwy. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o'r camau sy'n cael eu cymryd i unio'r sefyllfa ac yn achos yr olaf; nododd y Pwyllgor fod y diffygion yn mynd i wraidd y gwasanaeth. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y system Budd-dal Tai yn system gymhleth sy'n rheoli swmp o wybodaeth ac felly ni ellir rhoi sicrwydd llwyr y gall hi bob amser fod yn 100% cywir. Mae ystyriaeth yn cael ei rhoi i gaffael system electronig i sganio dogfennau papur a gohebiaeth a neilltuo tasgau i aelodau'r Tîm. O'r 12 archwiliad a gyhoeddwyd, cafodd 10 eu derbyn gan Reolwyr ac o'r rheini mae 7 wedi cael eu rhoi ar waith a bydd y 3 sy'n weddill yn cael eu gweithredu erbyn mis Medi. Gyda golwg ar Ffioedd Adeiladu a'r Cyfundrefn Arolygu a Gorfodi, mae'r Pennaeth Gwasanaeth newydd ar gyfer Rheoleiddio a Datblygu Economaidd yn adolygu prosesau gweinyddol y Gwasanaeth. Nododd y Pwyllgor y byddai'n beth ddoeth iddo gadw llygad ar y ddau faes er mwyn sicrhau bod yr argymhellion archwilio yn cael eu rhoi ar waith.
- Nododd y Pwyllgor, mewn perthynas â meysydd gwasanaeth penodol fel y nodir yn Atodiad D, y bu llithriad dros nifer o flynyddoedd ar y dyddiadau y cytunwyd arnynt ar gyfer gweithredu argymhellion archwilio ac mewn rhai achosion, ni chafwyd unrhyw sylwebaeth gan reolwyr i esbonio'r oedi, neu i roi sicrwydd bod y mater yn cael sylw ac y bydd wedi'i gwblhau erbyn dyddiad penodol. Ceisiodd y Pwyllgor eglurhad a oedd hyn o ganlyniad i wasanaethau'n gorfod dal i fyny gydag argymhellion nad oeddent wedi eu gweithredu a holwyd a oes gweithdrefn ar gyfer cysylltu â Rheolwyr mewn achosion lle nad oes cynnydd amlwg wedi cael ei wneud o fewn yr amserlen a bennwyd. Mewn achosion lle'r oedd Rheolwyr wedi cynnig sylwebaeth, nododd y Pwyllgor hefyd y gall y sylwebaeth honno fod yn amwys neu heb amserlen bendant ar gyfer gweithredu, sy'n golygu nad yw'n ddefnyddiol o ran gallu'r Pwyllgor i gadw llygad ar gynnydd a / neu sefydlu a oes unrhyw faterion sy'n atal argymhellion rhag cael eu rhoi ar waith. Hysbyswyd y Pwyllgor bod y gyfradd weithredu ar gyfer argymhellion Uchel a Chanolig bellach wedi codi i 72%. Nid yw'r system a ddefnyddir i gofnodi pa argymhellion a weithredwyd yn arbennig o hawdd i'w defnyddio ac efallai na fydd yr argymhellion sydd wedi eu rhoi ar waith bob amser yn dangos ar y

system. Mewn achosion lle mae'r archwiliad dilynol yn dangos nad yw argymhellion wedi cael eu rhoi ar waith, gall y Pwyllgor alw'r Pennaeth Gwasanaeth perthnasol i gyfrif. Ar ben hynny, mae achos dros addysgu staff yn well am y broses adrodd fel eu bod yn eglurach yn yr hyn maent yn adrodd arno, yn gwybod i bwy y dylid cyflwyno gwybodaeth ac yn ymwybodol o'r pwys a roddir ar y wybodaeth honno.

- Nododd y Pwyllgor o ganlyniad bod angen i'r holl Reolwyr fod yn ymwybodol bod y weithdrefn ar gyfer adrodd i'r Pwyllgor Archwilio yn bwysig a bod angen iddi fod yn effeithiol o ran cyfathrebu pa gynnydd a wnaed gan y gwasanaethau i weithredu ar argymhellion archwilio. Nododd hefyd bod angen i staff ddeall ei bod hefyd yn broses gyhoeddus sy'n golygu y gall adroddiadau anghywir fod yn gamarweiniol. Hysbyswyd y Pwyllgor bod yr UDA yn cael gwybod am argymhellion archwilio bob chwarter; mae angen i'r neges ynghylch pwysigrwydd darparu diweddariadau priodol i roi darlun cywir raeadru i lawr o'r UDA i lefel Penaethiaid Gwasanaeth ac o hynny i reolwyr a staff.
- Nododd y Pwyllgor mewn perthynas ag archwiliadau ysgol bod y rhai a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yn hyn wedi arwain at farn archwilio Rhesymol neu Sylweddol ac fe gymerodd sicrwydd o'r gwelliant yr oedd hyn yn ei dystiolaethau, gan gydnabod hefyd bod rhai materion sy'n parhau i fod angen sylw mewn perthynas â threfniadau llywodraethu ysgolion fel y dangosir gan Atodiad D. Awgrymodd y Pwyllgor y byddai'n werth atgoffa'r Gyfadran Dysgu Gydol Oes o bwysigrwydd ysgolion yn cadw cofnodion cywir a diweddar a chydymffurfio â phrosesau a gweithdrefnau y cytunwyd arnynt. *(Roedd y Cynghorydd John Griffith yn dymuno nodi yn y cyd-destun hwn ei fod yn llywodraethwr yn Ysgol Llannerch-y-medd ac Ysgol Bodedern a chyfeiriodd y Cynghorydd Peter Rogers at ei swydd fel llywodraethwr ysgol hefyd.)*
- Nododd y Pwyllgor bod yr archwiliad dilynol o fân ddyledwyr, fel yr archwiliad gwreiddiol, wedi dyfarnu barn sicrwydd Cyfyngedig a gofynnodd am eglurhad ynghylch pam nad oed pethau wedi gwella. Hysbyswyd y Pwyllgor bod argymhellion yr archwiliad gwreiddiol yn y broses o gael eu rhoi ar waith a bod y gwasanaeth wedi colli staff dros gyfnod o amser a oedd yn golygu nad oedd ganddo'r adnoddau i allu cyflawni rhai elfennau o'r gwaith. Ar hyn o bryd mae'r Tîm Refeniw a Budd-daliadau yn cael ei adolygu a'i ailstrwythuro ac unwaith y bydd hynny wedi ei gwblhau edrychir ar brosesau a gweithdrefnau'r gwasanaeth a bydd tasgau yn cael eu hailneilltuo o fewn y tîm a thrwy hynny fe ryddheir adnoddau i ymgymryd yn rheolaidd ag agweddau ar y gwaith nad ydynt yn cael eu gwneud yn rheolaidd ar hyn o bryd.
- 'Roedd y Pwyllgor yn fodlon o'r wybodaeth a gyflwynwyd a'r diweddariadau llafar fod y rheolaethau mewnol a'r prosesau rheoli risg a llywodraethu corfforaethol a sefydlwyd i reoli'r gwaith o gyflawni amcanion yr Awdurdod yn gweithio'n foddhaol, a lle nodwyd gwendidau, bod camau cywiro'n cael eu cymryd neu wedi eu cynllunio.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

CAM GWEITHREDU: Bod y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn codi gyda'r UDA pa mor bwysig yw bod Rheolwyr yn cyfathrebu'n effeithiol ac amserol i ddarparu darlun clir a chywir o sefyllfa gwasanaethau o ran gweithredu argymhellion archwilio.

5. PRYDERON, CWYNION A CHWYTHU'R CHWIBAN

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad y Swyddog Monitro a oedd yn rhoi amlinelliad o'r materion sy'n codi o dan Bolisi Pryderon a Chwynion y Cyngor am y cyfnod 1 Ebrill, 2015 i 31 Mawrth 2016. Roedd yr adroddiad hefyd yn cynnwys crynodeb lefel uchel o faterion chwythu'r chwiban y rhoddwyd gwybod amdanynt yn ystod yr un cyfnod, yn ogystal â chwynion am y Gwasanaethau Cymdeithasol lle nad yw'r achwynydd yn ddefnyddiwr gwasanaeth.

(Datganodd y Cynghorydd Peter Rogers ddiddordeb a oedd yn rhagfarnu yn y mater hwn ac ni chymerodd ran yn y drafodaeth na'r penderfyniad yn ei gylch. Hysbysodd Mrs Sharon Warnes y Pwyllgor ei bod yn aelod o Fwrdd Ymgynghorol yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus)

Amlygodd y Swyddog Monitro yr ystyriaethau canlynol:

- Yn ystod y cyfnod dan sylw, cofnodwyd 261 o bryderon a derbyniwyd 59 o gwynion ffurfiol.
- Mae nifer y cwynion a dderbyniwyd wedi gostwng i 59 o 65 yn 2014/15 ac o 66 yn 2013/14. Y nifer uchaf o gwynion a gofnodwyd ers casglu'r ystadegau oedd yn 2011/12 pan gofnodwyd 89 o gwynion o dan y Polisi.
- Yr ymateb cyffredinol i gwynion a gyhoeddwyd o fewn y terfyn amser penodedig (20 diwrnod gwaith) yw 70%.
- O'r 59 o gwynion a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod, cafodd 10 eu cadarnhau yn llawn, 6 eu cadarnhau'n rhannol ac ni chafodd 43 eu cadarnhau o gwbl. Cyfeiriwyd 5 cwyn at yr Ombwdsmon ond ni dderbyniodd yr un ohonynt ar gyfer ymchwiliad. Mae dadansoddiad o'r pryderon a'r cwynion fesul gwasanaeth ym mharagraff 8.
- Mae'r Cyngor hefyd yn cofnodi canmoliaethau a dderbyniwyd a chofnodwyd 561 yn ystod y cyfnod perthnasol. Yn ogystal, derbyniwyd 2,059 o sylwadau cadarnhaol yn yr Oriel a 513 ym Mharc Gwledig y Morglawdd. Mae dadansoddiad o'r ganmoliaeth yn ôl gwasanaeth ym mharagraff 9.
- Mae'r Polisi Pryderon a Chwynion yn rhoi pwyslais ar ddysgu gwersi o gwynion a thrwy hynny wella gwasanaethau. Mae'r materion a nodir ym mharagraff 10 o'r adroddiad yn cael eu nodi fel gwersi a ddysgwyd, ond nid oedd angen rhoi cynlluniau gweithredu ffurfiol ar waith ar eu cyfer.
- Yn ystod 2015/16, cyflwynwyd 5 o gwynion i'r Ombwdsmon ac roedd y cyfan ohonynt yn ymwneud â'r Gwasanaethau Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd. Ar ôl edrych ar y cwynion ac ymatebion y Cyngor, penderfynodd yr Ombwdsmon beidio ag ymchwilio i'r cwynion.
- Ceir crynodeb o'r cwynion yn erbyn Aelodau Etholedig ym mharagraff 12 yr adroddiad.
- Derbyniwyd un gŵyn yn ymwneud ag iaith yn ystod y flwyddyn ac fe'i cofnodwyd yn y dadansoddiad o'r cwynion o dan y Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes a hefyd ym mharagraff 10 o dan y 'gwersi a ddysgwyd.'
- Mae crynodeb o gwynion chwythu'r chwiban y cafwyd gwybod amdanynt gan wasanaethau yn 2015/16 ym mharagraff 12 yr adroddiad.

Ystyriodd y Pwyllgor yr adroddiad a nododd y materion canlynol:

- Nododd y Pwyllgor fod y 261 o bryderon a'r 59 o gwynion a dderbyniwyd wedi arwain at nodi dim ond tair gwers i'w dysgu ac awgrymwyd y dylai cymaint â hynny o atborth fod wedi esgor ar fwy o gyfleoedd dysgu ar gyfer yr Awdurdod, ac y dylai'r Awdurdod fod yn ceisio gweld ei hun fel awdurdod sy'n dysgu. Hysbyswyd y Pwyllgor bod 207 o'r pryderon wedi'u cofrestru gan y Gwasanaeth Rheoli Gwastraff ac roedd y rhain yn ymwneud â'r un mater, sef newid ym mholisi codi tâl y Cyngor ar gyfer casglu gwastraff swmpus. Mabwysiadwyd a gweithredwyd y newid heb adolygu'r prosesau gwaith ategol, gan gynnwys y gwasanaeth ffôn, ac arweiniodd hynny at nifer fawr o ymholiadau gan y cyhoedd na allai'r gwasanaeth ymdopi â nhw ac oedi o ran ateb galwadau a phrosesu taliadau. Mae'r Tîm Trawsnewid Corfforaethol wedi gweithio gyda'r gwasanaeth i fynd i'r afael â'r systemau a'r prosesau. Cofnodwyd 13 o bryderon ar gyfer y chwarter dilynol mewn perthynas â'r un gwasanaeth ac roedd 5 ohonynt am y system ffôn - sy'n welliant sylweddol ac sy'n dangos bod y mater yn cael sylw a bod gwers wedi eu dysgu, sef bod angen adolygu prosesau ategol pan fo polisi'n cael ei newid. Yn fwy cyffredinol, mae gwaith yn mynd rhagddo ar wella'r rhyngwyneb rhwng systemau a'r gwasanaeth i gwsmeriaid drwy symud fwyfwy tuag at brosesau digideiddio ynghyd â gwaith i gyflwyno, hwyluso a hyrwyddo dulliau talu eraill. Mae'r argymhellion hefyd yn cydnabod bod y maes 'gwersi a ddysgwyd' yn y dylid ei ddatblygu.
- Gofynnodd y Pwyllgor pa wybodaeth oedd ar gael i bwrpas cymharu gydag awdurdodau eraill fel y gall gael gwell syniad o sut mae'r Cyngor yn cymharu gyda nhw. Cyfeiriodd y Swyddog Monitro at nifer y cwynion a dderbyniwyd yn yr un cyfnod gan ddau awdurdod arall yng Ngogledd Cymru yr ystyrir eu bod yn perfformio'n dda a dywedodd bod yr awdurdodau hynny wedi cael mwy o gwynion na'r Cyngor hwn.
- Nododd a chroesawodd y Pwyllgor y wybodaeth mewn perthynas â chwythu'r chwiban fel tystiolaeth bod staff yn ymwybodol o'r polisi a'u bod yn ddigon hyderus, pan fyddant yn troi at y polisi, y bydd eu llais yn cael ei glywed ac y bydd eu pryderon yn cael sylw.

- Nododd y Pwyllgor fod nifer y cwynion yn gostwng a bod yr Awdurdod wedi derbyn nifer o ganmoliaethau, a'i fod yn fodlon bod y diweddariad a roddwyd yn dangos bod gwersi wedi'u dysgu o'r cwynion a'r pryderon a dderbyniwyd. Er hynny, nododd y Pwyllgor y gall nifer isel o gwynion hefyd fod yn arwydd o lefel isel o wybodaeth am y drefn gwyno a / neu ddisgwyliadau isel y bydd pryderon yn cael sylw er ei fod yn fodlon nad dyna oed yr achos yn Ynys Môn.

Penderfynwyd bod y Pwyllgor yn -

- **Derbyn yr adroddiad fel un sy'n darparu sicrwydd rhesymol bod y Cyngor yn cydymffurfio â'i Bolisi Cwynion a Chanmoliaeth a'r Polisi Chwythu'r Chwiban.**
- **Cytuno bod Swyddogion yn ymgymryd â gwaith pellach gyda golwg ar sicrhau y bydd y broses yn cynnwys mwy o bwyslais ar y canlynol:**
 - **nodi gwersi a ddysgwyd, a'r newidiadau sy'n codi ohonynt, a bod y gwasanaethau yn eu rhoi ar waith.**
 - **dadansoddi'r data corfforaethol cyffredinol a gwneud y defnydd gorau o'r wybodaeth;**
 - **asesu a oes rôl gyfochrog ac ategol i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ystyried unrhyw batrymau sy'n dod i'r amlwg.**

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH

6. ADOLYGIAD BLYNYDDOL RHEOLI'R TRYSORLYS 2015/16

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor ac ar gyfer sylwadau, adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 a oedd yn ymgorffori'r Adolygiad Rheoli'r Trysorlys Blynyddol ar gyfer 2015/16. Roedd yr adroddiad yn rhoi manylion y sefyllfa alldro ar gyfer gweithgareddau trysorlys yn 2015/16 ac yn cadarnhau y cydymffurfiwyd â pholisiau'r Cyngor a gymeradwywyd eisoes gan yr Aelodau.

Ymhelaethodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 ar yr elfennau canlynol o'r adolygiad Rheoli'r Trysorlys:

- Gweithgaredd Cyfalaf. Amlinellir gwir wariant cyfalaf y Cyngor a sut mae wedi ariannu yn nhabl 2.2 yr adroddiad ac mae'n un o'r dangosyddion darbodus.
- Effaith y gweithgaredd hwn ar ddyled sylfaenol y Cyngor (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae GCC y Cyngor ar gyfer y flwyddyn yn nhabl 3.3.4 ac mae'n ddangosydd darbodus allweddol.
- Sefyllfa gyffredinol y Trysorlys yn nodi sut mae'r Cyngor wedi benthycu mewn perthynas â'i ddyledion a'r effaith ar falansau buddsoddi. Yn wyneb y cyfraddau llog cyfredol a'r cyfraddau a ragwelir, ynghyd â risgiau credyd gwrthbartion, y dylid parhau i fewnoli benthycu, o leiaf yn y tymor byr, sydd yn y strategaeth a roddwyd ar waith ym mhob un o'r pum mlynedd diwethaf. Mae'r sefyllfa fenthycu gros wedi cynyddu yn ystod 2015/16 oherwydd y benthyciad gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus i brynu allan o'r system gymhorthdal ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai sy'n disodli'r hen gymorthdaliadau i Lywodraeth Cymru.
- Y ffigyrau benthycu a buddsoddi ar gyfer y Cyngor fel yr oeddent ar ddiwedd blynyddoedd ariannol 2014/15 a 2015/16. Dangosir y rhain ym mharagraff 4.1 yr adroddiad ac yn fanylach yn Atodiad 1. Ni chafodd unrhyw ddyledion eu had-drefnu yn ystod y flwyddyn oherwydd bod y gwahaniaeth o 1% rhwng cyfraddau benthycu newydd y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus a chyfraddau ad-dalu cynamserol yn golygu nad yw'n werth ad-drefnu dyledion.
- Gweithgarwch buddsoddi. Mabwysiadwyd ymagwedd ofalus yn sgil yr ansicrwydd parhaus yn dilyn yr argyfwng ariannol yn 2008 lle byddai buddsoddiadau'n parhau i gael eu dominyddu gan ystyriaethau risg gwrthbartion isel sy'n golygu dychweliadau cymharol isel o gymharu â chyfraddau benthycu. Yn y sefyllfa hon, y strategaeth trysorlys oedd gohirio benthycu er mwyn osgoi cost cadw lefelau uwch o fuddsoddiadau a lleihau risg gwrthbarti. Y strategaeth fuddsoddi ddisgwyliedig oedd cadw at adneuron tymor byrrach er y cedwir y gallu i fuddsoddi am gyfnodau hwy.

- Diogelwch Buddsoddiadau ac Ansawdd Credyd. Nid chafodd unrhyw sefydliadau yr oedd y Cyngor wedi buddsoddiad ynddynt anhawster i ad-dalu buddsoddiadau a llog ar amser ac yn llawn yn ystod y flwyddyn. Arweiniodd canlyniad Refferendwm y DU at israddio'r rhagolygon tymor hir ar gyfer banciau'r DU o ragolwg sefydlog i ragolwg negyddol. Fodd bynnag mae eu graddfeydd tymor byr a chanolig yn dal i fod o fewn y graddfeydd priodol a gymeradwywyd yn Strategaeth Rheoli Trysorlys 2015/16. Mae statws y banciau ac adneuon y Cyngor yn cael eu hadolygu'n gyson er mwyn sicrhau y gellir gostwng y risgiau i'r Cyngor cymaint â phosib.

Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a gwnaed y pwyntiau canlynol:

- Nododd y Pwyllgor fod y Cyngor wedi cydymffurfio â'r dangosyddion darbodus a thrysorlys allweddol yn 2015/16.
- Nododd y Pwyllgor y benthycwyd i bwrpas cyfalaf yn unig ac nad aethpwyd dros y terfyn benthycia statudol (y terfyn awdurdodedig).
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar effaith trefniadau benthycia'r Cyngor ar y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion a faint o gyfraniad y Cyngor i'r rhaglen fyddai'n seiliedig ar dderbyniadau cyfalaf a faint fyddai'n seiliedig ar fenthycia. Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor y byddai'r Cyngor yn benthycia mwy yn y tymor byr hyd nes y ceir derbyniadau cyfalaf i wneud iawn am y diffyg. Mae Ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys y Cyngor, Capita, wedi cael cais i adolygu gofynion benthycia'r Cyngor dros y blynyddoedd nesaf er mwyn cymryd Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain i ystyriaeth a bydd canlyniad yr adolygiad yn sail ar gyfer strategaeth fenthycia'r Cyngor dros y tymor hir.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar effaith Brexit ar gyfraddau llog ac a ydynt yn fwy tebygol o godi o ganlyniad. Rhoddwyd gwybod i'r Pwyllgor y gallai'r ansicrwydd sy'n bodoli mewn perthynas â nifer o ffactorau allweddol yrru cyfraddau llog i fyny neu i lawr, ond y byddai cynnydd o gwmpas 2% neu 3% yn rhoi pwysau ar y gyllideb refeniw. Os bydd arwyddion y gallai cyfraddau llog godi yna fe adolygir sefyllfa fenthycia'r Cyngor ac ystyrir ad-dalu rhai benthyciadau a benthycia'n gynt i fanteisio ar y cyfraddau llog isel. Fodd bynnag, mae'r amseru yn hollbwysig ac mae'r Awdurdod yn cael cyngor gan Capita a'i ymgynghorwyr rheoli'r trysorlys ynghylch yr amser gorau posib i fenthyci; nid ystyrir bod y Cyngor wedi cyrraedd y pwynt hwnnw ar hyn o bryd. Er bod bwch sylweddol rhwng lefel fenthycia'r Cyngor a'r terfyn awdurdodedig mae unrhyw fenthyciadau ychwanegol yn bwydo drwedd i'r costau ariannu cyfalaf sy'n cael sgil-ffaith ar y gyllideb refeniw.
- Nododd y Pwyllgor wedi hynny bod angen i'r Cyngor fod yn ymwybodol o'r effaith ar y gyllideb refeniw os ymrwymir i fenthycia mwy.

Penderfynwyd:

- **Nodi y bydd y ffigyrau alldro yn yr adroddiad yn parhau i fod yn amodol hyd nes y cwblheir ac y llofnodir yr archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2015/6; adroddir ar unrhyw addasiadau sylweddol canlyniadol i'r ffigyrau a gynhwysir yn yr adroddiad fel y bo'n briodol.**
- **Nodi'r dangosyddion darbodus a thrysorlys amodol ar gyfer 2015/16 o fewn yr adroddiad.**
- **Derbyn a nodi'r adroddiad ar yr Adolygiad Rheoli Trysorlys Blynyddol ar gyfer 2015/16 a'i i anfon ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith heb sylwadau pellach.**

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH

7. ARCHWILIAD ALLANOL - ADRODDIAD GWELLA BLYNYDDOL YNYS MÔN 2015/16

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad Gwella Blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer 2015/16 mewn perthynas â Chyngor Sir Ynys Môn. 'Roedd yr adroddiad yn crynhoi'r gwaith archwilio a wnaed yn y Cyngor ers cyhoeddi'r adroddiad diwethaf ym mis Rhagfyr 2015 ac 'roedd yn cynnwys crynodeb o gasgliadau adroddiadau gan reoleiddwyr perthnasol eraill sef AGGCC; Estyn a Chomisiynydd y Gymraeg.

Gan gymryd i ystyriaeth y gwaith a wnaed yn y Cyngor gan y cyrff adolygu allanol perthnasol yn 2015/16 cadarnhaodd Mr Gwilym Bury bod yr Archwilydd Cyffredinol yn casglu, ar y cyfan, bod y Cyngor wedi parhau i wneud cynnydd yn y meysydd blaenoriaeth tra'n ailstrwythuro ei drefniadau llywodraethu ac arweinyddiaeth, a'i fod yn parhau i fod yn hunanymwybodol a'i fod yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol 2009 a sicrhau gwelliant yn ystod 2016/17. Er nad yw'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud unrhyw argymhellion statudol, mae'r adroddiad yn gwneud cynigion ar gyfer gwelliannau mewn rhai o'r meysydd a adolygwyd.

Adroddodd Mr Gwilym Bury o Swyddfa Archwilio Cymru ar y canfyddiadau manwl mewn perthynas â'r meysydd allweddol a aseswyd mewn perthynas â Pherfformiad, Defnydd o Adnoddau a Llywodraethiant, gan gynnwys gwasanaethau lle gwnaed gwelliannau yn ogystal â meysydd lle mae angen gwella mwy ar berfformiad a / neu drefniadau.

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y pwyntiau canlynol:

- O ran gwerthusiad Estyn o berfformiad ysgolion, nododd y Pwyllgor bod canran y disgyblion sy'n ennill pum gradd A * i A neu gyfwerth yn Ynys Môn wedi gostwng ers 2012 a'i fod yn is na chyfartaledd Cymru yn 2015. Roedd y Pwyllgor yn pryderu am y dirywiad hwn yn enwedig yng nghyd-destun y fenter Ynys Ynni a'r cyfleoedd cyflogaeth sgil uchel sy'n debygol o gael eu creu a gofynnodd am gadarnhad bod mesurau i wella lefelau cyrhaeddiad disgyblion yn cael eu gweithredu. Hysbyswyd y Pwyllgor bod Swyddfa Archwilio Cymru wedi cyhoeddi adroddiad ar ansawdd y Gwasanaethau Gwella Ysgolion a ddarperir gan Gonsortiw Gogledd Cymru (GwE). 'Roedd y Pwyllgor o'r farn y byddai'n ddefnyddiol iddo ystyried adroddiad ar GwE o gofio'r cyswllt rhyngddo â pherfformiad ysgolion, ynghyd ag unrhyw Gynllun Gweithredu a baratowyd gan y consortiw mewn ymateb i'r adroddiad, yn ogystal â gwybodaeth am y gwasanaethau cymorth a gwella a ddarperir gan GwE o bersbectif penodol Ynys Môn.
- Yn ogystal ag asesu ac adolygu perfformiad a goruchwyllo'r trefniadau a'r prosesau sy'n sail i berfformiad, nododd y Pwyllgor y dylai fod yn ystyried ehangu ei bersbectif drwy dderbyn gwybodaeth gymharol yn amlach i helpu'r Pwyllgor roi'r perfformiad yn ei gyd-destun.
- Yng nghyd-destun adroddiad Gwerthuso Perfformiad AGGCC ar gyfer 2014/15 a defnydd y Cyngor o adnoddau, gofynnodd y Pwyllgor am ddiweddariad ar y sefyllfa mewn perthynas â gwasanaethau'r Cyngor ar gyfer oedolion a phlant. Nododd y Pwyllgor, yn wyneb y problemau cyllido cenedlaethol mewn perthynas â darparu gofal cymdeithasol i oedolion a chwestiynau o amgylch hyfywedd ariannol nifer gynyddol o ddarparwyr gofal cymdeithasol i oedolion, y gallai fod yn ddefnyddiol iddo gael gwybod sut mae cynlluniau ariannol y Cyngor yn helpu i fynd i'r afael â'r mater hwn. *(Datganodd Mr Richard Barker ddi-ddordeb yn y cyd-destun hwn fel ymddiriedolwr i ddarparwr gofal cymdeithasol).*

Penderfynwyd derbyn yr Adroddiad Gwella Blynyddol ar gyfer 2015/16 a nodi ei gynnwys.

CAMAU GWEITHREDU:

- **Rhoi adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar ansawdd y Gwasanaethau Gwella Ysgolion a ddarperir gan Gonsortiw Gogledd Cymru (Gwe) ynghyd â Chynllun Gweithredu canlyniadol y consortiw i'r Pwyllgor i'w hystyried.**
- **Rhoi gwybodaeth i'r Pwyllgor mewn perthynas â sut y mae defnydd y Cyngor o adnoddau a chynlluniau ariannol yn cymryd i ystyriaeth y materion cyllido cyfredol mewn perthynas â gofal cymdeithasol i oedolion a gwasanaethau plant.**

Cyflwynwyd a nodwyd y Dystysgrif Cydymffurfiaeth ar gyfer Cynllun Gwella 2016/17 Cyngor Sir Ynys Môn yn cadarnhau bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan y Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a'i fod wedi gweithredu'n unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru.

8 ARCHWILIO ALLANOL – RHAGLEN ARCHWILIO GWAITH PERFFORMIAD

Cafwyd diweddariad gan Mr Gwilym Bury, Swyddog Archwilio Cymru, ar statws Rhaglen Gwaith Perfformiad SAC a oedd yn cynnwys astudiaethau gwerth am arian, astudiaethau llywodraeth leol a gwaith perfformiad lleol o ran adroddiadau a gyhoeddwyd, adroddiadau a gynlluniwyd ac adroddiadau sydd ar y gweill. **Nodwyd y wybodaeth gan y Pwyllgor.**

Y Cyngorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd

1

DRAFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MON	
REPORT TO:	PWYLLGOR ARCHWILIO
DATE:	21 MEDI 2016
SUBJECT:	CYFRIFON TERFYNOL 2015/16
PORTFOLIO HOLDER(S):	CYNGHORYDD H E JONES
LEAD OFFICER(S):	R MARC JONES
CONTACT OFFICER(S):	BETHAN H OWEN / CLAIRE KLIMASZEWSKI
<p>Nature and reason for reporting</p> <p>Adroddiad Esboniadol ar gyfer Cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon Terfynol yn cynnwys sylwadau ar y prif faterion yn codi o'r Archwiliad o'r Cyfrifon</p>	

1. CEFNDIR

- 1.1** Cafodd Datganiad Cyfrifon drafft Cyngor Sir Ynys Mon eu cyflwyno ar gyfer eu harchwilio ar 27 Mehefin 2016. Mae rhan fwyaf o'r gwaith archwilio manwl wedi ei gwblhau erbyn hyn ac mae Adroddiad yr Archwiliwr wedi cael ei gyflwyno. Mae nifer o newidiadau i'r drafft wedi eu hymgoffori i'r Cyfrifon.
- 1.2** Ar yr amod y ceir cadarnhad gan Cyngor Sir Ynys Mon, bydd y Cyfrifon yn cael eu llofnodi gan Bennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) - Swyddog Adran 151 a Cadeirydd y Cyngor a'u cyhoeddi wedi i ni dderbyn Barn yr Archwiliwr.

2. ANSAWDD Y BROSES

- 2.1** Mae'r Cyfrifon wedi eu harchwilio argyfer 2015/16, unwaith eto wedi eu cwblhau erbyn y dyddiad gofynol stadudol.
- 2.2** Rwyn'n falch hefyd, o ddweud bod y gwelliannau i'r broses archwilio a nodwyd llynedd wedi parhau a bod yr holl faterion o gododd yn ystod y broses archwilio wedi cael sylw mewn modd amserol a boddhaol.

3. NEWIDIADAU I'R CYFRIFON

- 3.1** Mae'r manylion am y prif newidiadau i'r cyfrifon drafft fel y'u gwelir yn Adroddiad yr Archwiliwr Atodiad 3. Mae'r holl diwygiadau wedi eu cytuno ac wedi eu newid yn y Daganiad Cyfrifon.
- 3.2** Mae'r newidiadau sylweddol yr oedd angen eu gwneud i'r datganiadau drafft wedi eu cyfyngu at ei gilydd i :-
- Newidiadau yn y Fantolen mewn perthynas a symudiadau o ran prisiau asdeau sefydlog ;
 - Newidiadau i lefelau'r cronfeydd wrth gefn a'r ddarpariaeth i adlewyrchu'r gofynion diwygiedig yn dilyn yr archwiliad, yn enwedig o ran Tal Cyfartal ac Arfarnu Swyddi, lle mae trosglwyddiad o'r Ddarpariaeth i Cronfeydd wrth Gefn wedi ei neud er mwyn adlewyrchu sefyllfa gyfredol y prosiectau hyn.

4. ARGYMHELLIAD O'R ARCHWILIWR

- 4.1** Mae'r Achwilwyr yn dilyn eU gwaith a'r Datganiadau Cyfrifon 2015/16 wedi gwneud 11 argymhelliad am welliannau ar gyfer yr flwyddyn ariannol nesaf. Mae'r argynhallion wedi cael eu derbyn gan tim Rheolaeth Cyllid a fydd yn gwneud yn siwr fod yr holl argymhellion yn cael eu cyflawni.

5. ARGYMHELLIAD

- 5.1** Cynigir bod y Pwyllgor Archwilio'n gwneud argymhelliad i'r Cyngor Sir i gadarnhau ei fod yn derbyn y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2015/16.
- 5.2** Y Pwyllgor Archwilio i gymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a chyfeirio'r ddogfen i Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr i'w lofnodi.

R MARC JONES

PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

15 MEDI 2016

Ynys Môn

THE ISLE OF Anglesey

Datganiad o'r Cyfrifon 2015/16

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.gov.uk

www.anglesey.gov.uk

 [cyngormon](https://www.facebook.com/cyngormon)
ioacc Tudalen 14

 [@cyngormon](https://twitter.com/cyngormon)
[@angleseycouncil](https://twitter.com/angleseycouncil)

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad Cyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	13
	Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol	14
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	16
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	17
	Y Fantolen	18
	Datganiad Llif Arian	19
Nodyn 1	Datganiad o Bolisiâu Cyfrifo	20
Nodyn 2a	Safonau cyfrifo a gyhoeddwyd ond nad ydynt eto wedi eu mabwysiadu	44
Nodyn 2b	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi a'u mabwysiadu	44
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiâu Cyfrifo	45
Nodyn 4a	Tybiaethau a wnaed am y dyfodol a ffynonellau pwysig eraill o amcangyfrif ansicr	45
Nodyn 4b	Addasiadau o ran y cyfnod blaenorol, newidiadau mewn polisiâu cyfrifo, amcangyfrifon a chamgymeriadau	47
Nodyn 5	Eitemau Sylweddol o Incwm a Gwariant	47
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	47
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Ariannu dan Reoliadau	48
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	50
Nodyn 9	Balansau Ysgolion	51
Nodyn 10	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	51
Nodyn 11	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	52
Nodyn 12	Gwariant Gweithredol Arall	56
Nodyn 13	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	56
Nodyn 14	Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	56
Nodyn 15	Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	57
Nodyn 16	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	59
Nodyn 17	Asedau Treftadaeth	59
Nodyn 18a-c	Eiddo Buddsoddiad	61
Nodyn 19	Asedau Annirweddol	62
Nodyn 20	Gwariant Cyfalaf a Chyllido	63
Nodyn 21	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	63
Nodyn 22	Prydlesau	64
Nodyn 23	Rhestrau stoc	64
Nodyn 24	Dyledwyr	64
Nodyn 25	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	65
Nodyn 26	Credydwyr	65
Nodyn 27	Darpariaethau	66
Nodyn 28	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredu	67
Nodyn 29	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	67
Nodyn 30	Llif Arian o Weithgareddau Ariannu	68
Nodyn 31	Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau	68

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 32	Gweithrediadau Masnachol	73
Nodyn 33	Lwfansau Aelodau	73
Nodyn 34	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	73
Nodyn 35	Pecynnau Ymadael	75
Nodyn 36	Ffioedd Archwilio Allanol	76
Nodyn 37	Incwm Grantiau	76
Nodyn 38	Partïon Cysylltiedig	77
Nodyn 39	Cronfeydd Ymddiriedol	79
Nodyn 40	Cynllun Pensiynau Athrawon	81
Nodyn 41	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	81
Nodyn 42	Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Ymrwymadau Posibl	87
Nodyn 43	Asedau Amodol	88
Nodyn 44	Offerynnau Ariannol	88
Nodyn 45	Natur a lefel y risgiau sy'n codi o'r offerynnau ariannol	90
Nodyn 46	Cyd-bwyllgorau	93
Nodyn 47	Troi Tai'n Gartrefi	94
Nodyn 48	Y Dreth Gyngor	94
Nodyn 49	Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA)	95
Nodyn 50	Morwrol	96
	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans CRT - Nodiadau ar y Cyfrif Refeniw Tai	97
Atodiad 1	106	102
Atodiad 2	Geirfa	104
Atodiad 3	Llyfryddiaeth	112
	Datganiad Llywodraethu Blynyddol	113

Adroddiad Naratif

Cyhoeddir y Datganiad Cyfrifon bob blwyddyn er mwyn rhoddi i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartion eraill sydd â diddordeb, wybodaeth glir ynghylch sefyllfa ariannol y Cyngor. Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n rhan allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllawiau effeithiol i'r materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y cyfrifon. Gwneir hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys a hawdd i'w ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i gynorthwyo i ddehongli'r datganiadau ariannol. Yn ogystal, mae'n cynnwys gwybodaeth ychwanegol am y Cyngor yn gyffredinol a'r prif ddylanwadau ar y datganiadau ariannol er mwyn darparu cyswllt rhwng gweithgareddau a heriau'r Cyngor a'r modd y mae'r rhain yn effeithio ar ei adnoddau ariannol.

Mae'r adroddiad naratif wedi'i strwythuro fel a ganlyn:-

1. Y Fframwaith Statudol
2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn
3. Trosolwg a Datganiad o Berfformiad
4. Prif faterion o gyfrifon 2015/16
5. Esboniad o'r datganiadau ariannol

1. Y Fframwaith Statudol

Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i gymeradwyo a chyhoeddi Datganiad Cyfrifon. Mae'r tudalennau a ganlyn yn cynnwys y Datganiad Cyfrifon ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2016.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015 ac maent, o'r herwydd, yn disodli Rheoliad 7 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 (OS2005/368(W.34), fel y cawsant eu diwygio) ar gyfer blwyddyn gyfrifon 2015/16 a chyfnodau yn y dyfodol. Yn unol â'r Rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

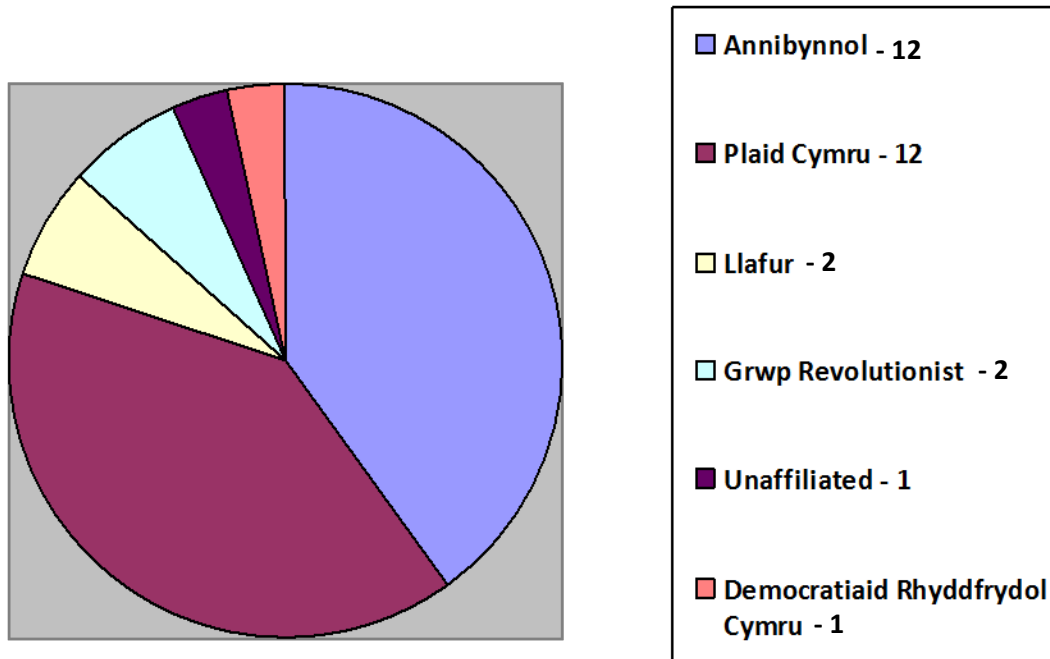
Mae Rheoliad 25 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) (Cymru) 2003 (OS2003/3239(W.319), fel y cawsant eu diwygio) yn nodi arferion priodol ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon. Mae'r arferion hyn yn cynnwys yn bennaf y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 a'r Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2015/16 a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), wedi eu cefnogi gan y Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol (IFRS). Yn ogystal, mae'r naratif hwn yn cynnwys canllawiau o lawlyfr adrodd ariannol Trysorlys Ei Mawrhydi (FRoM) 2015/16, adrannau 5.2.1 i 5.2.10 fel yr anogir gan gôd CIPFA.

2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sydd â phoblogaeth o 70,169. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod amrediad eang o wasanaethau'n cael eu darparu ar gyfer trigolion, busnesau ac ymwelwyr i'r Ynys. Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnwys addysg, diogelu plant ac oedolion bregus, gofal cymdeithasol, iechyd cyhoeddus, priffyrdd, hamdden, diwylliant, casglu gwastraff, cynllunio, gweinyddu tai, budd-daliadau, adfywio ac ymgysylltiad cymunedol. Yn ychwanegol at ddarparu gwasanaethau, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gasglu trethi lleol ar ffurf y Dreth Gyngor a Threthi Cenedlaethol Annomestig ar ei ran ei hun.

Mae'r Cyngor yn sefydliad a arweinir yn wleidyddol ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Mae ganddo 30 o aelodau etholedig sy'n cynrychioli 11 o wardiau aml-aelod ar draws y Sir. Drwy gydol 2015/16, bu'r Cyngor yn gweithredu dan weinyddiaeth a oedd yn glymblaid o'r grwpiau annibynnol/Llafur/Democratiaid Rhyddfrydol. Gweler isod gyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016:-

Cyfansoddiad Gwleidyddol Cyngor Sir Ynys Mon

3. Trosolwg

3.1 Datganiadau gan Arweinydd y Cyngor

Fel Arweinydd y Cyngor, fy nghyfrifoldeb i yw sicrhau bod y garreg filltir bwysig o gynhyrchu'r Datganiad Cyfrifon Blynyddol yn cael ei chyflawni ar amser bob blwyddyn. Mae'r cyfrifon yn darparu llawer iawn o wybodaeth ariannol am y modd y cafodd y Cyngor ei ariannu a sut y gwariwyd yr arian hwnnw yn ystod 2015/16. Mae'n bwysig o ran atebolrwydd i'r Cyngor ddarparu'r wybodaeth hon ar gyfer preswylwyr, trethdalwyr lleol, busnesau sy'n talu trethi annomestig cenedlaethol a chydranddeiliaid eraill gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

Caiff y Cyngor ei gyllido drwy gymysgedd o arian gan Lywodraeth Cymru drwy'r Grant Cynnal Refeniw a chyfran y Cyngor o'r gronfa Trethi Annomestig, trethi lleol drwy'r Dreth Gyngor a ffioedd a'r taliadau a delir gan gwsmeriaid y Cyngor. Yn 2015/16, cyllideb net y Cyngor oedd £124.6m a daeth £30.96m o'r swm hwnnw o'r Dreth Gyngor. Roedd y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn 4.5%.

Mae'r canlyniadau ar gyfer y flwyddyn yn arwydd o'r ffaith bod y Cyngor yn parhau i fod yn ddarbodous yn y modd y mae'n rheoli ei arian ac, er bod cyllideb net y Cyngor wedi gostwng 1.6% o'i gymharu â 2014/15, y galw cynyddol am wasanaethau, yn enwedig i Gwasanaethau Plant, a gwariant unwaith ac am byth oherwydd y tywydd mawr dros y gaeaf, gwelwyd cynnydd o £1.929m, neu 7.6%, ym malansau a chronfeydd y Cyngor (heb gynnwys HRA) yn gyffredinol.

Mae'r dyfodol o ran ariannu'r sector cyhoeddus yn ansicr ond mae'n debyg y bydd y cyllid a dderbynnir gan y llywodraeth ganolog yn gostwng dros y tair blynedd nesaf ac mae Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor wedi adnabod yr angen parhaus i leihau gwariant refeniw blynyddol dros y cyfnod hwn. Bydd cael lefel iach o gronfeydd wrth gefn a balansau yn helpu yn y tymor byr, ond nid yw'n ffynhonnell gyllido gynaliadwy. Felly, mae'r Cyngor wrthi'n adolygu holl wasanaethau y mae'n eu darparu ac yn edrych ar ddulliau amgen o'u darparu a fydd yn caniatáu i'r gwasanaethau barhau ond am lai o gost. Bydd hyn yn cynnwys gweithio mwy mewn partneriaeth â Chynghorau Tref a Chymuned, Sefydliadau Cymunedol a Gwirfoddol a'r Trydydd Sector.

Ni fydd y sefyllfa ariannol, fodd bynnag, yn atal y Cyngor rhag canolbwyntio ar ei flaenoriaethau allweddol a byddwn yn parhau i fuddsoddi mewn meysydd fel ysgolion newydd, tai a gwasanaethau i bobl hwn. Byddwn hefyd yn buddsoddi mewn Technoleg Gwybodaeth er mwyn moderneiddio ein prosesau busnes a gwella ein gwasanaethau i'n cwsmeriaid. Drwy'r buddsoddiad parhaus hwn, byddir yn sicrhau arbedion refeniw a fydd yn helpu'r Cyngor i ddarparu cyllideb gytbwys yn y dyfodol.

Ystyrir bod sefyllfa ariannol sefydliad yn ddangosydd allweddol o safon gyffredinol y llywodraethiant corfforaethol. Rwy'n hyderus y bydd y Cyngor drwy reolaeth ariannol gadarn, yn parhau i fod yn gryf ac yn gynaliadwy o safbwynt ariannol yn y dyfodol.

Ieuan Williams
Arweinydd y Cyngor

Mehfin 2016

3.2 Pwrpas a gweithgareddau allweddol y Cyngor

Yn unol â Chynllun Corfforaethol y Cyngor am 2013 – 2017, y nod ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yw y byddwn, erbyn 2017, yn gyngor proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda, yn arloesol ac yn eangfrydig ein hymagwedd, yn ymrwymedig i ddatblygu ein pobl a'n partneriaethau er mwyn darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol o safon dda sy'n cael eu gwerthfawrogi gan ein dinasyddion.

I gyflawni hyn, bydd angen i ni drawsnewid ein gwasanaethau a'r modd y mae'r Cyngor yn gweithio. I drawsnewid ein Cyngor, bydd angen i ni wrando ar yr hyn y mae ein dinasyddion, defnyddwyr gwasanaeth a busnesau'n ei ddweud a chaniatáu i'w barn ddylanwadu ar yr hyn yr ydym yn ei wneud.

Mae'r gwaith ymgynghori mwyaf pellgyrhaeddol yr ydym erioed wedi'i gynnal fel cyngor wedi ein cynorthwyo i greu'r cynllun hwn. Yn ystod yr ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori a gynhaliwyd ers 2012, gofynnwyd i ddinasyddion am eu barn ynglŷn â pha rai o wasanaethau Cyngor Sir Ynys Môn oedd bwysicaf iddynt, a'r rhai nad oeddent, yn eu tyb hwy, mor bwysig. Ar draws grwpiau oed, daearyddiaeth a'r mecanweithiau ymgynghori gwahanol y blaenoriaethau cyson yw:-

- Cefnogi'r mwyaf bregus
- Datblygu'r economi
- Codi safonau a moderneiddio ein hysgolion

Y blaenoriaethau hyn yw sylfaen ein cynllun corfforaethol. Fel pob awdurdod lleol arall, bydd pwysau mawr ar gyllidebau Ynys Môn a rhaid i'r awdurdod ganolbwyntio ar ddo o hyd i fwy o arbedion. Yn anorfod, bydd hyn yn golygu newidiadau o ran y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu a'r modd yr ydym yn eu darparu.

Bydd y Cyngor, felly, yn gweithio gyda'n dinasyddion i newid y ffordd yr ydym i gyd yn meddwl am gyfrifoldebau priodol y Cyngor, cymunedau ac unigolion. Er y bydd y Cyngor wrth gwrs yn parhau i fod yn gyfrifol am ddarpariaeth ddwyieithog o wasanaethau statudol, bydd y gwasanaethau'n cael eu darparu fwyfwy mewn gwahanol ffyrdd, a chan ddarparwyr eraill. Efallai, bydd gofyn inni reoli'r lleihad mewn cyllidebau a'r galw cynyddol oherwydd newidiadau demograffig a chymdeithasol, er mwyn sicrhau y parheir i warchod y blaenoriaethau hyn.

3.2.1 Y Senario Ariannol

Fel pob Awdurdod Lleol arall yng Nghymru, rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn reoli sefyllfa lle mae costau a'r pwysau ar wasanaethau'n cynyddu ond y cyllid sydd ar gael yn gostwng. Dros y tair blynedd ddiwethaf, mae'r cyllid a gafodd y Cyngor gan Lywodraeth Cymru wedi gostwng gan £5.3m mewn termau arian parod (5.5%) a rhagwelir y bydd gostyngiadau ar o leiaf yr un lefel yn cael eu gweithredu yn y tair blynedd nesaf. Yn y cyd-destun hwn, mae angen i'r Cyngor reoli'r galw cynyddol am wasanaethau, pwysau chwyddiant, yr angen i fuddsoddi yn yr economi leol i hyrwyddo twf a'r dymuniad i wella gwasanaethau'n barhaus.

Mae'r Cyngor wedi ymateb i'r gostyngiad drwy wneud arbedion sylweddol yn ystod y tair blynedd ddiwethaf ac mae'n parhau i geisio sicrhau, lle bynnag y mae hynny'n bosibl, y gwneir yr arbedion drwy wella effeithlonrwydd yn hytrach na thorri gwasanaethau.

Y pethau allweddol y byddir yn canolbwyntio arnynt ar gyfer y cynllun ariannol tymor canol yw:-

- Aiddylunio gwasanaethau i ymyrryd yn gynt, gan ostwng gwasanaethau ymatebol costus;
- Adolygu'r holl wasanaethau er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu darparu yn y modd mwyaf effeithiol posib;
- Gwneud y gorau o eiddo a thir er mwyn hyrwyddo effeithlonrwydd a thwf;
- Ail-ganolbwyntio gwasanaethau i gefnogi twf yn lleol;
- Cael trafodaethau aeddfed gyda chymunedau i flaenoriaethu'r hyn sy'n bwysig iddynt hwy ac annog ymgysylltiad er mwyn datrys problemau lleol;
- Cael gwared ar ddyblygu rhwng gwasanaethau a mynd ar ôl arbedion maint.

3.3 Llwyddiannau allweddol, materion a risgiau sy'n effeithio'r Cyngor

Mae'r Cyngor wedi pennu saith blaenoriaeth allweddol ar gyfer y blynyddoedd nesaf: -

- Trawsnewid Gofal Cymdeithasol i Oedolion Hwn;
- Adfywio ein Cymunedau a Datblygu'r Economi;
- Gwella Addysg, Sgiliau a Moderneiddio ein Hysgolion;
- Cynyddu ein Opsiynau Tai a Lleihau Tlodi;
- Trawsnewid ein Darpariaeth Hamdden a Llyfrgelloedd;
- Canolbwyntio ar Gwsmeriaid, Dinasyddion a'r Gymuned;
- Trawsnewid ein Technolegau Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh).

Yn ystod 2015/16 parhaodd gwaith ar y saith blaenoriaeth gyda'r llwyddiannau allweddol canlynol yn ystod y flwyddyn ariannol:-

1. Mae gwaith wedi dechrau ar adeiladu'r 2 ysgol gynradd newydd (Ysgol Cybi ac Ysgol Rhyd y Llan) o dan raglen ysgolion yr 21ain ganrif Llywodraeth Cymru. Bydd hyn yn golygu y bydd 6 o ysgolion cynradd bach yn cau gyda'r disgyblion yn trosglwyddo i 2 ysgol newydd yn ystod 2017.
2. Cwblhaodd y Cyngor y broses o brynu allan o'r system Cyfrif Refeniw Tai am £21m. Mae cynllun busnes 30 mlynedd wedi cael ei gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru ac mae gwaith wedi dechrau i ychwanegu at stoc dai bresennol y Cyngor drwy brynu tai a werthwyd o dan y cynllun Hawl i Brynu ac mae cynlluniau'n cael eu datblygu i adeiladu tai newydd.
3. Mae'r Cyngor bron â chwblhau cytundeb gyda Landlord Cymdeithasol Cofrestredig i adeiladu Cyfleuster Gofal Ychwanegol yn Llangefni. Y bwriad yw bydd y gwaith i adeiladu'r cyfleuster newydd yn dechrau yn 2016 ac y bydd yn agor yn hwyr yn 2017. Bydd hyn yn fodd i'r Cyngor gychwyn ar y broses o drawsnewid y modd y darperir Gofal Cymdeithasol i Oedolion.
4. Parhaodd y Cyngor i ddefnyddio grantiau o dan y cynllun Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid yn ardal Caergybi. Gwariwyd £2.4m pellach yn ystod 2015/16. 2016/17 yw blwyddyn olaf y cynllun.
5. Cychwynnwyd ar y gwaith i foderneiddio a rhesymoli'r modd y gweinyddir Gwasanaethau'r Cyngor (Gweithio'n Gallach) a gwnaed gwelliannau i Bencadlys y Cyngor ac i Systemau TG y Cyngor. Bydd y newidiadau yn caniatáu i staff weithio'n fwy hyblyg heb yr angen i fod mewn swyddfa. Bydd y rhaglen hon yn arwain at gau 2 swyddfa a bydd y rhan fwyaf o staff gweinyddol y Cyngor yn cael eu lleoli yn yr un lle. Bydd hyn yn rhoi gwasanaeth gwell i'r cwsmer ac, yn ogystal, yn fodd i'r Cyngor leihau costau gan oddeutu £300k y flwyddyn.

6. Er gwaethaf y gostyngiad parhaus yn y cyllid a geir gan y llywodraeth ganolog, llwyddodd y Cyngor i wneud gwerth £4.3m o arbedion refeniw yn 2015/16 a nodwyd £3.4m pellach wrth osod cyllideb 2016/17. Er bod hyn wedi golygu cynnydd uwch na chwyddiant yn y Dreth Gyngor, mae treth Band D Ynys Môn yn parhau i fod ymysg yr isaf yng Nghymru.
7. Mae'r Cyngor wedi cryfhau ei arferion Caffael ac mae hyn wedi arwain at arbedion refeniw gwerth oddeutu £500k trwy ail-dendro contractau'r Cyngor neu drwy ddefnyddio fframweithiau caffael cenedlaethol.
8. Llwyddodd y Cyngor i gynnal lefel iach o gronfeydd wrth gefn a balansau cyffredinol ac, er gwaethaf y ffaith y bu angen £600k i ddelio â materion yn codi oherwydd y tywydd mawr a gafwyd dros y gaeaf, mae'r Cyngor wedi gallu rhyddhau £1m o'r balansau cyffredinol i gyllido prosiectau penodol gyda'r nod o wella prosesau busnes a gwasanaethau i gwsmeriaid. Bydd y prosiectau hyn hefyd yn darparu arbedion refeniw pellach a fydd yn helpu'r Cyngor ddelio â'r amgylchiadau ariannol anodd y bydd yn eu hwynebu dros y tair blynedd nesaf.

3.4 Crynodeb o Berfformiad

3.4.1 Gwariant Refeniw

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â'r gofynion cyfrifo. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2015/16, adroddwyd bod gan y Cyngor danwariant o £1.8m yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd gwerth £124.6m (cyllideb net) a'i fod wedi llwyddo i sicrhau arbedion gwerth £4.3m. Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2015/16 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei herbyn.

Pwyllgor	Cyllideb Blynyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Dysgu Gydol Oes	53,568	51,101	(2,467)
Cymunedau	29,611	29,894	283
Datblygu Cynaliadwy	24,399	19,388	(5,011)
Dirprwy Brif Weithredwr	17,066	22,412	5,346
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	124,644	122,795	(1,849)

Effaith y tanwariant oedd bod y Cyngor wedi ychwanegu £1.849m at y cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Fodd bynnag, roedd hyn yn gwrthbwysu'n rhannol wrth ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i ariannu diswyddiadau a trosglwyddiad i Gwasanaethau Plant o £476k i helpu ariannu lleoliadau statudol am blant mewn gofal, fel y cymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith. Y cynnydd net yn y gronfa arian wrth gefn cyffredinol oedd £1.693m am y flwyddyn.

Mae'r cyflwyniad uchod yn adlewyrchu'r modd y caiff costau eu categorio, eu monitro a'u rheoli yn y Cyngor. Mae'r Cyfrifon isod yn adrodd ar yr un gwariant ac incwm ond mewn ffurf gwahanol er mwyn cydymffurfio gyda'r gofynion allanol statudol o ran adrodd. Mae hyn yn cynnwys costau ychwanegol megis dibrisiant neu newidiadau yng ngwerth eiddo na fedrir, yn unol â'r rheoliadau, eu codi ar gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn y flwyddyn.

3.4.2 Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd. Yn 2015/16, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf o £15.150m ar gyfer gwasanaethau ac eithrio tai a Rhaglen Gyfalaf o £8.589m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai. Dygwyd Ymrwymadau Cyfalaf gwerth £4.029m o 2014/15 a dygwyd cyllideb ymlaen ar gyfer y rhaglen mân-ddaliadau. Yn ei gyfarfod ar 20 Ebrill 2015, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith ryddhau cyllid ychwanegol er mwyn cwblhau Cynllun Pier Biwmares, a chafodd y swm o £21.169m ar gyfer cwblhau'r broses o brynu allan o'r CRT ei ychwanegu at y rhaglen ac, ar ôl gosod y gyllideb, llwyddodd y Cyngor i sicrhau cyllid grant ychwanegol ar gyfer prosiectau penodol yn 2015/16. Daw hyn â'r gyllideb gyfalaf am 2015/16 i £58.264m.

Gwnaed cynnydd ardderchog gyda'r rhaglen yn ystod y flwyddyn a llwyddwyd i gyflawni 75% ohoni a disgwylir y bydd y cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf.

O'r cyfanswm gwariant hwn o £43.975m, cafodd £9.491m ei gyfalafu a'i ychwanegu at werth yr asedau ym Mantolen y Cyngor. Cafodd y gweddill ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant oherwydd roedd naill ai'n cefnogi asedau nad oedd ym mherchenogaeth uniongyrchol y Cyngor (£24.541m) neu ddim yn ychwanegu unrhyw werth at yr asedau cyfalaf (£9.943m).

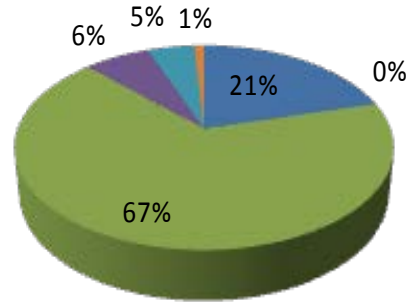
Yn y tabl isod, ceir dadansoddiad o'r gwariant sydd wedi cael ei gyfalafu:-

Cynllun	Swm (£'000)
Ysgol yr 21ain Ganrif - Caerdybi	1,969
Ysgol yr 21ain Ganrif – Llannau	430
Ynys Mon Arfordirol	319
Grant VVP Gwella Stryd Y Farchnad	15
Arwyddion a Pharcio Ymwelwyr	8
Arwyddion a Pharcio HGV	6
Goleuadau LED	86
Cerbydau Prynu	671
Menter Benthycyca Darbodus Sir	1,971
Lliniaru Llifogydd Biwmares	1,118
Llwybrau Mwy Diogel Mewn Cymunedau	181
Grant Diogelwch ar y Ffyrdd	200
Teithio Heini	5
Ffordd Gyswllt Llangefni	888
Fynwent Llanbedrgoch	20
Fynwent Llanddona	102
Pier Biwmares	270
Gweithio'n Gallach (Rhan o'r Cynllun)	115
System Wrth Gefn ICT	50
Microsoft Exchange ICT	61
3 Comm Refresh ICT	50
Backup Ychwanegol ICT	20
Serfwyr Newydd ICT	166
Uwchraddio CMS ICT	14
Serfwyr ICT	40
Ailwampio Brwynog	16
Caffael Adeiladau Presennol	588
VVP Grant Victoria Gateway	71
Caffael Cadwyn y Maer	39
Total	9,491

Ariennir Gan:	£m
Benthycyca heb gymorth	1.971
Benthycyca gyda gymorth	0.000
Grantiau cyfalaf	6.336
Derbyniadau cyfalaf	0.635
Cyfraniad referniw	0.456
Cronfeydd wrth gefn	0.093
Cyfanswm	9.491

Cyllid cyfalaf

- Benthycia heb gymorth
- Benthycia gyda gymorth
- Grantiau cyfalaf
- Derbyniadau cyfalaf
- Cyfraniad refeniw
- Cronfeydd wrth gefn

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthycia cyfredol a benthycia cyfalaf yr Awdurdod

Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan yr Awdurdod £110.744m o Fenthyciadau Allanol gyda'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB). Ar y pryd, roedd Gofyniad Cyllido Cyfalaf yr Awdurdod, sydd, yn ei hanfod, yn fodd o fesur angen sylfaenol y Cyngor i fenthycia, yn £127.657m. Yn y Datganiad ar Reoli'r Trysorlys am 2015/16, y Terfyn Benthycia Awdurdodedig ar gyfer 2015/16 oedd £165m, felly, mae'r Awdurdod yn gyfforddus o fewn ei drothwy benthycia.

Crynodeb o ffynonellau cyllidol mewnol ac allanol sydd ar gael i'r Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf ac ymrwymadau ariannol eraill

Ar 31 Mawrth 2016, roedd ffynonellau cyllido mewnol yr Awdurdod yn cynnwys arian yn y banc gwerth £16.210m, a Chronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwariant Cyfalaf o £0.900m. Roedd £110.744m wedi ei fenthycia'n allanol a bydd angen Benthycia Allanol pellach er mwyn sicrhau y gall yr Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf.

3.4.3 Y Fantolen

Mae mantolen y Cyngor yn dangos sefyllfa ariannol gref ar ddiwedd 2015/16 gyda gwerth net o £174.06m, cynnydd o £24.7m o gymharu â llynedd a hynny'n bennaf oherwydd newidiadau i'r rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddiwyd gan yr actiwari bensiynau wrth weithio allan yr ymrwymiad net o ran pensiynau.

Mae manylion asedau a rhwymedigaethau tymor hir a tymor byr y Cyngor yn cael eu dangos yn y Fantolen fel ar 31 Mawrth 2016 ar dudalen 10.

Arian Wrth Gefn

Mae'r cynnydd o £24.7m yng ngwerth net y Cyngor yn arwain at gynnydd o £19.7m mewn arian wrth gefn an ellir eu defnyddio a cynnydd o £5.0m mewn balansau arian wrth gefn a ellir eu defnyddio (gan gynnwys HRA).

4. Y prif faterion sy'n effeithio ar Gyfrifon 2015/16

Gosododd y Cyngor gyllideb net o £124.6m ar gyfer 2015/16 i'w chyllido o gyfuniad o Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Cenedlaethol Annomestig a grantiau cyffredinol. Roedd y gyllideb yn cynnwys gofyniad i sicrhau arbedion o £4.3m, a ymgorfforwyd yng nghyllidebau'r gwasanaethau unigol. Y canlyniad oedd tanwariant o £1.849m. Mae'r tanwariant yn cynnwys tanwariant neu orwariant yn yr adrannau, arian wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl na chafodd ei ddefnyddio ac unrhyw eitemau unwaith ac am byth eraill a nodwyd yn ystod y flwyddyn ariannol. Nodir yr amrywiadau yn y tabl isod:-

Tanwariant Net		-1,849
Cyfanswm Cyllid Ychwangeol o'r Cronfeydd Wrth Gefn		
Gwasanaethau Plant	476	
Priffyrdd	375	
Hamdden	250	
Cyfanswm Addasiadau Untro:		1,101
Stoc Halen	220	
Addasiad o Groniadau'r Flwyddyn Flaenorol	260	
Cyfanswm Cyllideb a Argyfyngau Corfforaethol		480
Darpariaeth Yswyriant	600	
Ariannu Cyfalaf	400	
Cyfanswm Cyllideb a Argyfyngau Corfforaethol		1,000
Gorwariant Net ar Gyllidebau Gwasanathau		732

Pensiynau

Cynllun Pensiynau Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddion penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar gyfran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gronfa Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd swyddogion yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r Gronfa Pensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn ennill eu buddiannau i'r dyfodol.

Mae'r hinsawdd economaidd gyffredol yn parhau i gael effaith ar yr Ymrwymiad Pensiwn net. Mae un o'r newidiadau mwyaf arwyddocaol ar y Fantolen yn ymwneud â chronfa wrth gefn y Cyngor ar gyfer pensiynau ac mae wedi gostwng o £125.478m i £95.022m, gwellhad o £30.546m. Mae'n bwysig nodi bod y gwellhad yn y sefyllfa pensiwn yn seiliedig ar amrywiadau actiwaraid. Caiff taliadau gwirioneddol y Cyngor i'r Gronfa Pensiwn eu hadolygu bob tair blynedd fel rhan o'r adolygiad o'r Gronfa Pensiwn a gynhelir bob tair blynedd. Yna, penderfynir ar strategaeth fuddsoddi sy'n anelu at adennill y diffyg hwn dros gyfnod y bydd Actiwari'r Gronfa Pensiwn (Hymans Robinson) yn penderfynu arno.

Mae'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddiannau pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan drethdalwyr y Cyngor.

Prynu Allan o'r CRT

Ar 2 Ebrill 2015, cwblhawyd y broses o brynu allan o'r CRT a chafwyd benthyciad o £21.169m gan PWLB ar gyfer hyn. for this. Aeth y Cyngor yn ei flaen i brynu allan oherwydd bydd yn cynhyrchu mwy o incwm o'r rhyddid y mae hyn yn ei ganiatáu ac ni fydd angen iddo mwyach dalu'r cymhorthdal CRT blynyddol i Lywodraeth Cymru. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ymagwedd un-gronfa tuag at fenthyciadau sy'n golygu bod y costau benthyca yn cael eu rhannu ar gyfartaledd rhwng y gronfa gyffredinol a'r CRT gan ddibynnu beth yw eu cyfran o'r ddyled.

Darpariaethau

Roedd cyfamswm darpariaethau'r Cyngor yn werth £8.729m ar 1 Ebrill 2015. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans o £3.658m i £5.071m, oherwydd gostyngiad yn y ddarpariaeth arfarnu swyddi sydd wedi ei ddefnyddio i gyllido costau yr aethpwyd iddynt yn ystod gweithrediad terfynol y cynllun. Roedd y costau yma'n cynnwys ôl-dâl i staff a diogelu cyflogau ar gyfer y staff rheini oedd eu cyflogau'n lleihau dan arfarnu swyddi. Mae balans o £0.126m ar ôl yn darpariaeth arfarnu swyddi i gyllido costau terfynol yn 2016/17. Gostyngwyd y ddarpariaeth ar gyfer tâl cyfartal gan £865k ac fe'i symudwyd i gronfa wrth gefn clustnodedig i gyllido costau tâl cyfartal yn y dyfodol, sy'n anodd i'w fesur ar hyn o bryd.

Gwelir manylion y symudiadau yn y darpariaeth yn nodyn 27 y Cyfrifon.

5. Eglurhad o'r Datganiadau Ariannol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi manylion incwm a gwariant y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2015/16 a'i fantolen ar 31 Mawrth 2016. Mae'r datganiadau hyn yn cynnwys y Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Ynddynt, nodir cyfrifoldebau'r Cyngor a Phennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) y Cyngor, sef Swyddog Adran 151 dynodedig y Cyngor.

Datganiadau Ariannol Craidd:-

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys pedwar o ddatganiadau ariannol craidd, sef:-

- 1. Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** - sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio ac arian wrth gefn nad yw ar gael i'w ddefnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o wahanol gronfeydd.
- 2. Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
- 3. Y Fantolen** - sy'n nodi gwerth yr asedau a'r ymrwymadau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan yr arian wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
- 4. Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.
- 5. Y Nodiadau** – y nodiadau i'r Datganiadau Ariannol craidd sy'n darparu mwy o fanylion am bolisiau cyfrifo'r Cyngor a'r eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau.

Datganiadau Ariannol Atodol

1. **Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon** – egluro cyfrifoldebau'r Cyngor am y Swyddog Adran 151.
2. Mae'r **Cyfrif Refeniw Tai (CRT)** yn gofnod o wariant refeniw ac incwm sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod y gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal a chadw anheddau'n cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael ei glustnodi'n benodol i'r pwrpas hwnnw o Gronfa Gyffredinol y Cyngor.
3. **Barn yr Archwiliwr** – Fel Archwilydd Allanol penodedig y Cyngor gan Archwiliwr Cyffredinol Cymru, bydd Deloitte LLP yn cynnal yr archwiliad statudol ar ran yr Archwiliwr Cyffredinol wedi i'r Swyddog Adran 151 lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon drafft. Byddant wedyn yn cyhoeddi barn ynghylch a oes angen eu haddasu neu beidio. Y dyddiad cau ar gyfer y farn hon yw 30 Medi wedi i'r flwyddyn ddod i ben.
4. **Newidiadau mewn Polisi Cyfrifeg**

Nid oes angen gwneud unrhyw newidiadau o bwys i'r driniaeth gyfrifo ar gyfer 2015/16.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol ar i Gyngor Sir Ynys Môn :-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r datganiad cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi datganiad cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côt").

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisïau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôt Ymarfer CIPFA yr Awdurdod Lleol.

Hefyd mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2016.

Llofnodwyd:

Richard Marc Jones

PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Dyddiedig: 27 Medi 2016

Cymeradwyo'r Cyfrifon

Yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, rwy'n tystio i'r Datganiad Cyfrifon gael ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar 27 Medi 2016.

Llofnodwyd:

Cynghorydd Robert G Parry OBE

CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig: 27 Medi. 2016

ADRODDIAD ARCHWILIWYR ANNIBYNNOL I AELODAU CYNGOR SIR YNYS MÔN

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Rwyf wedi archwilio datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys Datganiad Symudiadau'r Gronfa Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen a'r Datganiad Llif Arian.

Y fframwaith adrodd ariannol sydd wedi'i roi ar waith wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015-16 sydd wedi'u seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRSs).

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Fel y'i hesbonnir yn llawnach yn Y Datganiad Cyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg.

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol (y Deyrnas Unedig ac Iwerddon). Mae'r safonau hynny'n ei gwneud yn ofynnol imi gydymffurfio â Safonau Moesegol y Cyngor Adrodd Ariannol i Archwilwyr.

Cwmpas yr archwiliad o'r datganiadau cyfrifyddu

Mae archwiliad yn golygu cael digon o dystiolaeth am y symiau a'r datgeliadau yn y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig i roi sicrwydd rhesymol nad yw'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn cynnwys camddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall. Mae hyn yn cynnwys asesu: a yw'r polisïau cyfrifyddu'n briodol i amgylchiadau Cyngor Sir Ynys Môn ac wedi'u rhoi ar waith yn gyson a'u datgelu'n ddigonol; pa mor resymol yw'r amcangyfrifon cyfrifyddu arwyddocaol gan y swyddog ariannol cyfrifol, a'r ffordd y cyflwynir y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn gyffredinol.

At hynny, darllenais yr holl wybodaeth ariannol ac anariannol yn yr Adroddiad Naratif i nodi anghysonderau perthnasol â'r datganiadau cyfrifyddu a archwiliwyd a'r nodiadau cysylltiedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangosiadol anghywir o ran perthnasedd neu'n berthnasol o anghyson, ar sail y wybodaeth a gafwyd gennyf yn ystod cyflawni'r archwiliad. Os byddaf yn dod yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau perthnasol ymddangosiadol, byddaf yn ystyried y goblygiadau ar gyfer fy adroddiad.

Barn am ddatganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn

Yn fy marn i, mae'r datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2016 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a'u bod
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â Chod Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015-16.

Barn am faterion eraill

Yn fy marn i, mae'r wybodaeth yn yr Adroddiad Naratif yn gyson â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig.

Materion y byddaf yn adrodd amdanynt drwy eithriad

Nid oes gennyf ddim i adrodd amdano wrthy ch yng nghyswllt y materion a ganlyn, y byddaf yn adrodd amdanynt wrthy ch, os, yn fy marn i:

- nad oes cofnodion cyfrifyddu digonol wedi'u cadw;
- nad yw'r datganiadau cyfrifyddu'n gytûn â'r cofnodion a'r datganiadau cyfrifyddu; neu
- nad wyf wedi cael yr holl wybodaeth a'r esboniadau sy'n ofynnol gennyf ar gyfer fy archwiliad;
- nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn cydymffurfio â'r canllawiau.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Rwy'n tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ar gyfer ac ar ran
Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
30 Medi 2016

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2016

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell 'Gwarged neu (Diffyg) ar ddarpariaeth gwasanaethau' yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell 'Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedig wrth gefn yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn gwneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd clustnodedig wrth gefn a gyflawnir gan y Cyngor.

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 8) £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 10) £'000	Balansau Ysgolion (Nodyn 9) £'000	Grantiau Cyfalaf Anghwysiedig (Nodyn 14) £'000	Cronfeydd wrth Gefn a Glusnodwyd (CRT) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Definiad £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod £'000
Balans ar 1 Ebrill 2014	5,677	17,347	1,671	-	1,518	-	1,059	27,272	124,800	152,072
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(9,148)	-	(692)	-	-	-	-	(9,840)	-	(9,840)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	7,078	7,078
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	(9,148)	-	(692)	-	-	-	-	(9,840)	7,078	(2,762)
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	9,973	-	1,842	-	-	-	-	11,815	(11,815)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clusnodedig	825	-	1,150	-	-	-	-	1,975	(4,737)	(2,762)
Trosglwyddiadau(i/o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	691	(1,568)	-	-	920	-	(43)	-	-	-
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	1,516	(1,568)	1,150	-	920	-	(43)	1,975	(4,737)	(2,762)
Balans ar 31 Mawrth 2015	7,193	15,779	2,821	-	2,438	-	1,016	29,247	120,063	149,310
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(3,491)	-	(20,521)	-	-	-	-	(24,012)	-	(24,012)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	48,762	48,762
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	(3,491)	-	(20,521)	-	-	-	-	(24,012)	48,762	24,750
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	5,420	-	23,726	-	-	-	-	29,146	(29,146)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clusnodedig	1,929	-	3,205	-	-	-	-	5,134	19,616	24,750
Trosglwyddiadau(i/o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	(236)	212	1,016	-	24	-	(1,016)	-	-	-
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	1,693	212	4,221	-	24	-	(1,016)	5,134	19,616	24,750
Balans ar 31 Mawrth 2016	8,886	15,991	7,042	-	2,462	-	-	34,381	139,679	174,060

**DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN
AR 31 MAWRTH 2016**

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn god yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2015/16			2014/15			
Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000	Nodyn	Gwariant Gros £'000	Incwm Gros £'000	Gwariant Net £'000
723	(429)	294		463	(430)	33
6,927	(3,177)	3,750	Gwasanaethau Canolog			
			Gwasanaethau diwylliannol a chysylltiedig	7,777	(3,382)	4,395
68,319	(14,572)	53,747	Gwasanaethau plant ac addysg	72,978	(13,586)	59,392
15,980	(3,927)	12,048	Priffyrdd a gwasanaethau trafndiaeth	14,235	(3,395)	10,840
36,552	(14,894)	21,658	Tai cyngor (CRT)	16,955	(14,435)	2,520
24,220	(22,967)	1,491	Gwasanaethau tai eraill	25,413	(22,973)	2,440
29,952	(8,940)	22,639	Gofal cymdeithasol i oedolion	31,014	(8,820)	22,195
8,184	(3,725)	4,459	Cynllunio a datblygu	9,133	(3,911)	5,222
10,950	(2,791)	8,159	Gwasanaethau Amgylcheddol	11,607	(2,377)	9,230
16,412	(949)	15,463	Corfforaethol a craidd democrataidd	11,637	(1,009)	10,628
96	-	96	Costau heb eu dosbarthu	224	-	224
218,315	(74,511)	143,804	Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau	201,436	(74,318)	127,119
		9,224	Gwariant gweithredu arall	12		9,616
		9,664	Cyllido ac incwm buddsoddiad a gwariant	13		10,201
		(138,680)	Trethi ac incwm grant amhenodol	14		(137,096)
		24,012	Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau			9,840
		(12,825)	Gwarged ar ailbriso asedau nad ydynt yn gyfredol	11c, 15 & 17		(38,252)
		(35,938)	Ailfesur yr Atebolrwydd Pensiwn Net	11ch & 41		31,174
		(48,763)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(7,078)
		(24,751)	Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr			2,762

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2016

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r Cronfeydd wrth Gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio, h.y. y Cronfeydd wrth Gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys Cronfeydd wrth Gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbriso wrth Gefn); a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	15	350,283	344,077
Asedau Treftadaeth	17	3,194	3,212
Eiddo Buddsoddi	18	5,983	7,145
Asedau Annirweddol	19	417	332
Buddsoddiadau Tymor Hir	44	1	-
Dyledwyr tymor hir	24	688	430
Asedau tymor hir		360,566	355,196
Buddsoddiadau tymor byr	44	-	-
Asedau a ddelir i'w gwerthu	21	6,388	2,137
Rhestrau stoc	23	452	566
Dyledwyr tymor byr	24	23,358	21,154
Arian parod neu gywerthoedd arian	25	17,624	12,405
Asedau cyfredol		47,822	36,262
Benthyca tymor byr	44	(9)	(1,688)
Credydwyr tymor byr	26	(22,130)	(16,244)
Darpariaethau tymor byr	27	(2,559)	(6,160)
Derbyniadau grantiau cyfalaf ymlaen llaw	37	(1,302)	(380)
Ymrwymadau Cyfredol		(26,000)	(24,472)
Credydwyr tymor hir	26	(59)	(55)
Darpariaethau tymor hir	27	(2,512)	(2,569)
Benthyca tymor hir	44	(110,735)	(89,575)
Ymrwymadau tymor hir eraill	41	(95,022)	(125,477)
Ymrwymadau tymor hir		(208,328)	(217,676)
Asedau net		174,060	149,310
Arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio	MIRS	34,381	29,247
Arian wrth gefn nad oes modd ei ddefnyddio	11	139,679	120,063
Cyfanswm yr arian wrth gefn		174,060	149,310

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN SY’N GORFFEN 31 MAWRTH 2016

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio Arian Parod a Chywerthoedd Arian trwy ddsbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredol yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariaeth gwasanaeth y Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2015-16 £'000	2014-15 £'000
Diffyg Net ar Ddarparu gwasanaethau		(24,012)	(9,840)
Addasiadau i'r gwaged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	28	50,768	31,981
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwaged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	28	(13,919)	(11,038)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		12,837	11,103
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	29	(5,514)	(5,424)
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	30	(2,104)	267
Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		5,219	5,946
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol	25	12,405	6,459
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	25	17,624	12,405

NODIADAU AR GYFRIFON

NODYN 1 - DATGANIAD O BOLISIĀU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiāu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Annirweddol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau y Gellir eu Derbyn
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol
25	Buddiannau'r Gweithwyr
26	Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi
27	Eitemau Eithriadol
28	Cyfrifo am TCA (Trethi Cenedlaethol Annomestig)
29	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2015/16 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2016. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2015/16, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS). Mae'r holl brif bolisiâu cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn.

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo cronniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2016 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy y ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuron banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract;
- Pan fo refferniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan fo dyledion heb eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refferniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan yr Aelodau. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 30 Medi ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau;

- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau, ond lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau a wyneba Fe Fe debydir y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwariant hwnnw ac fe gredydir ei gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwy. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall Addasiadau ar gyfer Cyfnod Blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad perthnasol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau perthnasol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Nid yw TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg IFRS13, a ddaeth i rym o 1 Ebrill 2015, yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, ymrwymiadau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prasio ar werth teg, yn amal yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrisió eiddo, offer a chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prasio teg ar gyfer asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prasio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd y gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prasio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. Mae unrhyw sail newydd ar gyfer mesur a gyfyd o IFRS13 yn effeithiol yn rhagolygol, h.y. mae'n berthnasol i drafodion o 1 Ebrill 2015 ymlaen. Nid oes angen ailgyfrifo ac ailddatgan y symiau a oedd yn ymwneud â'r cyfnod cyn 2014/15. Dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisió asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prasio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig. Mae hyn oherwydd newidiadau sylweddol i brisiad asedau isadeiledd (lonydd ac ati) o 2016/17 ymlaen.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisió ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

Wrth fesur gwerth teg ased anariannol, mae'r Awdurdod yn cymryd i ystyriaeth gallu'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad i greu buddiannau economaidd drwy wneud y defnydd mwyaf a gorau ohono neu drwy ei werthu i rywun arall yn y farchnad a fyddai'n gwneud y defnydd mwyaf a gorau ohono.

Mae'r Awdurdod yn defnyddio technegau prasio sy'n briodol yn yr amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar gael ar eu cyfer, gan wneud y defnydd gorau posibl o'r mewnbynnau perthnasol y gellir eu harsylwi a lleihau i'r eithaf ar y defnydd o fewnbynnau nad oes modd eu harsylwi.

Caiff mewnbynnau i'r technegau prasio ar gyfer asedau a rhwymedigaethau y mae gwerth teg yn cael ei fesur neu eu datgelu ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr Awdurdod eu categoreiddio fel a ganlyn yn yr hierarchaeth brisió:-

- Lefel 1 - prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un fath ac y gall yr Awdurdod gael mynediad iddynt ar y dyddiad mesur;
- Lefel 2 - mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd yn Lefel 1 y mae modd eu harsylwi ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol;
- Lefel 3 - mewnbynnau nad oes modd eu harsylwi ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Rhaid i'r Awdurdod ddefnyddio technegau prasio sy'n briodol i'r amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar eu cyfer er mwyn mesur gwerth teg, gan wneud y defnydd mwyaf posibl o fewnbynnau perthnasol y mae modd eu harsylwi (lefelau 1 a 2) a lleihau'r defnydd o fewnbynnau nad oes modd eu harsylwi (lefel 3). Tri o dechnegau prasio sy'n dderbyniol yn eang yw:-

- Dull y farchnad;
- Dull cost;
- Dull incwm.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

a. Cydnabyddiaeth

Mae asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £30k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau nad ydynt yn gyfredol ac sy'n costio £30k neu fwy ei gyfalafu ar sail croniadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased nad yw'n gyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir ar gyfer eu gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd ei gydnabod yn y Datganiad ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr;
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan brynir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);

- mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid fyddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Os nad yw ased yn cael ei ddefnyddio i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid potensial defnydd o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'bywyd defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrizio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n sylweddol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrizio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisiau ei asedau ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrizio bob blwyddyn.

Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad eu gweithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;

- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronus);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; pan fo colled amhariad yn cael ei gwyrddroi'n dilyn hyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar trwy ddyraniad systematig o'u symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr;
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnod hyd at 45 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

8.5 Asedau nad ydynt yn Gyfredol sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio. Mae'r ased (neu grŵp gwaredu) yn cael ei ailbricio yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau nad ydynt yn gyfredol ac sy'n cael eu dal i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau (neu grŵp gwaredu) bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau nad ydynt yn gyfredol a'u pricio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai'n cael eu dal i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

•Grŵp gwaredu• yw grŵp o asedau, o bosib gyda rhai rhwymedigaethau cysylltiedig, y bwriada'r Cyngor gael gwared â nhw mewn un trafodyn unigol. Defnyddir y sail fesur sy'n ofynnol ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol a ddsberthir fel rhai sy'n cael eu dal i'w gwerthu i'r grŵp cyfan, ac mae unrhyw golled ddilynol yn lleihau swm cario'r Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn y grŵp gwaredu yn y drefn ddsbarthu sy'n ofynnol gan IAS 36.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei throsglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad cyllido cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y lefel uchaf a gorau o ddefnydd.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o Asedau Treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddothbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronodig, amorteiddio a cholledion amhariad). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyffredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na feddir penderfynu ar gost neu werth Ased Hanesyddol heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr ased yn cael ei chydabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler Asedau nad ydynt yn gyffredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad; er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŷn â'r ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Asedau nad ydynt yn gyffredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriol Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae Eiddo Treftadaeth yn cael ei rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin asedau ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O'r herwydd, caiff asedau, rhwymedigaethau, arian wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2016 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau a ddatganolwyd i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol ac Ysgolion a Gynorthwyr yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen;
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd sydd wedi eu cynllunio ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy, gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac wedyn yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol a'r Côt, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff ei ailbriso'n flynyddol yn unol ag IFRS 13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbriso'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym Malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbriso a gwerthu gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Annirweddol

Mae asedau annirweddol yn asedau nad ydynt yn gyfredol nac yn ariannol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Caiff gwariant ar asedau annirweddol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased annirweddol i'r Cyngor.

Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Yn y lle cyntaf mesurir asedau annirweddol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbriso hyd oni fydd modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal trwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes yr un o'r asedau annirweddol y mae'r Cyngor yn eu dal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cânt eu cario yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased annirweddol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau annieraethol. yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn y llinell(au) i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased annirweddol neu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau annirweddol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Contractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am contractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuon gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian Parod, dangosir arian parod a'i gywerth net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

Caiff offerynnau ariannol eu mesur yn ôl eu gwerth teg yn unol ag IFRS 13. Gwerth teg offerynnau ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar ar y farchnad ar y dyddiad mesur.

13.1 Rhwymedigaethau ariannol

Rhwymedigaeth ariannol yw'r angen i drosglwyddo budd economaidd a rheolir gan yr Awdurdod i endid arall, er enghraifft, drwy daliad ariannol neu drwy drosglwyddo asedau/rhwymedigaethau. Mae benthyciadau'r Awdurdod gan PWLIB yn esiamplau o rwymedigaethau ariannol. Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod yn y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau contract offeryn ariannol. Bydd rhai rhwymedigaethau ariannol yn cael eu cario ar gost wedi ei hamorteiddio er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Cyngor wedi cael rhai costau mewn perthynas â'r trafodiad neu fod angen iddo ymestyn oes y rhwymedigaeth ariannol dros oes yr offeryn. Mae'r treuliau blynyddol yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt y llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth a gludir, wedi ei luosi gan y gyfradd llog mewn grym ar y pryd mewn perthynas â'r offeryn hwnnw. Y cyfradd llog a ddefnyddir yw honno sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod yn y dyfodol dros oes yr offeryn yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo yn y lle cyntaf.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm sydd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu ynghyd â llog sydd wedi cronni. Y llog a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Mae'r enillion neu'r colledion wrth ail-brynu neu wrth setlo'r benthyciad yn gynnar yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn ail-brynu/setlo. Fodd bynnag, pan fo ail-brynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthycia, polisi'r Awdurdod yw lledaenu'r enillion neu'r golled dros y cyfnod sy'n weddill o'r benthyciad. Mae hyn yn golygu bod y premiwm neu'r disgownt yn cael ei dynnu neu ei ychwanegu at gost amorteiddio'r benthyciad newydd neu'r un diwygiedig a'i gofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy wneud diwygiad i'r gyfradd log weithredol.

Pan fo premiwm neu ddisgownt wedi ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu lledaenu, dros flynyddoedd yn y dyfodol, unrhyw effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Polisi'r Cyngor yw lledaenu'r enillion neu'r colledion dros weddill tymor y benthyciad yr oedd y premiwm yn cael ei dalu drosto neu'r disgownt a fyddai'n cael ei dderbyn ar adeg ad-dalu. Mae cysoni symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r taliad net o Falans Cronfa'r Cyngor yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i mewn neu allan o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn ddau gategori:-

- benthyciadau a derbyniadau posib - asedau sydd â thaliadau sefydlog neu benodadwy ond nad ydynt yn cael eu dyfynnu yn y farchnad weithredol;
- asedau sydd ar gael i'w gwerthu - asedau sydd â phris marchnad a ddyfynnwyd ac/neu sydd heb daliadau sefydlog neu benodadwy.

13.2.1 Benthyciadau a derbyniadau posib

Cydnabyddir benthyciadau a derbyniadau posib ar y Fantolen pan fo'r Cyngor yn dod yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol ac, ar y cychwyn, maent yn cael eu mesur yn ôl gwerth teg. Mae enghreifftiau'n cynnwys adneuon tymor byr a buddsoddiadau mewn cyfrifon y gellir cael mynediad atynt ar unwaith. Wedi hynny, cânt eu mesur yn ôl y gost amorteiddio. Mae'r credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a dderbynnir yn seiliedig ar swm cario ased wedi ei luosi gan y raddfa log sy'n berthnasol i'r offeryn.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau a drefnwyd gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynwyd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu (plws llog sydd wedi cronni) a'r llog a roddwyd mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm a geir yn y flwyddyn yn ôl cytundeb y benthyciad.

Pan fo asedau yn cael eu nodi fel rhai sy'n destun amhariad a hynny oherwydd y tebygrwydd, yn seiliedig ar ddigwyddiad yn y gorffennol, na fydd taliadau dyledus dan y contract yn cael eu cyflwyno, yna rhoddir gostyngiad yn erbyn yr ased a chodi am hynny ar y gwasanaeth perthnasol (ar gyfer derbyniadau sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu ar y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mesurir y golled amhariad fel y gwahaniaeth rhwng y swm cario a gwerth presennol llif arian diwygiedig yn y dyfodol gyda disgownt yn seiliedig ar log gweithredol gwreiddiol yr ased.

Bydd unrhyw enillion neu unrhyw golledion sy'n codi oherwydd dadgydnabod ased yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi rhoi nifer gyfyngedig o fenthyciadau i weithwyr am lai na'r cyfraddau ar y farchnad (benthyciadau 'meddal'). Mae'r Cyngor wedi penderfynu bod gwerth y benthyciadau unigol a'r llog yn isel iawn ac, o'r herwydd, nid yw wedi addasu'r cofnod Incwm a Gwariant ar gyfer y benthyciadau meddal hyn.

13.2.2 Asedau Ariannol sydd ar Gael i'w Gwerthu

Lle mae hynny'n berthnasol ac o bwys, cydnabyddir asedau sydd ar gael i'w gwerthu ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau contractyddol offeryn ariannol ac maent yn cael eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Mae enghreifftiau o offerynnau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu yn cynnwys bondiau (giltiau) Llywodraeth y DU ac ardystiadau o adneuon. Lle mae gan ased daliadau penodol neu bendant, mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a geir yn seiliedig ar gost amorteiddio'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd llog perthnasol ar gyfer yr offeryn. Lle nad oes taliadau penodol neu bendant, caiff incwm (e.e. difidend) ei gredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg ei dderbyn gan y Cyngor. Mewn achos lle na fedrir mesur gwerth teg yn ddibynadwy, caiff yr offeryn ei gario ar gost (llai unrhyw golledion amhariad).

Caiff Asedau eu dangos yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg. Mae prisiadau'n seiliedig ar yr egwyddorion isod:-

- Offerynnau gyda phris marchnad a ddyfynnwyd – pris y farchnad;
- Offerynnau eraill a chanddynt daliadau penodol a phendant – dadansoddiad o'r llif arian disgownt;
- Cyfranddaliadau ecwiti heb brisiau marchnad a ddyfynnwyd – gwerthusiad annibynnol o brisiadau'r cwmni;
- Gwerth Teg – pris y cytunwyd arno rhwng y ddau barti.

Caiff newidiadau mewn gwerth teg eu cydbwyso drwy roi cofnod yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu a chaiff y budd/colled ei gydnabod yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ailbriso'r Asedau Ariannol Ar-Gael'i'w-Gwerthu. Gwneir eithriad lle ceir colledion amhariad – caiff y rhain eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd ag unrhyw fudd neu golled net ar gyfer yr ased sydd wedi cronni yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael'i'w-Gwerthu.

Lle caiff asedau eu nodi fel amhariad oherwydd y tebygrwydd na fydd taliadau dan y contract (rhaf penodol neu bendant) yn cael eu gwneud oherwydd rhywbeth a ddigwyddodd yn y gorffennol neu os bydd eu gwerth teg yn llai na'r gost, yna caiff gwerth yr ased ei ddibirio a'i roi yn erbyn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os oes taliadau penodol neu bendant yn berthnasol i'r ased, yna caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng y swm sy'n cario a gwerth presennol y llif arian diwygiedig ar gyfer y dyfodol gyda disgownt yn ôl cyfradd log gwreiddiol yr ased. Fel arall, caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y diffyg rhwng gwerth teg a chost prynu'r offeryn (net o unrhyw brif ad-daliad ac amorteiddio).

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n codi ar adeg dadgydnabod yr ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd ag unrhyw enillion neu golledion a gydnabyddwyd eisoes yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifiedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu wneud setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol os oes sicrwydd go bendant yn unig y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 42).

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond ni fydd modd cael cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnlif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib (Nodyn 43).

15. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgrisiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol neu i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Crëir Cronfeydd wrth Gefn trwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiâu a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dalu. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladau), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y dreth gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw. Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau nad ydynt yn gyfredol, enillion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol ac enillion ar asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif un) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb log dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y dreth gyngor a threthi cyffredinol, ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i Bolisiâu Rheoli Trysorlys a Buddsoddi am gyfnodau o hyd at bum mlynedd ac fe gronnir a chredydir y llog i Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa log a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai Cronfeydd wrth Gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'r holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categoreiddio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau eiddo, offer a chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnod y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol (sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant yn ystod cyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbriso a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o'r arian refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbriso a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff buddsoddiad net y Cyngor yn y brydles ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni) gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles (ynghyd ag unrhyw breimiymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido (sy'n cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)

Codir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y symiau canlynol er mwyn cofnodi'r costau gwirioneddol sydd ynghlwm wrth ddal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dadbriso ac Amorteiddio asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbriso a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Elw neu golled ar adeg cael gwared ar asedau.

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i gwrdd â'r costau hyn. Fodd bynnag, rhaid iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei anghenion benthyca yn gyffredinol. Caiff y costau hyn, felly, eu disodli gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf drwy gofnodi addasiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003, rhaid i'r Cyngor godi ar Gronfa'r Cyngor ddarpariaeth ar gyfer adennill dyledion. Caiff y ddarpariaeth honno wedi ei gostwng gan swm y tâl dibrisiant a wnaed eisoes i'r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel y gellir codi'r MRP net ar Gronfa'r Cyngor.

Cyhoeddwyd rheoliadau newydd gan Lywodraeth Cymru yn 2008/09 yn gofyn i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP am oes yr ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio MRP hyd oni fydd yr ased yn cael ei chomisiynu.

Mae'r Cyngor, fodd bynnag, yn parhau i gyfrifo gan ddefnyddio'r fethodoleg ganlynol mewn perthynas â'r gofyniad cyllido cyfalaf:-

Caiff darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ei gyfrif fel 2% o'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT agoriadol. Mae darpariaeth Cronfa'r Cyngor wedi ei seilio ar 4% o'r CFR agoriadol nad yw'n CRT ar gyfer unrhyw brosiectau ac eithrio prosiectau a gyllidir drwy fenthyciadau digefnogaeth. Mae'r MRP ar gyfer y prosiectau hyn yn seiliedig ar oes ddefnyddiol yr ased. Cyfyd eithriad i'r polisi hwn o ran gwariant sy'n amodol ar gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd dan Adran 40(6) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd unrhyw wariant o'r fath yn cael ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynyddoedd a nodir yn y cyfarwyddyd.

20. Grantiau y Gellir eu Derbynnir

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft ar gyfer adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyr. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei bostio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased nad yw'n gyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycu, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y dreth gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y rheini sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol ag egwyddorion costio'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo (CIPFA) Côt Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2015/16 (SeRCOP). Defnyddir yr egwyddor costio amsugno llwyr - cost lawn y gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddiannau a gafwyd, ac eithrio:-

- Corfforaethol a Craidd Democrataidd – costau'n gysylltiedig â statws y Cyngor fel sefydliad amlswyddogaethol, democrataidd. Fodd bynnag, codir ar y Cyfrif Refeniw Tai;
- Costau heb eu Dosbarthu - costau buddiannau dewisol a rhoddir i weithwyr yn ymddeol yn gynnar a cholledion amhariad i'w codi ar asedau sy'n cael eu dal i'w gwerthu.

Diffinnir y ddau gategori hyn yn SeRCOP a chyfrifir amdanynt o dan benawdau ar wahân yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, fel rhan o Wariant Net ar Wasanaethau sy'n Parhau.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Rhoddir debyd yn erbyn gwasanaethau, gwasanaethau cefnogol a chyfrifon masnachu yn ôl y symiau a ganlyn i bwrpas cofnodi cost dal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- dibrisiant a briodolir i'r asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol;
- colledion ailbriso ac amhariad ar asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth lle nad oes enillion cronus yn y Cyfrif Ailbriso Wrth Gefn y mae modd dileu'r colledion yn ei erbyn;
- amorteiddio asedau annirweddol a briodolir i'r gwasanaeth.

Nid oes raid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i bwrpas cyllido colledion dibrisiant, ailbriso neu amhariad na rhai amorteiddio. Fodd bynnag, rhaid iddo wneud cyfraniad blynyddol o referniw tuag at y gostyngiad yn ei anghenion benthyca cyffredinol – cyfraniad sy'n cyfateb i swm a glandrir ar sail bwylllog ac a bennir gan y Cyngor yn unol â chyfarwyddiadau statudol.

Felly, yn lle colledion dibrisiant, ailbriso ac amhariad ac yn lle amorteiddiadau ceir cyfraniad i Falans Cronfa'r Cyngor trwy drafodyn diwygio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn ac yn cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng y ddau.

Caiff trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi eu cofnodi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

25. Buddiannau'r Gweithwyr

25.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigur gronws ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w trosglwyddo i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigur cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y dreth gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau, ond wedyn caiff ei wydroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn referniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini ni ddisgwylir eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

25.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol a chodir y rhain ar sail groniadau i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo'r Cyngor yn amlwg wedi ymrwymo i derfynu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu i wneud cynnig i annog diswyddo gwirfoddol.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ategu pensiynau, (fel arfer yn ffurf blynyddoedd ychwanegol) mae'r costau hyn yn cael eu trin fel costau pensiwn at ddiben y trosglwyddiad statudol rhwng y Gronfa Pensiynau Wrth Gefn a'r Gronfa Gyffredinol am y swm y mae costau pensiwn a gyfrifir yn unol â'r Cod yn wahanol i'r cyfraniadau dyledus dan reoliadau'r cynllun pensiwn.

25.3 Buddiannau ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg;
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

25.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaethau Plant ac Addysg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

25.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS 19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig:-

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol;

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd;

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol;
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul chwe rhan:-

- a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt;
- b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad o ran y buddiannau diffiniedig net sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi dan y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau budd-daliadau);
- c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-
- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall ;
 - Ailfesur yr ymrwymadau buddiannau net diffiniedig - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall;
- ch) Enillion neu golledion ar setliadau a chwtogiadau - o ganlyniad i gamau gweithredu i ryddhau'r Cyngor o ymrwymadau neu ddigwyddiadau sy'n gostwng gwasanaeth neu groniadau buddiannau i weithwyr a ddisgwylir yn y dyfodol - debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir;
- d) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa bensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Caiff elfennau (a-d) eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn, ond er mwyn rhwystro newidiadau yn rhwymedigaethau'r pensiynau rhag cael effaith anghymesur ar y Dreth Gyngor, mae darpariaethau statudol yn bodoli sy'n cyfyngu ar y swm a godir yn erbyn y Gronfa Gyffredinol i'r swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn (d). Caiff y gwahaniaeth rhwng y ddau werth ei addasu yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, ac yn unol â darpariaethau statudol, rhaid talu o falans y Gronfa Gyffredinol y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i bensiynwyr yn y flwyddyn, ac nid y swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol.

Mae hyn yn golygu bod yna symudiadau i mewn ac allan o'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn er mwyn dileu'r debydau a chredydau ar gyfer buddiannau ymddeol a'u disodli gyda debydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n mesur y budd i Gronfa'r Cyngor o orfod cyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach nag fel buddiannau a enillwyd gan weithwyr.

25.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai puerau i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisïau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

26. Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor wedi derbyn hawliadau gan weithwyr cyfredol a chan gyn-weithwyr mewn perthynas â thâl cyfartal, statws sengl ac arfarnu swyddi ac mae'n bwriadu amddiffyn y rhain. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi bod yn ddigon doeth i sefydlu cronfa wrth gefn a chynnwys darpariaeth i gwrdd â'r costau a allai godi o'r rhwymedigaethau hyn. Nid yw'r Datganiad Cyfrifon, o'r herwydd, ar hyn o bryd yn adlewyrchu gwerth gwirioneddol yr hawliadau, yn hytrach ceir amcangyfrif o'r rhwymedigaethau ariannol a fydd yn codi yn eu sgil. Yn 2015/16, talwyd costau sylweddol mewn perthynas ag arfarnu swyddi a oedd wedi eu cyllido o'r ddarpariaeth a wnaed yn y blynyddoedd blaenorol.

27. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor. Enghraifft o hyn yn 2015/16 oedd prynu allan o'r CRT a gostiodd £21.169m, sef trafodiad eithriadol unwaith ac am byth a bydd yn cael ei ddangos ar Gyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y CRT gyda datgeliadau perthnasol.

28. Cyfrifo am TAC (Trethi Annomestig Cenedlaethol)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TCA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TAC (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TAC (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TCA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gyfrifon, fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TAC yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a delir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TAC â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Cenedlaethol yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

29. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dur ac adrannau Llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu fel asiant ar ran:-

- Llywodraeth Ganolog - casglu Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA) a thalu'r symiau a gasglwyd i'r Llywodraeth Ganolog, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu.

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO A GYHOEDDWDYD OND NAD YDYNT ETO WEDI EU MABWYSIADU

Bydd y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2016/17 (y Côd) yn cyflwyno sawl newid i bolisiau cyfrifo – gweler isod. Bydd angen gweithredu'r newidiadau hyn yn 2016/17 ac yn ôl-ddyddiedig i 1 Ebrill 2015.

- Diwygiadau i IAS 19 *Buddiannau Gweithwyr* (Cynlluniau Buddiannau Diffiniedig: Cyfraniadau Gweithwyr)
- Gwelliannau blynyddol i IFRS (Cylch 2010 – 12)
- Diwygiad i IFRS 11 Trefniadau ar y Cyd (Cyfrifo ar gyfer Caffael Buddiannau mewn Gweithrediadau ar y Cyd)
- Diwygiad i IAS 16, Eiddo, Offer a Chyfarpar ac IAS 38 Asedau Annirweddol (Esboniad o Ddulliau Derbyniol o Ddibrisio ac Amorteiddio)
- Gwelliannau blynyddol i IFRS (Cylch 2012-2014)
- Diwygiad i IAS 1 Cyflwyno Datganiadau Ariannol (Menter Ddatgelu)
- Newidiadau i fformat y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn a chyflwyno'r Dadansoddiad newydd o Wariant a Chyllido
- Newidiadau i fformat y Cyfrif Cronfa Bensiwn a'r Datganiad Asedau Net.

Nid yw'r côd yn rhagweld y bydd y diwygiadau uchod yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol, Fodd bynnag, yn 2016/17 rhaid i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn cymharol ar gyfer 2015/16 adlewyrchu'r fformat newydd sydd ei angen o 2016/17.

Yn ychwanegol at hyn, bydd newid sylweddol i'r modd y cyfrifir ar gyfer yr Ased Rhwydwaith Priffyrdd yn cae ei weithredu o 1 Ebrill 2016. Bydd hyn yn cael ei weithredu ar gyfer y flwyddyn i ddod, hynny yw, ni fydd angen ailddatgan y balansau agoriadol ar gyfer 1 Ebrill 2015. Mae'r newidiadau y bydd angen eu gwneud o 2016/17 yn debygol o ychwanegu'n sylweddol ar werth yr Ased Rhwydwaith Priffyrdd ar y fantolen oherwydd newid yn y sail brisio o'r gost hanesyddol wedi ei dibrisio i cost ei hamenwid wedi dibrisio.

NODYN 2b – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI CAEL EU CYHOEDDI AC WEDI EU MABWYSIADU

Mae'r Côt Ymarfer ar Gyfrifon Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 wedi cyflwyno nifer o ofynion newydd a bydd rhaid i Gynghorau gydymffurfio gyda'r safonau newydd sydd wedi cael eu mabwysiadu mewn perthynas â'r modd y cyflwynir adroddiadau. Mae'r newidiadau perthnasol yn ymwneud â'r safonau isod a byddant yn cael eu diwygio, lle maent yn berthnasol, yn achos unrhyw gyfrifon a fydd yn cael eu cynhyrchu ar gyfer cyfnodau ariannol sy'n cychwyn ar ôl 1af Ebrill 2015.

- IFRS13 – Mesur Gwerth Teg
- Gwelliannau blynyddol i'r IFRS (cylch 2011-13)
- Ardollau IFRIC 21

Bydd y newidiadau hyn yn cael eu mabwysiadu'n ôl-ddyddiedig ond, gan fod y Datganiad Cyfrifon eisoes yn adlewyrchu gofynion y safonau adrodd hyn pan fyddant yn berthnasol i'r Cyngor, nid oes angen ailddatgan data cyfrifo'r cyfnod blaenorol.

Mae'r newidiadau blynyddol i IFRS (cylch 2011-13) yn egluro'r amgylchiadau lle mae'n rhaid cynnwys gwybodaeth gymharol yn y cyfrifon. Mae gwybodaeth gymharol eisoes wedi'i chynnwys yn y cyfrifon hyn yn unol â'r gofynion newydd.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisïau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŵn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddirwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaeth a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Ni wnaed unrhyw gydnabyddiaeth, hyd yma, o'r cynigion sy'n cael eu gwneud am ad-drefnu Llywodraeth Leol a all ddwyn ffrwyth ymhen y tair i bedair blynedd nesaf.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath, ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen. Yn ychwanegol at hyn, nid yw Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol ac Ysgolion Sefydledig – gwerth y tir na'r adeiladau – wedi eu cynnwys ar y Fantolen.
- Caiff grantiau cyfalaf a refeniw eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn asesu a yw'r telerau a'r amodau sydd ynghlwm wrth y grantiau perthnasol wedi eu bodloni. Os bydd y telerau a'r amodau wedi eu bodloni byddant yn cael eu cydnabod o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Os na fyddant, byddant yn cael eu cario o fewn y fantolen o fewn credydwyr hyd nes y bydd y telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi eu bodloni neu fod y grant yn cael eu had-dalu i ddarparwr y grant pe na bai'r telerau a'r amodau yn cael eu bodloni. Gall y driniaeth hon olygu bod balansau o bwys yn cael eu cario yn y fantolen fel incwm a ohiriwyd.
- Mae ffiniau'r grŵp wedi ei hadolygu gan ddefnyddio'r meini prawf a amlinellwyd yn y safonau cyfrifo perthnasol a'r Côt Ymarfer, nid yw'r Cyngor wedi nodi unrhyw gwmnïau na sefydliadau y byddai angen iddo gwblhau cyfrifon grŵp.
- Mae lefel uchel o ansicrwydd am lefelau cyllido i lywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol ar hyn o bryd i roi arwydd y bydd amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a gostwng lefelau o ran darparu gwasanaeth.

NODYN 4a - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2016 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirwyriad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŵn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15 ar dudalen 60.

“Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar (Ased Nad yw'n Gyfredol) cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.”

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol llunio barn ar ddau fater, i sefydlu:-

- cyfran cost ased a ystyrir i gynrychioli rhan sylweddol o'r ased; a
- trothwy cost, islaw hyn ni fyddai clandriad ar wahân o ddibrisiant ar ran o ased yn cael effaith sylweddol ar swm y dibrisiant yn ei gyfanrwydd.

Mae'r Cyngor wedi gosod y ffigyrau yma fel 20% o gost gyfan yr ased a £2m yn y drefn honno. Fel nodir uchod ynglwn â dibrisiant yn gyffredinol, gall dirywiad ffisegol o rannau unigol o ased, dros amser, arwain at batrymau gwario nad ydynt wedi eu hadlewyrchu'n llawn yn y lefelau dibrisiant a ddarparwyd yn flaenorol.

Tai Cyngor - Mae stoc Dai'r Cyngor yn cael ei brisio drwy ddefnyddio methodoleg safonol, sydd yn rhannol angen defnyddio ffactor addasu i ganiatáu am y gwahaniaethau rhwng cynnyrch a rhent ar dai cymdeithasol a'r sector breifat. Ar hyn o bryd, nid oes ffactor addasu wedi ei chyhoeddi ar gyfer Cymru, felly dewisodd y Cyngor ffactor addasu sydd wedi ei chyhoeddi ar gyfer yr ardaloedd mwyaf cymharol yn Lloegr, y ffactor a ddefnyddiwyd oedd 31%. Petai ffactor penodol yn cael ei gyhoeddi, un ai ar gyfer Cymru yn ei gyfanrwydd neu ar sail ranbarthol, yna byddid yn gweithredu ar hynny.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth ar gyfer cyfres o ffactorau ansicr a allai arwain at gostau sylweddol yn ddiweddarach. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â thâl cyfartal, costau ôl-ofal Safle Tirlenwi Penhesgyn, buddiannau terfynu posibl ar gyfer staff fydd yn gadael y Cyngor ac ymrwymadau hawliadau yswiriant o bosibl. Ceir manylion llawn yn Nodyn 27. Byddai newid o 10% mewn perthynas â setlo hawliadau tâl cyfartal yn codi neu'n gostwng gwerth yr ymrwymiad gan oddeutu £0.302m.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwariad ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 41.

Amhariad / Lwfans Dyledion Amheus – Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan y Cyngor falans o £23.359m o ran dyledion net tymor byr. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £5.4m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr amhariad dyledion amheus wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24 ar dudalen 68.

Mesur Gwerth Teg

Bydd gwerth teg yn cael ei fesur yn unol ag IFRS13 Mesur Gwerth Teg fel yr adroddwyd arno yng Nghôd Ymarfer CIPFA am 2015/16. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae mesur gwerth teg yn fesur sy'n seiliedig ar y farchnad. Rhydd IFRS13 fwy o gyfeiriad ac eglurder mewn perthynas â phrisio asedau a rhwymedigaethau. Fodd bynnag, os nad oes marchnad ar gael i'w harsylwi er mwyn sefydlu gwerth, bydd angen defnyddio barn broffesiynol. Mewn achosion lle na fedrir mesur gwerth teg asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol yn seiliedig ar brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol (h.y. mewnbynnau Lefel 1), caiff eu gwerth teg eu mesur drwy ddefnyddio technegau prisio (e.e. prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer asedau neu rwymedigaethau tebyg mewn marchnadoedd gweithredol). Lle mae'n bosibl, bydd y mwynbynnau i'r technegau prisio hyn yn seiliedig ar ddata sydd ar gael i'w arsylwi ond, os nad yw hynny'n bosibl, rhaid defnyddio barn i sefydlu gwerthoedd teg. Yn gyffredinol, wrth lunio barn rhaid cymryd ffactorau megis ansicrwydd a risg i ystyriaeth. Fodd bynnag, gallai newid yn y tybiaethau a ddefnyddir effeithio ar werth teg asedau a rhwymedigaethau'r Awdurdod. Defnyddir y model cost amnewid dibrisiedig i fesur gwerth teg rhai o eiddo buddsoddiad ac asedau ariannol yr Awdurdod.

Os nad oes mewnbynnau Lefel 1 ar gael, bydd yr Awdurdod yn cyflogi arbenigwyr perthnasol i nodi'r technegau prisio mwyaf priodol er mwyn penderfynu gwerth teg (er enghraifft, prif swyddog prisio'r Awdurdod ar gyfer eiddo buddsoddiad).

Mae'r mewbynnau sylweddol nad oes modd eu harsylwi a ddefnyddir yn yr asesiad o werth teg yn cynnwys tybiaethau rheolwyr ynghylch twf rhent, i ba lefel y mae eiddo'n wag (yn achos eiddo buddsoddiad) a chyfraddau disgownt – wedi eu haddasu ar gyfer ffactorau rhanbarthol (ar gyfer asedau buddsoddiad ai asedau ariannol). Byddai newidiadau arwyddocaol mewn unrhyw un o'r mewbynnau nad oes modd eu harsylwi yn arwain at fesuriadau gwerth teg a fyddai'n sylweddol is neu'n sylweddol uwch ar gyfer eiddo buddsoddiad ac asedau ariannol.

NODYN 4b – ADDASIAD AR GYFER Y CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISIÂU CYFRIFO AC AMCANGYFRIFON A CHAMGYMERIADAU

Ni wnaed unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol i'r cyfrifon eleni.

NODYN 5 – EITEMAU PERTHNASOL O RAN INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau o incwm neu wariant perthnasol nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan y Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 27 Medi 2016. Ni adlewyrchir digwyddiadau ar ôl y dyddiad hwn yn y datganiadau neu nodiadau ariannol.

Pan fo digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2016, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi ei haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith y wybodaeth hon.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiad rhwng 31 Mawrth 2016 a 27 Medi 2016 i effeithio ar y prif ddatganiadau ariannol. Fodd bynnag, nid yw canlyniad refferendwm yr UE ar 23 Mehefin 2016 i adael yr Undeb Ewropeaidd yn newid unrhyw wybodaeth ariannol o fewn y cyfrifon. Mae'r canlyniad wedi creu amgylchedd economaidd mwy ansicr sydd, o bosib, yn cynyddu'r risgiau i'r Awdurdod fel y trafodwyd yn Nodyn 45.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN REOLIAD

2015/16	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	Symyd yn yr Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
<u>Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	13,030	9,268	-	-	(22,298)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(765)	(134)	-	-	899
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	(186)	-	-	-	186
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(8,585)	(2,919)	-	-	11,504
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	880	21,169	-	-	(22,049)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,399	285	-	-	(1,684)
<u>Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(3,606)	(453)	-	-	4,059
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(180)	(2,725)	-	-	2,905
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:</u>					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(3,024)	(794)	3,818	-	-
Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	-	-	(3,818)	-	3,818
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	(115)	-	-	-	115
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	-	-	-
<u>Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:</u>					
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	97	38	-	-	(135)
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:</u>					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	14,036	228	-	-	(14,264)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,556)	(228)	-	-	8,784
<u>Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Tâl Anghyfartal</u>					
Symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	713	-	-	-	(713)
<u>Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronno!</u>					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	282	(9)	-	-	(273)
-	-	-	-	-	-
Cyfanswm Addasiadau	5,420	23,726	-	-	(29,146)

2014/15	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio o £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	
	£'000	£'000	£'000	£'000	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
<u>Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	12,787	8,394	-	-	(21,181)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,540	-	-	-	(1,540)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	1,199	-	-	-	(1,199)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(5,718)	(2,650)	-	-	8,368
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	1,862	-	-	-	(1,862)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,111	189	-	-	(1,300)
<u>Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Ariannu Cyfalaf Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(3,662)	(1,009)	-	-	4,671
	(230)	(2,633)	-	-	2,863
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:</u>					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	(2,100)	(474)	2,574	-	-
			(2,427)	-	2,427
Derbyniadau cyfalaf eraill	(96)	-	96	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	(243)	-	243
<u>Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:</u>					
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	106	31	-	-	(137)
<u>Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:</u>					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	11,703	198	-	-	(11,901)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiwnwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,552)	(198)	-	-	8,750
<u>Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Ôl-dâl Anghyfartal</u>					
Symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	-	-	-	-	-
<u>Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronno!</u>					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	23	(6)	-	-	(17)
Cyfanswm Addasiadau	9,973	1,842	-	-	(11,815)

NODYN 8 – CRONFEYDD A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2014 £'000	Trosglwydd- iadau i Mewn 2014/15 £'000	Trosglwydd- iadau Allan 2014/15 £'000	Balans ar 31/03/2015 £'000	Trosglwydd- iadau i mewn 2015/16 £'000	Trosglwydd- iadau Allan 2015/16 £'000	Balans ar 31/03/2016 £'000
Gwariant Cyfalaf	565	495	(290)	770	313	(184)	899
Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn	2,000	-	-	2,000	-	-	2,000
Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau	1,623	-	(1,623)	-	-	-	-
Cronfeydd wrth Gefn	6,306	3,545	(1,640)	8,211	1,095	(1,661)	7,645
Arfarnu Swyddi	2,356	3,317	(3,145)	2,528	244	(2)	2,770
Tâl Cyfartal	-	-	-	-	865	-	865
Ailgylchu	229	67	(32)	264	60	-	324
Cronfa wrth Gefn Rheoli Perfformiad	1,440	-	(1,440)	-	-	-	-
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwaith Trwsio Sylweddol (CRT)	860	-	-	860	-	(860)	-
Cronfa Yswiriant	2,535	626	(1,000)	2,161	175	(1,086)	1,250
Eraill	491	-	(491)	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	18,405	8,050	(9,661)	16,794	2,990	(3,793)	15,991

Pwrpas Cronfeydd Refeniw wrth Gefn a Glustnodwyd

Gwariant Cyfalaf – i ariannu gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn – Crëwyd y gronfa wrth gefn hon i ariannu gwaith ailfodelu mewn perthynas â gwaith daear yn y safle tirlenwi.

Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau Cyfyngedig – cronfeydd wrth gefn penodol a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth.

Arfarnu Swyddi - O ganlyniad i'r cytundeb 'Statws Sengl', mae'n ofynnol ar y Cyngor, fel y rhan fwyaf o awdurdodau lleol eraill, gyflwyno system gyflog a graddau newydd i ddod i rym o 1 Ebrill 2007. Mae'r graddau y bydd hyn yn cynnwys rhwymedigaeth i ôl-gyflog yn ansicr. Mae trafodaethau'n mynd yn eu blaenau ar strwythur cyflog a graddau diwygiedig. Gosodwyd swm o'r neilltu yn y Gronfa wrth Gefn Arfarnu Swyddi tuag at gost gyffredinol yr ymarfer.

Ailgylchu - adnoddau wedi cael eu neilltuo'n benodol ar gyfer mentrau ailgylchu gwastraff.

Cronfa Yswiriant - Mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol sy'n talu am golledion hunan yswiriedig ac sy'n derbyn 'premiymau' o gyfrifon gwasanaeth. Darperir ar gyfer y colledion y gwyddys amdanynt ar ddiwedd y flwyddyn. Y gronfa wrth gefn hon yw'r gwarged ar y cyfrif yswiriant mewnol ynghyd â llog ar falansau a bwriedir iddi gynnwys hawliadau yr aethpwyd iddynt ond nad adroddwyd arnynt.

NODYN 9 - BALANSAU YSGOLION

Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgiadol.

	Balans 01/04/2014	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2014/15	Balans 31/03/ 2015	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2015/16	Balans 31/03/201 6
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	1,035	476	1,511	205	1,716
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	309	320	629	(325)	304
Ysgol Arbennig Gymunedol	5	93	98	68	166
Ysgol Gynradd Sefydledig	169	31	200	76	276
Cyfanswm	1,518	920	2,438	24	2,462

Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan bob ysgol falansau mewn llaw heblaw am 3 ysgol gynradd (4 ar 31 Mawrth 2015) ac 1 ysgol uwchradd (2 ar 31 Mawrth 2015), a oedd gyda'i gilydd â diffyg o £0.160m (£0.348m ar 31 Mawrth 2015). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52 y mae'n ofynnol i bob Cyn4gor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 10 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthiant asedau'r Cyngor, nad ydynt eto wedi'u defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf. O Ebrill 2004 mae'r holl dderbyniadau yn ddefnyddiadwy, er bod rhai derbyniadau CRT wedi cael eu gosod o'r neilltu ar sail wirfoddol i ad-dalu dyledion, er mwyn cyd-fynd â'r cymhorthdal ar y CRT. Bellach, mae'r Cyngor wedi prynu allan o'r trefniant cymhorthdal gyda Llywodraeth Cymru drwy gyfrwng benthyciad gan PWLB ac, o'r herwydd, nid oes angen mwyach yr arian a roddwyd o'r neilltu.

Mae'r symiau a osodwyd o'r neilltu wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans 1 Ebrill	-	-
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	3,818	2,670
	3,818	2,670
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	(243)
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(3,818)	(2,427)
Balans ar 31 Mawrth	-	-

NODYN 11 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2016	31/03/2015
	£'000	£'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	142,604	163,189
b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(250)	(115)
c) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	96,045	85,178
ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(95,022)	(125,477)
d) Cyfrif cyflog anghyfartal	(2,151)	(1,438)
dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(1,547)	(1,274)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	139,679	120,063

a) Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 ar dudalen 50 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn cynnwys y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasiad Cyfalaf	2015/16		2014/15	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		163,189		170,542
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyfredol	(22,298)		(21,181)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	899		(1,540)	
Gwariant referniw a ariennir o gyfalaf dan statud	(22,048)		(1,862)	
Symiau o asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	<u>(1,684)</u>		<u>(1,300)</u>	
		(45,131)		(25,883)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		<u>1,959</u>		<u>1,157</u>
Swm net a ddilëwyd o gost asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(43,172)		(24,726)
Ariannu cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	3,818		2,427	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	115		-	
Cymhwysio grantiau i gyllido cyfalaf o'r cyfrif Grantiau Cyfalaf he eu defnyddio	-		-	
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a osodwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-		243	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	11,504		8,368	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	4,059		4,671	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	<u>2,905</u>		<u>2,863</u>	
		22,401		18,572
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		<u>186</u>		<u>(1,199)</u>
Balans ar 31 Mawrth		142,604		163,189

b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol (FIAA) yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo'r incwm a threuliau sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol ac i gynnal colledion neu gael budd o enillion fesul darpariaeth statudol. Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Cyfrif i reoli'r premiymau a delir a'r cosbau a gafwyd oherwydd adbrynu benthyciadau yn gynnar. Mae'r premiymau a'r cosbau'n cael eu codi yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan maent yn digwydd, ond maent yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Dros amser, caiff y gost hon ei symud yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer gwasgaru baich y dreth gyngor. Yn achos y Cyngor, y cyfnod hwn yw'r tymor a oedd yn weddill ar y benthyciadau pan gawsant eu hadbrynu.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(115)	22
Swm y mae costau cyllido a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau cyllido sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(135)	(137)
Balans ar 31 Mawrth	(250)	(115)

c) Cronfa Ailbrisant Wrth Gefn

Mae'r Gronfa Ailbrisant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu:-

- hailbriso i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crewyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	85,178	48,083
Ailbrisant asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	12,749	38,252
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(1,470)	(928)
Balansau ailbriso ar asedau wedi ei sgrapio neu ei waredu	(412)	(229)
Balans ar 31 Mawrth	96,045	85,178

ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel buddiannau a enillwyd gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

Arian Wrth Gefn Pensiynau	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(125,477)	(91,152)
Ail-fesur ymrwymiad net diffinedig	35,938	(31,174)
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â buddiannau ymdeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(14,266)	(11,901)
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	8,783	8,750
Balans ar 31 Mawrth	(95,022)	(125,477)

d) Cronfa wrth Gefn ar gyfer Tâl Anghyfartal

Mae'r Cyfrif Talu Ôl-gyflog Anghyfartal yn gwneud yn iawn am y gwahaniaeth rhwng y raddfa y mae'r Cyngor yn ei darparu am y costau posib yn sgil setlo ôl-daliadau mewn perthynas ag achosion Tâl Cyfartal a'r gallu o dan ddarpariaeth statudol i ohirio'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol tan yr amser y caiff yr arian ei dalu allan i hawlwy'r.

Arian Wrth Gefn Tâl Cyfartal	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,438)	(1,438)
Cynnydd yn y ddarpariaeth ar gyfer ôl-daliadau o ran achosion Tâl Cyfartal	(713)	-
Setliadau arian a dalwyd yn y flwyddyn	-	-
Balans ar 31 Mawrth	(2,151)	(1,438)

dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Cronus am lawndal Absenoldeb	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Setliad neu ddiidymu'r cronniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	(1,274)	(1,257)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol	(273)	(17)
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(1,547)	(1,274)

NODYN 12 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru	7,107	6,844
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,059	1,000
(Gwarged)/Colledion ar warediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	(1,999)	(1,335)
Ardollau	3,204	3,201
Arall	(147)	(94)
Cyfanswm	9,224	9,616

NODYN 13 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,985	5,117
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	4,038	3,903
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(89)	(91)
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	(270)	1,272
Cyfanswm	9,664	10,201

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Incwm/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(848)	(789)
Gwariant	764	735
Incwm net o Eiddo Buddsoddiad	(84)	(54)
Diffyg ar werthiant Eiddo buddsoddi :-		
Arian o Werthiannau	-	(36)
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	-	108
Diffyg ar werthiant Eiddo Buddsoddiad	-	72
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	(186)	1,254
Cyfanswm	(270)	1,272

NODYN 14 - INCWM TRETH A GRANTIAU AMHENODOL

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Incwm y Dreth Gyngor	33,485	31,820
Ailddyrannu Trethi Annomestig	20,471	22,124
Grant Cynnal Refeniw	67,268	68,827
Grant Cynllum Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	5,228	5,237
Grantiau Llywodraeth Arall	725	720
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	11,504	8,368
Cyfanswm Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	138,681	137,096

NODYN 15 – ASEDAU NAD YDYNT YN GYFREDOL - EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

2015/16	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Gwarged	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2015	118,255	181,586	70,265	9,584	9	472	1,590	381,761
Addasiad Côt a Disbrisiant	-	2,336	1,926	10	-	-	(38)	4,234
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	6,077	4,648	4,162	1,065	-	3,287	-	19,239
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(10,805)	6,105	-	-	-	-	(244)	(4,944)
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	223	-	-	-	-	(221)	2
Dadgydnabod - Gwarediadau	(297)	(1,224)	-	-	-	-	(50)	(1,571)
Dadgydnabod - Eraill	(5,489)	(4,454)	-	-	-	-	-	(9,943)
Aiiddosbarthu a Throsglwyddiadau	-	550	-	-	-	-	-	550
Aiiddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(916)	-	-	-	-	-	(916)
Aiiddosbarthu Asedau dros Ben	-	(150)	-	-	-	-	150	-
Aiiddosbarthu Eiddo Buddsoddi	-	(370)	-	-	-	-	-	(370)
Balans ar 31 Mawrth 2016	107,741	188,334	76,353	10,659	9	3,759	1,187	388,042
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2015	5,520	10,190	15,900	5,962	-	-	112	37,684
Addasiad Côt a Dibrisiant	-	2,336	1,926	10	-	-	(38)	4,234
Tâl Dibrisiant	3,607	5,035	2,811	750	-	-	25	12,228
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	(9,115)	(5,682)	-	-	-	-	(48)	(14,845)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,377)	-	-	-	-	-	(1,377)
Dadgydnabod - Gwarediadau	(12)	(30)	-	-	-	-	-	(42)
Aiiddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(19)	-	-	-	-	-	(19)
Aiiddosbarthu Asedau dros Ben	-	(9)	-	-	-	-	9	-
Aiiddosbarthu Eiddo Buddsoddi	-	(104)	-	-	-	-	-	(104)
Balance as at 31 March 2015	-	10,340	20,637	6,722	-	-	60	37,759
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2016	107,741	177,994	55,716	3,937	9	3,759	1,127	350,283

2014/15

	Eiddo, Offer a Chyfarpar							Cyfanswm £'000
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Asedau isadeiledd	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu	Asedau Gwarged	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2014	101,233	185,727	65,778	9,255	9	10	1,263	363,275
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	5,519	4,283	4,487	333	-	1,816	-	16,438
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	11,698	(4,080)	-	-	-	-	55	7,673
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,744)	-	-	-	-	-	(1,744)
Dadgydnabod - Gwarediadau	(217)	(660)	-	-	-	-	(12)	(889)
Aiiddosbarthu a Throsglwyddiadau	22	(377)	-	(4)	-	(1,354)	355	(1,358)
Aiiddosbarthu Asedau ai Delir i'w Gwerthu	-	(1,563)	-	-	-	-	(71)	(1,634)
Balans ar 31 Mawrth 2015	118,255	181,586	70,265	9,584	9	472	1,590	381,761
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2014	14,441	15,127	13,012	4,972	-	-	87	47,639
Addasiad rhwng cost/dibrisiant	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâl Dibrisiant	2,745	4,619	2,888	986	-	-	28	11,266
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	(17,160)	(13,447)	-	-	-	-	28	(30,579)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(248)	-	-	-	-	-	(248)
Colledion amhariad / atgyfeiriadau at warged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,519	4,210	-	4	-	-	-	9,733
Dadgydnabod – Gwarediadau	(28)	(56)	-	-	-	-	-	(84)
Aiiddosbarthu a Throsglwyddiadau	3	28	-	-	-	-	(31)	-
Aiiddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(43)	-	-	-	-	-	(43)
Balans ar 31 Mawrth 2015	5,520	10,190	15,900	5,962	-	-	112	37,684
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2015	112,735	171,396	54,365	3,622	9	472	1,478	344,077
Balans ar 31 Mawrth 2014	86,792	170,600	52,766	4,283	9	10	1,176	315,636

Manylir ar fethodolegau dibrisiant ac ailbrisiant ym Mholisiau Cyfrifo Rhif 7.

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £361.534m sydd wedi ei gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth ar ei Fantolen ar 31 Mawrth 2016. Mae'r Cyngor bellach wedi mabwysiadu rhaglen dreigl 5 mlynedd ar gyfer prisio ei dir ac eiddo. Fodd bynnag, caiff asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar sydd â gwerth teg o £500k neu fwy eu hailbrasio bob blwyddyn. Mae'r rhaglen wedi cael ei llunio mewn modd sy'n golygu y bydd categorïau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo sy'n werth mwy na £500k yn cael eu hailbrasio mewn un flwyddyn. Caiff yr asedau eu prisio gan dîm prisio mewnol y Cyngor sy'n Aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi cael eu cwblhau'n unol â IFRS 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi cael eu hailbrasio oherwydd, ym marn y Cyngor, mae gwerth cario'r asedau yn adlewyrchiad o werth teg, oherwydd eu hoes economaidd gweddol fyr a'u gwerth cymharol.

NODYN 16 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2016, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o gontractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol yn 2016/17 a blynnyddoedd yn y dyfodol fel a ganlyn: Roedd ymrwymadau tebyg hyd at 31 Mawrth 2014 yn (£1.2m). Mae'r cynnydd sylweddol wedi digwydd oherwydd y cynnydd a wnaed gyda rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif yr Awdurdod a chynnydd gyda Ffordd Gyswllt Llangefni. Bydd rhaglenni'r Ysgolion 21ain Ganrif a'r Ffordd Gyswllt yn derbyn cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru.

Contract	Ymrwymiad £'000
Ysgolion y 21ain Ganrif - Caergybi	7,540
Ysgolion y 21ain Ganrif - Llannau	4,496
Ffordd Gyswllt Llangefni	3,064
Cyfanswm	15,100

NODYN 17 – ASEDAU TREFTADAETH 2015/16

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2015	1,795	1,644	3,439
Ychwanegiadau	39	-	39
Gwarediadau	-	-	-
Arian Ailbrasio I Ailbrasio Wrth Getn	-	-	-
Aiddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2016	1,834	1,644	3,478
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2015	-	227	227
Dibrisiant	-	57	57
Ar 31 Mawrth 2016	-	284	284
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2016	1,834	1,360	3,194
Ar 1 Ebrill 2015	1,795	1,417	3,212

2014/15

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig	Tir ac Adeiladau Treftadaeth	Cyfanswm Asedau Treftadaeth
	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2014	1,840	1,644	3,484
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	(45)	-	(45)
Arian Ailbriso I Ailbriso Wrth Getn	64	-	64
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	(64)	-	(64)
Ar 31 Mawrth 2015	1,795	1,644	3,439
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2014	-	171	171
Dibrisiant	-	56	56
Ar 31 Mawrth 2015	-	227	227
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2015	1,795	1,417	3,212
Ar 1 Ebrill 2014	1,840	1,473	3,313

Ailbriso Asedau Treftadaeth

Nodwyd nifer o asedau tir ac adeiladau fel rhai a oedd yn cwrdd â'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ar 31 Mawrth 2016, roedd pedwar ased o'r fath (dim newid o 31 Mawrth 2015):-

Carchar Biwmares
Llys Biwmares
Melin Llynnon
Bythynnod y Peilotiaid, Ynys Llanddwyn

Caiff yr eiddo hyn eu hailbriso gan ddefnyddio trefniadau ailbriso safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Fe ailbriswyd yr Asedau Treftadaeth diwethaf yn 2011/12.

Cafwyd prisiad o werth y Casgliadau Celf yn 2012/13 ac mae eu gwerth wedi cael ei adlewyrchu yng Nghyfrifon 2012/13. Mae'r prisiad diweddaraf yn seiliedig ar asesiad o sampl gynrychioliadol o'r casgliadau. Bonhams o Lundain, sef cwmni rhyngwladol o arwerthwyr a phriswyr celf, fu'n priso'r eiddo.

Mae Amgueddfa ac Oriol Gelf Ynys Môn wedi derbyn rhodd o gasgliad o dros 30 o baentiadau gan y diweddar Harry Hughes Williams, arlunydd a oedd yn paentio tirluniau Gogledd Cymru. Caiff yr asedau eu dal mewn ymddiriedolaeth ac nid ydynt wedi'u cynnwys ar y fantolen oherwydd ni fyddai'r gost o gael prisiad yn gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

NODYN 18a – EIDDO BUDDSODDIAD

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	7,145	7,139
Ychwanegiadau:		
- Gwariant dilynol	-	-
Gwarediadau	-	(107)
Colledion net o addasiadau gwerth teg	186	(1,254)
Trosglwyddiadau:		
I/o Assedau a ddelir iw gwerthu	(1,613)	-
-(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	265	1,367
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	5,983	7,145

Nid oes unrhyw eiddo buddsoddiad yn cael ei ddal dan Brydles Weithredol neu Ariannol. Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaethau cytundebol i brynu, adeiladu neu ddatblygu eiddo buddsoddiad neu i wneud atgyweiriadau, cynnal a chadw neu wella i eiddo buddsoddiad cyfredol.

Nodyn 18b – Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad

Hierarchaeth Gwerth Teg 2015/16

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd qweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol gweladwy arall (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol anweladwy (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2016 £'000
Eiddo preswyl (manwerthu farchnad)	-	1,754	-	-
Unedau swyddfa	-	605	-	-
Unedau masnachol	-	3,624	-	-
Cyfanswm	-	5,983	-	-

Nodyn 18c – Dulliau prisio a ddefnyddiwyd i brisio eiddo buddsoddiad

18c.1 Preswyl

Mae'r gwerth teg ar gyfer yr eiddo preswyl yn seiliedig ar ddull y farchnad gan ddefnyddio amodau'r farchnad gyfredol a phrisiau gwerthu yn ddiweddar a gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal yr awdurdod lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu a'u gwerthu'n frwd a bod lefel y mewnbynnu y gellir eu harsylw yn sylweddol, gan arwain at gategoreiddo'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

18c.2 Eiddo Buddsoddiad

Mae'r swyddfeydd a'r unedau masnachol sydd wedi eu lleoli yn ardal yr awdurdod leol yn cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull incwm drwy'r cost amnewid dibrisiedig, lle mae disgownt ar y llif arian y cytunwyd arno o'r eiddo (gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt yn seiliedig ar y farchnad) er mwyn sefydlu gwerth presennol y ffrwd incwm net. Mae'r llog wedi cael ei seilio ar brisiadau / gwerthiannau cymharol y mae modd eu harsylwi. Caiff eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, felly, eu categorio ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg oherwydd bod y dechneg o fesur yn defnyddio mewbynnau y gellir eu harsylwi er mwyn penderfynu ar y mesuriadau gwerth teg. Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod, y defnydd mwyaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd cyfredol.

Caiff gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod ei fesur bob blwyddyn ar adeg pob cyfnod adrodd. Caiff yr holl waith prisio ei wneud yn fewnol yn unol â methodolegau ac amcanbrisiau a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae arbenigwyr prisio'r Awdurdod yn gweithio'n agos â'r swyddogion cyllid gan adrodd yn uniongyrchol i'r Prif Swyddog Cyllid yn rheolaidd mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n ymwneud â phrisio.

NODYN 19 – ASED AU ANNIRWEDDOL

Mae'r Cyngor yn cyfrifo am ei feddalwedd fel Asedau Annirweddol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan anhepgor o system TG neilltuol ac yn cael ei chyfrifo amdani fel rhan o eitem caledwedd yn yr Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Mae'r swm cario o asedau annirweddol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth. Codwyd yr amorteiddiad o £70k a godwyd ar refeniw yn 2015/16 i ganolfan gost Gweinyddu TG a cafodd ei amsugno fel gorbenion ar draws yr holl benawdau gwasanaeth yng Ngwariant Net y Gwasanaethau.

Rhoddir oes ddefnyddiol gyfyngedig i feddalwedd, wedi ei seilio ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor. Mae'r oes ddefnyddiol a briodolir i'r switiau meddalwedd mawr a ddefnyddir gan y Cyngor yn bum mlynedd.

Mae'r Symudiad mewn Asedau Annirweddol am y Flwyddyn fel a Ganlyn:-

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn:		
Symiau gros cario	1,092	1,068
Amorteiddiad cronus	(760)	(689)
Swm net cario ar ddechrau'r flwyddyn	332	379
Ychwanegiadau	155	24
Amorteiddiad am y flwyddyn ariannol	(70)	(71)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	417	332
Yn cynnwys:	-	-
Symiau gros a gludir	1,247	1,092
Amorteiddiad cronus	(830)	(760)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	417	332

NODYN 20 - GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i referniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i ariannu buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei ariannu'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf ac ariannu uniongyrchol o referniw.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	108,576	108,825
Cyfalaf a fuddsoddiwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	19,239	16,437
Asedau Annirweddol	155	24
Asedau Treftadaeth	39	-
Gwariant referniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	24,542	4,826
Cyfanswm	43,975	21,287
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf a Chronfeydd wrth Gefn	(3,818)	(2,427)
Cronfa Wrth Gefn Cyfalaf	(115)	-
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(11,504)	(8,368)
Darpariaethau Referniw	(2,905)	(2,863)
Grantiau REFCUS	(2,494)	(2,964)
Isafswm Darpariaeth Referniw a Gosod o'r Neilltu	(4,059)	(4,914)
Cyfanswm	(24,895)	(21,536)
(Gostyngiad) / Cynydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	19,080	(249)
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	127,656	108,576
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynydd mewn angen gwaelodol i fenthycu a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	-	2,399
Cynydd mewn angen gwaelodol i fenthycu na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	23,139	2,266
Isafswm Darpariaeth Referniw a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(4,059)	(4,914)
(Gostyngiad) / Cynydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	19,080	(249)

NODYN 21 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol		Ddim yn gyfredol	
	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth	31 Mawrth
	2016	2015	2016	2015
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	2,137	1,011	-	-
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:				
Trosglwyddo o Eiddo, Offer Chfarpar a yn ystod y flwyddyn	897	1,578	-	-
Trosglwyddwyd o Eiddo Buddsoddi un Ystod y Awyddyn	1,615	-	-	-
Trosglwyddo I Eiddo, ag offer	(550)	-	-	-
Cost asedau wedi eu gwerthu	(155)	(388)	-	-
Ailbriso	2,444	(64)	-	-
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	6,388	2,137	-	-

NODYN 22 – PRYDLESAU

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu 2 eiddo ar 31 Mawrth 2016 ar gyfer ei weithgaredd digartrefedd (9 eiddo ar 31 Mawrth 2015) ac mae cyfanswm rhenti'r prydlesau am y flwyddyn yn £0.012m (£0.077m yn 2014/5). Mae gan yr eiddo yma gymalau toriad 12 mis. Roedd y gostyngiad oherwydd polisi bwriadol i ddychwelyd eiddo gwag wedi eu prydlesu yn ôl i'w perchenogion yn hytrach na thalu rhent ar eiddo gwag yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Cyngor hefyd yn dal rhai offer a chyfarpar dan brydlesau gweithredol neu dan gytundebau rhent mewn ysgolion ac adrannau eraill y Cyngor. Y gost i referniw am yr eitemau hyn yn 2015/16 yw £0.150m (£0.170m yn 2014/15).

NODYN 23 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000
Gwaith yn mynd yn ei flaen	53	108
Storfa Ganolog - Uned Cynnal a Chadw Adeiladu	146	157
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdiethasol	90	112
Arall - Nwyddau ysgrifennu a nwyddau treuliadwy eraill, tanwydd a nwyddau a ddelir ar gyfer eu hailwerthu	163	189
Cyfanswm	452	566

NODYN 24 – DYLEDWYR

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000
Adrannau Llywodraeth			5,430	8,817
TCA a'r Dreth Gyngor			5,749	4,252
Awdurdodau Lleol Eraill			1,037	1,287
Rhenti			208	334
Corfforaethau Cyhoeddus a Chronfeydd Masnachu			-	2
Benthyciadau car gweithwyr	291	235	135	271
Gwasanaeth Iechyd/Cyrff Cyhoeddus			977	878
TAW			2,052	2,150
Blaendaliadau			-	407
Ymddiriedolaethau			534	286
Dyledwyr Masnach	299	97	2,383	875
Cyrff allanol i Lywodraeth Ganolog			-	125
Arall	98	98	4,853	1,470
Cyfanswm	688	430	23,358	21,154

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £5.414m yn 2015/16 (£5.442m yn 2014/15), y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000	Symudiad yn y Flwyddyn
Y Dreth Gyngor	1,199	1,459	(260)
TCA	701	577	124
Rhenti	608	596	12
Dyledwyr Masnach	2,906	2,810	96
Cyfanswm	5,414	5,442	(28)

NODYN 25 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y datganiad llif arian i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31-Mawrth-16 £'000	31-Mawrth-15 £'000
Balansau arian a banc	17,624	13,208
Gorddrafft banc	-	(803)
Cyfanswm	17,624	12,405

Sylwer - caiff gorddrafftiau banc eu dangos ar wahân i arian parod a chywerthoedd arian ble nad ydynt yn rhan anhepgor o reolaeth arian parod y Cyngor.

	Credydwy'r Tymor Hir		Credydwy'r Tymor Byr	
	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	5,541	2,177
Awdurdodau Eraill	-	-	500	1,950
Corfforaethau cyhoeddus a chronfeydd masnachu	-	-	-	3
Cyrff allanol i lywodraeth ganolog	-	-	-	29
Balansau Ymddiriedolaethau	-	-	888	826
Gwasanaeth Iechyd / Cyrff Cyhoeddus	-	-	144	115
Absenoldebau Cronnus	-	-	1,547	1,274
Derbyniadau ymlaen llaw	-	-	645	958
Credydwy'r masnach	-	-	3,666	1,396
Eraill	59	55	9,199	7,516
Cyfanswm Credydwy'r	59	55	22,130	16,244

NODYN 27 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2014 £'000	Cynnydd mewn Darpariaetha u yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddi wyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2015 £'000	Cynnydd mewn Darpariaeth au yn ystod y flwyddyn £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2016 £'000
Darpariaeth Hawliadau							
Yswiriant	601	363	(743)	221	38	-	259
Safle Gwastraff							
Penhesgyn	2,669	-	(100)	2,569	-	(57)	2,512
Buddiannau Terfynu	141	24	(142)	23	-	-	23
Arfarnu swyddi	-	2,900	-	2,900	-	(2,774)	126
Arall	1,897	1,122	(3)	3,016	-	-	2,151
Cyfanswm	5,308	4,409	(988)	8,729	38	(3,696)	5,071
Darpariaethau Tymor byr	2,613	4,409	(862)	6,160	38	(3,639)	2,559
Darpariaethau Tymor hir	2,695	-	(126)	2,569	-	(57)	2,512
Cyfanswm	5,308	4,409	(988)	8,729	38	(2,696)	5,071

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae didyniadau ym mholisiau yswiriant allanol y Cyngor, sy'n golygu bod y Cyngor ei hun yn talu rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisïau hyn ac yn cael ei ddiogelu trwy ddull cyfyngu colled. Nid oes yswiriant allanol ar gyfer eiddo cyffredinol ac addysg y Cyngor i'r peryglon canlynol: dur sydd yn dianc o danc neu beipen, llifogydd, trawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiad, ymchwyddiad tir, tirlithriad. Ar wahân i ladrad a difrod damweiniol, mae colledion o ganlyniad i'r peryglon hyn fel arfer yn cael eu cyllido o'r gronfa yswiriant wrth gefn. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth debygol ar gyfer yr elfen wedi ei hyswirio'n fewnol o'r hawliadau sy'n hysbys ond nad ydynt wedi eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Gwnaed darpariaeth ar gyfer ôl-ofal y rhannau o'r safle yr arferid ei ddefnyddio ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen bendant ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i bwrpas rheolaeth, ystyrir 30 mlynedd o ddyddiad cau y safle yn dderbyniol.

Buddiannau Terfynu

Darpariaeth ar gyfer rhwymedigaethau hysbys i'r dyfodol sy'n deillio o leihad mewn staff ar ôl ailstrwythuro adrannau'r Cyngor. Mae buddiannau ar hyn o bryd yn cael eu talu naill ai yn y flwyddyn y gwneir y cytundeb terfynu neu fesul rhandaliadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd.

Arfarnu Swyddi

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer talu ôl-gyflog a ddyfarnwyd o ganlyniad i adolygiad trwy'r Cyngor cyfan o delerau ac amodau gweithwyr.

Tâl Cyfartal – Darpariaeth ar gyfer nifer o hawliadau cyfreithiol a wnaed yn erbyn y Cyngor ac sy'n parhau i fynd rhagddynt mewn perthynas â Thâl Cyfartal.

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Addasiad i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant ac Amhariad	22,298	21,181
Prynu allan CRT	21,169	-
Ailbrisiadau at i lawr a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	(901)	1,540
Amorteiddiadau	70	71
Gostyngiad mewn Stoc	114	(119)
(Cynnydd) Gostynagiad mewn Dyledwyr	(2,462)	3,547
Cynnydd/(Gostyngiad) yn yr amhariadau ar gyfer Dyledion Drwg	(28)	(160)
Cynnydd Gostynagiad mewn Credydwyr	7,188	(3,151)
Trafodion yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ymwneud â buddiannau ymddeol	5,481	3,152
Swm cario o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,684	1,300
Cyfraniadau i/o Ddarpariaethau	(3,659)	3,421
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	(186)	1,199
	50,768	31,981
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi ac ariannu		
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau yn Cael eu Dal i'w Gwerthu	(2,415)	(2,670)
Grantiau Cyfalaf a gynhwysir mewn "Trethi ac incwm grant amhenodol"	(11,504)	(8,368)
Cyfanswm	(13,919)	(11,038)

NODYN 29 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Prynant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(19,433)	(16,462)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	-	-
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	2,415	2,670
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	11,504	8,368
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	(5,514)	(5,424)

NODYN 30 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU ARIANNU

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Derbyniadau Arian Parod o Fenthyca Tymor Byr a Hir	-	-
Gwahaniaeth rhwng arian a dalwyd/dderbyniwyd fel rhan o Gronfa Trethi Cenedlaethol 2015/16	(2,080)	-
Taliadau Eraill	(24)	267
Llif arian net o weithgareddau ariannu	(2,104)	267

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Llog Derbyniwyd	(88)	(91)
Llog Dalwyd	5,985	5,117

NODYN 31– SYMIAU YR ADRODDWYD ARNYNT AR GYFER PENDERFYNIADAU DYRANNU ADNODDAU

Y dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl gwasanaeth ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r un y manylir arno yn y Côd Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth. Fodd bynnag, cymerir penderfyniadau am ddyrannu adnoddau gan y Cyngor ar sail adroddiadau cyllideb a ddadansoddir ar draws adrannau. Paratwir yr adroddiadau hyn ar sail wahanol i'r polisïau cyfrifo a ddefnyddir mewn datganiadau ariannol. Yn enwedig:-

- ni chodir taliadau yng nghyswllt gwariant cyfalaf (tra bo colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad uwchben y balans ar y Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn ac amorteiddiadau yn cael eu codi ar wasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr);
- mae cost buddiannau ymddeoliad wedi ei seilio ar lif arian (taliadau cyfraniadau pensiwn y cyflogwr) yn hytrach nag ar gostau gwasanaeth presennol o fuddiannau a gronnwyd yn y flwyddyn;
- mae gwariant ar rai gwasanaethau cefnogol yn cael eu cyllidebu yn ganolog ac nid ydynt yn cael eu codi ar Adrannau.

Dengys y cysoniad hwn sut mae ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cymharu â'r symiau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n dangos sut mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cymharu â dadansoddiad goddrychol o'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau
2015/16 - Dadansoddiad Fesul Cyfadran

	Addysg a Dysgu Gydol Oes	Gwasanaethau Cymunedol	Datblygiad Cynaliadwy	Dirprwy Brif Weithredwr	Corfforaethol a Craidd Democratiaidd	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(5,926)	(7,606)	(13,552)	(11,103)	(56)	(15,808)	(54,051)
Grantiau Llywodraeth	(14,221)	(8,159)	(7,104)	(19,575)	-	(2,997)	(52,056)
Cyfanswm Incwm	(20,147)	(15,765)	(20,656)	(30,678)	(56)	(18,805)	(106,107)
Treuliau Gweithwyr	47,222	15,489	13,616	9,057	-	2,107	87,491
Gwariant Gwasanaeth Arall	23,828	29,001	25,831	23,764	1,350	13,380	117,154
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	102	83	216	1,175	-	7	1,583
Cyfanswm Gwariant	71,152	44,573	39,663	33,996	1,350	15,494	206,228
	-	-	-	-	-	-	-
Gwariant Net	51,005	28,808	19,007	3,318	1,294	(3,311)	100,121

2014/15 – Dadansoddiad fesul Cyfadran

	Addysg a Dysgu Gydol Oes	Gwasanaethau Cymunedol	Datblygiad Cynaliadwy	Dirprwy Brif Weithredwr	Corfforaethol a Craidd Democratiaidd	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(13,354)	(11,113)	(15,758)	(10,686)	-	(22,627)	(73,538)
Grantiau Llywodraeth	(8,917)	(5,020)	(5,103)	(18,975)	-	-	(38,015)
Cyfanswm Incwm	(22,271)	(16,133)	(20,861)	(29,661)	-	(22,627)	(111,553)
Treuliau Gweithwyr	46,564	15,128	13,089	8,629	224	2,212	85,846
Gwariant Gwasanaeth Arall	24,524	29,228	31,983	23,812	3,230	13,436	126,213
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	838	2,625	(3,932)	4,710	-	(2,638)	1,603
Cyfanswm Gwariant	71,926	46,981	41,140	37,151	3,454	13,010	213,662
Gwariant Net	49,655	30,848	20,279	7,490	3,454	(9,617)	102,109

Cysoni'r Dadansoddiad o'r Cyfadrannau gyda'r Symiau yn y Datganiad ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda'r symiau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Gwariant Net yn y dadansoddiad o'r Cyfadrannau	101,121	102,109
Gwariant net gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol nad ydynt wedi eu cynnwys yn y dadansoddiad	42,089	29,034
Y symiau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr nas adroddwyd i'r rheolwyr yn y Dadansoddiad	22,698	2,944
Symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Dadansoddiad nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(21,104)	(6,968)
Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	143,084	127,119

Cysoni'r Dadansoddiad o'r Cyfadrannau i'r Diffyg ar ddarparu gwasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda dadansoddiad goddrychol o'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2015/16

	Dadansoddiad y Gyfadran	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyranid tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Cyfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(54,051)	-	-	26,755	-	(27,296)	-	(27,296)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	-	(88)	(88)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	-	(33,485)	(33,485)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(52,056)	-	-	-	-	(52,056)	(105,196)	(157,252)
Cyfanswm Incwm	(106,107)	-	-	26,755	-	(79,352)	(138,769)	(218,121)
Costau Gweithwyr	87,491	216	1,529	-	(1,529)	87,707	-	87,707
Costau gwasanaeth eraill	117,154	19,575	21,169	(25,172)	(21,169)	113,151	4,038	117,189
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	1,583	-	-	(1,583)	-	-	-	-
Dadbriso, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	22,298	-	-	-	22,298	-	22,298
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	-	5,985	5,985
Praeseptau ac Ardollau	-	-	-	-	-	-	11,370	11,370
Enillion neu Gollodion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	-	(2,416)	(2,416)
Cyfanswm Gwariant	206,228	42,089	22,698	(26,755)	(21,104)	223,156	18,977	242,133
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	100,121	42,089	22,698	-	(21,104)	143,804	(119,792)	24,012

2014/15

Tudalen 88

	Dadansoddiad y Gyfadran	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyraniad tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Corfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(73,538)	-	10,506	34,176	-	(28,856)	-	(28,856)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	-	(91)	(91)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	-	(31,901)	(31,901)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(38,015)	319	(10,506)	-	-	(48,202)	(105,839)	(154,041)
Cyfanswm Incwm	(111,553)	319	-	34,176	-	(77,058)	(137,831)	(214,889)
Costau Gweithwyr	85,846	-	2,944	-	-	88,790	-	88,790
Costau gwasanaeth eraill	126,213	7,534	-	(32,573)	(6,968)	94,206	4,453	98,659
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	1,603	-	-	(1,603)	-	-	-	-
	-	21,181	-	-	-	21,181	1,272	22,453
Dadbriso, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	-	-	-	-	-	5,117	5,117
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	-	11,045	11,045
Enillion neu Golledion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	-	(1,335)	(1,335)
Cyfanswm Gwariant	213,662	28,715	2,944	(34,176)	(6,968)	204,177	20,552	224,729
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	102,109	29,034	2,944	-	(6,968)	127,119	(117,279)	9,840

NODYN 32 – GWEITHREDIADAU MASNACHU

Nid oes gan y Cyngor unrhyw weithrediadau masnachu.

NODYN 33 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.677m (£0.683m yn 2014/15) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	548	555
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	6	6
Costau pensiwn	57	55
Costau Yswiriant Cenedlaethol	38	39
Costau teithio	12	16
Cynhaliaeth	4	-
Amrywiol	11	12
Cyfanswm	677	683

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £8,814 ar gostau i aelodau lleyg. (£13,329 yn 2014/15)

NODYN 34 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2015/16, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60,000 ond dim yn fwy na £150,000 yn:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Yn cynnwys Tâl Diswyddo	Yn cynnwys Tâl Diswyddo	Ac eithrio Tâl Diswyddo	Ac eithrio Tâl Diswyddo
	2015/16 Nifer o weithwyr	2014/15 Nifer o weithwyr	2015/16 Nifer o weithwyr	2014/15 Nifer o weithwyr
£60,000 i £65,000	5	6	5	5
£65,001 i £70,000	3	3	2	3
£70,001 i £75,000	3	3	3	3
£75,001 i £80,000	-	1	2	1
£80,001 i £85,000	-	1	-	1
£85,001 i £90,000	-	-	-	-
£90,001 i £95,000	1	-	1	-
£95,001 i £115,000	-	-	-	-
£115,001 i £135,000	1	-	-	-
£135,001 i £155,000	-	-	-	-
Dros £155,000	1	-	-	-
Cyfanswm	14	14	13	13

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60,000 y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150,000 y flwyddyn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol.

2015/16

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	lawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr - Gadael 31/05/2015	24	-	-	4	28
Prif Weithredwr - Dechrau 01/06/2016	92	1	-	17	110
Prif Weithredwr Cynorthwyol - Dechrau 01/01/2016	22	-	-	4	26
Prif Weithredwr Cynorthwyol - Dechrau 02/11/2015	35	7	-	7	49
Cyfarwyddwr - Cymuned - Gadael 31/12/2015	75	-	48	14	137
Cyfarwyddwr - Datblygu Cynaliadwy (Arthur Owen) - Gadael 31/12/2015	78	-	87	14	179
Pennaeth Swyddogaeth - Cyfreithiol a Gweinyddol	74	-	-	14	88
Pennaeth Swyddogaeth - Adnoddau - Dechrau 26/10/2015	35	1	-	7	43
Cyfarwyddwr - Dysgu Gydol Oes - Gadael 31/05/2015	17	-	-	3	20
Pennaeth Proffesiwn - AD	61	-	-	11	72
Pennaeth Adran (Tai)	65	1	-	12	78
Pennaeth Adran (Economaid)	63	1	-	12	76
Pennaeth Adran (Addysg)	72	2	-	13	87
Pennaeth Adran (Plant)	63	1	-	12	76
Pennaeth Adran (Oedolion)	71	-	-	13	84
Pennaeth Adran (Cynllunio)	63	-	-	12	75
Pennaeth Adran (Amgylchedd)	65	1	-	12	78
Cyfanswm	975	15	135	181	1,306

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2014/15 yn y tabl isod:-

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflwg, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	lawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr (Richard Parry Jones)*	144	1	-	26	171
Dirprwy Brif Weithredwr	114	-	-	21	135
Cyfarwyddwr (Dysgu Gydol Oes)	99	2	-	18	119
Cyfarwyddwr (Datblygu Cynaliadwy)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)	23	-	19	4	46
Cyfarwyddwr (Cymuned)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth – Cyfreithiol a Gweinyddol	72	-	-	14	86
Pennaeth Adnoddau Dynol	63	1	-	12	76
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	64	1	-	12	77
Cyfanswm	777	7	19	143	946

*Nodyn: Mae ffioedd, lwfansau a taliad y Swyddog Canlyniadau o £2,840 wedi ei gynnwys yng nghyflog y Prif Weithredwr.

Mae cymhareb taliad cyflwg y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 6.47:1 ar gyfer 2015/16 (7.6:1 yn 2014/15).

NODYN – 35 PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol ac ymadawiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael fesul band cost	
	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16 £000	2014/15 £000
£0 - £20,000	24	9	23	12	47	21	378	142
£20,001 - £40,000	1	-	14	9	15	9	428	232
£40,001 - £60,000	-	-	6	2	6	2	276	94
£60,001 - £80,000	-	-	2	-	2	-	127	-
£80,001 - £100,000	1	-	-	-	1	-	89	-
£100,001 - £250,000	1	-	1	-	2	-	234	-
Total	27	9	46	23	73	32	1,532	468

NODYN 36 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	191	193
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am blynnyddoedd cynt	18	18
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	114	130
Ffioedd yn daladwy i PricewaterhouseCoopers LLP ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	106	119
Ffioedd yn daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru am wasanaethau eraill	-	7
Ffioedd yn daladwy i PricewaterhouseCoopers LLP am waith arall fel yr archwiliwr apwyntiedig	-	4
Cyfanswm	429	471

NODYN 37 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2015/6 fel a ganlyn:-

	Note	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Credited to Taxation and Non-Specific Grant Income			
Council Tax Reduction Scheme Grant	14	5,228	5,237
Revenue Support Grant (Non-ring-fenced Government Grants)	14	67,267	68,827
Capital Grants and Contributions (Capital Grants and Contributions)	14	8,848	5,718
Grant - Major Repairs Allowance (Capital Grants and Contributions)	14	2,656	2,650
Other (Non-ringfenced Government Grants)	14	725	720
Total		84,724	83,152
Credited to Services			
Grants:			
Post-16 Grant (Education)		2,616	2,711
Foundation Phase Grants (Education)		1,935	2,369
Concessionary Fares Grant		735	726
Housing Benefit Subsidy		18,694	18,186
Supporting People Grant (SPG & SPRG)		2,644	2,887
Sustainable Waste Management		1,713	1,713
Total		28,337	28,591
Other Grants:			
Central Services		77	76
Cultural and Related Services		516	454
Children and Education Services		3,379	4,080
Highways and Transport Services		1,532	1,210
Other Housing Services		1,284	1,172
Adult Social Care Grants		779	480
Planning and Development		756	1,297
Environmental Services		40	90
Corporate and Democratic Core		498	565
Total		8,861	9,424
Contributions:		11,939	10,506
Total		133,861	131,674

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Opening balance	380	288
Add: new capital grants received in advance (condition of use not met)	11,555	9,135
Capital Grants repaid	(43)	(193)
Less: amounts released to the Comprehensive Income and Expenditure Account (conditions met)	(10,590)	(8,850)
Closing Balance	1,302	380

NODYN 38 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol. Yn ystod 2015/16, talwyd cyfanswm o £4.546m mewn grantiau ar gyfer prynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£4.556m yn 2014/15). Mae'r Cyngor wedi asesu maint y trafodion unigol yn codi drwy'r partiön cysylltiedig ac mae'r datgeliadau isod yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'r partiön cysylltiedig sydd yn uwch na £0.02m o ran eu gwerth:-

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiad o £0.079m iddi yn 2015/16 (£0.066m yn 2014/15).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau neu mewn sefydliadau a all fod yn ymwneud â'r Cyngor yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau Aelodau. Talwyd cyfanswm o £dim gan y Cyngor yn 2015/16 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£0.008m yn 2014/15).

Mae Llywodraeth Cymru yn barti perthnasol allweddol gan fod gan Llywodraeth Cymru ddylanwad sylweddol ar yr Awduredod drwy ddeddfwriaeth a chyllideb grant. Mae'r Awdurdod hefyd yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru drwy gasglu Trethi Annomestic Cenedlaethol gan fusnesau ar Ynys Môn a'i dalu i Lywodraeth Cymru. Fe ddatgelir trafodion materol rhwng yr Awdurdod a Llywodraeth Cymru drwy gydol y cyfrifon, fel yn berthnasol.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, drwy reolaeth gyffredinol gan Llywodraeth ganol, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Cyfanswm y taliadau a wnaed i BIPBC gan y Cyngor am 2015/16 oedd £1.256m (£1.322m yn 2014/15) ac nid oedd unrhyw arian yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Cyfanswm y derbyniadau i'r Cyngor gan BIPBC oedd £1.049m (£2.799m yn 2014/15), gyda £0.872m (£0.803m yn 2014/15) yn ddyledus gan ein partiön cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae nifer o sefydliadau'n annibynnol ar y Cyngor ond serch hynny'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel y gall y Cyngor gynnal partneriaethau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn gwasanaethu ar amryfal bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Ceir rhestr o'r cyrff allanol a chynrychiolwyr y Cyngor arnynt yn Atodiad 1.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb mewn dau gwmni ac, yn y ddau achos, yr aelod arall yw Cyngor Gwynedd ond nid oes ganddo ddylanwad mawr dros y cwmnïau hyn:-

Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf

Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol yw Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. a sefydlwyd ar y cyd gan ragflaenwyr Cyngorau Ynys Môn a Gwynedd yn 1994. Roedd y cwmni yn rhedeg dau safle rheoli gwastraff yn Ynys Môn a Gwynedd a oedd ar brydles gan yr Awdurdodau Lleol. Roedd y rhan fwyaf o weithgaredd y cwmni yn ymwneud â chontractau â'r ddau Awdurdod Lleol.

Yn dilyn newid yn y ddeddfwriaeth, penderfynodd y ddau Gyngor ddirwyn y cwmni i ben yn ystod 2007/08 ac ymgymryd â'r gwaith yn fewnol. Yn 2008 trosglwyddwyd yr asedau a'r ymrwymadau gweithredol perthnasol a'r staff i'r Cyngor, ynghyd â swm balans mewn arian parod. Mae'r buddsoddiad wedi cael ei ailbriso bob blwyddyn ac mae'r rhan fwyaf o arian y cydranddeiliaid wedi cael ei dalu'n ôl i'r ddau Gyngor. Nid yw'r budd gweddilliol yn y cwmni ar 31 Mawrth 2016 yn berthnasol i gyfrifon y Cyngor.

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn adeg ad-drefnu llywodraeth leol ar y cyd rhwng Cyngorau Ynys Môn a Gwynedd. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth addysg dan gytundeb i ysgolion a gynhelir ac i awdurdodau addysg lleol a gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Dim ond i hyrwyddo ei amcanion y mae modd defnyddio incwm y cwmni. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig un bunt.

Mae cyfrifon y cwmni am 2014/15 yn dangos colled net o £0.09m (£0.072m yn 2013/14). Trosiant y cwmni am 2014/15 oedd £3.013m (£3.429m yn 2013/14). Dengys cyfrifon cyhoeddus y Cwmni rwymedigaethau net o £0.508m ar 31 Mawrth 2015 (roedd asedau net yn £0.499m ar 31 Mawrth 2014).

Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal Cyf, Plas Llanwnda, Caernarfon, Gwynedd. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol hyd at 31 Mawrth 2015 wedi ei gadarnhau. Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, cyfrifodd y Cyngor am £1.128m (£1.133m yn 2014/15) o gostau'n gysylltiedig â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae gan y Cyngor ddiddordebau mewn cwmnïau fel a ganlyn:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyfyngedig, cwmni elusennol y mae'r 22 awdurdod unedol Cymru yn aelodau ohono. Ei amcanion yw darparu gwasanaethau arholiad a darparu a hyrwyddo gwasanaethau addysg a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae rhwymedigaeth y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, talodd y Cyngor £0.449m (£0.379m yn 2014/15) am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y Cwmni am 2014/15 (h.y. at y flwyddyn a ddaeth i ben ar 30 Medi) yn dangos symudiad net positif mewn cronfeydd o £5.281m (symudiad net positif mewn cronfeydd o £4.23m yn 2013/14). Trosiant y cwmni am 2014/15 oedd £40.704m (£39.31m yn 2013/14) a'i asedau net yn £32.04m ar 30 Medi 2015 (£26.76m ar 30 Medi 2014).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o WJEC CBAC Cyfyngedig, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Nid yw adroddiad yr archwiliwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 30 Medi 2015 wedi ei gadarnhau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac roedd yn un o dri aelod ar 31 Mawrth 2016. Amcanion y cwmni yw hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, talodd y Cyngor £0.133m i'r cwmni i gefnogi ei weithgareddau (£0.255m yn 2014/15).

Mae cyfrifon y Cwmni am y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr 2014 yn dangos incwm net cyn treth o £0.003m (incwm net o £0.223m ar ôl treth yn 2013/14). Trosiant y Cwmni am 2014 oedd £5.782m (£6.717m yn 2013) a'i asedau net yn £0.535m ar 31 Rhagfyr 2014, (£0.631m yn 2013).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o Menter Môn, Neuadd y Dref, Sgwar Buckley, Llangefni, Ynys Môn LL77 7LR. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 31 Rhagfyr 2014 wedi cael ei gadarnhau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae balansau ar gyfer asedau a rhwymedigaethau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon yma, ac o'r herwydd nid yw cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y cânt eu nodi yn y fantolen hon, ond yn cynrychioli'r asedau net cyfredol. Mae gan yr ysgol hefyd asedau nad ydynt yn gyfredol o £0.613m ar y fantolen yr ysgol ar 31 Mawrth 2016 (£0.627m ar 31 Mawrth 2015), ar sail cyfuniad o brisant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau nad ydynt yn gyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac ni cânt eu hymgorffori ym Mantolen y Cyngor.

NODYN 39 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Gyfrifeg. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn:-

Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn (Rhif 1000818)

Y Cyngor yw unig ymddiriedolwr Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn, sef ymddiriedolaeth a sefydlwyd i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd gydag arian a gafwyd gan Shell UK Limited pryd y daeth gwaith y cwmni i ben yn y lanfa olew oedd ganddo ym Môn. Amcanion yr Ymddiriedolaeth Elusennol yw darparu cyfleusterau er lles cyffredinol cyhoeddus pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Mae'n gwneud hyn trwy gyfrannu tuag at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i gyrff elusennol a gwirfoddol.

Yn 2015/16, derbyniodd y Cyngor £0.215m (£0.215m yn 2014/15) gan yr Ymddiriedolaeth tuag at gostau rhedeg Oriol Ynys Môn.

Cronfa'r Degwm

Ar hyn o bryd, gweinyddir buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd, er bod cynlluniau i'w trosglwyddo i'r Cyngor hwn. Yn y cynllun i weinyddu'r gronfa, dywedir bod rhaid defnyddio'r incwm at ddibenion elusennol - rhai addysgol, adloniadol a chymdeithasol - yn ôl disgrisiwn y Cyngor. Yn y dyfodol, fe drosglwyddir cyfran Ynys Môn o Gronfa'r Degwm i Gyngor Sir Ynys Môn i'w weinyddu.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2016, roedd balansau'r Cronfeydd Ymddiriedol hyn (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2015/16	2015/16	2015/16	2015/16
	Incwm	Gwariant	Asedau	Ymrwymadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	527	894	20,110	914
Cronfa'r Degwm	6	11	957	20
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	94	118	3,235	4

Crynodebau datganiad wedi eu harchwilio	2014/15	2014/15	2014/15	2014/15
	Incwm	Gwariant	Asedau	Ymrwymadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	537	795	20,793	763
Cronfa'r Degwm	135	15	934	12
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	95	80	3,267	22

Nodwch os gwelwch yn dda bod enillion nad oeddynt wedi eu gwireddau ar y prisiad o asedau wedi cael eu cynnwys yn flaenorol yn y golofn 'incwm' ar gyfer Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Fodd bynnag, nid ydynt wedi eu cynnwys ar gyfer 2015/16 oherwydd nid yw'r enillion hyn yn incwm yn yr ystyr traddodiadol ac mae cynnwys enillion nad ydynt wedi eu gwireddu gydag incwm yn rhoi camagraff o'r incwm gweithredol a dderbyniwyd gan yr elusen. Caiff yr enillion nad chawsant eu gwireddu eu hadlewyrchu yn yr asedau oherwydd byddai gwerth asedau'r elusen wedi cynyddu gyda'r enillion. O'r herwydd, mae'r crynodeb o'r datganiad archwiliedig wedi cael ei ailddatgan uchod. Yn y cyfrifon ar gyfer 2014/15, adroddwyd bod gan Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn £1.962m o incwm, fodd bynnag, roedd £1.425m o hwn yn ymwneud ag enillion nad oeddynt wedi eu gwireddu ar adeg ailbriso buddsoddiadau a gall y symiau amrywio o ddydd i ddydd. Yn yr un modd, yn 2014/15 roedd incwm y Gronfa Degwm yn cynnwys £130k o enillion a wireddir na ddylent fod wedi eu hadrodd fel incwm. Mae incwm Cronfa'r Degwm am 2014/15 wedi cael ei ail-ddweud uchod fel £5k.

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2016, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad, yw £0.244m (£0.245m ar 31 Mawrth 2015).

Yn ystod 2015/16, roedd gan y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ddyletswydd ariannol am amryw o elusennau. Er fod eu gweinyddiaeth ariannol wedi cael ei integreiddio gyda gwaith y Cyngor, mae'r elusennau yn gyfreithiol ar wahan ac fe gynhyrchir datganiadau ariannol ar wahan, sydd yn unol â safonau cyfrifyddu cymwys a'r Datganiad o'r Arfer a Argymhellir ar Gyfrifyddu gan Elusennau, a gyhoeddwyd gan y Cymisiynwyr Elusennau. Fe rheolir yr elusennau ac fe cymeradwyir y gwariant yn unol â'r meini prawf a nodir dogfennau llywodraethu pob un. Nid yw balansau Cronfa'r Ymddiriedolaeth yn cael eu cynnwys gan fod rhain yn cynrychioli asedau a ddelir mewn ymddiriedolaeth ar gyfer trydydd partïon yn hytrach nag ym mherchnogaeth y Cyngor. Fe ddangosir crynodeb o berfformiad yr Ymddiriedolaethau Elusennol mwyaf yn y tabl uchod.

NODYN 40 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma, maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2015/16, talodd y Cyngor £3.502m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 14.79% o dâl pensiynadwy (£3.153m a 14.1% yn 2014/15). Yn ychwanegol, 'roedd taliadau yn ymwneud ag ychwanegiadau ar gyfer ymddeol yn gynnar ac ati a wnaed ar sail talu-wrth-fynd yn £ddim (£dim yn 2014/15). Nid oedd unrhyw gyfraniadau'n daladwy ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig, a manylir arnynt yn Nodyn 41 isod

NODYN 41 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Awdurdod Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawlau i'r dyfodol.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn y Dreth Gyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ar ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu symud allan o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	10,132	7,775
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	96	224
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	10,228	7,999
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	11,255	12,502
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(7,217)	(8,599)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth sy'n cael eu codi i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth y Gwasanaeth	14,266	11,902
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	1,532	(16,041)
Elw a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(33,606)	48,780
Arall	(3,864)	(1,565)
Ailfesur yn llwyr yr ymrwymiad o ran buddiannau net diffiniedig yn cynnwys	(35,938)	31,174
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(21,672)	43,076
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	5,482	3,152
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	8,784	8,750
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar ddarparu Gwasanaethau	14,266	11,902

b) Asedau ac Ymrwymadau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae ymrwymadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwarïaid gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynnyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r ymrwymadau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiaid llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2016.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas ai gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	231,770	224,961
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(326,792)	(350,438)
Ymrwymiad net yn codi o'r rhwymedigaethau diffiniedig	(95,022)	(125,477)

Cysoni Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	350,438	290,788
Cost gyfredol y gwasanaeth	10,132	7,775
Cost llog	11,255	12,502
Cyfraniadau gan y sawl sy'n rhan o'r cynllun	2,175	2,095
Ailfesur (elw) a cholledion	(37,470)	47,215
Colledion actiwaraidd yn codi o eraill	96	225
Ymrwymadau a ddaeth i ben ar adeg setlo		
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(1,027)	(1,054)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(8,807)	(9,108)
Balans ar 31 Mawrth	326,792	350,438

Cysoni gwerth presennol asedau'r cynllun:-

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	224,961	199,636
Incwm Llog	7,217	8,601
Elw ar asedau a gynlluniwyd (heb gynnwys gwariant llog net)	(1,532)	16,041
Cyfraniadau gan aelodau	2,174	2,095
Cyfraniadau gan y cyflogwr	7,757	7,696
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	1,027	1,054
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllid+B45o	(1,027)	(1,054)
Buddiannau a dalwyd	(8,807)	(9,108)
Balans ar 31 Mawrth	231,770	224,961

c) **Gwerth Teg Asedau'r Cynllun**

Asedau'r Cynllun Pensiwn y Cyngor yw :-

Prif gategorïau asedau'r gronfa yn ôl y prisiau a ddyfynnwyd ar 31 Mawrth 2016.

	2015/16	2015/16	2014/15	2014/15
	Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol	Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredo	Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol	Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol
	£'000	£'000	£'000	£'000
Arian a chywerthoedd arian	7,138		4,059	
Buddsoddiad ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)				
Defnyddwyr	7,371		6,230	
Sefydliadau Ariannol	3,778		3,508	
Ynni a Chyfleustodau	1,270		4,633	
Iechyd a Gofal	13,363		9,365	
Technoleg Gwybodaeth	7,670		6,540	
Arall	9,234		11,403	
Gwarantau dyled		30,975		
Buddsoddiadau Ecwiti Preifat		9,418		9,514
Ecwiti	47,045	68,204	51,353	63,910
Bondiau		-		31,154
Isadeiledd		1,929		1,061
<u>Eiddo Tiriog</u>				
Eiddo yn y DU	4,423	19,514		21,580
Eiddo dramor		438		651
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	101,292	130,478	97,091	127,870
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		231,770		224,961

Prif categorïau asedau'r cynllun fel canran o asedau'r cynllun cyfan

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau canlynol, yn ôl y gyfran o'r asedau cyfan a ddelir:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Arian a chyfwerthoedd arian	3%	2%
Buddsoddiadau ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)	0%	0%
Defnyddwyr	3%	3%
Ynni a chyfleustodau	1%	2%
Sefydliadau Ariannol	2%	2%
Iechyd a Gofal	6%	4%
Technoleg Gwybodaeth	3%	3%
Arall	4%	5%
Ecwiti preifat	4%	4%
Gwarantau dyled arall	13%	0%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	50%	51%
Bondiau	0%	14%
Isadeiledd	1%	0%
Eiddo Tiriog		
Eiddo	10%	10%
Eiddo Tramor	-	-
Cyfanswm	100%	100%

ch. Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun

	31-Maw-16 £'000	31-Maw-15 £'000	31-Maw-14 £'000	31-Maw-13 £'000	31-Maw-12 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	231,770	224,961	199,636	190,773	167,224
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(326,792)	(350,438)	(290,788)	(270,807)	(230,971)
Diffyg yn y Cynllun	(95,022)	(125,477)	(91,152)	(80,034)	(63,747)

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sydd gan y Cyngor i'w talu yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth budd diffiniedig presennol o £326.8m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £95m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr asesir gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

d) Y Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2015/16	2014/15
Rhagdybiaethau Marwoledd		
<i>Hirhoeddedd yn 65 bensiynwyr presennoi:</i>		
Dynion	22.0 years	22.0 years
Merched	24.0 years	24.0 years
<i>Hirhoeddedd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	24.4 years	24.4 years
Merched	26.6 years	26.6 years
Graddfa Cynnydd Chwyddiant Pensiwn	2.20%	2.40%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	4.20%	4.30%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	2.50%	12.30%
Graddfa didisgownt	3.50%	3.20%
Defnyddio'r opsiwn I drosi pensiwn blynyddol I lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth I Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all, yn rhesymol, ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Ar gyfer pob newid mewn rhagdybiaeth, mae'n cymryd yn ganiataol bod yr holl ragdybiaethau eraill yn gyson. Mae'r dadansoddiad o sensitifrwydd yn dangos y gallai gostyngiad 0.5% yn y gyfradd ddisgownt wirioneddol oherwydd newidiadau posibl yn y farchnad, gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa gan £36.2m oherwydd rhoddir gwerth uwch ar fuddiannau a delir yn y dyfodol. Mae ansicrwydd hefyd ynghylch disgwylid oes. Dengys y dadansoddiad sensitifrwydd y gall cynnydd o flwyddyn yn nisgwylid oes yr aelodau gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa gan £9.8m. Gallai cynnydd 0.5% mewn cyflogau olygu cynnydd o £12.7m yng nghostau'r gronfa. Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd bensiynau olygu cynnydd o £22.7m mewn rhwymedigaethau. Mae'r amcanbrisiau yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi cael eu gweithio allan yn unol â thybiaethau actiwaraidd proffesiynol, IAS19 a FRS102.

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2016	% Cynnydd i Gyflogwyr yn Fras	Swm Ariannol Bras £'000
Ileihad o 0.5% yn y gyfradd ddisgownt real	11%	36,217
cynnydd o 1 blwyddyn o ran disgwylid oes aelodau	3%	9,804
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	4%	12,720
cynnydd o 0.5 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	7%	22,696

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2019.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynllun mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfa wedi eu hailbriso er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £95.02m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2016/17

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £7.9m i'r cynllun yn 2016/17. Mae hyd cyfartalog rhwymedigaeth buddiannau diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun ar ôl ei bwysoli yn 19.4 o flynyddoedd.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL am 2015/16 ar 31 Mawrth 2016 yw £0.977m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwy'r tymor byr.

NODYN 42 – RHWYMEDIGAETHAU AMODOL

Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor yn wynebu nifer o hawliadau cyflog cyfartal gan weithwyr presennol a chan gyn-weithwyr. Efallai bydd rhai o'r hawliadau yma'n cael eu setlo ond ni wyddys i sicrwydd faint fydd y swm terfynol a fydd yn daladwy oherwydd amrywiadau posibl yn y symiau setlo yn achos hawliau cyfredol ac oherwydd y posibilrwydd y caiff hawliadau pellach eu cyflwyno.

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn dyfarniadau a gadarnhawyd yn Nhŵr Arglwyddi ac adroddiad diweddar gan Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn lleoedd eraill, nid oedd grym i godi am wasanaethau a ddarparwyd dan Adran 117 y Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, ac mae'r Cyngor yn gorfod ad-dalu costau o'r fath. Er bod nifer o achosion wedi cael eu setlo, mae cyfanswm yr ymrwymiad hwn yn anodd ei gyfrifo ond mae swm wedi ei neilltuo mewn cronfa wrth gefn glustnodedig ar gyfer ad-daliadau o'r fath, ond ni wyddys i sicrwydd ar hyn o bryd faint fydd yr ymrwymiad terfynol.

Hawliadau Chwilota Eiddo

Ceisiodd grwp o gwmniau chwilota eiddo hawlio ad-daliad o ffioedd a dalwyd i'r Cyngor i weld data pridiannau tir. Mae'r partion wedi dod i gytundeb ar y ceisiadau. Mae'r Cyngor wedi cytuno i dalu costau cyfreithiol y cwmniau chwilota eiddo yn amodol ar asesiad manwl drwy gyfrwng agwedd cost y cais dim ond os nad yw trafodion yn cael eu cytuno. Mae'r Cyngor yn cynnal trafodaethau gyda'r hawlwr am yr agwedd cost y ceisiadau. Ar hyn o bryd nid yw'n bosibl rhoi gwerth terfynol ar rhwymedigaethau posibl felly mae'r Cyngor yn cysidro hyn i fod yn rhwymedigaeth wrth gefn.”

(1) ¹Bevan Brittan LLP, 2015, Cyngor cyffredinol am gyfrifon awdurdodau wedi eu cyhoeddi â'r hawliadau chwilio am eiddo, Llundain.

NODYN 43 – ASED AU AMODOL

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Ar 31 Mawrth 2016, roedd 108 eiddo o'r fath a rhagamcanwyd mai'r uchafswm a ellid, o bosib, ei dderbyn oedd tua £3.795m. Fodd bynnag, bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn ac, efallai, bydd yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 44 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r categorïau canlynol o Offerynnau Ariannol yn cael eu cario yn y Fantolen:-

	Tymor hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Balansau Arian parod				
Adneuo n banc	-	-	17,844	13,208
			-	-
Cyfanswm arian a buddsoddiadau	-	-	17,844	13,208
Dyledwyr				
Benthyciadau a Derbyniadau	688	430	8,113	5,082
Cyfanswm Dyledwyr	688	430	8,113	5,082
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	110,735	89,575	9	1,725
Cyfanswm Benthyciadau	110,735	89,575	9	1,725
Credydwyr				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	-	-	15,700	10,289
Cyfanswm Credydwyr	-	-	15,700	10,289

Nid yw dyledwyr a chredydwyr yn y tabl hwn yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, gwerth damcaniaethol yr absenoldebau sydd wedi cronni ac sy'n ddyledus i staff ac incwm a thaliadau'n codi o drethi sy'n golygu, hefyd, fod trafodion sy'n ymwneud â'r dreth gyngor a threthi busnes hefyd wedi eu gadael allan.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion

Caiff yr enillion a'r colledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol eu mesur fel a ganlyn:-

	2015/16			2014/15		
	Rhwymedigaethau Ariannol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronodig £'000	Asedau Ariannol Benthyciadau a derbyniadau wedi eu hailddatgan £'000	Cyfanswm £'000	Rhwymedigaethau Ariannol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronodig £'000	Asedau Ariannol Benthyciadau a derbyniadau wedi eu hailddatgan £'000	Cyfanswm £'000
Treuliau llog	5,985	-	5,985	5,117	-	5,117
Cyfanswm treuliau mewn Gwarged neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	5,985	-	5,985	5,117	-	5,117
Incwm llog	-	(88)	(88)	-	(91)	(91)
Cyfanswm incwm mewn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(88)	(88)	-	(91)	(91)
Enilliad/(Colled) Net am y flwyddyn	5,985	(88)	5,897	5,117	(91)	5,026

Gwerth Teg Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau ariannol, a gynrychiolir gan fenthycia, a chredydwy ac asedau ariannol, a gynrychiolir gan fenthyciadau a derbyniadau, a dyledwyr tymor hir yn cael eu cario yn y Fantolen ar gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg trwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian a fydd yn digwydd dros weddill tymor yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:-

- Amrediad amcangyfrifedig graddfeydd llog ar 31 Mawrth 2016 o 1.33% i 3.12% ar gyfer benthyciadau o'r Bwrdd Benthycia Gwaith Cyhoeddus (PWLB) yn seiliedig ar y graddfeydd benthycia newydd ar gyfer benthyciadau cyfatebol ar y dyddiad hwnnw;
- Ni chydabyddir ad-daliad cynnar neu amhariad;
- Pan fo offeryn yn aeddfedu yn y deuddeng mis nesaf, tybir bod y swm sy'n cael ei gario yn cyfateb yn fras i werth teg;
- Cymerir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwyr tymor byr yn cyfateb i'r swm y maent yn eu cario ar ddyddiad y Fantolen.

Dadansoddiad benthyciadau yn ôl dyddiad aeddfedu:-

	2015/16	2015/16	2015/16	2014/15	2014/15	2014/15
	Prifswm Gweddillol £'000	Llog wedi Cronni £'000	Cost lai Amorteiddio Cronodig £'000	Prifswm Gweddillol £'000	Llog wedi Cronni £'000	Cost lai Amorteiddio Cronodig £'000
>25 blwyddyn	66,508	-	66,508	55,515	-	55,515
15-25 blwyddyn	14,056	-	14,056	6,312	-	6,312
10-15 blwyddyn	5,905	-	5,905	3,494	-	3,494
5-10 blwyddyn	4,222	-	4,222	8,714	-	8,714
2-5 blwyddyn	14,534	-	14,534	15,531	-	15,531
1-2 blwyddyn	5,510	-	5,510	9	-	9
Cyfanswm y benthyciadau tymor hir	110,735	-	110,735	89,575	-	89,575
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	9	2,119	2,128	7	1,681	1,688

Mae'r gwerth teg a gyfrifir fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016		31 Mawrth 2015	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Ariannol	110,744	181,649	90,386	130,719
Credydwy'r Tymor Hir	-	-	55	55

	31 Mawrth 2016		31 Mawrth 2015	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau a derbyniadau	17,844	17,878	13,638	13,663

Mae gwerth teg y rhwymedigaethau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fenthyciadau yn cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog yn uwch na'r graddfeydd cyffredinol ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwchben y graddfeydd marchnad bresennol yn cynyddu faint sydd raid i'r Cyngor ei dalu, pe gofynnai'r benthyciwr am, neu y cytunai ar, ad-daliad cynnar o'r benthyciadau.

Mae gwerth teg yr asedau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fuddsoddiadau'n cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog a dderbynnir yn uwch na'r graddfeydd sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Dengys hyn enilliad tybiannol i'r dyfodol (wedi'i seilio ar amodau economaidd ar 31 Mawrth 2016) y priodolir i'r ymrwymiad i dderbyn llog uwchlaw'r graddfeydd marchnad bresennol.

NODYN 45 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd yr arian gan y Cyngor i gwrdd ag ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Risg Credyd

Mae risg credyd yn codi oherwydd yr adneuo'n mewn banciau a sefydliadau ariannol, ond hefyd oherwydd credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen).

Nid ydym yn trefnu adneuo'n gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu harchwilio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o gyfyngiadau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol gyffwrdd, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu rhagor na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'n monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Mae'r dadansoddiad a ganlyn yn crynhoi'r potensial i'r Cyngor fod yn agored i risg credyd, yn seiliedig ar brofiad o ddiffygion a medru casglu dros yr ugain mlynedd diwethaf.

Amcangyfrif o Swm Uchaf y Diffyg a Dyledion Anghasgladwy

	Swm	Profiad hanesyddol o ddiffyg talu	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm
	£000	%	2015/16 £000	2014/15 £000
Banciau a Chyrff Ariannol (dim wedi Gwladoli)	16,243	-	-	-
Banciau DU sydd Wedi Gwladoli/ Gwladoli'n Rhannol	1	-	-	-
Awdurdodau Lleol y DU	-	-	-	-
	-	-	-	-
Dyledwyr masnach dan 1 flwyddyn	2,054	10	205	75
Dyledwyr masnach rhwng 1-2 flynedd	67	20	13	16
Dyledwyr masnach rhwng 2-6 blynedd	179	30-70	125	24
Dyledwyr masnach 6+ blwyddyn	23	100	23	5
Cyfanswm dyledwyr masnach	2,323		366	120

Roedd yr holl adneuron a oedd yn sefyll ar ddiwedd y flwyddyn wedi eu gwneud yn wreiddiol am lai na blwyddyn.

Ni aethpwyd tu draw i unrhyw uchafswm credyd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorrwyd unrhyw feini prawf gwrthbartïon. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion oherwydd bod unrhyw un o'i wrthbartïon yn methu â pherfformio yng nghyswllt adneuron. Mae'r argyfwng credyd presennol wedi cynyddu'r posibilrwydd o fethu talu ac, mewn ymateb i hynny, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf credyd llymach ar gyfer gwrthbartïon buddsoddi o fewn ei bolisi cyffredinol.

Creodd canlyniad y refferendwm UE i adael yr Undeb Ewropeaidd sioc economaidd sy'n effeithio ar farchnadoedd a llawer agwedd o'r economi. Fe hisraddwyd cyfraddau rhagolygon tymor hir ar gyfer banciau'r DU gyfan i agwedd negyddol. Byddai cwymp yn y sector bancio yn tansellio'r adneuron a ddelir mewn banciau yn y DU (£16.243m ar 31/03/16). Mae hyn yn cael ei fonitro'n agos ac y mae statws credyd y banciau lle mae'r Awdurdod yn dal adneuron yn parhau i fod yn galonogol ac ar lefel dderbyniol, yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys. Os bydd y statws credyd yn disgyn yn is na'r lefel dderbyniol, bydd yr Awdurdod yn ceisio rhoi y balansau mewn buddsoddiadau eraill, bydd rhaid iddynt fod yn unol â'r Strategaeth Rholi Trysorlys. Bydd y gostyngiad yn y cyfradd banc swyddogol o 0.50% i 0.25% am 2017/18 yn lleihau'r llog derbyniadwy ar adneuron.

Mae'r dyledwyr masnachol a ddangosir yn y rhan hon yn ymwneud â dyledion sy'n cael eu casglu drwy system mân-ddyledion y Cyngor yn unig. Mae'r ffigyrau dyledwyr a ddangosir yn nodyn 24 y Datganiad yn cyfeirio at y swm llawn sy'n ddyledus i'r Cyngor o bob ffynhonnell, gan gynnwys grantiau'r llywodraeth, y dreth gyngor a threthi busnes, a gaiff eu casglu ar wahân i'r mân-ddyledion.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal.

Gellir dadansoddi dyledwyr masnach y Cyngor yn ôl oed fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
	£'000	£'000
Llai na chwe mis	1,928	667
Chwe mis i flwyddyn	125	85
Dros Flwyddyn	269	123
Cyfanswm	2,323	875

Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, gan gynnwys benthyciadau ceir i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeedig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Ystyri'r bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau geir o gyflogau'r gweithwyr, a hefyd mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo ac yn symud gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i hawlio dyledion yn ôl yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol. Mae'r morgeisi yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig.

Risg Hylifedd

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael arian ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWL) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Awdurdod mewn cyfrifon adneuon mynediad yn syth Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r arian i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol. Fodd bynnag, yn aml, mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog uchel. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd rhagor na 20% o'r benthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o 2 flynedd, ac asesu'n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle'r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir iad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol. Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn nodyn 44. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

Risg y Farchnad

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn wynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - ceid gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - gwelid gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau graddfa sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau yn y llog sy'n daladwy neu'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau graddfa amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau i reoli risg cyfraddau llog. Polisi'r Cyngor yw benthycia'n bennaf yn ôl cyfraddau sefydlog, er mwyn cael sicrwydd beth fydd y llog taladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog ar y pryd a rhagolygon y farchnad. Pe ceid risg sylweddol o godiad sydyn yn y cyfraddau llog tymhorau hir a byr, yna ailasesid y sefyllfa portffolio ac mae'n debygol y byddai hynny'n arwain, fel arfer, at godi cyllid cyfraddau sefydlog tra bo cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rhad. Pe ceid risg sylweddol o ostyngiad sydyn yn y cyfraddau llog tymor hir a byr, yna câi benthyciadau tymor hir eu gohirio a symud ymlaen i ad-drefnu a symud o gyllid cyfraddau sefydlog i gyllid cyfraddau tymor byr.

Mae'r cyfan o holl fenthyciadau'r Cyngor a'i adneuron banc ar hyn o bryd ar gyfraddau sefydlog.

Mae canlyniad Refferendwm y UE wedi cael effaith bositif ar gost benthycia yn dilyn gostyngiad Banc Lloegr yng nghyfradd llog swyddogol y banc o 0.50% i 0.25%.

Risg Cyfnewid Arian Tramor – Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau cymorth grant cymharol fach dan raglen 'Interreg' ble bo'r corff arweiniol yn sefydliad Gwyddelig, ac mae'r grantiau mewn arian Ewro. Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn ac i leihau effaith symudiadau mewn graddfeydd cyfnewid. Roedd y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn yn 437 Ewro (£346) (1.541m Ewro yn 2014/15: cyfateb i £1.116m yn 2014/15).

NODYN 46 – CYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r is-bwyllgorau isod:-

- Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd
- Cyd-bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig

Mae'r Cyngor a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor Gwe (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Mae'r Cyngor a Chynghorau Fflint, Conwy, Sir Ddinbych a Gwynedd yn rhan o Gyd-bwyllgor Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NRRWTP).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am weithrediad y tri cyd-bwyllgor a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu Mantolen. Gellir gweld cyfrifon am 2015/16 i'r cyd-bwyllgorau yma drwy ddilyn y linciau isod

Cyd-Bwyllgor Cynllunio

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Strategies-and-policies/Environment-and-planning/Planning-policy/Joint-Local-Development-Plan/Joint-Local-Development-Plan.aspx>

Cyd-Bwyllgor Anghenion Addysg Arbennig

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Performance-and-spending/Budgets-and-finance/Statement-of-Accounts/Special-Educational-Needs-Joint-Committee.aspx>

GwE

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/en/Council/Performance-and-spending/Budgets-and-finance/Statement-of-Accounts/GwE-Joint-Committee.aspx>

Cyngor Fflint sy'n gyfrifol am weithrediad y cyd-bwyllgor NWRWTP a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu Mantolen. Gwelwch y cyfrifon i'r cyd-bwyllgor yma unwaith y byddant wedi eu cyhoeddi dwy ddilyn y linc isod. .

<http://www.nwrwtp.com/home>

NODYN 47 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae'r chwe chyngor yng Ngogledd Cymru yn gweithredu fel asiantiaid Llywodraeth Cymru i ddarparu benthyciadau ailgylchadwy dan y Cynllun Troi Tai'n Gartrefi, ar gyfer trwsio eiddo sydd wedi bod yn wag yn y tymor hir gyda'r nod o ddod â nhw yn ôl i ddefnydd. Cyngor Sir Y Fflint yw'r awdurdod arweiniol/bancio ar gyfer rhanbarth Gogledd Cymru ac mae'n gyfrifol am weinyddu'r gronfa. Ni chafwyd unrhyw arian pellach yn 2015/16 gan Lywodraeth Cymru, ond roedd y taliadau yn erbyn y gronfa yn 2014/15 yn £0.426m ac, o'r swm hwnnw, neilltuwyd £0.075m i'r Cyngor hwn.

NODYN 48 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwmpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen i'r Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2015/16 oedd £30,188.51 (£30,070.64 yn 2014/15).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2015/16, £1,296,08 (£1,242.77 yn 2014/15) yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol a bydd hynny wedyn, ar ôl caniatáu disgownt a budd-dal, yn rhoi'r swm unigol sy'n ddyledus.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Caiff Sylfaen y Dreth Gyngor ei weithio allan fel a ganlyn:-

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Cyfanswm
Cyfanswm Anheddau	15	3970	5927	5910	6523	4966	2358	972	144	42	30,827
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	8.33	2,646.67	4,609.50	5,253.56	6,522.50	6,069.56	3,406.00	1,620.00	287.00	96.83	30,519.95

	2015/16	2014/15
Band D cyfatebol fel yr uchod	30,519.95	30,400.28
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	30,062.15	29,944.28
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	126.36	126.36
Sylfaen y Dreth Gyngor am	30,188.51	30,070.64

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Yn 2015/16, roedd 98% o'r gostyngiadau'r dreth gyngor a roddwyd i breswylwyr yn cael ei gyllido gan y grant Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor gan Lywodraeth Cymru a oedd werth £5.228m (gweler nodyn 14). Cyllidodd y Cyngor £0.115m (2%) o'r gostyngiadau'r dreth gyngor a roddwyd i breswylwyr.

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Y Dreth Gyngor Gros	39,202	37,303
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylfeydd	(5,343)	(5,320)
Treth Gyngor sy'n Gasgladwy	33,859	31,983
Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nas cyfrifwyd amdano o'r blaen	(374)	(164)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	33,485	31,819

NODYN 49 – TRETHI CENEDLAETHOL ANNOMESTIG (TCA)

Mae'r TCA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru (LIC) yn pennu cyfradd – 48.2c yn 2015/16 (47.3c yn 2014/15), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol yr eiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r Gronfa Genedlaethol o Drethi Annomestig dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru (LIC). Mae LIC yn aiddosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TCA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach LIC), yn £14.655m yn 2015/16 (£13.034m yn 2014/15) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £38.990m (£38.897 yn 2014/15).

Y gwerth trethadwy ar gyfartaledd ar gyfer y flwyddyn oedd £38.943m (£38.806m 2014/15).

Dadansoddiado'r enillion net o drethi annomestig:	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Trethi annomestig casgladwy	14,655	13,034
Cost lwfans casglu	(145)	(142)
Llog dalwyd ar ordaliadau	-	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(198)	(220)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/dewisol	57	57
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	14,369	12,729
Aiddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	20,472	22,124

NODYN 50 – ARFOROL

Mae'r Cyngor, fel Awdurdod Harbwr, yn gyfrifol am y gwasanaethau arforol canlynol: Biwmares, Fryars Bay, Glyn Garth, Porthaethwy, Traeth Coch, Harbwr Amlwch a Doc Pysgod Caergybi. Mae'r Rheoliadau Ymgymeriadau Statudol ar gyfer Harbyrau (Cyfrifon ac ati) 1983, rhif 931 yn eithrio awdurdodau harbwr gyda throsiant sy'n llai na £250,000 rhag gorfod paratoi cyfrifon ar wahân dan ddeddf Harbyrau 1964. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y gwasanaethau arforol hyn, felly'n cael eu cynnwys yn y cyfrifon hyn dan Priffyrdd, Ffyrdd a Thrafnidiaeth yn unol â SeRCOP CIPFA. Mae'r cyfrifon arforol, serch hynny, wedi eu neilltuo'n benodol ac mae unrhyw ddiffyg/gwarged sy'n cronni ar gyfer yr harbyrau hyn yn cael eu cadw yn y gronfa gyffredinol ar gyfer eu buddsoddi yn y gwasanaethau arforol yn y dyfodol neu i dalu symiau sy'n ddyledus i Gronfa'r Cyngor. Yn 2015/16, roedd y trosiant ar wasanaethau arforol yn £40,862. Roedd y costau a gafwyd yn ystod y flwyddyn yn £125,390 (sy'n cynnwys £58,671 o log ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf). Roedd balans y diffyg ar wasanaethau Arforol yn £401,119 ar 31 Mawrth 2016. Dyma'r swm sy'n ddyledus i gronfa gyffredinol y Cyngor gan y gwasanaethau Arforol.

**DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI**

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2016

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
<u>Incwm</u>		
Incwm rhent gros:		
-Rhenti preswyl	(14,308)	(13,908)
-Rhenti dibreswyl	(211)	(206)
-Taliadau am gyfleusterau a gwasanaethau	(215)	(16)
-Cyfraniadau tuag at wariant	(188)	(157)
	(166)	(148)
Cyfanswm Incwm	(15,088)	(14,435)
<u>Gwariant</u>		
Atgyweiriadau a Cynnal a Chadw	3,751	3,564
Goruchwylio a Rheoli		
-Cyffredinol	2,591	2,606
- Arbennig	508	581
Rhenti, Ardrethi a Trethi Eraill	103	123
Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai taladwy	-	1,559
Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	9,268	8,394
Taliad I Llywodraeth Cymru - Prynu allan CRT	21,169	-
Ailbriso Assedau	(134)	-
Costau rheoli dyled	12	12
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	51	66
Cyfanswm Gwariant	37,322	16,905
Cost Net Gwasanaethau CRT	22,234	2,470
Symudiad cronus Absenoldebau Cronedig	(9)	(6)
Cost Net Gwasanaethau CRT fel yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	22,225	2,464
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Corfforaethol a Craidd Democrataidd	56	56
Cost Net Gwasanaethau CRT	22,281	2,520
Colled ar werthiant Asedau CRT nad ydynt yn gyfredol	(509)	(286)
Llog sy'n daladwy a threuliau cyffelyb	1,686	1,117
Incwm buddsoddiad CRT	(18)	(9)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau derbyniadwy	(2,919)	(2,650)
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	20,521	692

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falens CRT am y flwyddyn

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Gwahaniaeth rhwng y symiau a godir ar incwm a gwariant ar gyfer	(38)	(31)
Amorteiddiad premiymau a disgownt a bennwyd yn unol â'r Côd a'r tâl am y flwyddyn yn unol â statud		
Dibrisiant ac amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	(9,268)	(8,394)
Croniad Absenoldebau Cronnus	9	6
Colled ar werthiant asedau CRT nad ydynt yn gyfredol (yn cynnwys dadgydnabod)	509	286
Taliad I Llywodraeth Cymru - Prynu allan CRT	(21,169)	-
Ailbriso Assedau	134	-
Taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol ag IAS 19	-	-
Eitemau na chynhwyswyd yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a gynhwyswyd yn y symudiad ar y Balans CRT am y flwyddyn	(29,823)	(8,133)
Trosglwyddiad i Gronfeydd wrth Gefn	2,919	2,650
Isafswm Darpariaeth Refeniw CRT	453	1,009
Cyfraniadau cyflogwyr sy'n daladwy i Gronfa Bensiwn Gwynedd a buddiannau ymddeoliad sy'n daladwy'n uniongyrchol i bensiynwyr	-	-
Gwariant cyfalaf a gyllidwyd gan y CRT	2,725	2,632
	6,097	6,291
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r Balans CRT am y flwyddyn	(23,726)	(1,842)

Nodyn i'r Datganiad o Symudiad ar Falans y CRT

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	20,521	692
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r CRT	(23,726)	(1,842)
Cynnydd yn y Balans CRT	(3,205)	(1,150)
Trosglwyddo o CRT Arian wrthgefn	(1,016)	-
Cyfrif Balans CRT a ddygwyd ymlaen	(2,821)	(1,671)
Cyfrif Balans CRT i'w ddwyn ymlaen	(7,042)	(2,821)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Yn ystod 2015/16, gwerthodd y Cyngor 10 annedd dan y Cynllun Hawl i Brynu (gweler nodyn 5). Yn dilyn prynu allan o'r cynllun Cymhorthdal Tai (gweler nodyn 6), mae gan y Cyngor bolisi o brynu anheddau addas a oedd gynt ym mherchenogaeth y Cyngor a'u dychwelyd i stoc dai'r Cyngor. Yn ystod 2015/16, prynwyd 8 o'r eiddo hyn. Yn dilyn adolygiad o'r stoc dai, cafodd 7 o'r eiddo eu hailgategoreiddio fel rhai anweithredol. Ar 31^{ain} Mawrth 2016, roedd nifer yr anheddau yn y stoc dai yn 3,788. Mae'r anheddau wedi eu rhannu fesul math fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Stoc y Cyngor		
Tai	2,017	2,025
Byngalos	1,044	1,044
Fflatiau	720	721
Fflatiau un ystafell	7	7
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,788	3,797

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	6,438	5,519
Ffynonellau ariannu		
Derbyniadau Cyfalaf	(794)	(236)
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(2,919)	(2,650)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(2,725)	(2,633)
Cyfanswm	(6,438)	(5,519)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.656m ar gyfer 2015/16 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.65m yn 2014/15).

NODYN 4 – DIBRISIANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2015/16	2015/16	2015/16	2014/15	2014/15	2014/15
	Amhariad	Dibrisiant	Cyfanswm	Amhariad	Dibrisiant	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Tai	5,489	3,650	9,139	5,519	2,745	8,264
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	129	129	-	130	130
	5,489	3,779	9,268	5,519	2,875	8,394

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2015/16	2015/16	2014/15	2014/15
	Nifer gwerthiannau	£'000	Nifer gwerthiannau	£'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	10	765	5	315
Ad-dalu disgownt	-	-	-	9
Derbyniadau Arall				
Gwerthiant tir	1	24	1	150
Gwerthiant eiddo arall	-	-	-	-
Eiddo Morgais	-	5	-	5
		794		479
Llai Gosod o'r Neilltu		-		(243)
		794		236

NODYN 6 – PRYNU ALLAN O'R CYNLLUN CYMHORTHDAL TAI

Yn Ebrill 2015, talodd y Cyngor £21.169m i brynu allan o'r Cynllun Cymhorthdal CRT a disgwyliar y bydd yn gwneud arbedion a fydd dros £0.7m y flwyddyn. Yn 2014/15, talodd y Cyngor £1.559m mewn cymhorthdal tai i Lywodraeth Cymru.

NODYN 7 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2015/16, gwelwyd gostyngiad o £14k yn y dyledion rhenti. Gweler yn y tabl isod grynodedb o ôl-ddyledion rhenti a blaendaliadau:-

Ôl-ddyledion rent	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	466	518
Ôl-ddyledion gyn-denantiaid	273	263
Cyfanswm ôl-ddyledion rent	739	781
Blaendaliadau	(152)	(180)
Cyfanswm dyled	587	601

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.433m yn erbyn rhenti (£0.525m yn 2014/15).

NODYN 8 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a ariennir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(228)	(198)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	228	198
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wydroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwylidig ar yr asedau'r adroddiad actiwaiaid sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

DATGANIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHOLAETH CYDRANDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Age Concern Gwynedd a Môn	Jim Evans
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE
CAB Ynys Môn	Robert Llewelyn Jones
Cyngor Iechyd Cymuned Môn	Jeffrey M Evans, Dylan Rees a Dafydd Rhys Thomas
Cydbwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Lewis Davies, Richard A Dew, Derlwyn Rees Hughes, Victor Hughes & J Arwel Roberts
Eiriolydd y Lluoedd Arfog	Aled Morris Jones
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Kenneth P Hughes
Eiriolydd Gofalwyr	Robert G Parry OBE
Llys Llywodraethwyr, Prifysgol Cymru, Bangor	Ieuan Williams
Cwmni CYNNAL CCB	Jim Evans
Cwmni Fran Wen	R Meirion Jones
Cymdeithas Tai Eryri	Kenneth P Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones & Ieuan Williams
Eiriolydd Amrywiaeth	Carwyn Jones
Panel Maethu	Ieuan Williams
Pwyllgor Rheoli Gofal a Thrwsio Môn	Aled Morris Jones & Alun Wyn Mummery
Grŵp Llandrillo/Menai	Ieuan Williams
Panel Maethu Gwynedd a Môn	Jeffrey M Evans
Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Kenneth P Hughes
Pwyllgor Cyswllt Gwynedd (Cronfa Blwydd-dal)	Hywel Eifion Jones
Grŵp Cyswllt Prosiect Horizon Nuclear	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones & Dafydd Rhys Thomas
Cyd-gyngor Cymru	John Griffith
Bwrdd Gwasanaeth Lleol ar y Cyd (Môn a Gwynedd)	Ieuan Williams
Arweinydd ar gyfer Diogelu Oedolion	Aled Morris Jones
Medrwn Môn	Ieuan Williams
Aelod o'r Bwrdd Consortiwm Awdurdodau Lleol yng Nghymru (CLAW)	Richard A Dew & Kenneth P Hughes
Eiriolydd Aelodau	Vaughan Hughes
Menter Môn	Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	J Arwel Roberts
Fforwm Economaidd Gogledd Cymru	Ieuan Williams
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies, Jim Evans & Richard Owain Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jim Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies & Richard Owain Jones
Cymdeithas Dai Gogledd Cymru	Kenneth P Hughes

Panel Heddlu Gogledd Cymru a Throstedd	William Thomas Hughes
Gru p Llywio – Adolygu Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Richard A Dew & J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard A Dew & J Arwel Roberts
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Ieuan Williams
Tribiwnlys Priso Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Kenneth P Hughes
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Eiriolydd Sgriwtini	R Meirion Jones
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Aled Morris Jones, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands a Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Kenneth P Hughes
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts ac Ieuan Williams
Gru p Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

Sefydliadau Trydydd Parti	Cydranddeiliaid
Tribiwnlys Priso Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Ieuan Williams
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor TAITH	Richard A Dew a Robert G Parry OBE
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Kenneth P Hughes, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands ac Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Ieuan Williams
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts a Ieuan Williams
Gru p Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol normal neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased nad yw'n gyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED AMODOL

Mae ased amodol yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRWEDDOL

Gellir diffinio eitem annirweddol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Annirweddol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus a grëwyd gan yr ased. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu â disgresiwn.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau nad ydynt yn gyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau disgresiwn y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Disgresiwn) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, siâr i'w briodoli o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a mwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycia ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd gyda'i gilydd yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymdeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr, ac fel y cyfryw nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwylidig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A CRAIDD DEMOCRATAIDD

Mae'r Corfforaethol a Craidd Democrataidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur referniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisi Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm referniw a chyfalaf a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyniw neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o arian y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Arian sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido referniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn referniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariannol sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau eraill nad ydynt yn gyfredol eraill. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant referniw.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau nad ydynt yn gyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser neu anarferiant trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASED AU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a ariennir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn Gwerth Teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion a sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd:

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfriad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased nad yw'n gyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol nad yw'n gyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys i adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A ARIENNIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronrus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau TAC.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tál llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau ariannol a rhwymedigaethau a gludwyd yn ôl y gost, gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

MATEROLIAETH

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan, neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac yn y pen draw gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased nad yw'n gyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartion Cysylltiedig yn IAS 24. I bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partion cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partion cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartion cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased nad yw'n gyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased nad yw'n gyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau deffiniad, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwy'r neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd drwy drefniant yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i ffwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH AMODOL

Mae rhwymedigaeth amodol naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcenir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu i'r Gwasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL (TAC)

Mae'r Trethi Annomestig Cenedlaethol yn ardoll ar fusnesau, wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartiön Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthyca arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i ariannu ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pu er yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i ariannu rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad ariannu ar gyfer y Cyngor.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i ariannu gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir gofyniad am drefniadau statudol ar gyfer ariannu gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

Llyfryddiaeth

CIPFA 2015. Côt Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015/16, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2015. Rhestr Wirio Datgeliadau 2015/16. CIPFA, Llundain

CIPFA 2016. Côt Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015/16, Canllawiau ar gyfer Ymarferwyr, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2015. Côt Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2015/16, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2016. Bwletin LAAP 104: Cau Cyfrifon 2015/16 a Materion Cysylltiedig, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2012. Bwletin LAAP 92: Trafodion Cyfrifo mewn Perthynas a Setlo Taliadau 2012, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2014. Bwletin LAAP 99: Arian Wrth Gefn a Balansau Awdurdodau Lleol. CIPFA, Llundain.

CIPFA. 2016. The Role of the Chief Financial Officer in Local Government. CIPFA. Llundain.

Trysorlys EM 2015. Llawlyfr Adroddiadau Ariannol (Frem) 2015/16.

Llywodraeth Cymru 2014. Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 Rhif 3362 (W337), Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth Cymru 2015. Penderfyniad Cyffredinol ar Gredyd Eitem 8 a Debyd Eitem 8 (Cymru) 2015.

1. CYFLWYNIAD

Fe wnaeth Rheoliad 4 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 hi'n ofynnol i'r Awdurdod fod yn gwbl gyfrifol am adolygu rheolaeth fewnol ac adrodd arno'n flynyddol, a hynny fel rhan o'i drefniadau ar gyfer llywodraethu corfforaethol. Dywed Côt Ymarfer a Argymhellir (y côd) CIPFA bod gwaith paratoi a chyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol (y Datganiad) sydd yn unol â 'Delivering of Good Governance in Local Government', yn cwrdd â'r gofyniad mewn perthynas â pharatoi datganiad ar reolaeth fewnol yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Dywed y Rheoliadau hefyd bod rhaid cynnwys y Datganiad yn Natganiad Cyfrifon y Cyngor.

Dyma'r trydydd Datganiad Llywodraethu i'r Cyngor a etholwyd ar wardiau newydd ym mis Mai 2013. Mae'n gosod y trefniadau llywodraethu sydd yn eu lle am y flwyddyn (Ebrill 2015 i Fawrth 2016) ac yn canolbwyntio ar y materion llywodraethu arwyddocaol cyfredol hynny mewn perthynas â'r Awdurdod yn cyflawni ei weledigaeth. Mae'n tynnu sylw at newidiadau a wnaed yn ystod y flwyddyn ac yn cynnwys gwerthusiad byr lle nodir gwendidau neu gryfderau sylweddol. Roedd agweddau o drefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi'u cryfhau a'u moderneiddio yn y blynyddoedd diwethaf ar draws nifer o themâu llywodraethu, ac yna cafodd y rhain eu hymgorffori yn y Cynllun Trawsnewid i'r Awdurdod a fabwysiadwyd ym mis Ionawr 2013 ac oedd yn gosod ei waith hyd at 2017 ac a oedd, wedi hynny, yn cynnwys Cynllun Corfforaethol pedair blynedd (2013-2017). Fe'i cynlluniwyd fel rhaglen o newid yn cael ei yrru gan y Cyngor ei hun.

Y weledigaeth i'r Cyngor, erbyn 2017, yw:-

“y byddwn yn Gyngor proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda, yn arloesol yn ein hymagwedd, wedi ymrwymo i ddatblygu ein pobl a phartneriaethau er mwyn darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol o ansawdd da, sy'n cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ein dinasyddion.”

Rydym hefyd yn pwysleisio y bydd sicrwydd a llywodraethu yn allweddol i sicrhau y caiff y Cynllun Corfforaethol ei wireddu.

“Wrth wneud hynny, byddwn yn:-

- darparu fframwaith rheoli perfformiad integredig, gan gysylltu'r Cynllun Corfforaethol â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig i lawr at y broses o bennu'r gyllideb flynyddol ac adolygiadau datblygiad perfformiad unigol
- casglu a defnyddio gwybodaeth i fonitro ein perfformiad a chymryd camau i wella lle mae angen gwneud hynny
- cefnogi datblygiad prosesau'r Cyngor o ran gwneud penderfyniadau democrataidd a sgrwtini
- cryfhau ein hymgysylltiad â dinasyddion Ynys Môn a'u cyfraniad nhw at brosesau'r Cyngor o ran atebolrwydd a gwneud penderfyniadau
- parhau i gryfhau ein prosesau sy'n ymwneud â chyllid ac adrodd ar y gweithle a'i fonitro
- sefydlu trefniadau cadarn ar gyfer delio â'n heriau ariannol, gan sicrhau bod gwasanaethau'n trawsnewid a bod arloesedd wrth wraidd yr hyn yr ydym yn ei wneud”

Dyma'r chwe thema allweddol sy'n cefnogi'r weledigaeth:-

- 1. Proffesiynol a chael ei redeg yn dda**
- 2. Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig**
- 3. Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**
- 4. Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl**
- 5. Wedi ymrwymo i Bartneriaeth**
- 6. Cyflawni**

Mae chwe egwyddor craidd llywodraethu da yn Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering of Good Governance in Local Government' sydd wedi'u haddasu at ddibenion llywodraeth leol. Mae modd cysoni'r rhain gyda'r egwyddorion a'r gwerthoedd a osodir gan Lywodraeth Cymru fel y gwelir gyda'r geiriau mewn llythrennau italig.

1.	Canolbwyntio ar bwrpas y Cyngor ac ar ganlyniadau i'r gymuned a chreu a gweithredu gweledigaeth i'r ardal leol; <i>(Rhoi'r Dinesydd yn Gyntaf); (Cyflawni Gwerth am Arian).</i>
2.	Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi'u diffinio'n glir; <i>(Gwybod Pwy sy'n Gwneud Beth a Pham).</i>
3.	Hyrwyddo gwerthoedd i'r Cyngor a dangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau ymddygiad ac ymarweddiad uchel; <i>(Byw Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus).</i>
4.	Cymryd penderfyniadau cytbwys a thryloyw fydd yn cael eu sgrwintieiddio'n effeithiol a rheoli risg; <i>(Meithrin Gwaith Cyflawn Arloesedd).</i>
5.	
6.	Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol; <i>(Bod yn Sefydliad Dysg).</i>
7.	Ymgysylltu â phobl leol a chydranddeiliaid eraill i sicrhau atebolrwydd cyhoeddus cadarn; <i>(Ymgysylltu ag Eraill).</i>

2. CWMPAS Y CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau y cynhelir ei fusnes yn unol â'r gyfraith a'r safonau cywir ac y diogelir arian cyhoeddus, bod cyfrif cywir ohono a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol. At hyn, mae'n ddyletswydd ar y Cyngor o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd yr ymgymerir â'i swyddogaethau, gan gadw mewn cof gyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn ei le drefniadau cywir i lywodraethu ei faterion, hwyluso'r broses o gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae'r Cyngor wedi cymeradwyo a mabwysiadu côd llywodraethu corfforaethol lleol sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE, 'Delivering of Good Governance in Local Government'. Mae copi o'r côd lleol ar ein gwefan yn <http://www.ynysmon.gov.uk/cyngor-a-democratiaeth/perfformiad-a-lywodraethu>

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r côd ac yn bodloni gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae hefyd yn bodloni gofynion rheoliad 4(2) o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

3. Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau, prosesau a'r gwerthoedd diwylliannol sy'n rhoi cyfeiriad i'r Awdurdod a'i weithgareddau ac yn eu rheoli, a thrwy'r rheini mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu gyda'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi i'r Awdurdod fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith hwnnw, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu â chyflawni polisiaunodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gall ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Mae'r system o reolaeth fewnol wedi'i seilio ar broses barhaus, wedi'i llunio i ganfod a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, asesu pa mor debygol yw i'r risgiau hynny ddigwydd a'r effaith os byddant yn digwydd, a'u rheoli'n effeithion, yn effeithiol ac yn economaidd. Mae'r fframwaith llywodraethu wedi bod yn ei le yn y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016, ac mae'n parhau i fod yn berthnasol hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon. Nodir yn y ddogfen lle cyflwynwyd trefniadau newydd yn ystod y flwyddyn. Mae Trefniadau rheolaeth ariannol yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r gofynion llywodraethu yn CIPFA: rôl y Prif Swyddog Ariannol yn Llywodraeth Leol (CIPFA 2016).

4. DADANSODDI'R FFRAMWAITH LLYWODRAETHU 2015/16

Disgrifir y fframwaith cyfredol fel y mae'n berthnasol i bob un o'r chwe egwyddor Llywodraethu Corfforaethol yn yr atodiadau i'r Cod Llywodraethu Lleol sydd ar gael yn <http://www.ynysmon.gov.uk/cyngor-a-democratiaeth/perfformiad-a-llwyodraethu>

Mae'r crynodeb sy'n dilyn yn canolbwyntio ar y gwaith a wnaed i ddatblygu a chryfhau'r fframwaith ac mae'n tynnu sylw at feysydd o wendid a nodwyd yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16.

Egwyddor Un	Canolbwyntio ar bwrpas yr Awdurdod ac ar ddeilliannau i'r gymuned a chreu gweledigaeth i'r ardal leol
Thema Allweddol Perthnasol:	Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned; Wedi ymrwymo i Bartneriaeth; Cyflawni.

Roedd Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2013-17 (a fabwysiadwyd ym mis Rhagfyr 2013) yn parhau i arwain gwaith y Cyngor ac mae'n creu gweledigaeth ar gyfer yr ardal leol. Dywedodd Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) bod y Cynllun yn disgrifio blaenoriaethau'r Cyngor yn gryno ac yn glir ac yn egluro sut mae'r blaenoriaethau yn adlewyrchu barn y cyhoedd yn ogystal â rhai'r Cyngor a phartneriaid eraill. Mae'r Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol, a oedd yn allweddol i'r gwelliannau llywodraethu yn 2013, yn parhau i gefnogi gwaith trawsnewid yr Awdurdod i gyflawni ei weledigaeth a'i flaenoriaethau. Mae'r agweddau strategol hyn wedi'u gwreiddio yn y Cynllun Corfforaethol.

Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd ac Ynys Môn ar 1 Ebrill, 2013 gan ddisodli'r Byrddau sirol sengl gynt. Roedd y newid graddol hwn hefyd yn cynnwys rhesymoli swyddogaethau partneriaeth strategol yng Ngogledd-orllewin Cymru a arweiniodd at Uned Bartneriaethau strategol ar y cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn. Parhaodd Cyd-fwrdd Gwasanaeth Lleol Gwynedd ac Ynys Môn i weithio ar y blaenoriaethau y cytunwyd arnynt yn ystod 2015/16. Caiff adroddiadau monitro o'r tri maes blaenoriaeth - Pobl Hwn, Teuluoedd Cydnerth a Chymunedau Cynaliadwy - eu derbyn ym mhob cyfarfod i ddangos datblygiad a deilliannau'r gwaith. Yn ystod 2015/16, mae'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol hefyd wedi bod yn gweithio tuag at weithredu Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol o Ebrill 2016 ymlaen. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd statudol ar Gyrrff Cyhoeddus i weithio gyda'i gilydd a chreu Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus yn lle'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol. Mae'r gwaith yma'n parhau a bydd cyfarfod cyntaf y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus ym Mai 2016. Yn ystod 2016/17 bydd y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus yn paratoi a chyhoeddi Asesiad o Les Lleol i Wynedd ac Ynys Môn a fydd yn sail i amcanion lles y dyfodol.

Cymeradwywyd cyllideb flynyddol a Chynllun Ariannol Tymor Canolig gan y Cyngor ym mis Mawrth 2016 yn sgil ymgynghoriad cyhoeddus helaeth. Roedd arbedion a thoriadau'n parhau i hawlio agenda'r Cyngor gyda'r nod o sicrhau gostyngiadau sylweddol i wariant o £10m dros y tair i bum mlynedd nesaf - swm sy'n cyfateb i 8%, wrth ganiatáu swm o £1m o'r cronfeydd wrth gefn at swm cyfyngedig o arian i drawsnewid gwasanaethau yn 2016/17.

Mae'r Cyngor wedi rheoli ei adnoddau mewn ffordd sydd wedi arwain at sefyllfa ariannol gytbwys ar ddiwedd blwyddyn 2015/16. Datblygwyd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) ymhellach sy'n rhagweld y bwch ariannu am weddill cyfnod y Cyngor. Er mwyn pontio'r bwch hwn, cynhaliwyd gwaith ers haf 2014 yn datblygu, gyda cydranddeiliaid, Strategaeth Effeithiolrwydd. Cafodd hon ei chymeradwyo'n ffurfiol gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Rhagfyr 2014 wedi cyfnod o ymgynghori'n gyhoeddus. Mae'r strategaeth hon yn rhoi'r fframwaith cyffredinol ynghylch sut mae'r Cyngor yn gweithredu ei her effeithlonrwydd.

Mae Rheolaeth Ariannol yn sylfaenol i redeg y Cyngor a gwnaed amryw o welliannau, un o'r rheini yw gosod a datblygu'n barhaus system rheolaeth ariannol sy'n bodloni anghenion a gofynion Awdurdod Lleol yn yr 21ain ganrif, gan sicrhau hefyd ddatblygiad parhaus y swyddogaeth gyfrifo. Mae'r mesurau hyn wedi golygu bod y Datganiad Cyfrifon, yn wahanol i flynyddoedd blaenorol, wedi eu cau'n llwyddiannus ar amser ar gyfer 2013/14 a 2014/15, gydag argymhellion cyfyngedig gan yr archwilwyr allanol.

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen datblygu'r CATC yn fanylach, er mwyn gosod sefyllfa ariannol y Cyngor yn y dyfodol yng nghyd-destun cyflawni'r Cynllun Corfforaethol a'r penderfyniadau buddsoddi a dadfuddsoddi sy'n ofynnol er mwyn cyflawni hyn. Ar gyfer proses pennu'r gyllideb 2015/16, mae Aelodau a Swyddogion wedi parhau i gynnal cyfarfodydd rheolaidd i oruchwyllo'r broses o ddatblygu'r strategaeth effeithlonrwydd a'i broses ymgynghori, yn ogystal â sicrhau bod cyllideb gytbwys yn cael ei phennu. Fodd bynnag, cytunodd Aelodau a Swyddogion fod angen i'r broses ar gyfer gwneud hynny wella er mwyn cael trefn well o ymgysylltu rhwng Aelodau ac Uwch Swyddogion. Ar gyfer proses pennu cyllideb 2015/16, sefydlwyd Grŵp Llywio Cyllideb, wedi ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol, gyda chynrychiolaeth o bob grŵp gwleidyddol.

Cyhoeddwyd y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2014/15 gyda barn archwilio ddiamedd ddiwedd mis Medi 2015.

Roedd yr Adroddiad Perfformiad (Adolygiad Perfformiad) a gymeradwywyd gan y Cyngor Sir ym mis Hydref 2015 yn edrych yn ôl i asesu sut y bu i ni berfformio yn erbyn y blaenoriaethau a'r targedau a osodwyd yn ein Dogfen Darparu Flynyddol 2014/15 sy'n cyflawni blaenoriaethau a phrif nodau ein Cynllun Busnes Corfforaethol 2013-17. Fe'i haseswyd gan Swyddfa Archwilio Cymru yn ei Lythyr Asesu Gwelliant fel y Cyngor oedd wedi cyflawni ei ddyletswyddau adrodd ar welliannau o dan y Mesur ac wedi gweithredu yn unol ag arweiniad Llywodraeth Cymru.

Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad yn ei le yn cynnwys cardiau sgorio chwarterol, heriau hanner blwyddyn i Wasanaethau ac adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Gwaith ac i'r Pwyllgor Sgrïwtini.

Mae'r fframwaith yn parhau i gael ei datblygu ac i ganolbwyntio ar hunanasesiad gan Benaethiaid Gwasanaeth, ac ar y meysydd allweddol o risg a thrawsnewid. Mae hefyd yn canolbwyntio ar welliannau i adrodd ar y gweithlu a gwybodaeth ariannol. Yn ystod 2015, cynhaliwyd cyfres o Adolygiadau Gwasanaeth oedd yn cwmpasu –

- (i) Cyllidebau Gwasanaeth ac Arbedion (Mehefin - Gorffennaf 2015)
- (ii) Perfformiad (Tachwedd - Rhagfyr 2015)

Er ein bod wedi sefydlu dulliau gweithredu cadarn i sicrhau bod partneriaethau newydd yn cael eu llywodraethu'n effeithiol, mae gofyn cryfhau trefniadau llywodraethu rhai o'r trefniadau partneriaeth mwy hanesyddol. Blaenoriaeth ar gyfer 2016 fydd datblygu Polisi Partneriaethau a fydd yn rhoi fframwaith ar gyfer rheoli partneriaethau'n effeithiol (rhai sydd eisoes yn bodoli a rhai newydd) a chynnig arweiniad i'r unigolion hynny sy'n ymwneud yn uniongyrchol â phartneriaethau. At hyn, bydd y polisi'n amlinellu'r trefniadau llywodraethu i sicrhau y caiff y partneriaethau y mae'r Cyngor yn ymwneud â nhw eu rheoli'n effeithion ac effeithiol, gan ganolbwyntio ar gamau gweithredu a chanlyniadau sy'n helpu'r Cyngor i gyflawni ei nodau a'i amcanion Strategol.

Mae caffael yn rhan hanfodol o gyflawni gwasanaeth ym Môn gyda gwaith darparu gwasanaethau mawr wedi'u hallanoli e.e. gwastraff, proffyrdd a chefnogaeth ymgynghorol addysg. Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a wnaed gan KPMG yn 2014 rai materion arwyddocaol i'r Cyngor roi sylw iddynt. Mae prosiect ffurfiol wedi'i sefydlu i roi sylw i'r camau a amlygir yn yr adroddiad. Mae'r prosiect wedi mynd i'r afael â'r prif faterion h.y. datblygu strategaeth a pholisi caffael gorfforaethol a strategaeth rheoli contractau yn ogystal â darparu hyfforddiant ar y Rheolau Trefniadaeth Contractau, Deddfwriaeth Caffael newydd yr UE i bob aelod o staff sy'n gyfrifol am gaffael. Bydd KMPG yn dychwelyd ganol 2016 i adolygu'r gwasanaeth a'i gynnydd o'r gwaith adolygu perfformiad a wnaed yn 2014. Hyd yma mae'r prosiect wedi sicrhau arbedion ariannol o £500k.

Mae adolygu Archwilio Mewnol ac adrodd ar brosesau sy'n cefnogi gwaith gwireddu amcanion y Cyngor a'u hadroddiad blynyddol yn rhan bwysig o adolygu effeithlonrwydd a ddisgrifir yn Adran 5 y Datganiad hwn.

Mae rheoli ceisiadau grant wedi bod yn wendid yn y gorffennol, ond mae cynllun gweithredu wedi ei sefydlu ac adlewyrchir gwelliannau yn lefel y ceisiadau amserol a gostyngiad yn y rhai lle'r oedd elfen o ansicrwydd. Yn 2014/15 roedd 21% (3) o'r ceisiadau'n gymwys:-

- Pensiynau Athrawon
- Cronfeydd Strwythurol - Datblygu Amgylchedd Arfordirol Môn
- Cronfeydd Strwythurol – Cronfa Fuddsoddi Leol Gogledd Cymru

Mae'r maes hwn yn dal i gael ei fonitro gan y Pwyllgor Archwilio. Bydd argymhellion o raglen archwilio 2014/15 yn cael eu gweithredu ar gyfer sicrhau grantiau 2016/17.

Egwyddor Dau:	Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi eu diffinio'n glir
Thema Allweddol Perthnasol:	Proffesiynol a chael ei Redeg yn Dda

Mae gan y Cyngor drefn Pwyllgor Gwaith gydag Arweinydd a etholir gan y Cyngor ynghyd â Phwyllgor Gwaith o hyd at chwe aelod a benodir gan yr Arweinydd. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn gwneud penderfyniadau ar faterion strategol allweddol ac mae'n gyfrifol am weithredu'r polisiâu y cytunwyd arnynt gan y Cyngor. Mae gan bob Aelod o'r Pwyllgor Gwaith bortffolio ar gyfer swyddogaeth benodol y Cyngor. Mae dau bwyllgor sgrwtini yn dal y Pwyllgor Gwaith i gyfrif; mae'r rhain yn cynnwys cynghorwyr nad ydynt ar y Pwyllgor Gwaith. Ceir pwyllgorau rheoleiddio hefyd yn cynnwys Cynllunio, Trwyddedu, Apeliadau ac Archwilio, ynghyd â nifer o bwyllgorau eraill a sefydlwyd at ddibenion penodol.

Mae trefniadau ar gyfer pwyllgorau a chynllun dirprwyo i swyddogion ac Aelodau wedi eu cynnwys yng nghyfansoddiad y Cyngor.

Gweithredwyd Protocol Perthynas newydd ar gyfer Aelodau a Swyddogion a rhaglen waith a gefnogwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ystod 2013 i gynorthwyo i ddatblygu'r Pwyllgor Gwaith a'r ffordd y mae Aelodau ac uwch swyddogion yn cydweithio. Mae hyn yn cynnwys swyddogaethau allweddol yr Arweinydd a'r Prif Weithredwr a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol. Mae'r trefniant hwn yn parhau.

Mae Aelodau Etholedig wedi bod yn awyddus i symud ymlaen o'r gorffennol ac maent wedi canolbwyntio eu hegri ar ddod yn Gyngor y mae arno wirioneddol eisiau datrys problemau, moderneiddio darpariaeth gwasanaeth a gwireddu ei addewidion. Er bod dadleuon adeiladol a gwahaniaeth barn, yn enwedig pan fo gwrthblaid swyddogol yn ei lle, bellach mae mwy o ymdeimlad o gynhwysiad, cyfrifoldeb torfol am ganlyniadau a rhannu llwyddiant. Hefyd mae mwy o ymddiriedaeth a natur broffesiynol yn y berthynas rhwng Aelodau a Swyddogion a chanolbwyntir ar gyflawni gwasanaethau effeithiol i ddinasyddion.

Cwblhawyd strwythur uwch arweinyddiaeth newydd y Cyngor yn ystod 2012. Adolygwyd yr haen nesaf, sef y Penaethiaid Gwasanaeth, yn 2013/14 a arweiniodd at ostyngiad o chwe swydd ar y lefel hon. Yn sgil penodi Prif Weithredwr newydd ym Mai 2015 gwelwyd newidiadau pellach. Penodwyd y Prif Weithredwr newydd ar lefel cyflog is o 22% fel y cymeradwywyd gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, ac aeth ati i ailstrwythuro'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA). Cytunwyd mewn egwyddor ar y cynigion ailstrwythuro ym Mawrth 2015. Cafodd y model gweithredu newydd wared ar haen tri Chyfarwyddwr Corfforaethol ac yn ei lle penodwyd dau Brif Weithredwr Cynorthwyol newydd sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r Prif Weithredwr (un yn gyfrifol am faterion allanol y Cyngor a'r llall yn gyfrifol am faterion mewnol y Cyngor). Mae'r model newydd yn lliniaru'n well yn erbyn risg a hefyd penderfynodd y Pwyllgor Gwaith gynnwys y Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 (penodiad newydd Hydref 2015) fel aelodau llawn o Uwch Dîm Arweinyddiaeth y Cyngor ochr yn ochr â'r tair swydd newydd. Mae gan y penderfyniad hwn y potensial i ychwanegu profiad ac arbenigedd gwerthfawr i drafodaethau'r tîm.

Y model rheoli a gytunwyd yw bod yr UDA yn arwain ar ddatblygu gweledigaeth a chyfeiriad strategol y Cyngor ac yn cael eu dal i gyfrif yn y swyddogaeth honno. Felly, rôl yr UDA yw darparu arweinyddiaeth strategol a chorfforaethol, yn hytrach nag ymwneud â rheolaeth weithredol uniongyrchol gwasanaethau. Yn hwyr ym mis Tachwedd 2013 cynhaliwyd adolygiad o strwythur y Penaethiaid Gwasanaeth i adlewyrchu hyn. Canlyniad yr adolygiad oedd disgrifiadau swydd diwygiedig a rôl Penaethiaid Gwasanaeth i fod yn gyfan gwbl gyfrifol am reolaeth weithredol, perfformiad a chyfeiriad eu gwasanaethau, a dyna'r sefyllfa o hyd. Mae'r UDA hefyd wedi datblygu perthynas weithio gref gyda'r Pwyllgor Gwaith, sy'n hwyluso amgylchedd tryloyw ac iddo fwy o ymddiriedaeth lle mae swyddogion ac Aelodau'n cydweithio fel tîm.

Mae'r *Pwyllgor Archwilio* yn rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r Awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lleyg sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol. Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ynghylch: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. Wrth oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Yn ôl Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus 2013 CIPFA mae'n ofynnol i Bennaeth Archwilio Mewnol roi sicrwydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ynghylch holl system rheolaeth fewnol, yn cynnwys pa mor ddigonol yw trefniadau rheoli risg a llywodraethu corfforaethol. Dylid nodi nad yw sicrwydd llwyr byth yn bosibl. Y mwyaf y gall Archwilio Mewnol ei ddarparu i'r Pwyllgor Archwilio yw sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw wendidau mawr yn y system rheolaeth fewnol drwyddi-draw.

Yn ystod y flwyddyn, mae'r Pwyllgor Archwilio wedi cynnal trosolwg o fframwaith sicrwydd y Cyngor drwy ystyried y farn archwilio ar ddarnau unigol o waith archwilio mewnol, adolygu cynnydd o ran gweithredu camau gwella yn deillio o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac ystyried y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Mae hefyd wedi derbyn sicrwydd o'r adroddiadau a gyhoeddwyd gan reoleiddwyr allanol yr Awdurdod.

Mae'r Pwyllgor yn cynnal hunanasesiad blynyddol ar ei berfformiad sy'n cyfrannu at ei flaengynllun gwaith. Mae arweiniad newydd ar rôl y Pwyllgorau Archwilio gan CIPFA yn rhagweld rôl llywodraethu ehangach nag a gafwyd yn y gorffennol. Yn gynnar yn 2015 ac yn unol â'r cyfarwyddyd hwn, rhoddodd y Pwyllgor Archwilio ystyriaeth i gylch gorchwyl newydd. Cafodd y gwelliannau a awgrymwyd eu drafftio ac, wedi ymgynghori yn eu cylch, bu i'r Pwyllgor Gwaith eu hystyried ar 20 Ebrill 2015, cyn cael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 14 Mai 2015. Bellach yr enw ar y Pwyllgor yw'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Gweithredodd y Cyngor y Safonau Archwilio Mewnol mewn Gwasanaethau Cyhoeddus yn Ebrill 2013. Mae disgwyl hefyd bod awdurdodau lleol yn cydymffurfio â Datganiad CIPFA ar Rôl y Pennaeth Archwilio Mewnol mewn Sefydliadau Gwasanaeth Cyhoeddus. Mae trefniadau'r Cyngor yn gyson â'r egwyddorion a nodwyd yn y datganiad.

Telir lwfansau i Aelodau yn unol â threfn leol sy'n seiliedig ar benderfyniadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnyddiaeth Ariannol. Cyhoeddodd y Panel adroddiadau penodol i'r Cyngor hwn ynghlwm â'r flwyddyn dan sylw. Y Cyngor Llawn sy'n penderfynu ar faterion dewisol ac mae'r cynlluniau, a'r taliadau a wnaed i Aelodau dan y cynllun, wedi eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.

Mabwysiadwyd Datganiad Polisi Tâl yn ôl y gofyn a chafodd ei adolygu a'i ddiweddarau ym mis Mawrth 2013 a 2014 a'i fabwysiadu unwaith eto gan y Cyngor Sir ym mis Chwefror 2015.

Egwyddor Tri:	Hyrwyddo gwerthoedd yr Awdurdod ac arddangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau uchel o ymddygiad
Thema Allweddol Perthnasol:	Proffesiynol a chael ei Redeg yn Dda

Mae'r chwe thema allweddol sydd yn y Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2013-17 yn nodi gwerthoedd y Cyngor a daeth y rheini'n rhan greiddiol o weithgarwch trawsnewidiol y Cyngor a'r weledigaeth ar gyfer cyflawni yn y dyfodol. O ganlyniad, mae'r Chwe Thema Allweddol yn sail i'r dull corfforaethol o weithio a rhoddir pwyslais ar bwysigrwydd llywodraethu da yn y Cynllun Corfforaethol.

Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau yn eu lle fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad ac ymarweddiad. Mae Polisi i Rwystro Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad ynghyd â chynlluniau atodol. Yn eu plith mae Côt Ymddygiad Swyddogion, sy'n statudol. Mae Cyfarwyddyd Lleol bellach wedi'i gyhoeddi a'i gylchredeg i'r holl staff.

Y Swyddog Monitro yw swyddog arweiniol y **Pwyllgor Safonau**, gyda saith o'i naw aelod wedi'u penodi'n allanol a'r gweddill yn Aelodau Etholedig. Mae'r Pwyllgor yn datblygu a chefnogi annibyniaeth a gwrthrychedd yn hytrach na llywodraethu gwleidyddol ac mae'n gwireddu hyn fel a ganlyn:-

- [Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd](#) i'r Cyngor
- [Rhaglen Waith](#) a gymeradwyir yn flynyddol gan y Cyngor
- Pedwar cyfarfod chwarterol a chymaint o gyfarfodydd arbennig ag sydd raid i ymdrin â chyfeiriadau gan [yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a cheisiadau am ganiatâd arbennig](#)
- Ymdrin ag unrhyw faterion o dan y [Protocol Penderfynu'n Lleol](#)
- Ymdrin ag unrhyw geisiadau gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gael gweld achosion lleol

- [Hyfforddiant a datblygiad](#) a drefnwyd gan y Pwyllgor Safonau ac/neu a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Safonau. Eleni canolbwyntiodd y Pwyllgor Safonau ar ddatblygu Cyngorwyr Tref. Yn 2016/17 canolbwyntir ar adolygu hyfforddiant i'w ddarparu i'r grŵp newydd o Gyngorwyr ym Mai 2017.
- Yn ychwanegol at yr hyfforddiant i Aelodau, mae nodiadau briffio wedi'u cyhoeddi ar y meysydd pwnc a ganlyn :-

- Dyraniadau Tai Cyngor Lleol
 - (o dan ystyriaeth ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Polisi Dyraniadau newydd)
- Adran 25 Deddf Lleoliaeth 2011
- Caffael Cyhoeddus
 - (yn cael ei adolygu ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Rheolau Gweithdrefn Contract newydd)
- Rhyddid i Lefaru'n Wleidyddol v Cod Ymddygiad
- Rhoddion a Lletygarwch
- Caniatâd Arbennig

[Fforwm Pwyllgor Safonau](#)

- Cynnal adolygiad blynyddol o dair Cofrestr Diddordebau Aelodau a chyhoeddi eu canfyddiadau a'r nodyn ymgynghorol i'r holl Aelodau. Eleni, mae aelodau annibynnol y Pwyllgor a gynhaliodd yr adolygiad hefyd wedi cysylltu â phob Aelod etholedig yn uniongyrchol ynghylch unrhyw faterion penodol sy'n berthnasol i'w cofrestrriad nhw o'u diddordebau. Bydd adborth ysgrifenedig i Gyngorwyr unigol hefyd yn cael ei roi am y tro cyntaf ond, gan fod gan y Pwyllgor Safonau gyfrifoldebau hefyd am Gyngorwyr Cymuned, bydd ffocws y cofrestrri eleni ar gynnal archwiliadau sampl o ddatganiadau o ddiddordeb mewn cyfarfodydd Cyngorau Cymuned. Bydd y broses hon yn cael ei chynnal trwy ddull seiliedig ar risg.

Un o nodweddion y Cyngor yn y gorffennol oedd ymddygiad gwael rhai Aelodau. Mae'r gwelliant a dystiwyd yn ystod cyfnod y Comisiynwyr wedi parhau. Ym marn y Pwyllgor Safonau, mae'r duedd wedi ei hymgorffori gyda dim ond un mater yn cael ei archwilio gan yr Ombwdsmon yn ystod 2015/16. Ym marn Cadeirydd y Pwyllgor Safonau, gerbron y Cyngor ar 12 Mai 2016, mae hunan-reoleiddio yn gweithio'n effeithiol bellach ym Môn.

Egwyddor Pedwar:	Cymryd penderfyniadau tryloyw sydd ar sail tystiolaeth ac yn cael eu sgrwtineiddio'n effeithiol a rheoli risg
Thema Allweddol Perthnasol:	Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig

Mae'r trefniadau ar gyfer dirprwyo penderfyniadau gweithredol i Aelodau unigol bellach wedi'u sefydlu ar draws yr Awdurdod yn sgil canllawiau a ail-gyhoeddwyd ym mis Awst 2013. Cafodd ei effeithiolrwydd ei adolygu ymhellach gan y rheolwyr yr hydref hwnnw.

Yn 2012, cyflwynodd y Cyngor systemau newydd i sicrhau mynediad hawdd i agendâu, papurau a chofnodion y Cyngor ac, ers Mai 2013, mae Aelodau a'r cyhoedd wedi cael mynediad llawn at bapurau pwyllgor a'r wybodaeth gefndirol. Mae gan Aelodau hefyd fynediad uniongyrchol at y system electronig yma yn ystod cyfarfodydd.

Yn ychwanegol, mae dau Bwyllgor Sgrwtini: un yn ymwneud â gwaith mewnol y Cyngor a'r ail yn ymwneud â phartneriaethau allanol ac effaith y Cyngor ar ei gymunedau. Mae'r ddau bwyllgor hyn wedi galluogi i Aelodau edrych yn fwy cyfannol a chorfforaethol ar y Cyngor, ei rôl a'i effaith.

Ffocws gwaith y **Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol** yw rhoi sicrwydd ynghylch perfformiad / darparu'r holl wasanaethau, sicrhau bod y cyngor yn cyflawni ei amcanion corfforaethol a gwasanaeth (fel yr amlinellir yn ei Gynllun Busnes Corfforaethol, Cyllideb Flynyddol, Fframwaith Cyllideb a Pholisi, Fframwaith Rheoli Perfformiad, Polisiâu Corfforaethol neu eu cynlluniau a'u polisiâu olynol) a chefnogi a gwneud argymhellion ar gyfer gwelliannau parhaus. Mae rhai o'r materion a fu'n destun sgrwtini yn ystod y flwyddyn yn cynnwys:

- Monitro Perfformiad - Cerdyn Sgorio Corfforaethol bob 4 Chwarter
- Monitro'r Gyllideb - Alldro'r Gyllideb Gyfalaf ac Alldro Dros Dro'r Gyllideb Refeniw
- Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2014/15
- Moderneiddio Ysgolion – Ymgynghoriad Ffurfiol ar Ardaloedd Bro Rhosyr a Bro Aberffraw
- Panel Canlyniadau Sgrwtini: Arbedion Effeithlonrwydd 2015/16

Mae gan y **Pwyllgor Sgrwtini Partneriaethau ac Adfywio** rôl bwysig a hanfodol i adolygu ein trefniadau a'n gwaith partneriaeth, a pharhau i gau'r diffyg democrataidd y mae partneriaethau wedi eu beirniadu amdano. Mae rhai o'r materion a fu'n destun sgrwtini yn ystod y flwyddyn gan y Pwyllgor Sgrwtini Partneriaethau ac Adfywio yn cynnwys:

- Adolygiad Blynyddol o Bartneriaeth Tai Ynys Môn
- Diweddariad ar Sgrwtineiddio Cyd-fwrdd Gwasanaethau Lleol arfaethedig
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Gwasanaeth Monitro Galwadau Rhanbarthol Gogledd Cymru Galw Gofal/Care Connect
- Dogfen Bolisi Partneriaeth a Rôl Sgrwtini mewn Partneriaethau Monitro

Mae Aelodau'n cynrychioli Sgrwtini ar wahanol Fyrddau mewnol a grwpiau adolygu. Diben hyn yw hyrwyddo cynhwysiant, ychwanegu gwerth i'r drafodaeth ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Sgrwtini ynghylch cynnydd a thynnu sylw at feysydd y gellid bod angen eu sgrwtineiddio'n ffurfiol. Mae ffocws y *Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol* ar berfformiad wedi cefnogi newid diwylliannol ac wedi cyfrannu'n sylweddol at wella trefn llywodraethu.

Mae'r ddau bwyllgor Sgrwtini'n adrodd ynghylch eu gwaith i'r Cyngor yn ei gyfarfod blynyddol. Mabwysiadwyd y Polisi Rheoli Risg gan y Pwyllgor Gwaith ar 26 Mai 2015, ac mae'r Polisi a'r canllawiau cysylltiedig wedi cael eu huwchlwytho i Monitor (mewnwyd y Cyngor). Mae'r dogfennau hyn yn cyd-fynd â'r fframweithiau Rheoli Risg a Rheoli Perfformiad.

Mae'r UDA wedi adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol bob chwarter ers Medi 2015. Yn unol â CPPMF, mae disgwyl i Wasanaethau ddiweddarau eu cofrestru risg bob chwarter gan dynnu sylw'r UDA at risgiau "coch" neu "ambr" er mwyn ystyried eu cynnwys yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Yn ystod 2015/16, mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu wedi derbyn adroddiad blynyddol ar y broses rheoli risg a dau ddiweddarid ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Cyflwynwyd adroddiad pellach ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor Sgrwtini ym Mawrth 2016.

Yn ystod y flwyddyn, dechreuodd gwaith i ddatblygu Cofrestru Risg ar gyfer Partneriaethau er mwyn i'r Pwyllgor Sgrwtini allu sgrwtineiddio'r risgiau'n deillio o Bartneriaethau. Cyflwynwyd adroddiad ar hyn i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ym Mawrth 2016.

Sefydlwyd tri Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol cyffredinol (CTPBs) fel rhan o Raglen Drawsnewid y Cyngor yn 2013. Yna aeth y 3 bwrdd yn 2 a'u prif rôl ddiwygiedig yw monitro a sbarduno cynnydd ar Raglenni a Phrosiectau Newid cysylltiedig gan roi hyder i Aelodau etholedig ac Uwch Reolwyr fod manteision a ragwelid i'r Cyngor a chymunedau ym Môn yn cael eu gwireddu mewn modd amserol. Bydd hyn yn sicrhau bod gweithgareddau'n cael eu darparu'n unol ag amcanion corfforaethol Ynys Môn.

Mae **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Llywodraethu a Phroses Busnes** yn cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol sy'n gyfrifol am yr holl faterion sy'n gysylltiedig â materion mewnol y Cyngor. Mae'r Bwrdd yn canolbwyntio ar trawsnewid prosesau mewnol ac ar wella rheolaeth fewnol a threfniadau llywodraethu. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys materion yn ymwneud â:-

- Rheolaeth Perfformiad Corfforaethol a system Hunan Werthuso
- Rheolaeth Perfformiad Gwasanaeth a Hunan Werthuso
- Cynllunio a rheoli gweithlu
- Gweithio'n Gallach
- Strategaeth TGCh
- System Fudd-daliadau a Diwygio Lles
- Gofal cwsmeriaid [dinasyddion ac aelodau Etholedig]
- Caffael a gwaith adolygu perfformiad
- Cyfathrebu corfforaethol
- Rhaglen Sgriwtini
- Parhad Busnes

Mae **Bwrdd Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaeth** yn cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol sy'n gyfrifol am yr faterion allanol y Cyngor. Mae'r Bwrdd yn canolbwyntio ar ddatblygu'r egwyddor o "Le", hybu partneriaethau a gwella gwasanaethau sy'n cael eu darparu i ddinasyddion Môn. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys materion yn ymwneud â:-

- Moderneiddio Gwasanaethau: Ysgolion; OASC;
- Amgueddfeydd a Diwylliant; Llyfrgelloedd; Gwasanaeth Ieuencid; Hamdden
- Partneriaethau
- Datblygu Lle – asedau i gynnwys tai
- Cynllun Rheoli Asedau [i gynnwys Effeithlonwydd Ynni]
- Rheoli Cyrchfan
- Ynys Ynni
- Strategaeth Iaith Gorfforaethol
- Cynghorau Tref a Chymuned
- Cynnwys y Cyhoedd
- Datblygu Rheolaeth ar draws y Cyngor

Mae dull cadarn i reoli prosiectau a rhaglenni hefyd wedi ei weithredu'n gorfforaethol i sicrhau eu bod yn cael eu gweithred lle, gynt, yr ystyr hyn fel maes o wendid. Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn Swyddfa Rheoli Rhaglenni Corfforaethol gyda Rheolwyr Prosiect yn gyfrifol am brosiectau penodol. Mae hyfforddiant hefyd wedi ei dargedu a'r holl brosiectau'n cael eu goruchwyllo gan y Rheolwyr Prosiect a phenodwyd Pennaeth Trawsnewid yn Ail Chwarter 2015/16.

Mae'r Pwyllgor Archwilio'n rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r Awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lle gydd sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol.

Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ynghylch: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. With oruchwyllo gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Cyflwynwyd Polisi Cwynion a Phryderon i'r Cyngor ar 1 Ebrill, 2013 ac mae'n rhoi pwyslais ar: Ofal Cwsmer, cofnodi'r holl bryderon yn systematig, datrys problemau'n gynnar ac arddangos y gwersi a ddysgwyd a gweithredu gwelliannau. Mae'r polisi wedi'i seilio ar bolisi Ombwdsmon Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru fel oedd yn ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Mae gennym Swyddog Gofal Cwsmer Canolog sy'n gweinyddu'r system a swyddogion cwynion ym mhob gwasanaeth sy'n gyfrifol am gydlynu ymatebion a hwyluso, lle y bo'n bosib, waith datrys problemau a godwyd yn gynnar.

Mae nifer y cwynion ffurfiol wedi gostwng yn raddol ers cyflwyno'r polisi newydd gan fod nifer o "bryderon" yn cael eu datrys yn gynnar ar lefel gwasanaeth. Nifer y cwynion ffurfiol yn 2015/16 oedd 59, 6 yn llai nag yn 2014/15. Roedd nifer y cwynion i'r Ombwdsmon unwaith eto'n gymharol isel ac ni ymchwiliwyd i unrhyw un a oedd yn gysylltiedig â'r rhai a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod adrodd hwn. Caiff gwybodaeth ystadegol am gwynion am y gwasanaeth eu cyhoeddi'n fisol ar wefan y Cyngor ac maent yn rhan o adroddiad blynyddol : Pwyllgor Archwilio sydd hefyd yn ymdrin â'r Ddeddf Gwarchod Data, y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol; cyhoeddir y wybodaeth ystadegol ar gyfer rhain hefyd yn fisol ar wefan y Cyngor. Bydd Adroddiad Blynyddol 2015/16 hefyd yn cynnwys manylion am unrhyw gwynion yr ymdrinwyd â nhw o dan Bolisi Chwythu'r Chwiban.

Egwyddor Pump:	Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol
Thema Allweddol Perthnasol:	Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl

Mae'r Cyngor wedi ennill Siarter Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Cefnogi Aelodau i gydnabod y gwaith yr ydym wedi'i wneud i roi cefnogaeth o safon uchel i Aelodau ymgymryd â'u gwahanol swyddogaethau amrywiol o fod yn arweinydd y gymuned, i'w cyfrifoldebau arbennig yn y Cyngor.

At hyn, mae nifer o Aelodau wedi cynnal adolygiadau datblygu proffesiynol ac mae anghenion hyfforddi wedi'u nodi o'r rhain. Er mai dyddiau cynnar yw hi ar y datblygiad ym Môn, ystyrir bod datblygiad o'r fath yn allweddol i alluogi Aelodau i fod yn fwy effeithiol yn eu rôl. Mae hyn bellach wedi'i ymestyn i gynnwys aelodau annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau. Yn ystod 2015/16 parhaodd yr arfer hwn. Caiff hyfforddiant Aelodau ei fonitro gan Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd y Cyngor.

Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r Cyngor hefyd wedi parhau i defnyddio'r sesiynau briffio i'r holl Aelodau ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion cyllideb. Mae hyn wedi profi'n ddefnyddiol wrth gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn cynnal rhagor o ddadleuon a sgrwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Mae'r **Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd** yn gyfrifol am adolygu pa mor ddigonol yw'r gefnogaeth i Aelodau, sy'n cynnwys: datblygu Aelodau, adnoddau staffio, cyfleusterau. Rhoddwyd i Gadeirydd y Pwyllgor ddisgrifiad swydd benodol ac mae gan aelodau'r Pwyllgor ddisgrifiad swydd ar wahân sy'n nodi swyddogaethau a chyfrifoldebau. Mae'r Cadeirydd hefyd yn Hyrwyddwr Datblygu Aelodau ac yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd rhwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru lle rhennir arfer gorau.

Mae nifer o Aelodau wedi derbyn adolygiadau datblygu proffesiynol ac mae anghenion hyfforddiant wedi eu nodi ar sail y rhain. Mae hyn bellach wedi ei ymestyn i gynnwys aelodau annibynnol y Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau.

Datblygodd y Pwyllgor raglen waith ar gyfer 2015/16 ac mae'r Cadeirydd yn adrodd yn flynyddol i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, gan gynnwys adroddiad ar y Cynllun Datblygu Aelodau. Mae'r themâu sy'n gysylltiedig â Siarter Datblygu Aelodau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn rhan annatod o'i raglen waith.

Mae'r Cyngor wedi parhau gyda'r arfer o gynnal sesiynau briffio i'r holl Aelodau bob mis ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion cyllideb. Mae hyn wedi profi'n ddefnyddiol wrth gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn cynnal rhagor o ddatleuon a sgrïwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Paratôdd pob Aelod adroddiadau blynyddol ar eu cyfrifoldebau yn ystod 2014/15 ac mae'r wybodaeth ar gael ar wefan y Cyngor.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Pobl a ddatblygwyd yn 2011 ac fe'i hadolygwyd yn annibynnol yn 2016. Cadarnhaodd yr adolygiad annibynnol hwnnw fod y strategaeth yn dal yn "addas i'r pwrpas" i fynd â'r Cyngor ymlaen i 2020 gan ei bod yn parhau i gefnogi gweledigaeth y Cyngor ac yn darparu'r fframwaith ar gyfer symud ymlaen ein gwaith o reoli pobl.

Mae gan y Strategaeth Pobl bum blaenoriaeth allweddol:-

- Recriwtio a chadw'r gorau (arloesol, uchelgeisiol ac eangfrydig)
- Ysbrydoli rhagoriaeth mewn gwasanaeth (canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned)
- Adeiladu effeithiolrwydd sefydliadol (proffesiynol a chael ei redeg yn dda)
- Ymgysylltu â'n talent, ei ddatblygu a'i reoli (gwerthfawrogi a datblygu ein pobl)
- Datblygu sgiliau a chapasiti ein gweithlu (gwerthfawrogi a datblygu ein pobl)

Un dasg bwysig a gyflawnwyd yn 2015/16 oedd cwblhau'r prosiect arfarnu swyddi/ statws sengl. Arweiniodd hyn at amodau a thelerau newydd cyson i staff ynghyd â chydraddoldeb. Cafwyd graddfa dâl ddiwygiedig a oedd yn sicrhau bod y cyflog byw a oedd yn weithredol ar y pryd ar gael i'r staff ar gyflogau isel. Mae cwblhau'r prosiect wedi cael effaith sylweddol o ran adnoddau ar Adnoddau Dynol a gwasanaethau'n gyffredinol gan ei bod yn anochel nad oedd modd gwneud cymaint o gynnydd mewn gweithgareddau eraill e.e. ni ddatblygodd y gwaith a ragwelid i fwrw ymlaen â chynllunio gweithlu ar y raddfa a ddisgwyliid. Gan edrych ymlaen tuag at 2016/17, mae blaengynllun yn ei le i ddatblygu materion.

Mae fforwm Rheolwyr Canol bywiog ac mae'r Clwb Sbardun yn darparu sesiynau dysgu ysbrydoledig sy'n agored i bob aelod o staff. Fel rhan o'r gweithgarwch ar y Cynllun Trawsnewid a'r gweithgareddau ymgysylltu â staff, mae unigolion ar draws yr Awdurdod wedi cael cyfle i weithio ar brosiectau a strategaethau corfforaethol.

Cyflwynwyd seremoni gwobrwyo staff ym mis Rhagfyr 2013 gan barhau yn 2014 a 2015 i gydnabod, dathlu a hyrwyddo llwyddiannau staff y Cyngor. Mae ein staff yn gweithio'n galed bob dydd i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus i bobl Môn ac mae gwobrwyo staff yn gyfle i arddangos gwaith da a faint yr ydym yn gwerthfawrogi ein pobl. Ceir chwe categori o wobrau sy'n gyson a'r '*Chwe Thema Allweddol*'. Yn ystod 2015, cafodd y seremoni ei hehangu i gydnabod y staff hynny sydd wedi ennill cymhwyster proffesiynol a chyflwyno gwobrau am wasanaeth hir.

Egwyddor Chwech:	Ymgysylltu â phobl leol a rhanddeiliaid eraill er mwyn sicrhau atebolrwydd cadarn
Thema Allweddol Perthnasol:	Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned

Fel mewn blynyddoedd blaenorol ac yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo weithio'n agos gyda'i bartneriaid allweddol yn y maes gwaith hwn er mwyn osgoi dyblygu a defnyddio'i adnoddau'n effeithiol. Mae tystiolaeth o ymgysylltu da ar lefel gwasanaeth sy'n dangos sut mae'r Cyngor yn rhannu ei benderfyniadau ac mae diwylliant o ymddiriedaeth a dealltwriaeth gyda'i ddinasyddion e.e. :-

- Rhaglen trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion Hwn a phenderfyniad
- Rhaglen Moderneiddio Ysgolion Cynradd a phenderfyniad
- Rhaglen Ymgynghori a Strategaeth Tai

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod lle i wella o ran ymestyn y grŵp o ddinasyddion sy'n weithgar (yn cynnwys grŵpiau anodd eu cyrraedd). O'r herwydd, mae uwch swyddogion bellach wedi nodi'r cyfleoedd i greu proses safonol a syml i ymgysylltu ar draws y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

Gan adeiladu ar lwyddiant prosiect peilot Seiriol ym Miwmares a'r cyrion, defnyddiwyd model newydd i ymgysylltu â'r gymuned fel llinell sylfaen i wella dull gweithredu'n Gorfforaethol wrth ymgysylltu â'r cyhoedd. Mae'r model hwn am fod yn hanfodol i nodi'r cymunedau a'r grŵpiau hynny a fydd â diddordeb mewn cymryd drosodd gyfrifoldeb am gyflawni anghenion o fath lleol yn eu cymunedau. Ers i'r model gychwyn, mae wedi cael ei deilwra i'w ddefnyddio mewn gwahanol waith ymgysylltu ac ymgynghori. Mae'r model hwn wedi ei gymeradwyo gan y Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori diwygiedig dan arweiniad Prif Weithredwr Cynorthwyol.

Sefydlwyd y Bwrdd hwn ar y cyd â'r prosiect 3ydd sector *Lleisiau Lleol*, i oruchwylio datblygiadau a sicrhau y byddir yn prynu i mewn i hyn. Bydd gweithredu fel hyn yn sicrhau y caiff barn gwahanol cydranddeiliaid ar draws Môn ei hadlewyrchu'n gywir ac y gellir ei defnyddio maes o law'n sail i'r broses gwneud penderfyniadau.

Rhagwelir y bydd yn gweithredu ar draws y Cyngor wrth ymgysylltu a chynnwys cydranddeiliaid. Bydd hyn yn lleihau dyblygu, yn sicrhau gweithredu'n dorfol wrth ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth mewn ardaloedd fel Cyngor.

Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at nod corfforaethol gwireddu'r *gwaith rhagorol o ran canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned'* (6 Thema Allweddol), mae Prosiect Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid wedi ei sefydlu. Mae'n cyfrannu tuag at drawsnewid y ffordd y mae'r Cyngor yn rhyngweithio â'i gwsmeriaid er mwyn darparu gwasanaethau cost effeithiol ac amserol trwy sianelau mynediad hunanwasanaeth effeithiol sy'n seiliedig ar alw.

Cafodd Siarter Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid ei chymeradwyo a'i lansio ym mis Rhagfyr 2014 yn sgil ymgynghori gyda grŵpiau o gydranddeiliaid rheng flaen, swyddogion, Aelodau Etholedig, staff ac undebau llafur. Mae'r Siarter yn amlinellu ein haddewidion i'r cwsmeriaid ynghylch sut byddwn yn ymdrin â'u ceisiadau. Mae hefyd yn amlinellu'r disgwyliadau sydd gennym o ddefnyddwyr ein gwasanaeth i sicrhau bod dealltwriaeth glir o'r cychwyn cyntaf. Ymhlith y gwerthoedd y mae'r Siarter yn eu harddel mae 'rhoi'r cwsmer yn gyntaf' ac arddangos agwedd 'gallaf wneud'. Yn unol â'i bolisi iaith, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau bod y gwasanaeth ar gael yn newis iaith defnyddiwr y gwasanaeth (Cymraeg neu Saesneg).

Dechreuodd peilot gweddarlledu dwy flynedd wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2014. Mae hon yn enghraifft gadarnhaol o sut mae Ynys Môn wedi datblygu ei ddull gweithredu electronig o ganolbwyntio ar ei gwsmeriaid / ei ddinasyddion trwy weddarlledu cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor. Mae hefyd yn ychwanegu at dryloywder gwneud penderfyniadau ac yn cynnwys cynulleidfa llawer ehangach ar gyfer dadleuon. Mae'r datblygiad hwn yn enghraifft effeithiol o'r agenda newid sianelau ac ymdrech barhaus y Cyngor i roi sylw i adnewyddu democrataidd. Mae'r diddordeb wedi bod yn galonogol hyd yn hyn gyda'r cyhoedd yn troi ato dros 12,000 o weithiau. Hefyd cynhaliwyd arolwg staff yn ystod haf 2013 a bydd yr arolwg nesaf yn cael ei gynnal y flwyddyn nesaf (2017).

Mae trefniadau yn eu lle i ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, Archwilio Allanol a rheoleiddwyr eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae'r rhain wedi'u cryfhau yn ystod cyfnodau diweddar yn sgil yr ymyrraeth a chânt eu cynnal fel rhan o'r trefniadau llywodraethu parhaus.

Mae ymgysylltiad mewnol yn hanfodol i ddatblygu diwylliant 'Tîm Môn' ac rydym yn y broses o fireinio'r Fframwaith Cyfathrebu Mewnol. Rydym yn gwerthfawrogi barn y staff a'r Aelodau wrth iddynt gyfrannu at yr agenda trawsnewid. Rhoddwyd cyfleoedd trwy ystod o fforymau lle cafodd y staff ac Aelodau eu hannog i gymryd rhan weithgar. Cynhaliwyd sesiynau briffio anffurfiol rheolaidd i Aelodau ar ystod o bynciau. Mae hyn yn eu galluogi i ddeall yn well feysydd gwaith penodol ac yn caniatáu iddynt baratoi ar gyfer sgrwtini a gwneud penderfyniadau cytbwys. Bydd sesiynau briffio misol yn ymddangos yng nghalendr y Cyngor ar gyfer 2015/16.

Cyhoeddwyd adroddiadau blynyddol ar eu gwaith gan Sgrwtini yn ogystal â'r Pwyllgorau Safonau ac Archwilio. O fis Mehefin 2014, mae Aelodau unigol wedi cyhoeddi adroddiadau blynyddol hefyd.

Ceir trefniadau sydd wedi hen ennill eu plwyf o ran ymgysylltu a chyflogeion: gydag Undebau Llafur trwy'r Cyd-bwyllgor Ymgynghorol Lleol a chyfarfodydd llai ffurfiol, a chyfathrebu â staff yn gyffredinol trwy e.e. bwletinâu staff misol. Ymgynghorwyd â rheolwyr a staff a chawsant eu dwyn i mewn i wneud penderfyniadau fel rhan o'r Rhaglen Trawsnewid.

5. ADOLYGU EFFEITHIOLRWYDD

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd yn elwa ar waith rheolwyr o fewn yr Awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, ar adroddiad blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol a hefyd, ar sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- ganlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu'n ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Corfforaethol;
- adolygiad o'r chwe thema sy'n sail i werthoedd yr Awdurdod;
- adolygu adborth gan Estyn ac Arolygiaeth Gwasanaethau Gofal a Chymdeithasol Cymru a'r byrddau adfer perthynol ar y gwaith gwella ynglŷn ag Addysg a Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweiliadau gyda phrif swyddogion;
- trafodaeth gyda grwpiau o swyddogion ac Aelodau, gan gynnwys yr UDA a'r Pwyllgor Gwaith, a chael eu sylwadau .

At hyn mae adolygu a monitro blynyddol cyson yn cynnwys:-

- gweithgaredd rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- Archwilio Mewnol, y mae eu gwaith yn cymryd i ystyriaeth risgiau sydd wedi eu nodi trwy archwiliadau cyson o'n prif systemau, sefydliadau, prosiectau o sylwedd a phrif brosesau llywodraethu, gan gynnwys rheoli risg, yn unol â'r cynllun archwilio mewnol blynyddol, ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn cyflwyno'r argymhellion y cytunwyd arnynt;
- asesiad blynyddol Archwilio Mewnol gan archwilwyr allanol y Cyngor;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Archwilio a Safonau;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan Aelodau ac uwch-reolwyr o wella a pherfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Caiff polisïau allweddol, ac unrhyw newidiadau iddynt, eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a, lle bo'n briodol, eu mabwysiadu'n ffurfiol gan y Cyngor Sir.

Ym mis Chwefror 2015, cynhaliwyd Asesiad Corfforaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru ac roedd yr adroddiad dilynol (sydd wedi ei gynnwys fel rhan o Adroddiad Gwella Blynyddol SAC 2014/15 a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2015) yn dod i'r casgliad:-

“bod y Cyngor wedi gwella ei hunanymwybyddiaeth, gan wneud cynnydd da i gryfhau ei drefniadau a gwella gwasanaethau, ond mae llawer i'w wneud o hyd i ddefnyddio staff ac adnoddau eraill yn fwy strategol”.

6. MATERION LLYWODRAETHU O BWYS

Y ffynhonnell swyddogol ddiweddaraf o ddadansoddi cynnydd, felly, yw'r Adroddiad Gwella Blynyddol a ryddhawyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Rhagfyr 2015. Nododd yr adroddiad hwnnw y gwnaed cynnydd da ar draws nifer o themâu yn ystod y flwyddyn a daeth i'r casgliad fod:-

- hunanymwybyddiaeth y Cyngor a'i hanes o wella'r drefn lywodraethu a rheoli'n debygol o'i helpu i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn 2015/16;
- Aelodau, swyddogion a phartneriaid yn cydweithredu'n dda o fewn fframwaith llywodraethu sy'n gwella, gan roi sylw i drefniadau lleol a blaenoriaethau nad ydynt yn gweithio'n dda;
- y Cyngor wedi cymryd camau i fynd i'r afael â gwendidau yn ei ddefnydd strategol o adnoddau ond mae mwy o waith o'i flaen yn wyneb heriau ariannol;
- Y Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn erbyn ei flaenoriaethau gwella allweddol.

Ni wnaed unrhyw argymhellion statudol na ffurfiol yn yr adroddiad Gwella Blynyddol, ond gwnaed nifer o 'gynigion ar gyfer gwella' fel a ganlyn:-

- Dylai'r Cyngor adolygu ei flaenoriaethau gwella i sicrhau bod graddfa ei uchelgeisiau'n glir a'i fod yn adlewyrchu'n realistig y capasiti a'r adnoddau sydd gan y Cyngor;
- Dylai'r Cyngor sicrhau fod ei strategaethau ar gyfer Pobl, TGCh a Rheoli Asedau wedi eu cysylltu'n glir â Chynllun Corfforaethol y Cyngor a'r strategaeth ariannol gysylltiedig;
- Dylai'r Cyngor ymgorffori ymhellach ddiwylliant o weithio corfforaethol cyson ymysg staff ar bobl lefel a sicrhau bod staff ar bob lefel yn cael eu dwyn i gyfrif am gydymffurfio â pholisïau'r Cyngor a gweithredu penderfyniadau;
- Wrth weithredu ei strategaeth gaffael newydd, dylai'r Cyngor sicrhau ei fod yn datblygu a defnyddio'r sgiliau angenrheidiol i reoli a monitro'n well gontractau gyda chyflenwyr allanol nwyddau a gwasanaethau;
- Dylai'r Cyngor sicrhau dull cyson o gynllunio gweithlu a defnyddio'r canlyniadau i ddylanwadu ar leihau niferoedd staff yn y dyfodol;
- Dylai'r Cyngor fynd ati'n systemataidd a, lle y bo'n briodol, yn gorfforaethol, i roi sylw i'r argymhellion a'r cynigion i wella sydd wedi eu cynnwys yn y canlynol:-
 - adolygiadau SAC o drefniadau'r Cyngor i helpu i ddiogelu plant ac o Gyd-Fwrdd Gwasanaeth Lleol Môn a Gwynedd;
 - adolygiad o'r gwasanaeth TGCh a gomisiynwyd gan y Cyngor;
 - Hysbysiad Gorfodi a gyflwynwyd gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth;
 - Adroddiad Gwerthuso Perfformiad 2013/14 a gyflwynwyd gan Arolygiaeth Gofal Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru; ac
 - adroddiadau a baratowyd gan Archwilio Mewnol.

Mae Adroddiad Blynyddol 2016 y Pennaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd ynglŷn â'r fframwaith ar gyfer rheolaeth fewnol. Mae'n nodi bod y Gwasanaeth wedi cwblhau 44 archwiliad yn ystod y flwyddyn, 6 ohonynt heb eu cynllunio yn erbyn targed a gynlluniwyd o 63 archwiliad.

Roedd yr holl archwiliadau a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn yn dangos bod lefelau sicrwydd cadarnhaol ac eithrio Adfer Systemau TGCh a gafodd asesiad o Sicrwydd Isel, ac aseswyd yr archwiliadau canlynol fel rhai oedd yn rhoi Sicrwydd Cyfyngedig:-

- Parhad Busnes;
- Ysgol Cemaes;
- Tai Fforddiadwy, Tai'n Gartrefi a Chynlluniau Benthyciad Pontio;
- Partneriaethau; a
- Pholisïau ac Arferion Adnoddau Dynol ar gyfer Rheoli'r Gweithlu.

Cynhaliwyd archwiliadau dilynol o Adfer Systemau TGCh a Pharhad Busnes yn ystod mis Mawrth a Chwefror 2016, yn y drefn honno, ac ailaseswyd y Lefel Sicrwydd fel Rhesymol.

Cynhaliwyd adolygiad pellach o'r Fframwaith Rheoli Risg yn ystod 2015/16, a ddangosodd broses bwysig i ymgorffori rheoli risg yn yr Awdurdod. Parhaodd Archwilio Mewnol i ganolbwyntio adnoddau ar feysydd yn gysylltiedig â grant yn ystod 2015/16 i sicrhau bod y risgiau'n deillio o'r math hwn o gyllid yn cael eu rheoli'n briodol. Ni nodwyd unrhyw risgiau sylweddol o safbwynt y grantiau a adolygwyd. Yn ôl canlyniadau cyffredinol gwaith Archwilio Mewnol roedd 73% o adolygiadau'n dangos barn 'gadarnhaol' (Sylweddol neu Resymol) a 27% yn dangos barn sicrwydd 'negyddol'. Mae'r 27% o adroddiadau â sgôr sicrwydd negyddol yn cynnwys 6 adroddiad (1 Isel a 5 Cyfyngedig).

Mae'r farn gyffredinol ar gyfer y systemau a adolygwyd yn rhoi Lefel Sicrwydd Resymol, sy'n gyson â blynyddoedd blaenorol. Mae'r lefel sicrwydd gyffredinol hon yn seiliedig ar gwmpas y gwaith a wnaed, ar weithredu'r camau a argymhellwyd i reolwyr a bod y systemau hynny'n parhau i weithredu fel y bwriadwyd nhw. Mae'r Gwasanaeth wedi cynnal 6 archwiliad ychwanegol a oedd heb eu cynllunio yn ystod y flwyddyn, a oedd i gyfrif am 37.88 diwrnod gwaith ychwanegol.

Yn ôl Safonau Archwilio Mewnol y DU, rhaid i Archwilio Mewnol ddilyn i fyny y camau rheoli sy'n deillio o'i aseiniadau. Mae'r Broses Dilyn i Fyny a Monitro a amlinellwyd mewn adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 8 Rhagfyr 2015 wedi ei chyflwyno i wella trefn monitro ac adrodd ynghylch cynnydd wrth weithredu'r argymhellion y cytunwyd arnynt.

Cyn Rhagfyr 2015 casglwyd y data'n unig o hunanasesiad gan y gwasanaethau perthnasol ac nid oedd yn cael ei gadarnhau gan Archwilio Mewnol nes bod adolygiad archwiliad dilynol wedi ei gynnal yn yr un maes. Mae **Tabl 1** isod yn crynhoi'r gweithredu ar 31 Mawrth 2016.

Tabl 1 – Statws argymhellion y cytunwyd arnynt ar 31-3-2016				
Statws	Uchel	Canolig	Cyfanswm	%
Cwblhawyd	35	141	176	74
Heb eu cwblhau	6	55	61	26
Cyfanswm	41	196	237	100

Ar hyn o bryd mae argymhellion yn cael eu mesur fel uchel, canolig neu isel. Nid yw'r rhai sy'n cael sgôr isel yn cael archwiliad dilynol gan Archwilio Mewnol ac nid ydynt yn cael eu cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Y gyfradd weithredol ganrannol ar 31 Mawrth 2016 yw bod **74%** o argymhellion 'uchel' a 'chanolig' wedi eu cofnodi fel rhai a weithredwyd.

Mae adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol hefyd yn nodi meysydd lle byddai gwendidau sylweddol mewn rheolaeth yn atal y Cyngor rhag gallu dibynnu'n rhesymol ar y systemau rheoli mewnol o safbwynt y systemau hynny a adolygwyd yn ystod y flwyddyn. Bydd y meysydd yn parhau i fod yn bryder i Archwilio Mewnol nes bod yr holl argymhellion pwysig wedi eu gweithredu ac y gellir rhoi sicrwydd bod y fframweithiau a'r systemau yn eu lle wedi eu hymgorffori yn gadarn ac effeithiol. Gwelir sefyllfa bresennol y rhain isod :-

Materion Llywodraethu o bwys	Camau a nodwyd i roi sylw i wendidau
<p>Rheoli Gwybodaeth - Adroddwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2014/15 fod 'peth cynnwys ar lywodraethu gwybodaeth yn ystod yr 20 mis diwethaf'. Yn adroddiad dilynol Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a dderbyniwyd yn Ionawr 2015 cofnodwyd lefel sicrwydd Gyfyngedig. Derbyniodd y Cyngor Hysbysiad Gorfodi o Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth dyddiedig 1 Hydref 2015, gan fod gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth hyder cyfyngedig yn ymrwymiad y Cyngor i weithredu'r camau gofynnol ar sail barhaus.</p> <p>Ni wnaeth Archwiliad Mewnol a gynhaliwyd yn ystod 2015/16 ystyriaeth i Hysbysiad Gorfodi Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a wnaed yn 2015/16 gan fod cwmpas yr archwiliad wedi ei gyfyngu i sicrhau cydymffurfiaeth barhaus â pholisïau ac arferion Llywodraethu Gwybodaeth y Cyngor ac arweiniodd at lefel sicrwydd Resymol.</p>	<p>Nododd adroddiad Archwilio Mewnol fod gwelliannau yn nhrefniadau Llywodraethu Gwybodaeth y Cyngor; mae'n gywir gwahaniaethu rhyngddo a Hysbysiad Gorfodi Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, a oedd yn cyfeirio at faterion hanesyddol gwahanol. Mae'r Hysbysiad Gorfodi'n cael sylw drwy gynllun gwaith, wedi ei fonitro gan Fwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol y Cyngor. Mae deilliannau sylweddol, hyd yma, yn cynnwys caffael system rheoli a derbyn polisi, sy'n cael ei weithredu ar hyn o bryd.</p>

<p>Partneriaethau - Trefniadau Llywodraethu - Nid oes gan y Cyngor bolisi partneriaeth i ddarparu fframwaith ar gyfer rheoli'n effeithiol drefniadau partneriaeth newydd a phresennol ac ni chedwir cofrestr ganolog i gofnodi'r partneriaethau y mae'r Cyngor yn rhan ohonynt.</p>	<p>Diweddarodd y Brif Weithredwr Cynorthwyol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 15 Mawrth 2016 gyda chwmpas y ffrydiau gwaith Partneriaeth wedi eu hanelu at ffurfioli'r trefniadau ar gyfer monitro, adolygu a llywodraethu partneriaethau presennol a'r rhai a lunnir yn y dyfodol. Cyfeiriwyd at ddatblygu dogfen Polisi Partneriaethau sy'n crynhoi gweledigaeth y Cyngor ar gyfer gweithio mewn partneriaeth.</p>
<p>Sicrhau bod trefn Lywodraethu'n cydymffurfio â Pholisïau'r Cyngor - Nododd Asesiad Corfforaethol 2014/15 fod angen ymgorffori diwylliant o weithio corfforaethol cyson ymysg staff ar bob lefel a'u dwyn i gyfrif am gydymffurfio â Pholisïau'r Cyngor. Mae materion yn ymwneud â diffyg cydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau corfforaethol allweddol wedi eu nodi mewn archwiliadau mewnol a gyflawnwyd yn ystod 2015/16, e.e. Llywodraethu Gwybodaeth - Adolygiad Cydymffurfio Blynyddol, Polisiâu ac Arferion AD ar gyfer Rheoli'r Gweithlu a Systemau Adfer TGCh.</p>	<p>Yn dilyn ymarferiad tendro, mae'r Cyngor wedi nodi a phrynu datrysiad rheoli polisi electronig. Cytunwyd ar fformat corfforaethol ar gyfer polisiâu. Mae papur rolau a chyfrifoldebau a chynllun gweithredu mewnol yn cael ei baratoi. Cyflwynwyd adroddiad cynnydd i'r UDA ar 3 Mai 2016. Mae gwasanaethau wedi nodi polisiâu allweddol y mae angen eu derbyn yn ystod y 12 mis cyntaf a bydd yr UDAr yn eu hystyried a'u blaenoriaethu ar 31 Mai.</p> <p>Risg allweddol i weithredu'r system yn effeithiol yw'r angen i gael manylion staff llawn a chyfredol ar Outlook. Mae hyn yn cael sylw ar hyn o bryd, gyda TGCh yn anfon e-byst atgoffa bob wythnos.</p>
<p>Fframwaith Caffael Corfforaethol Yn sgil cyflwyno'r Rheolau Caffael Contract newydd mae adolygiad o'r trefniadau Caffael wedi ei gynnwys yng Nghynllun Gweithredu Archwilio Mewnol ar gyfer 2016/17 i roi sicrwydd y bydd y newidiadau'n arwain at gynnydd mewn cydymffurfio â rheoliadau, polisi a gweithdrefn caffael.</p>	<p>Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a wnaed gan KPMG yn 2014 rai materion allweddol i'r Cyngor roi sylw iddynt. Sefydlwyd prosiect ffurfiol o fewn yr Awdurdod; mae'r prosiect wedi mynd i'r afael â'r prif argymhellion yn yr adroddiad a hefyd sicrhawyd £500k o arbedion ariannol.</p> <p>Cyflwynwyd a gweithredwyd Rheolau Trefniadaeth Contractau diwygiedig, gan ystyried Rheoliadau 2015 Caffael Cyhoeddus newydd yr UE. Mae'r Tîm Caffael Corfforaethol wedi darparu hyfforddiant i'r holl staff ar y ddeddfwriaeth newydd a'r Rheolau Trefniadaeth Contractau.</p> <p>Bydd gwaith adolygu caffael arall yn cael ei gynnal gan ddarparwr allanol ar ran Llywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2016 i sicrhau bod yr argymhellion wedi cael sylw.</p>

<p>Gweithredu'r Argymhelliad – Mae mater parhaus ynghylch gweithredu argymhellion Archwilio Mewnol, yn enwedig hefo ysgolion.</p>	<p>Roedd Asesiad Corfforaethol 2014/15 yn cynnwys cais i wella y dylai'r Cyngor ymdrin yn systemataidd â'r argymhellion mewn adroddiadau a baratowyd gan Archwilio Mewnol. Mae Archwilio Mewnol a'r Uned Trawsnewid bellach wedi gweithredu ar hwn ac yn paratoi adroddiadau chwarterol i'r UDA er mwyn monitro cynnydd ar yr argymhellion mewnol ac allannol mewn peth manylder, ac unrhyw faterion o bryder yn cael eu nodi a'u dilyn i fyny.</p>
<p>Adfer Systemau TGCh - Mae'r materion pwysig a nodwyd yn flaenorol o safbwynt TGCh yn cael sylw, er y bydd angen gwaith parhaus yn 2016/17 i sicrhau bod y rheolau mewnol sy'n cael eu gweithredu gan reolwyr yn cael eu hymgorffori'n briodol ar draws yr Awdurdod.</p>	<p>Mae'r Gwasanaeth TG wedi cysylltu â'r holl wasanaethau i adnabod rhifau ffôn allweddol. Mae gwasanaeth allanol wedi'i gaffael a fyddai'n ail-lwybrwyo galwadau ffôn i'r rhifau hyn mewn achos o ddigwyddiad mawr. (Cwblhawyd)</p> <p>Mae thechnolegau storio a gweinydd data gorau yn eu dosbarth wedi cael eu prynu a fydd yn caniatáu darparu canolfan ddata oddi ar y safle fyddai'n gallu rhedeg gwasanaethau allweddol petai Pencadlys ddim ar gael. Cafwyd cytundeb ar lleoliad y ganolfan data newydd ond mae cynnydd bellach yn dibynnu ar preswylwyr presennol yn gadael yr uned (Rhagfyr 2016).</p> <p>Nid yw anghenion TG BCM gwasanaethau wedi cael eu mynegi eto ganddynt ac nid yw'n glir lle mae gwasanaethau yn bwriadu lleoli eu hunain mewn achos o ddigwyddiad mawr, na pa systemau a data y byddent angen mynediad atynt. Mae'r Gwasanaeth TG wedi defnyddio ateb mynediad o bell Citrix a allai ganiatáu i staff allweddol weithio gartref. Bydd Gwasanaeth TG yn cyfarfod y Penaethiaid Gwasanaeth i nodi eu hanghenion TG BCM a'r costau cysylltiedig i'w gweithredu (Rhagfyr 2016).</p> <p>Mae'r Gwasanaeth TG yn aelod o'r grŵp gorchwyl Parhad Busnes corfforaethol ac mae ar gael i roi cyngor ar welliannau parhad busnes TG (yn parhau).</p> <p>Rydym wedi prynu a chomisiynu Cyflenwad Puer Di-Dor (UPS) o'r radd flaenaf sy'n diogelu seilwaith data y Cyngor rhag difrod o ganlyniad i buer ansefydlog neu fethiant llwyr. (Cwblhawyd)</p> <p>Mae systemau monitro technolegau wedi cael eu rhoi ar waith sy'n monitro pob gweinydd a chydannau isadeiledd allweddol, mae hyn yn weladwy i bob aelod o staff TG ar sgrin fawr yn ogystal â chynhyrchu hysbysiadau awtomatig i'r Ddesg Gwasanaethau TGCh pan gyfyd problem. (Cwblhawyd)</p> <p>Bydd synwryddion tymheredd a lleithder sy'n gallu cynhyrchu hysbysiadau awtomatig yn cael eu caffael a'u gosod yn y ddwy ganolfan data (Rhagfyr 2016).</p>

Mae nifer o'r meysydd hyn wedi eu nodi'n flaenorol gan Hunan-Asesiad y Cyngor a gwnaed cynnydd da ar nifer o'r camau a nodwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2014/15 fel rhai Sylweddol.

7. ARDYSTIO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas i bwrpas yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro cyflawniad a gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

.....
Arweinydd y Cyngor
Dyddiad:

2016

.....
Prif Weithredwr
Dyddiad:

2016

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Archwilio'r Datganiadau Ariannol Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2015-16

Cyhoeddwyd: Medi 2016

Cyfeirnod y ddogfen: 514A2016

Statws yr adroddiad

Paratowyd y ddogfen hon gan Deloitte LLP ar ran yr Archwilydd Cyffredinol.

Os ceir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Swyddfa Archwilio Cymru yn info.officer@audit.wales.

Roedd tîm Deloitte a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Ian Howse - Partner Ymgysylltu, Clare Edge - Rheolwr Ymgysylltu a Domantas Vaicekonis - Arweinydd y Tîm.

Cynnwys

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn bwriadu cyhoeddi adroddiad archwilio diamed ar eich datganiadau ariannol. Mae rhai materion i'w dwyn i'ch sylw cyn iddynt gael eu cymeradwyo.

Adroddiad cryno

Cyflwyniad	4
Statws yr archwiliad	4
Adroddiad archwilio arfaethedig	5
Materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad	9
Annibyniaeth a gwrthrychedd	9

Atodiadau

Llythyr Sylwadau Drafft	10
Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Sir Ynys Môn.	13
Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu atynt	15
Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16	19
Argymhellion sy'n ymwneud ag ystadau sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16	26

Adroddiad cryno

Cyflwyniad

1. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am roi barn ynghylch pa un a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2016 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.
2. Nid ydym yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol wedi'u datgan yn gywir, ond rydym yn mabwysiadu'r cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rydym yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn eich datganiadau ariannol, hynny yw, y rhai hynny a allai gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon.
3. Y symiau meintiol a ddefnyddiwn i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol i Gyngor Sir Ynys Môn yw £4.4m. Gall materion ansoddol penodol megis gofynion cyfreithiol a rheoliadol a sensitifrwydd gwleidyddol hefyd bennu p'un a fernir bod eitem yn berthnasol ai peidio.
4. Mae Safon Archwilio Ryngwladol (ISA) 260 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gofnodi rhai materion sy'n deillio o'r archwiliad o'r datganiadau ariannol i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu corff mewn da bryd i gymryd camau priodol.
5. Mae'r adroddiad hwn yn nodi, i'w hystyried, y materion sy'n deillio o'r archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer 2015-16, y mae angen cyflwyno adroddiad arnynt o dan ISA 260

Statws yr archwiliad

6. Gwnaethom dderbyn y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016 ar 30 Mehefin 2016 ac rydym erbyn hyn wedi cwblhau'r gwaith archwilio i raddau helaeth. Ar y dyddiad y cyflwynwyd yr adroddiad hwn, roedd y canlynol heb eu cwblhau:
 - a. Cwblhau'r gwaith o brofi o ran yr eitemau ar ein rhestr archwilio i'w cymryd, gan gynnwys tystiolaeth i gefnogi bodolaeth a pherchnogaeth tri o asedau seilwaith chyfanswm o £5,336;
 - b. Cwblhau'r broses o adolygu ansawdd Partner ac yn annibynnol; a
 - c. Derbyn llythyr cynrychiolaeth.
7. Rydym yn cyflwyno adroddiad i chi ar y materion mwyaf arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad, y credwn y dylech eu hystyried cyn cymeradwyo'r datganiadau ariannol. Mae tîm yr archwiliad eisoes wedi trafod y materion hyn gyda Swyddog S.151 a Dirprwy Swyddog S.151.

Adroddiad archwilio arfaethedig

8. Ar yr amod bod y gwaith sydd heb ei gwblhau'n cael ei gwblhau'n foddhaol, bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar y datganiadau ariannol unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr Sylwadau i ni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
9. Nodir yr adroddiad archwilio arfaethedig yn **Atodiad 2**.

Materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad

Camddatganiadau nas cywirwyd

Ni nodwyd unrhyw gamddatganiadau yn y datganiadau ariannol, sy'n parhau heb eu cywiro.

Camddatganiadau a gywirwyd

10. Mae yna gamddatganiadau a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol. Nodir y rhain, ynghyd ag esboniadau, yn **Atodiad 3**.

Risgiau Sylweddol

11. Yn ein Cynllun Archwilio Ariannol, nodwyd gwybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a ddynodwyd yn ystod ein proses gynllunio. Mae'r tabl isod yn nodi canlyniad ein gweithdrefnau archwilio gyda golwg ar y risgiau hynny. Rydym wedi cynnal ein harchwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.

Risg	Ymateb arfaethedig i'r archwiliad
<p>Rheolwyr yn gwrth-wneud rheolaethau</p> <p>Mae'r risg bod rheolwyr yn gwrth-wneud rheolaethau'n bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrth-wneud o'r fath ddigwydd, mae'n cael ei weld yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].</p>	<p>Rydym yn parhau i brofi cofnodion y dyddlyfr. Serch hynny, dyma'r gweithdrefnau y bydd y tîm archwilio'n eu cyflawni:</p> <ul style="list-style-type: none">• profi pa mor briodol yw cofnodion y dyddlyfr ac addasiadau eraill sydd wedi'u gwneud wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dulliau dadansoddi data manylach i ddadansoddi holl gynnwys y dyddlyfr i weld a oes nodweddion o ddiddordeb archwilio;• profi dyluniad a gweithrediad rheolaethau ar gofnodion y dyddlyfr i'r cyfrifyfr ariannol;• profi pa mor briodol yw amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer tueddiadau; a• gwerthuso'r rhesymwaith dros unrhyw drafodion o sylwedd y tu allan i gwrs arferol y busnes, gan gynnwys y rheini gyda phartïon cysylltiedig. <p>Gweler Atodiad 3 a Atodiad 4 am y darganfyddiadau o'r archwiliad.</p>
<p>Cyflawnder a chydabod incwm grant</p> <p>Rydym wedi nodi bod cyflawnder a chydabod incwm grant yn risg sylweddol oherwydd bod angen defnyddio crebwyll rheolwyr wrth gydnabod incwm grant, gan gynnwys penderfynu a oes amodau ynghlwm wrth grant ac a yw'r rheini wedi'u cyflawni er mwyn gallu ei gydnabod.</p> <p>Mae dau fath o incwm grant sydd yn ein barn ni'n berthnasol i'r risg hon, sef grantiau referniw penodol a grantiau a chyfraniadau cyfalaf.</p>	<p>Dyma'r gweithdrefnau a ddilynwyd gan y tîm archwilio:</p> <ul style="list-style-type: none">• cynnal profion manwl ar incwm grant i wirio bod cydnabod yr incwm yn adlewyrchu'n gywir reolau'r cynllun grant, bod yr haeddiant yn gyson â'r hawliad drafft neu'r hawliad terfynol, a bod balans cyfrif rheoli'r grant wedi'i gysoni'n briodol;• adolygu a dilysu'r ohebiaeth sy'n berthnasol i grantiau penodol a'i chymharu â thriniaeth gyfrifyddu'r Cyngor;• profi dyluniad a gweithrediad y rheolaethau sy'n berthnasol i gydnabod incwm grant. <p>Boddhaol,</p>

Risg

Rhwymedigaethau pensiwn

Mae gan y Cyngor rhwymedigaeth net berthnasol gyda golwg ar ei atebolrwydd am bensiynau ar y fantolen, a seilir y cyfrifo ar gyfer hynny ar gyfres o farnau actwaraidd.

Gwelwyd gwallau yn nata'r cyfrifiad sy'n sail i'r ffigur a roddir ar gyfer y rhwymedigaeth pensiwn net yng nghyfrifon y Cyngor yn 2012-13, 2013-14 a 2014-15 lle na roddodd y Cyngor ddigon o wybodaeth yn brydlon i Gronfa Bensiwn Gwynedd am symudiadau gweithwyr a newidiadau i rolau.

Mae risg nad yw'r data am aelodaeth a roddwyd i'r actwari i'w defnyddio i baratoi'r datgeliadau blynyddol o dan Safon Cyfrifyddu Rhyngwladol 19 (Buddiannau i Gyflogeion) yn ddigon cadarn. Serch hynny, nodwn na chafwyd adroddiad am yr un broblem o ran y rhwymedigaeth gyffredinol a ddatgelwyd yn natganiad y cyfrifon.

Ymateb arfaethedig i'r archwiliad

Dyma'r gweithdrefnau a ddilynwyd gan y tîm archwilio:

- cael prisiad IAS19 ar 31 Mawrth 2016, a gofyn i arbenigwyr ein helpu i adolygu a phrofi pa mor briodol oedd sylfeini prisio IAS19, y tybiaethau a'r datgeliadau yn y datganiad ariannol;
- deall a chadarnhau'r ymarfer a gwblhawyd gan staff y Cyngor i adolygu cywirdeb y data a ddarparwyd ar gyfer yr actwari, ac ystyried a allwn fod yn sicr eu bod yn gywir ac yn gyflawn.

Boddhaol.

Risg

Cymhorthdal y Cyfrif Refeniw Tai – talu am ymadael

Sefydlwyd system y Cymhorthdal i ddechrau i alluogi Llywodraeth y Deyrnas Unedig i bennu'r symiau sydd eu hangen ar awdurdodai tai lleol ar gyfer eu heiddo tai a gweld a oedd angen iddynt gael cymorth ar ffurf cymhorthdal gan y llywodraeth ganolog.

Seilir y cymhorthdal blynyddol ar fformwla a phetai'r gwariant yn fwy na'r incwm tybiedig byddai Llywodraeth y Deyrnas Unedig yn talu cymhorthdal i wneud iawn am y diffyg. Petai'r gwariant yn llai, byddai'r awdurdod tai lleol yn talu'r gweddill i Lywodraeth y Deyrnas Unedig, a elwir yn gymhorthdal negatif. Dros gyfnod, mae'r drefn wedi golygu bod pob un o'r 11 awdurdod tai lleol yng Nghymru'n talu cymhorthdal negatif.

Cafwyd cytundeb ariannol rhwng Gweinidogion Cymru a Thrysorlys Ei Mawrhydi ym mis Mehefin 2013, a oedd yn golygu bod awdurdodai tai lleol yng Nghymru gallu ymadael â'r Cynllun. Fel rhan o'r cytundeb, roedd yn rhaid i'r un-ar-ddeg awdurdod tai lleol dalu am ymadael â'r system gymhorthdal.

Cafodd y Cyngor fenthig tua £21.2m gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus ar 2 Ebrill 2015 a'r benthyciad hwnnw i aeddfedu ymhen 30 mlynedd. Defnyddiwyd hwn i dalu i'r llywodraeth a dileu'r cymorthdaliadau negatif. Bu'n rhaid i'r Cyngor baratoi cynllun 30 mlynedd cyn talu i ymadael ac mae gofyn diweddarau hwn bob blwyddyn,

Ymateb arfaethedig i'r archwiliad

Dyma'r gweithdrefnau a ddilynwyd gan y tîm archwilio:

- adolygu'r ddeddfwriaeth alluogi a basiwyd gan Lywodraeth Cymru;
- cael prawf bod y Cyngor a'r Weithrediaeth wedi ystyried a chymeradwyo'r tâl ymadael;
- gweld cytundeb Cymhorthdal y Cyfrif Refeniw Tai gwirfoddol a lofnodwyd gan y Cyngor a Llywodraeth Cymru;
- gweld y cytundeb benthyciad â'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus a hwnnw wedi'i lofnodi;
- profi pa mor briodol yw'r holl gofnodion cyfrifyddu i sicrhau eu bod yn gyson â chod ymarfer CIPFA ar gyfrifyddu awdurdodau lleol, a bod y datgeliadau cysylltiedig yn y datganiad cyfrifon yn gywir.

Bodhaol.

Materion sylweddol eraill sy'n deillio o'r archwiliad

12. Fel rhan o'r archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion ansoddol a meintiol sy'n berthnasol i'r cyfrifon ac yn cyflwyno adroddiad i chi ar unrhyw faterion sylweddol sy'n codi. Roedd rhai materion yn codi yn y meysydd hyn eleni:
 - **Nid oes gennym unrhyw bryderon ynglŷn ag agweddau ansoddol ar eich arferion cyfrifyddu a'ch proses o gyflwyno adroddiadau ariannol.** Serch hynny, canfuom y gallai gwella ansawdd ac amseroldeb rhywfaint o'r dystiolaeth archwilio ategol ac rydym wedi cynnwys argymhelliad at y perwyl hwn yn Atodiad 4. Daethom i'r casgliad bod y polisïau a'r amcangyfrifon cyfrifyddu yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol yn ddiuedd, yn deg ac yn glir.
 - **Ni ddaethom ar draws unrhyw anawsterau sylweddol yn ystod yr archwiliad.**
 - **Ni thrafodwyd ac ni hysbyswyd y rheolwyr am unrhyw faterion sylweddol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
 - **Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i'r gwaith o oruchwylio'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol y mae angen i ni eich hysbysu chi amdanynt**
 - **Ni nodwyd gwendidau perthnasol yn eich rheolaethau mewnol, er inni nodi sawl maes lle y byddai modd gwella'r rheolaeth.** Mae'r rhain wedi'u cynnwys yn [Atodiad 4](#).
 - **Nid oes unrhyw faterion eraill y mae'n ofynnol iddynt, yn ôl safonau archwilio, gael eu cyfleu i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu.**
13. Mae'r argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn [Atodiad 4](#). Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol arnynt yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Os bydd unrhyw gamau gweithredu yn weddill, byddwn yn parhau i fonitro cynnydd ac yn adrodd arno yn ein hadroddiad y flwyddyn nesaf.

Annibyniaeth a gwrthrychedd

14. Fel rhan o'r broses derfynol, mae'n ofynnol i ni roi sylwadau i chi ynghylch ein hannibyniaeth.
15. Rydym wedi cydymffurfio â safonau moesegol ac yn ein barn broffesiynol, rydym yn annibynnol ac ni chaiff ein gwrthrychedd ei beryglu. Nid oes unrhyw gyberthnasau rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a Deloitte a Chyngor Sir Ynys Môn sy'n effeithio ar ein gwrthrychedd a'n hannibyniaeth yn ein barn ni.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Drafft

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

27 Medi 2016

Sylwadau yn ymwneud â datganiadau ariannol 2015-16

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt.

Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â'r gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn benodol bod y datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol ichi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
 - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdani at ddiben yr archwiliad;
 - mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd yn angenrheidiol, yn eich barn chi, inni gael tystiolaeth archwilio ganddynt

-
- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu camddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
 - Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir rydym yn ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Gyngor Sir Ynys Môn ac yn ymwneud â:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll effeithio mewn ffordd berthnasol ar y datganiadau ariannol.
 - Ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.
 - Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
 - Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiad ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Cyfrifwyd yn briodol am gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig ac fe'u datgelwyd yn briodol.

Addaswyd ar gyfer pob digwyddiad neu datgelwyd pob digwyddiad a ddigwyddodd ar ôl y dyddiad adrodd y mae angen ei addasu neu ei ddatgelu.

Datgelwyd pob achos gwirioneddol neu bosibl hysbys o ymgyfreitha a hawliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol i'r archwilydd, a chyfrifwyd amdanynt a'u datgelu yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau'r camddatganiadau nas cywirwyd a nodwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unigol a chyda'i gilydd, i'r datganiadau ariannol cyfan.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni.

Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Gyngor Sir Ynys Môn ar 27 Medi 2016.

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod yr wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Marc Jones

Swyddog S.151

Cyngor Sir Ynys Môn

Dyddiad:

Llofnodwyd gan:

Swyddog neu Aelod sy'n llofnodi ar ran a rhai â chyfrifoldeb dros lywodraethiant

Dyddiad:

Atodiad 2

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Rwyf wedi archwilio datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2016 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys Datganiad Symudiadau'r Gronfa Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen a'r Datganiad Llif Arian.

Y fframwaith adrodd ariannol sydd wedi'i roi ar waith wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015-16 sydd wedi'u seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRSs).

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Fel y'i hesbonnir yn llawnach yn Y Datganiad Cyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg.

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol (y Deyrnas Unedig ac Iwerddon). Mae'r safonau hynny'n ei gwneud yn ofynnol imi gydymffurfio â Safonau Moesegol y Cyngor Adrodd Ariannol i Archwilydd.

Cwmpas yr archwiliad o'r datganiadau cyfrifyddu

Mae archwiliad yn golygu cael digon o dystiolaeth am y symiau a'r datgeliadau yn y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig i roi sicrwydd rhesymol nad yw'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn cynnwys camddatganiad perthnasol, boed hynny drwy dwyll neu wall. Mae hyn yn cynnwys asesu: a yw'r polisïau cyfrifyddu'n briodol i amgylchiadau Cyngor Sir Ynys Môn ac wedi'u rhoi ar waith yn gyson a'u datgelu'n ddigonol; pa mor resymol yw'r amcangyfrifon cyfrifyddu arwyddocaol gan y swyddog ariannol cyfrifol, a'r ffordd y cyflwynir y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn gyffredinol.

At hynny, darllenais yr holl wybodaeth ariannol ac anariannol yn yr Adroddiad Naratif i nodi anghysonderau perthnasol â'r datganiadau cyfrifyddu a archwiliwyd a'r nodiadau cysylltiedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangosiadol anghywir o ran perthnasedd neu'n berthnasol o anghyson, ar sail y wybodaeth a gafwyd gennyf yn ystod cyflawni'r archwiliad. Os byddaf yn dod yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau perthnasol ymddangosiadol, byddaf yn ystyried y goblygiadau ar gyfer fy adroddiad.

Barn am ddatganiadau cyfrifyddu Cyngor Sir Ynys Môn

Yn fy marn i, mae'r datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2016 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a'u bod
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â Chod Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015-16.

Barn am faterion eraill

Yn fy marn i, mae'r wybodaeth yn yr Adroddiad Naratif yn gyson â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig.

Materion y byddaf yn adrodd amdanynt drwy eithriad

Nid oes gennyf ddim i adrodd amdano wrthyich yng nghyswllt y materion a ganlyn, y byddaf yn adrodd amdanynt wrthyich, os, yn fy marn i:

- nad oes cofnodion cyfrifyddu digonol wedi'u cadw;
- nad yw'r datganiadau cyfrifyddu'n gytûn â'r cofnodion a'r datganiadau cyfrifyddu; neu
- nad wyf wedi cael yr holl wybodaeth a'r esboniadau sy'n ofynnol gennyf ar gyfer fy archwiliad;
- nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â'r canllawiau.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Rwy'n tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ar gyfer ac ar ran
Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
30 Medi 2016

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Atodiad 3

Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu atynt

Yn ystod ein harchwiliad, gwelwyd y camddatganiadau a ganlyn a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol

	Natur y cywiriad	DIGC Dr	DIGC Cr	M Dr	M Cr
1	Ymrwymiad cyfalaf Gwelsom fod yr ymrwymiad cyfalaf yn nodyn 16 ar gyfer Ffordd Gyswllt Llangefni wedi'i orddatgan £622,423 gan fod cyfrif am hwn hefyd yn yr asedau a ddelir ar gyfer adeiladu.	amh	amh	amh	amh
2	Prisio garejys Ailbrisiwyd garejys gan ddefnyddio arenillion uwch - gwerth wedi gostwng yn sylweddol, bydd angen newid hwn yn Cyfriflyfr Cyffredinol gan ei ostwng o £11,389 i £3,500. Dr Cronfa Ailbrisio Wrth Gefn £7,889 Cr Asedau Sefydlog (garejys) £7,889 Gweler rhagor o wybodaeth yn Atodiad 5 .			7,889	(7,889)
3	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu Yn sgil adolygu'r adroddiad ailbrisio, gwelsom fod ased Caergybi a ddelid i'w werthu wedi'i gyfrif ddwywaith ar ôl ei ailbrisio. Dr Cronfa Ailbrisio Wrth Gefn £550,000 Cr L&B £550,000			550,000	(558)

	Natur y cywiriad	DIGC Dr	DIGC Cr	M Dr	M Cr
4	<p>Gwarediadau</p> <p>Yn sgil ein hadolygiad o Addasiadau Nodyn 7 rhwng y sylfaen gyfrifyddu a'r sylfaen gyllido, a Nodyn 15, Asedau Anghyfredol, gwelsom fod £77,000 wedi'i godio'n anghywir i waredu Anheddau, oherwydd bod y dosbarth hwn o warediadau yn Nodyn 15 yn £362,000, ond bod Nodyn 7 yn cofnodi mai swm cario'r gwarediadau yw £285,000.</p> <p>At hynny, gwelsom fod gwerth gwaredu o £362,000 yn cael ei ddatgelu hefyd yn Natganiad Incwm a Gwriant y Cyfrif Refeniw Tai .</p> <p>Dr Gwarediadau Anheddau'r Cyngor £77,000 Cr Cyfrif Addasu Cyfalaf £77,000</p>			77,000	(77,000)
5	<p>Categoreiddio Asedau</p> <p>Wrth brofi'r ychwanegiadau, gwelwyd, mewn un enghraifft, fod ychwanegiad wedi'i gategoreiddio'n anghywir yn ychwanegiad seilwaith yn hytrach nag yn Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu. Gwerth yr ased unigol a samplwyd oedd £40,000, ac ar ôl ymchwilio rhagor i weld a oedd mwy o asedau cysylltiedig â'r prosiect hwn wedi'u categoreiddio'n anghywir a'u priodol i'r Seilwaith yn hytrach nag yn Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu, nodwyd bod cyfanswm o £888,425.34 wedi'i gategoreiddio'n Seilwaith yn hytrach nag yn Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu.</p> <p>Dr Ychwanegiadau Asedau sydd Wrthi'n Cael eu Hadeiladu £888,000 Cr Ychwanegiadau Seilwaith £888,000</p>			888,000	(888,000)

	Natur y cywiriad	DIGC Dr	DIGC Cr	M Dr	M Cr
6	<p>Cydnabod Cost Gwasanaethau Cymdeithasol</p> <p>Mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn darparu cymorth ariannol i nifer o bobl mewn cartrefi preswyl.</p> <p>Bydd y cartrefi preswyl yn cytuno ar bris penodedig gyda phob preswlydd sy'n cael gofal ac sy'n talu eu cyfraniadau eu hunain tuag at gostau cartref preswyl, a bydd y Cyngor yn talu'r balans net drwy gyfrwng ei system credydwy.</p> <p>Bydd y Cyngor yn cael ffurflenni 'Atodlen A' gan y cartrefi preswyl, sy'n rhoi manylion y gost grynswth, cyfraniadau cleientiaid a'r gost net i'r Cyngor. Wedyn bydd y Cyngor yn cytuno ar y ffigurau hyn yn ystod pob cyfnod adrodd, ac yn cofnodi addasiad i gynyddu'r costau net a gydnabyddir ar sail y swm a gyfrennir gan y cleientiaid.</p> <p>Gan nad yw'r Cyngor yn rheoli'r cyfraniadau hyn gan y cleientiaid, nid ydym yn credu bod ganddo'r hawl i'w gydnabod yn incwm a gwariant.</p> <p>Dr Incwm £1,628 Cr Gwariant £1,628</p>	1,628	(1,628)		
7	<p>Ailbrisiadau</p> <p>Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu trothwy £30,000 ar gyfer ailbrisiu newidiadau o ran Tir ac Adeiladau. Nodwyd bod cyfanswm cyfunol yr addasiadau asedau na nodwyd yn fwy nag ein trothwy adrodd, gyda chyfanswm net o £306,000 heb eu nodi gan y cleient (Enillion gros £328,000 a Cholledion gros £22,000).</p> <p>Gefn ailbrisiu Dr CR asedau sefydlog Cr £306,000</p> <p>Cronfeydd ailbrisiu wrth gefn Dr £306,000</p>			306	(306)

	Natur y cywiriad	DIGC Dr	DIGC Cr	M Dr	M Cr
8	<p>Grantiau Refeniw - Cefnogi Pobl</p> <p>Mae gofyn cynhyrchu anfonebau mewnol ar gyfer gwasanaethau/gwaith sy'n gysylltiedig â'r grant Cefnogi Pobl. Serch hynny, nid oedd adrannau'r cyngor a oedd yn gwneud y gwaith yn codi anfonebau yn ôl y gofyn, ac felly, roedd nifer o eitemau o wariant cysylltiedig â'r grant yn cael eu cronni ar eu cyfer. Roedd hyn wedi bod yn digwydd ers nifer o flynyddoedd ac mae wedi dod i'r golwg ers hynny bod y gwaith y cronnwyd ar ei gyfer heb ddigwydd mewn gwirionedd. Cydnabuwyd yr incwm ychwanegol o £238,000 yn sgil hyn ac mae'r incwm wedi dod o'r gronfa gyffredinol.</p> <p>Dr incwm £238,000 Cr cronfa wrth gefn £238,000</p>	238,000			238,000
9	<p>Darpariaeth cyflog cyfartal</p> <p>Mae'r Cyngor yn cynnal darpariaeth mewn perthynas â hawliadau cyflog cyfartal, â chyfanswm o £3,016k ar 31 Mawrth 2016. Rydym wedi cael papurau gwaith ategol yn cadarnhau cyflog cyfartal amcangyfrifedig a chostau Cyllid a Thollau EM o £2.151m ac fe gadarnhawyd bod gweddill y ddarpariaeth yn amcangyfrif darbodus i gwmpasu unrhyw hawliadau ychwanegol. Gan fod rhaid i ddarpariaeth fod yn seiliedig ar amcangyfrif rhesymol, cytunwyd y bydd addasiad yn cael ei wneud er mwyn rhyddhau £865k o'r ddarpariaeth hon.</p> <p>Darpariaeth Dr £865k Cronfa gyffredinol wrth gefn Cr £865k</p>			865	(865)

Atodiad 4

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16

Nodwyd yr holl argymhellion sy'n deillio o'n harchwiliad ac ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf ac yn cynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf.

Mater sy'n codi 1 - Ystadau

Canfyddiadau	Fel rhan o'n harchwiliad ariannol, buom yn trafod ag arbenigwr prisio i helpu'r tîm archwilio i brofi pa mor briodol yw'r datgeliad IAS19. Mae'r prisiwr arbenigol wedi codi nifer o feysydd lle y gellid gwella ac rydym wedi nodi'r rhain ar wahân yn Atodiad 5 .
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Gweler Atodiad 5 .
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gwella ansawdd a chadernid y broses brisio.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Bydd y rheolwyr yn adolygu ei brosesau i weithio drwy'r argymhellion manwl yn Atodiad 5.
Dyddiad gweithredu	Bydd yr holl welliannau yn cael eu gweithredu erbyn diwedd Mawrth 2017.

Mater yn codi 2 - Rheolaethau TG Cyffredinol - Gwahanu Dyletswyddau

Canfyddiadau	Nodwyd bod un o ddefnyddwyr Civica yn weinyddwr systemau a hefyd yn gyfrifol am lanlwytho a chymeradwyo dyddlyfrau. Byddai'n arfer da gwahanu breintiau gweinyddu'r system oddi wrth brosesu'r trafodion, a hefyd i wahanu'r awdurdodi oddi wrth gymeradwyo dyddlyfrau'r cyfriflyfr cyffredinol. Deallwn fod cyfyngiadau ymarferol ar hyn o bryd sy'n rhwystro gwahanu'r dyletswyddau rhagor drwy gyfrwng hawliau mynediad TG.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid ymchwilio i weld a ellid rhoi gwiriad â llaw ar waith yn y broses fusnes i sicrhau bod y dyletswyddau cofnodi yn y dyddlyfrau cael eu gwahanu
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Lleihau'r risg o dwyll yn sgil trefniadau gwael o ran gwahanu dyletswyddau.

Mater yn codi 2 - Rheolaethau TG Cyffredinol - Gwahanu Dyletswyddau

Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Bydd ymchwiliad yn cael ei gynnal ac adroddiad yn cael ei gynhyrchu ar y darganfyddiadau.
Dyddiad gweithredu	Bydd yr adolygiad yn cael ei gynnal erbyn 31 Rhagfyr 2016 a bydd unrhyw newidiadau dilynol yn cael eu gweithredu erbyn 31 Mawrth 2017.

Mater yn codi 3 - Rheolaethau TG Cyffredinol - Proses cychwynwyr, symudwyr a gadawyr

Canfyddiadau	Gwelsom feysydd lle y gellid gwneud y broses cychwynwyr/symudwyr/gadawyr yn fwy effeithlon. Er enghraifft, nid yw'r adroddiad adnoddau dynol misol sy'n cael ei rannu â gweinyddwyr y system hefyd yn cael ei rannu â'r sawl sy'n gyfrifol am weinyddu ceisiadau Sx3 a'r Cyswllt Adnoddau. Nodwyd hefyd nad yw'r adroddiad yn cynnwys cyfeiriad ebost y cyflogai a fyddai'n helpu i gysylltu'r rhwydwaith â chyfrifon Civica er mwyn ei gwneud yn haws diddymu cyfrif Civica. At hynny, nodwyd bod proses y symudwyr yn dibynnu ar reolwyr llinell yn hysbysu ei gilydd am y symudiad. Gallai dod â symudwyr i mewn i'r broses dechreuwyr/gadawyr helpu i sicrhau llif gwybodaeth mwy cynhwysfawr a llyfn. Rydym yn cael ar ddeall y bydd ail-lansio'r Cyswllt Adnoddau'n cynnig ffordd o integreiddio'r llif gwaith a fydd yn help i reoli'r broses cychwynwyr/ symudwyr/gadawyr, er y bydd hyn yn brosiect sylweddol i'r Cyngor.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid rhannu'r adroddiad adnoddau dynol misol yn ehangach gan gynnwys manylion y cyfrif ebost, ac y dylid ystyried cynnwys symudwyr yn y broses cychwynwyr a gadawyr presennol.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gwella effeithlonrwydd y broses er mwyn caniatáu ar gyfer prosesu cychwynwyr, gadawyr a symudwyr yn fwy prydlon.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhellion ac maent yn adolygu a gweithredu'r newidiadau ar hyn o bryd, er mwyn mynd i'r afael â'r argymhelliad hwn.
Dyddiad gweithredu	Bydd yr holl welliannau yn cael eu gweithredu erbyn diwedd Mawrth 2017.

Mater yn codi 4 - Rheolaeth TG Cyffredinol - Mynediad at Gyswllt Adnoddau

Canfyddiadau	O ran y Cyswllt Adnoddau, gwelsom fod gan holl aelodau tîm y gyflogres fynediad goruchwylydd yn hytrach na bod ganddynt wahanol lefelau o fynediad i adlewyrchu gwahanol rolau'r tîm. Gwelsom hefyd nad yw paramedrau cryf yn cael eu gorfodi ar gyfer cyfrineiriau. Ac ystyried natur sensitif y data a gedwir/ y ceir mynediad iddynt ar y cymhwysiad hwn, ac nad yw diwygio'r mynediad i ddefnyddwyr yn cael ei weld yn ymarferol oherwydd bod gofyn i'r tîm i gyd allu cael mynediad eang ar ddiwrnodau arbennig o'r mis, mae'n bwysig bod y trefniadau rheoli mynediad yn rhai cryf - serch hynny, rydym yn deall bod newid yn cael ei roi ar waith i'r cymhwysiad y mis hwn er mwyn gallu gosod paramedrau cryf ar gyfer cyfrineiriau.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid gwneud hyn cyn gynted ag sy'n bosibl i leihau'r risg o beryglu cyfrifon sy'n caniatáu mynediad i oruchwylwyr.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Lleihau'r risg o fynediad amhriodol gan aelodau o'r staff at ddata sensitif, a allai gynyddu'r risg o golli data, gwallau neu dwyll.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad ac maent yn adolygu a gweithredu'r newidiadau ar hyn o bryd, er mwyn mynd i'r afael â'r argymhelliad hwn.
Dyddiad gweithredu	Bydd yr holl welliannau yn cael eu gweithredu erbyn diwedd Mawrth 2017.

Mater yn codi 5 - Rheolaeth TG Cyffredinol - Llwybr Archwilio Mynediad at Gyswllt Adnoddau

Canfyddiadau	Ar gyfer Cyswllt Adnoddau, gwelsom na chedwid at y drefn ceisiadau a'r cymeradwyaethau ar gyfer mynediad i ddefnyddwyr. Roedd hyn yn golygu nad oeddem yn gallu olrhain pa ddefnyddwyr oedd wedi'u hawdurdodi i gael mynediad.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid cadw'r negeseuon ebost a'r dogfennau cefnogol hyn i gyfeirio atynt yn y dyfodol.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Darparu llwybr archwilio gyda gweithdrefnau wedi'u rhagnodi.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad a byddent yn gwneud trefniadau fel bod y dogfennau ategol yn cael eu cadw.
Dyddiad gweithredu	Ar unwaith.

Materi yn codi 6 - Asedau ar gael i'w Gwerthu

Canfyddiadau	<p>Y bwriad oedd gwerthu Tir yng Nghwarel Ffordd Cambria mewn arwerthiant ym mis Awst 2015, ond, wrth baratoi'r pecyn cyfreithiol, gwelwyd nad oedd y tir wedi'i gofrestru yn enw'r Cyngor.</p> <p>Ers hynny, rydym wedi gweld bod y tir wedi'i gofrestru ar 12 Awst 2016 ac rydym wedi cadarnhau ei fod ar hyn o bryd yn cael ei hysbysebu ar Rightmove. Serch hynny, gan nad oedd modd gwerthu'r tir ar ddiwedd y flwyddyn yn ei gyflwr ar y pryd, roedd yn golygu ei fod wedi'i categoreiddio'n anghywir o hyd fel Ased ar Gael i'w Werthu. Nid ydym wedi cynnig addasiad yn sgil yr archwiliad yn y cyswllt hwn oherwydd bod y gwall a welwyd yn amlwg o dan ein trothwy dibwys.</p>
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid cadarnhau bod yr holl ddogfennau priodol ar gael i hwyluso gwerthiant cyn ei drosglwyddo i Asedau ar gael i'w Gwerthu.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Os bydd yr asedau wedi'u categoreiddio'n gywir, bydd hyn yn osgoi gorfod cofnodi addasiadau yn ystod y cyfnod archwilio a newid y cyfrifon statudol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Bydd prosesau'n cael eu hadolygu a bydd rhestr wirio o anghenion AHFS yn cael ei chynnwys o fewn y papurau gweithio.
Dyddiad gweithredu	31 Mawrth 2017.

Mater yn codi 7 - Cysoniadau Banc

Canfyddiadau	<p>Gwelsom nad yw pob cyfrif banc yn cael ei gysoni, a'u bod yn hytrach yn cael eu paratoi ar gyfer y Cyfrif Cyffredinol, y Cyfrifon Taliadau, a Chyfrif Rhif 2 yn unig. Un broses gysoni sydd ar gyfer y tri chyfrif.</p> <p>At hynny, gwelsom fod cysoniad banc ar gyfer mis Mai 2015 ar gyfer cyfrif banc pedwar heb ei wneud tan fis Medi 2015, ac adeg yr archwiliad (Mawrth 2016) nid oedd y rheolwyr wedi'i adolygu.</p> <p>Yn olaf, mae 8 cyfrif HSBC a gedwir ac sydd heb eu cydnabod yn arian parod ar ddiwedd y flwyddyn yn cynnwys cyfanswm o £9k. Er bod y swm yn amlwg yn ddibwys ac nad ydym yn cynnig addasiad, mae hyn yn ddiffyg o ran trefniadau rheoli a dylid cysoni a chofnodi pob cyfrif yn natganiadau ariannol y Cyngor.</p>
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir y dylid sefydlu codau ar wahân yn y cyfriflyfr cyffredinol ar gyfer pob cyfrif banc unigol a gedwir gan y Cyngor. Argymhellir hefyd y dylid cyflawni cysoniadau banc ar wahân ar gyfer pob cyfrif banc bob mis. Dylai cysoniadau banc roi manylion am falans y cyfriflyfr cyffredinol ar y cyfrif hwn o'i gymharu â'r balans yn y banc; dylid rhestru addasiadau sy'n ofynnol i gyfatebu'r ddau ffigur hwn yn eitemau ar linellau unigol.

Mater yn codi 7 - Cysoniadau Banc

Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Os na chaiff cysoniadau banc eu paratoi, mae perygl na sylwir ar anghysonderau rhwng yr arian sydd yn y banc a'r ffigur arian parod ar y cyfriflyfr. Mae perygl hefyd, os paratwir un cysoniad ar gyfer mwy nag un cyfrif, na fydd hi'n glir i ba gyfrif banc y mae'r eitemau cysoni'n berthnasol, gan gynyddu'r siawns o anghywirdeb a chan arwain eto at anghysonderau rhwng yr arian parod yn y banc a ffigur arian parod y cyfriflyfr cyffredinol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Bydd adolygiad llawn a manwl o broses cysoni'r Banc yn cael ei gynnal.
Dyddiad gweithredu	31 Mawrth 2017.

Mater yn codi 8 - Cysoniadau'r Cyfriflyfr Cyffredinol

Canfyddiadau	<p>Gwelsom fod y cysoniadau ar gyfer buddsoddiadau ac ar gyfer benthyciadau'n cael eu cwblhau bob mis rhwng Logotech, y cyfrifon banc a'r cyfriflyfr. Serch hynny, ni nodir pa bryd y cyflawnir y cysoni na chan bwy (taenlen fyw yw'r cysoniad a bydd y misoedd dilynol yn cael eu hychwanegu ati). Felly, ni allwn asesu pa mor brydlon y gwneir y gwaith cysoni ac ar ôl trafod â'r tîm cyllid, ac yn sgil y dystiolaeth a gawsom wedyn, gwelwyd nad yw'r rheolwyr yn adolygu'r cysoniadau'n ffurfiol tan ddiwedd y flwyddyn.</p> <p>Gwelsom dystiolaeth hefyd fod y cysoniad ar gyfer Tai Rhent rhwng y cyfriflyfr cyffredinol ac Orchard ar gyfer mis Mehefin 2015 heb gael llofnod y sawl a'i paratôdd na'r adolygydd i'w gadarnhau, Ar ôl trafod â'r cleient cafwyd ar ddeall mai'r rheswm dros hyn oedd nad oeddent yn gallu mantoli'r cysoniad, ac felly nad oeddent am ei anfon i'w adolygu. Gwelwyd mai £19.93 oedd y diffyg yn y fantol ar swm dros £400k, ac fe ellid ystyried hynny'n wahaniaeth dibwys. Petai trothwy'n cael ei fabwysiadu, gellid adolygu'r cysoniadau'n brydlon, gan sicrhau bod system reoli ar gael sy'n gweithio.</p>
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	<p>Rydym yn argymhell y dylai pob cysoniad ar gyfer buddsoddiadau a benthyciadau gofnodi pa bryd y maent wedi'u cwblhau a'u hadolygu.</p> <p>Argymhellir y dylid cwblhau ac adolygu'r cysoniad Tai Rhent rhwng y cyfriflyfr cyffredinol ac Orchard yn brydlon. Dylid hefyd ddarparu tystiolaeth bod hyn wedi'u gwblhau. Dylai Cyngor Sir Ynys Môn ystyried trothwy goddefgarwch ar gyfer cysoniadau.</p>
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gellid gweld unrhyw wahaniaethau neu broblemau o ran diffyg cysoni'n ddi-oed ac wedyn gellid eu harchwilio a'u cywiro petai cysoniadau'n cael eu paratoi a'u hadolygu'n brydlon.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad a byddent yn sicrhau fod yr holl argymhellion yn cael eu cwblhau.

Mater yn codi 8 - Cysoniadau'r Cyfriflyfr Cyffredinol

Dyddiad gweithredu 31 Mawrth 2017.

Mater yn codi 9 - Cyfrifon Crog

Canfyddiadau	<p>Gwelsom fod balans heb ei ddyrannu o £280 yn y cyfrif crog ar 11 Mawrth 2016. Roedd hwn yn cynnwys nifer fach o daliadau, gan gynnwys un am £250 ers dwy flynedd yn ôl. Gan nad oes cyfeiriad ar gyfer y taliadau hyn, nid oes modd eu dyrannu ac nid oes neb wedi dod ymlaen wedyn a honni eu bod wedi talu.</p> <p>At hynny, o ran profi grantiau cyfalaf, gwelsom incwm grant cyfalaf Pier Biwmaris a oedd yn gysylltiedig â rhyddhau arian grant a gedwid mewn cyfrif crog a oedd heb ei ddefnyddio. Roedd y gwariant a oedd yn gysylltiedig â hyn yn fwy na therfyn y gwariant cymwys ar gyfer prosiect Pier Biwmaris. Wedi trafod â Chydlynedd Grantiau grant cyfalaf Pier Biwmaris, cafwyd cadarnhad mai arian a roddwyd o'r neilltu gan Gyngor Ynys Môn tuag at brosiectau cyfalaf oedd hyn mae'n debyg. Serch hynny, ni ellid darparu llwybr archwilio i'n sicrhau ynghylch ffynhonnell yr incwm.</p>
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid adolygu pob cyfrif crog a'u clirio'n brydlon.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gan nad yw'r incwm hwn sy'n cael ei osod yn erbyn gwariant wedi dod o ffynhonnell prosiect penodol, mae risg mai arian sy'n cael ei dderbyn o ffynhonnell trydydd parti sy'n gysylltiedig â phrosiect ar wahân yw hwn ac y gallai fod angen ei ad-dalu. Os bydd yr incwm hwn yn berthnasol i gronfeydd Ynys Môn a roddwyd o'r neilltu ar gyfer prosiectau cyfalaf, ni ddylid ei gydnabod yn referniw.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad a bydd adolygiad rheolaidd o'r cyfrifon dros dro yn cael ei gynnal.
Dyddiad gweithredu	31 Mawrth 2017.

Mater yn codi 10 - Adroddiadau am Eithriadau'r Gyflogres

Canfyddiadau	Pan ofynnwyd am weld adroddiadau eithriadau blaenorol, dywedwyd wrthym nad oedd y rhain wedi'u cadw, ac felly nid oes tystiolaeth ar gael fod hyn wedi cael ei adolygu cyn rhedeg BACs y gyflogres.
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell bod adroddiadau am eithriadau'n cael eu cadw gan adran y gyflogres, a'u bod yn cael eu llofnodi a'u dyddio i ddangos eu bod wedi'u cymeradwyo cyn rhedeg y Gyflogres.

Mater yn codi 10 - Adroddiadau am Eithriadau'r Gyflogres

Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gallu darparu tystiolaeth bod yr adroddiadau am eithriadau'n cael eu rhedeg, eu hadolygu a'u cymeradwyo cyn talu'r BACs.
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad ac maent yn adolygu a gweithredu'r newidiadau ar hyn o bryd, i fynd i'r afael â'r argymhelliad.
Dyddiad gweithredu	Bydd yr holl welliannau yn cael eu gweithredu erbyn diwedd Mawrth 2017.

Mater yn codi 11 - Atodlenni Ategol ar gyfer y Cyfrifon Statudol

Canfyddiadau	<p>Gwelwyd mewn sawl enghraifft nad oedd papurau gweithio ar gael, nad oeddent yn gyson neu nad oeddent yn cefnogi'n llawn y nodyn sydd yn y datganiadau ariannol.</p> <p>Er enghraifft, nid oedd cyfrifiadau na dogfennau eraill ar gael yn gefn i'r Ddarpariaeth Gwastraff.</p> <p>Nid oedd y cofrestrau asedau sefydlog yn cynnwys manylion dibrisio costau na chronnus wedi'u dwyn ymlaen, ac roedd yn rhaid cael gafael â'r rhain ar wahan. At hynny, nid oedd y disgrifiadau o nifer o'r asedau ar y gofrestr (asedau seilwaith yn bennaf) yn ddigonol i alluogi staff y Cyngor i'w hadnabod yn effeithiol heb wneud ymdrech ychwanegol sylweddol.</p> <p>Cawsom anawsterau hefyd yn cael gafael ar bapurau gweithio i gwblhau ein profion arian parod a hynny'n bennaf gyda golwg ar gael gafael ar restr gyflawn o gyfrifon banc a datganiadau banc ar gyfer y cyfrifon imprest, gan fod y rhain yn cael eu cadw mewn safleoedd penodol. Nid oedd y cysoniadau a ddarparwyd yn dilyn trefn reddfol ac nid oedd staff y Cyngor yn gallu esbonio'n union beth oedd yn cael ei gysoni h.y. sut oedd codau'r cyfrifon yn clymu â chyfrifon banc gwirioneddol.</p>
Blaenoriaeth	Isel
Argymhelliad	Rydym yn argymhell y dylid darparu papurau gweithio ategol gyda'r holl gyfrifon sy'n eu cysoni'n llawn, sy'n cysoni â'r cyfriflyfr ac yn cynnal llwybr archwilio cyflawn.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd darparu papurau gweithio sy'n gefn i'r holl datgeliadau'n cryfhau effeithlonrwydd y broses archwilio,
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Mae'r rheolwyr yn derbyn yr argymhelliad a byddent yn gweithio tuag at sicrhau gwelliannau.
Dyddiad gweithredu	31 Mawrth 2017.

Atodiad 5

Argymhellion sy'n ymwneud ag ystadau sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16

Nodwyd yr holl argymhellion sy'n deillio o'n harchwiliad ac ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf ac yn cynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf:

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
Prisiwr Cofrestredig RICS	<p>Gwelsom fod gan briswyr tîm ystadau mewnol y Cyngor, a'r prisiwr penodol Barry Jones (yr uwch swyddog prisio) y cymwysterau priodol ac mae'n ymddangos bod ganddo'r profiad angenrheidiol i wneud y gwaith prisio. Serch hynny, gwelwyd nad yw'r prisiwr yn Brisiwr Cofrestredig RICS. Er ei bod yn ddymunol i'r prisiwr sy'n gwneud y gwaith prisio fod yn Brisiwr Cofrestredig RICS, os bydd y gwaith hwnnw'n cael ei oruchwylio gan Brisiwr sydd ar Gofrestr RICS, yna, fe ddylai hynny fod yn ddigonol, gyhyd â bod llwybr archwiliadau tryloyw sy'n cadarnhau bod y prisiadau wedi'u hadolygu gan Brisiwr Cofrestredig RICS.</p> <p>Rydym yn argymhell bod y prisiwr yn cofrestru o dan gynllun RICS.</p>	<p>Rydym yn hapus i wneud yr argymhelliad a nodir ac ar gyfer blynyddoedd i ddod byddwn yn gwneud trefniadau fel bod gennym brisiwr sydd wedi'i gofrestru o dan y Cynllun RICS yn fewnol ond tan hynny, byddwn yn gwneud trefniadau i sicrhau cyflenwr trydydd parti i adolygu'r holl brisiadau.</p>
Adroddiad Tystysgrif Brisio	<p>O fewn Adroddiad Tystysgrif Brisio'r Cyngor, mae'r prisiwr wedi rhoi esboniad byr iawn o'r amrywiol sylfeini prisio neu'r dulliau prisio sydd wedi'u mabwysiadu ar gyfer y rhan fwyaf o'r asedau. Serch hynny, gwelwyd nad oes dim sylwadau am brisiadau'r Cyfrif Refeniw Tai (Aneddiadau Tai Cyngor) sef y rhan fwyaf o'r prisiadau yr adroddwyd yn eu cylch eleni, yn ôl eu gwerth. Nid oes dim gwybodaeth ar gael ychwaith am yr Arwystlon Cyfreithiol na'r prisiadau ar gyfer Asedau Dros Ben.</p> <p>Rydym yn argymhell ym mlynnyddoedd y dyfodol y dylai'r prisiwr sicrhau bod yr adroddiad yn rhoi sylwadau am y broses brisio gyffredinol a'r sylfaen brisio a fabwysiadwyd ar gyfer pob dosbarth o asedau a brisiwyd yn ystod y flwyddyn.</p>	<p>Rydym yn hapus i wneud yr argymhelliad a byddwn yn gweithio gyda'n tîm prisiadau i sicrhau yr ymdrinnir â'r holl argymhellion.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Y Broses Brisio</p>	<p>Ar ôl adolygu Adroddiad y Dystysgrif Brisio ac ar ôl cael eglurhad am faterion penodol gan y prisiwr, rydym yn fodlon bod esboniad llawn wedi'i roi am y dull cyffredinol. Serch hynny, hoffem wneud y sylwadau a'r argymhellion a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r prisiwr wedi cadarnhau bod archwiliadau 'gyrru heibio' o Tai Cyngor Beacon a garejys wedi'u cynnal eleni, ond nad oedd archwiliadau'n cael eu cynnal yn benodol ar wahân i hynny ar gyfer yr ymarfer prasio asedau. Er bod y prisiwr wedi cadarnhau ei fod yn gyfarwydd iawn â'r eiddo a'i fod yn cynnal archwiliadau drwy gydol y flwyddyn yng nghyswllt y mandad rheoli asedau, rydym yn argymhell y dylid cynnal rhaglen archwilio ehangach i sicrhau bod yr holl asedau'n cael eu harchwilio yn ystod y rhaglen brisio dreigl bum mlynedd, gan gynnwys archwiliadau mewnol ar sampl o Dai Cyngor Beacon. • Rydym yn argymhell bod yr Asedau a gategoreiddiwyd yn Asedau Buddsoddi, Asedau Dros Ben ac Asedau a Gedwir i'w Gwerthu yn cael eu prasio ar sail flynyddol i sicrhau bod unrhyw symudiad mewn gwerthoedd yn cael ei gofnodi, ac rydym yn cael ar ddeall bod y gwaith o brisio'r asedau hyn yn flynyddol bellach wedi'i gychwyn. • Nodir bod y prisiwr yn darparu dyraniadau gwerthoedd ar gyfer tir ac adeiladau ar gyfer pob ased at ddibenion dibrisio. Serch hynny, yn achos asedau anarbenigol, mae'r dyraniadau hyn ar gyfer gwerthoedd tir ac adeiladau wedi'u seilio'n bennaf ar ganrannau penodedig. Er bod hyn yn ddull cydnabyddedig, argymhellir y dylid gwirio dyraniad gwerth y tir yn erbyn y dystiolaeth am werthiannau tir er mwyn sicrhau bod gwerth/cyfradd y tir fesul erw yn briodol ym mhob achos. 	<p>Byddwn yn adolygu ein prosesau er mwyn cwrdd â'r holl argymhellion a nodwyd.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Y Broses Brisio</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nodir polisi cydranoli'r Cyngor. Serch hynny, nodir hefyd nad oes dim neu fawr ddim asedau wedi'u cydranoli eleni, gan gynnwys Tai Cyngor sy'n amlwg yn cynrychioli cyfran sylweddol o bortffolio eiddo'r Cyngor yn ôl ei werth. At hynny, rydym yn cael ar ddeall, lle bydd cydrannau tebyg yn bodoli mewn nifer fawr o asedau analogaidd, Er na fyddent o reidrwydd yn arwyddocaol fesul un, gyda'i gilydd, gallent gael effaith arwyddocaol ar ddibrisiant, a dylid eu dibrisio ar wahân. Credwn y bydd y sefyllfa hon yn berthnasol i asedau Tai Cyngor ac felly byddem yn argymell y dylid adolygu polisi cydranoli presennol y Cyngor ar gyfer y Tai Cyngor a hefyd ar gyfer yr asedau an-nomestig, er mwyn sicrhau bod canran briodol o asedau'n cael eu cydranoli bob blwyddyn a bod cyfrif mwy cywir am eu dibrisiant. Deallwn na wnaeth y prisiwr ystyried yr oes economaidd ddefnyddiol wrth brisio Tai Cyngor. Tybiwn y bydd darparu'r wybodaeth hon yn ofynnol gan yr Adran Gyllid er mwyn pennu sefyllfa ddibrisiant y Stoc Dai. Felly, byddem yn argymell y dylai tîm Cyllid y Cyngor sicrhau eu bod yn pennu oes economaidd ddefnyddiol ar gyfer pob ased berthnasol fel rhan o'r allbwn prisio bob blwyddyn. 	

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Y Broses Brisio</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r dull cyffredinol a ddefnyddir gan y prisiwr wrth brisio Stoc Dai'r Cyngor yn unol â chanllawiau'r Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol – Stock Valuation for Resource Accounting – Guidance for Valuers 2010. Serch hynny, oherwydd bod y canllawiau hyn yn hen, byddem wedi disgwyl i'r prisiwr wneud rhywfaint o ddadansoddi i benderfynu a yw'r ffactor addasu a fabwysiadwyd wrth brisio'n briodol, yn enwedig am ei fod wedi'i seilio ar y stoc dai mewn lleoliad gwahanol. Nodwyd bod y prisiwr wedi ceisio canllawiau ynghylch hyn a'i fod wedi cadarnhau ei fod wedi dewis y ffactor addasu 31% (Swydd Efrog a Glannau Humber) ar ôl bod mewn gwahanol gyfarfodydd a chynnal trafodaethau gydag archwilwyr blaenorol a phriswyr awdurdodau eraill yng Nghymru. Mae'r prisiwr hefyd wedi cadarnhau ei fod wedi casglu bod Swydd Efrog a Glannau Humber yn fwy tebyg yn ddaearyddol o ran gwerthoedd eiddo cymharol nag ardaloedd eraill yn Lloegr. Serch hynny, byddem yn argymhell yn y dyfodol, y dylai'r prisiwr wneud rhagor o ymchwil a dadansoddi i benderfynu a yw'r ffactor addasu'n briodol. (Mae'r ffactor addasu'n fesur o'r gwahaniaeth rhwng eiddo sy'n cael ei rentu ar y farchnad breifat agored ac eiddo cymdeithasol ar rent yn ardal yr Awdurdod Lleol. <p>Dyma'r disgownt, pan roddir ef ar waith ar gyfanswm cronus holl werthoedd Beacon yn arwain at Werth Defnydd Presennol -Tai Cymdeithasol ar gyfer y stoc dai. Y ffactor addasu, felly, yw'r berthynas rhwng rhent net wedi'i gyfalafu (gwerth buddsoddi) aneddiadau preifat a'r buddsoddi cyfatebol yn y sector cyhoeddus. Bydd yn cael ei benderfynu drwy gyfeirio at y berthynas rhwng rhenti ac arenillion yn y sector preswyl preifat a'r sector rhentu cyhoeddus / cymdeithasol).</p>	

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Y Broses Brisio</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ar gyfer asedau sy'n cael eu prisio drwy ddefnyddio'r dull Cost Adnewyddu Dadbrisedig (asedau arbenigol) nodwn fod y prisiwr wedi cadarnhau bod y prisiadau'n cael eu darparu heb gynnwys TAW. Mae'r dull hwn yn tybio bod y Cyngor yn gallu adhawlio'r TAW ar gostau adeiladu. Byddai'n ddefnyddiol petai'r prisiwr yn cadarnhau'r sefyllfa gyda golwg ar TAW bob blwyddyn ac yn darparu sylwadau am y mater hwn yn yr adroddiad prisio h.y. cadarnhau bod modd adennill TAW ar gostau adeiladu o'r newydd ar gyfer pob un o'r asedau a brisiwyd eleni ar sail Cost Adnewyddu Dadbrisedig. • Mae'r prisiwr wedi cadarnhau nad yw wedi darparu manylion costau gwerthu'r asedau sydd wedi'u categorio'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu am fod y Cyngor yn gweithredu yng ngwerthiant yr asedau hyn. Byddem yn dweud ei bod yn fwy cyffredin bod costau damcaniaethol y gwaredu hefyd yn cael eu datgan ar y cyd â phrisio'r asedau hyn, ni waeth a yw'r Cyngor yn gweithredu yn y gwerthiant neu beidio. • Rydym yn deall mewn blynyddoedd blaenorol, y gallai materion fod wedi codi wrth brisio asedau nad oeddent ym mherchnogaeth y Cyngor bellach. Byddem yn argymhell bod y prisiwr yn gwneud yr holl wiriadau angenrheidiol i sicrhau bod y rhestr o Asedau Dros Ben ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu yn gywir, a bod hyn yn cael ei ddilysu ar gyfer tîm Cyllid y Cyngor a bod sylwadau am hyn yn yr adroddiad prisio. 	

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Prisio asedau garejys/storfeydd dan glo</p>	<p>Ar ôl inni adolygu Adroddiad Tystysgrif Brisio'r Prisiwr ac yn sgil ein cwestiynau dilynol, gwelsom fod problem o ran prisio asedau sy'n garejys/ storfeydd dan glo. Rydym wedi crynhoi'r broblem isod ynghyd â'r datrysiad y cytunwyd arno â phrisiwr y Cyngor a'r Tîm Cyllid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ar ôl holi, nodwyd bod y prisiwr wedi cadarnhau bod gwall wedi digwydd wrth brisio asedau sy'n garejys a'i fod wedi cadarnhau y dylai cyfanswm y gwerth yr adroddwyd yn ei gylch fod yn £10,175,100 yn hytrach nag yn £11,388,640 fel yr adroddwyd yn wreiddiol. At hynny, roeddem yn poeni am brisio'r garejys gan fod y prisiwr wedi cadarnhau bod y prisiad yn adlewyrchu ystod rhwng £8,000 a £30,000 ac mai'r cyfartaledd yn gyffredinol oedd oddeutu £15,000 y garej. Er bod y ffigurau i bob golwg yn cael eu hategu gan y dystiolaeth gyfyngedig ynghylch gwerthu garejys a ddarparwyd gan y prisiwr, gwelsom garejys yn cael eu marchnata ar hyn o bryd am brisiau sylweddol is. At hynny, mae'r gwerthoedd ar gyfer garejys Ynys Môn yn sylweddol uwch na'r prisiadau ar gyfer unrhyw garejys/storfeydd dan glo mewn unrhyw Awdurdod Lleol arall yr ydym wedi'u hadolygu neu wedi'i brisio ledled y Deyrnas Unedig. • Os yw'r garejys yn cael eu categorio'n Asedau Buddsoddi, yna efallai fod dull sydd wedi'i seilio'n llwyr ar eu Gwerth ar y Farchnad yn briodol (ar sail tystiolaeth am werthiannau a allai adlewyrchu potensial datblygu, h.y. y defnydd uchaf a gorau). Serch hynny, rydym yn cael ar ddeall bod y garejys yn cael eu categorio'n Weithredol, PPE. Ac ystyried y categorio hwn, credwn y dylid prisio'r garejys ar sail eu Gwerth yn ôl eu Defnydd Presennol gan adlewyrchu'r ffaith y byddant yn parhau i gael eu defnyddio fel garejys, ac y dylid seilio'r prisiadau'n bennaf ar yr incwm rhent cymharol gymedrol a dderbynnir (tua £7.41 yr wythnos fesul garej), yn hytrach na seilio'u gwerth ar y posibilrwydd o werthu garejys unigol. 	<p>Rydym yn hapus i dderbyn yr argymhellion, a byddwn yn gweithio gyda'n hadran Eiddo i sicrhau bod yr holl argymhellion yn cael eu gweithredu.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
Prisio asedau garejys/storfeydd dan glo	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r arenillion a fabwysiadwyd gan y prisiwr sef 2% (garejys sydd wedi'u gosod) a 3% (garejys gwag) wedi cael eu pennu'n bennaf i gefnogi ei farn am Werthoedd y garejys ar y Farchnad yn hytrach na'u Gwerth ar sail eu Defnydd Presennol. Yn ôl yr hyn a ddeallwn, nid oes modd cyfiawnhau'r arenillion hyn ar sail y dystiolaeth am werthu buddsoddiadau a osodir mewn modd tebyg. Felly, ar y sail bod y garejys hyn yn cael eu categoreiddio'n Weithredol, PPE, yna credwn y dylid mabwysiadu arenillion uwch. Casglwyd gwybodaeth am brisio garejys Awdurdodau Lleol eraill a manylion nifer o garejys sydd ar werth ar Ynys Môn ar hyn o bryd ac fe roddwyd y wybodaeth hon i'r prisiwr. Mae hyn yn ategu eto ein barn ni fod y garejys wedi'u gorbrisio a bydd yn cynnig rhywfaint o gymorth i'r prisiwr adolygu'r dull a ddefnyddir i brisio'r asedau hyn. Gwaith prisiwr y Cyngor yw penderfynu ar werth yr asedau hyn, ond byddai gwerth sy'n cyfateb i ystod ar gyfartaledd rhwng £3,000 a £7,000 fesul garej yn fwy cyson â gwerthoedd garejys/ storfeydd dan glo mewn Awdurdodau Lleol eraill, a'r prisiau y gofynnir amdanynt am storfeydd dan glo ar Ynys Môn yr ydym wedi ymchwilio iddynt. Trafodwyd prisiadau'r garejys hefyd eto mewn cynhadledd ffôn ar y cyd â'r Adran Archwilio, cyswllt Cyllid y Cyngor (Claire Klimaszewski) a'r prisiwr (20 Gorffennaf 2016), ac fe gytunwyd y byddai'r prisiwr yn adolygu ei ddulliau prisio. Mae'r prisiwr wedi cadarnhau wedyn fod gwerth y garejys wedi'i ddiwygio i £3,500,800. Mae hyn yn cyfateb i werth cyfartalog o £4,558 y garej (768 o garejys). Credwn fod hyn yn fwy cyson â lefel y gwerthoedd a bennwyd ar brisiadau garejys/storfeydd dan glo mewn Awdurdodau Lleol eraill, ac felly, gallwn gadarnhau, gan fod yr addasiad hwn wedi'i wneud, nad yw'n destun pryder inni rhagor. 	

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Prisio asedau garejys/storfeydd dan glo</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nodwyd hefyd fod y prisiwr yn arfarnu gwerth y garejys ar sail 'clwstwr' a dibynnu ar leoliad y garejys. Mewn nifer fach o achosion, roedd gwerth 'clystyrau' penodol o garejys yn dod o dan drothwy prisiad de-minimus y Cyngor sef £30,000 oherwydd mai nifer fach o glystyrau o garejys sydd mewn lleoliad penodol. Yn wreiddiol, nid adroddwyd am y garejys hyn oherwydd bod cyfanswm eu gwerth o dan y trothwy de-minimus. Ac ystyried natur yr asedau hyn, cytunwyd y dylid adrodd am werth yr holl garejys, hyd yn oed petai clwstwr penodol o asedau'n dod o dan y trothwy. Ar sail prisiad gwreiddiol y prisiwr, cyfanswm gwerth y garejys y pennwyd eu bod yn de-minimus yw oddeutu £110,000. Mae'n amlwg y byddai mabwysiadu'r dull prisio diwygiedig yn golygu y byddai'r ffigur hwn yn sylweddol uwch, felly, cytunodd pob parti y byddai'n briodol adrodd am gyfanswm gwerth y grŵp hwn o asedau, ni waeth a oedd gwerth grŵp penodol o garejys o dan y trothwy de-minimus neu beidio. Credwn fod y dull hwn, a fabwysiadwyd ar gyfer y grŵp penodol hwn o asedau, yn briodol. 	

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
Ymarfer Samplu'r Gwaith Priso	<p>Yn ystod ymarfer samplu'r gwaith priso asedau, nodwyd nifer broblemau ansylweddol a byddem yn argymhell y dylid codi'r pwyntiau a ganlyn gyda'r prisiwr er mwyn sicrhau bod y dull priso'n cael ei fireinio yn y dyfodol:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nodir bod y prisiwr wedi ychwanegu lwfans wrth gefn o 10% at gostau adeiladu Asedau Arbenigol a brisiwyd ar sail Cost Adnewyddu Dibrisiedig (CAD). Er nad yw'r dull a fabwysiadwyd mewn prisiadau CAD yn un rhagnodol, mae'r ychwanegiad wrth gefn o 10% ar ben uchaf yr ystod y byddem yn ei disgwyl. Gan amlaf, defnyddir 5% yn ganran ar gyfer costau adeiladu wrth gefn, ond sylweddolwn hefyd y gellid cyflwyno dadl ddilys na fyddai dim costau wrth gefn yn codi oherwydd fe dybir yn aml na fyddai costau heb eu rhagweld yn codi wrth adeiladu ased adnewyddu damcaniaethol. Mae'r prisiwr wedi mabwysiadu canrannau penodedig i bennu dyraniadau gwerth ar gyfer adeiladau a thir. Er bod hwn yn ddull cydnabyddedig, byddem yn argymhell ym mlynnyddoedd y dyfodol y dylid gwirio'r prisiadau tir sy'n deillio o hyn ar sail cyfradd fesul erw er mwyn cadarnhau bod gwerthoedd y tir yn dod o fewn ystod resymol. 	<p>Rydym yn hapus i dderbyn yr argymhelliad a byddwn yn addasu ein prosesau er mwyn cynnwys yr ymarferiad hwn.</p>
Tybiaethau ac amodau'r prisiwr	<p>Mae'r tybiaethau a'r amodau cyffredinol a fabwysiadwyd wrth brisio'r ased fel hyn fel y'u nodir yn adroddiad y prisiwr ar y cyfan yn briodol at ddiben priso ased ar gyfer adroddiad ariannol. Serch hynny, dylai tîm Cyllid y Cyngor adolygu'r rhain bob blwyddyn i sicrhau bod y prisiadau'n cael eu paratoi'n unol â'r tybiaethau hynny, a bod yr amodau'n briodol ar gyfer eu gofynion.</p>	<p>Rydyn yn hapus i weithredu'r argymhelliad hwn a byddwn yn sicrhau fod yr adolygiad yn cael ei gofnodi.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Gwaith cyfrifo unedig wrth brisio</p>	<p>Ar hyn o bryd, mae cyfrifiadau prisio'n cael eu gwneud ar nifer o bapurau gweithio, ac ni ddefnyddir dim hanes o ailbrisiadau blaenorol. Felly, rhaid gwirio pob symudiad mewn gwerth yn erbyn balans yr ased penodol ar gofrestr asedau sefydlog CIPFA, i gadarnhau a oes gan yr ased falans ailbrisio wrth gefn wedi'i ddwyn ymlaen, ynteu a yw colledion blaenorol wedi'u priodoli i Incwm a Gwariant.</p> <p>Rydym yn argymhell y dylid dadansoddi pob ailbrisio ar asedau sefydlog ar un daenlen a bod y daenlen honno'n olrhain pob symudiad yn y blynyddoedd blaenorol. Enghraifft o golofnau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enw'r ased / cyfeirnod / math • Symudiadau cronnus hyd at 2015/16 (gan roi gronfa ailbrisio wrth gefn neu falans a briodolir i incwm a gwariant wedi'i ddwyn ymlaen, gyda swm y gronfa ailbrisio'n cael ei gysoni â swm y gronfa ailbrisio wrth gefn a ddygir ymlaen) • Gwerth cyn ailbrisio, swm wedi'i ailbrisio, symudiad, symudiad wedi'i gofnodi yn y gronfa ailbrisio (a dibynnu ar falans cronnus), symudiad wedi'i gofnodi yn y DIGC a dibynnu ar y balans cronnus) • Y gronfa ailbrisio wrth gau (sef y gronfa ailbrisio wedi'i ddwyn ymlaen - y symudiad a nodwyd uchod), Incwm a Gwariant wrth Gau (wedi'i ddwyn ymlaen + symudiad). Byddai'r ddwy golofn olaf yn dod yn 'Symudiadau Cronnus hyd at 2016/16' i'w defnyddio yng nghifirifiadau'r flwyddyn nesaf, gan dafoli balans y gronfa ailbrisio wrth gau â'r gronfa wrth gefn wirioneddol fel y'i nodir ar yr MIRS 	<p>Rydym yn hapus i wneud yr argymhelliad hwn a byddwn yn gwneud trefniadau i sicrhau bod asedau sefydlog yn cael eu dadansoddi ar daenlen sengl a fydd yn nodi'r holl symudiadau.</p>
<p>Y stoc dai ar y gofrestr asedau sefydlog</p>	<p>Ar hyn o bryd, mae anheddau a garejys yn cael eu cofnodi'n un cofnod sengl ar gofrestr asedau sefydlog CIPFA.</p> <p>Mae hyn yn arwain at ddyrannu unrhyw symudiadau ailbrisio i garejys neu aneddiadau unigol yn erbyn balans ailbrisio 'cronfa' wrth gefn / Incwm a Gwariant blaenorol.</p> <p>Gan fod y categorïau o asedau'n ffurfio rhan sylweddol o fantolen y Cyngor rydym yn argymhell y dyled eitemeiddio pob ased o'r fath ar y gofrestr asedau sefydlog er mwyn gallu cofnodi ailbrisiadau penodol.</p>	<p>Rydym yn fodlon â'r argymhelliad hwn a byddwn sicrhau fod yr asedau wedi eu heitemeiddio ar y gofrestr asedau sefydlog.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymheliad	Ymateb y rheolwyr
Cysoni'r stoc dai	<p>Wrth inni adolygu'r datganiadau'r Cyfrif Refeniw Tai, nodwyd nad yw'r niferoedd a ddatganwyd fel stoc ym mherchnogaeth y Cyngor (3,788) yn gyson â'r nifer a nodwyd wrth inni brofi'r asedau sefydlog (3,795). Er ein bod yn casglu nad yw'r gwahaniaeth a nodwyd yn natgeliad y Cyfrif Refeniw Tai'n sylweddol, rydym yn argymhell y dylai'r cyfrifydd asedau Cyfalaf gysylltu â chyfrifydd y Cyfrif Refeniw Tai'n rheolaidd er mwyn sicrhau bod cofnodion y Cyngor ar gyfer asedau dan reolaeth yn gywir, a bod unrhyw ailgategoreiddio, dileu neu waredu'n cael ei gyfleu'n effeithiol</p>	<p>Rydym yn hapus i dderbyn yr argymheliad hwn a byddwn yn gwneud trefniadau fel bod cyfarfodydd rheolaidd yn cael ei sefydlu rhwng y Cyfrifwyr.</p>
Adnabod a gwirio asedau Seilwaith	<p>Nododd ein gwaith o brofi fod tri o asedau seilwaith gwerth cyfanswm o £5,336k na ellid eu nodi na'u dilysu oherwydd diffyg gwaith papur ategol. Yr asedau hyn yw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seilwaith 2 INFRA00085 -£4,098k; • Cynnal a Chadw Priffyrdd wedi'i gyfalafu INFRA00084 -£200k; and • Cynllun Grantiau Ffyrdd Lleol INFRA00194 - £1,038k. <p>Argymhellir bod y Cyngor yn nodi ac yn cadw cofnodion digonol ar gyfer yr asedau mae yn ei berchen ar / rheoli, yn enwedig o ystyried mai yn 2016-17 bydd gofyniad i gynnal asedau o'r fath ar werth teg.</p>	<p>Rydym yn hapus i dderbyn yr argymheliad a bydd gwelliannau i bapurau gwaith yn cael eu gwneud mewn pryd ar gyfer Datganiad o Gyfrifon 2016/17.</p>

Teitl / Maes	Canfyddiad ac Argymhelliad	Ymateb y rheolwyr
<p>Cysoniad o falansau'r gronfa ailbriso wrth gefn</p>	<p>Oherwydd gwallau hanesyddol yn ymwneud â'r modiwl FAR, mewn perthynas â datgydnabod ychwanegiadau Tir ac Adeiladau ac Anheddau Cyngor lle byddai'r rhain yn cael eu nodi yn y FAR fel "Impairment", a fyddai'n rhyddhau unrhyw falans Ailbriso wrth Gefn (RR) yn erbyn yr ased. Y driniaeth gywir fyddai cymryd yr ychwanegiadau yn uniongyrchol i CIES, heb effeithio ar y cronfeydd wrth gefn.</p> <p>Y rheswm y byddai'r ychwanegiadau hyn yn cael eu dileu fyddai oherwydd nad ydynt yn cael eu gweld fel eu bod yn ychwanegu gwerth at eitemau cyfalaf presennol.</p> <p>Dros amser, roedd hyn wedi arwain at anghysondeb rhwng cofnodion RR ar Cyfriflyfr Cyffredinol (GL) a'r FAR, gyda chydbwysedd RR ar y FAR yn is na'r cydbwysedd GL.</p> <p>Gan fod y cyfrifiadau ailbriso yn seiliedig ar symiau FAR CIPFA (a allai gynnwys balansau anghywir b/fwd RR), efallai fod y postiadau o fewn y flwyddyn sy'n ymwneud ag ailbrisiadau am i fyny neu i lawr wedi'u cyfrifo yn anghywir.</p> <p>Argymhellir bod y Cyngor yn sicrhau fod y GL a'r FAR yn cael eu cysoni.</p>	<p>Rydym yn hapus i dderbyn yr argymhelliad a byddwn yn sicrhau bod yr holl argymhellion yn cael eu gwneud mewn modd amserol.</p>

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
CYFARFOD:	Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT
DYDDIAD:	21 Medi 2016
TEITL YR ADRODDIAD:	LLYWODRAETHU GWYBODAETH - ADRODDIAD BLYNYDDOL YR UWCH BERCHENNOG RISG GWYBODAETH (UBRG) AR GYFER Y CYFNOD 1 EBRILL 2015 - 31 MAWRTH 2016
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi gwybod i'r Aelodau am y Lefel Gydymffurfiaeth a'r Risg
ADRODDIAD GAN:	UBRG / Swyddog Monitro Est. 2586 lbxcs@ynysmon.gov.uk
SWYDDOG CYSWLLT:	UBRG/ Swyddog Monitro Est. 2586 lbxcs@ynysmon.gov.uk

1. Pwrpas yr adroddiad hwn

Rhoi dadansoddiad yr Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant o'r materion Llywodraethu Gwybodaeth (LIG) allweddol am y cyfnod 1 Ebrill 2015 hyd at 31 mis Mawrth 2016 a chrynhof'r blaenoriaethau cyfredol.

2. Rhagarweiniad

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o gydymffurfiaeth y Cyngor â gofynion cyfreithiol wrth ymdrin â gwybodaeth gorfforaethol, gan gynnwys cydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998; Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000; Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 (Arwyllo) a chodau ymarfer perthnasol.

Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys sicrwydd ynghylch gwelliant parhaus o ran rheoli risgiau i wybodaeth yn ystod 2015-2016; a hefyd yn nodi cynlluniau i'r dyfodol. Mae'n adrodd ar gyswllt y Cyngor gyda rheoleiddwyr allanol ac yn darparu gwybodaeth am ddigwyddiadau diogelwch, achosion o dorri cyfrinachedd, neu "achosion cael a chael", yn ystod y cyfnod perthnasol.

Fel UBRG nid yw'r awdur ar hyn o bryd yn medru darparu asesiad cynhwysfawr o lefel y risg wybodaeth, na'r rheolaethau sydd ar waith, a elwir yn *Ddatganiad o Reolaeth*, a hynny am y rhesymau a ddisgrifir yn yr adroddiad hwn.

3. Cefndir

LIG yw'r ffordd y mae sefydliadau yn prosesu a rheoli gwybodaeth. Yn ei ystyr ehangaf, mae'r ymadrodd yn cynnwys yr holl ystod o wybodaeth a gedwir yn gorfforaethol, gan gynnwys cofnodion cyfrifo ac ariannol, polisïau, contractau ayb. Fodd bynnag, i ddibenion yr adroddiad hwn, ystyr LIG yw sut mae'r Cyngor yn rheoli ac yn defnyddio *gwybodaeth bersonol*; hynny yw gwybodaeth am bobl, p'un a ydynt yn ddefnyddwyr gwasanaeth neu'n gweithio i'r Cyngor.

Mae trefniadau LIG cadarn yn rhoi sicrwydd bod y ffordd yr ydym yn ymdrin â gwybodaeth bersonol yn effeithiol, yn gyfreithlon ac yn ddiogel. Mae deddfwriaeth yn gosod cyfrifoldeb ar y Cyngor i gadw gwybodaeth bersonol yn ddiogel ac mae trefniadau LIG yn fodd i ymateb os peryglir diogelwch gwybodaeth bersonol.

4. Llywodraethu Gwybodaeth yn y Cyngor

Mae'r Cyngor yn casglu, storio, prosesu a chael gwared ar swmp mawr o wybodaeth. Yn benodol, fodd bynnag, mae cadw a defnyddio gwybodaeth am bobl yn golygu bod risg gynhenid o golli, difrodi neu ddatgelu gwybodaeth yn anfwriadol. Mae'n ddrud hefyd i gasglu, defnyddio a chynnal gwybodaeth bersonol a, phan fydd pethau'n mynd o chwith, mae'n ddrud i'w hadfer. Mae'n naturiol felly y dylid rheoli gwybodaeth yr un mor effeithlon ag y rheolir holl asedau gwerthfawr eraill y Cyngor, megis pobl, prosesau busnes ac isadeiledd.

Rhaid i'r Cyngor gyflawni ei gyfrifoldebau statudol yn effeithiol a diogelu'r wybodaeth bersonol sydd ganddo drwy gydol cylch bywyd y wybodaeth honno; o'r adeg pan gafodd y wybodaeth ei chreu a phan fydd gwybodaeth yn cael ei storio, ei defnyddio, ei chadw, ei harchifo a'i dileu.

Y prif yrrwr statudol yw Deddf Diogelu Data 1998; gall torri'r ddeddf mewn modd sylweddol arwain at gosbau ariannol mawr, sef uchafswm o £500k ar hyn o bryd. Yn ogystal, os yw data am unigolion yn cael ei rannu neu ei ddatgelu'n anghywir, gan achosi niwed (pryder a / neu ddifrod sylweddol) mae ganddynt hawl i gael iawndal.

Mae'n ddefnyddiol ar y pwynt hwn i esbonio bod cryn dipyn o waith archwilio, gan gynnwys gwaith gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (2013-2014) wedi tynnu sylw at ddiffygion yn nhrefniadau diogelu data'r Cyngor. Ers 2013, mae'r Cyngor wedi buddsoddi i wella ei gydymffurfiaeth â'r Ddeddf Diogelu Data ac erbyn hyn mae ganddo'r polisïau a'r gweithdrefnau perthnasol i gefnogi cydymffurfiaeth â'r Ddeddf.

Ystyrir ei fod yn arfer da i gael UBRG i roi cyfeiriad ac arweinyddiaeth ar lefel uwch. Cyflawnir y rôl hon yma gan y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a'r Swyddog Monitro. Er mwyn ymdrin â'r risg gwybodaeth, sefydlwyd **Bwrdd**

Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol (BLIGG) ym mis Tachwedd 2014, a gadeirir gan yr UBRG. Mae'r Grŵp hwn yn fforwm priodol ar gyfer mynd i'r afael â materion LIG. Mae'n derbyn adroddiadau ar ba mor dda y mae pob Gwasanaeth yn perfformio mewn meysydd rheoli gwybodaeth allweddol. Mae'n asesu risg ac yn argymhell a monitro camau i liniaru risgiau i asedau gwybodaeth y Penaethiaid Gwasanaeth perthnasol. Gall y BLIGG adrodd am faterion yn uniongyrchol i Uwch Dîm Arweinyddiaeth y Cyngor.

Mae swyddi LIG eraill o fewn y Cyngor yn cynnwys:

- **Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol**
- **Swyddog Gwybodaeth a Chwynion Corfforaethol**
- **Perchnogion Asedau Gwybodaeth** - Penaethiaid Gwasanaeth sy'n '*berchen*' ar yr asedau ac sy'n gyfrifol am sicrhau bod eu hasedau gwybodaeth yn cefnogi'r busnes yn briodol, a bod y risgiau a'r cyfleoedd cysylltiedig yn cael eu monitro a'u gweithredu (wedi ei gynnwys o fewn eu disgrifiadau swydd diwygiedig);
- **Gweinyddwyr Asedau Gwybodaeth** - swyddogion enwebedig sy'n sicrhau y dilynr polisiau a gweithdrefnau, gan gydnabod digwyddiadau diogelwch gwirioneddol neu bosib, a chynnal y cofrestrau asedau gwybodaeth (wedi ei gynnwys o fewn eu disgrifiadau swydd diwygiedig);
- **Archwilio mewnol**

5. **Risgiau a Rheolaethau allweddol y Sefydliad**

Ni all yr UBRG adrodd ar ddigonolrwydd y rheolaethau a'r mesurau lliniaru risg gwybodaeth ar hyn o bryd ar gyfer pob ased hollbwysig a hynny oherwydd nad oes gan y Cyngor ddealltwriaeth gyflawn hyd yma o'r risgiau gwybodaeth a'r mesurau lliniaru a'r rheolaethau sydd wedi eu sefydlu.

Fodd bynnag, mae llawer o gynnydd wedi'i wneud i ddatblygu ymwybyddiaeth am risgiau gwybodaeth ac i gyflwyno mecanweithiau i reoli'r risg.

Mae'r Cyngor wedi nodi risgiau o ran gwybodaeth yn ei gofrestrau risg corfforaethol a'i gofrestrau risg gwasanaeth.

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod niwed a gofid i unigolion, cosbau ariannol unigol, camau gorfodi, cyhoeddusrwydd gwael, a cholli hyder yn y Cyngor yn risgiau sy'n gysylltiedig â'i asedau gwybodaeth.

Mae'r Cyngor hefyd yn cydnabod y risgiau canlynol i ddiogelwch ei wybodaeth:

- **esgeulustod** neu **gamgymeriad dynol**;
- **mynediad heb awdurdod** neu **amhriodol**, gan gynnwys prosesu data personol cyfrinachol heb sail gyfreithiol i wneud hynny;

- **colli** neu **ddwyn** cyfarpar y cedwir gwybodaeth arno;
- **systemau** neu offer **yn methu**;
- amgylchiadau nad oes modd eu rhagweld megis tân, llifogydd a ffactorau amgylcheddol eraill;
- **mynediad anaddas**, edrych ar wybodaeth i bwrpas nad yw wedi ei benodi / awdurdodi;
- **mynediad heb awdurdod**, ddefnyddio ID a chyfrineiriau pobl eraill;
- **diogelwch ffisegol gwael**;
- **rheolaethau mynediad amhriodol** sy'n caniatáu defnydd anawdurdodedig;
- **diffyg hyfforddiant** ac ymwybyddiaeth;
- **hacio** ymosodiadau;
- **troseddau 'blagio'** lle ceir gafael ar wybodaeth drwy dwyll.

Yn ogystal â mesurau technegol a chorfforol i ddiogelu gwybodaeth y Cyngor, sefydlwyd y prif fesurau diogelu technegol a sefydliadol canlynol i ddiogelu rhag risgiau gwybodaeth:

- **Polisiau** a gweithdrefnau **LIG** addas
- **Cofrestr Asedau Gwybodaeth** ragarweiniol;
- **hyfforddiant diogelu data** addas i staff ar sail dreigl;
- offer **TGCh** sydd wedi ei amgryptio;
- **cadw cofnod o wersi a ddysgwyd ar lefel gwasanaeth**;
- **gweithdrefnau i gydnabod ac adrodd ar ddiogwyddiadau diogelwch data**, gan gynnwys methodoleg i archwilio a dadansoddi difrifoldeb digwyddiadau;
- Cesglir ac adroddir ar **Ddangosyddion Perfformio Allweddol LLG** i'r BLIGG bob chwarter;
- Nodi, dynodi a hyfforddi **swyddi LLG allweddol**;
- **Caffael Gwasanaethau'r Cyngor** mewn ffordd sy'n cydymffurfio â'r drefn diogelu data;
- Cymryd rhan yng **Nghytundeb Llywodraeth Cymru ar Rannu Gwybodaeth Bersonol** er mwyn sicrhau bod rhannu data personol yn gyfreithlon ac yn gymesur.

Mae rhai o'r materion pwysicaf a restrir uchod yn cael sylw manylach isod.

5.1 Cofrestr Asedau Gwybodaeth

Mae BLIGG y Cyngor wedi datblygu fersiwn gyntaf y [Cofrestr Asedau Gwybodaeth](#). Mae Cofrestr Asedau Gwybodaeth yn allweddol ar gyfer deall pa wybodaeth a gedwir gan y sefydliad a'r risgiau sy'n gysylltiedig â hwy. Mae'r gofrestr yn caniatáu mapio gwybodaeth a systemau gwybodaeth wrth iddynt ryngweithio â newidiadau i ofynion busnes a'r amgylchedd technegol.

Nid yw Cofrestr Asedau Gwybodaeth y Cyngor wedi ei datblygu hyd yma i'r graddau bod gwybodaeth ddigonol am y peryglon i'r asedau yn cael ei chasglu ar lefel ronynnog. Fodd bynnag, mae gwaith datblygu i nodi'r prif risgiau sy'n gysylltiedig â phob un o systemau ac asedau hollbwysig y Cyngor yn cael ei drefnu ar gyfer y flwyddyn hon; bwriedir y bydd y gwaith hwn yn nodwedd bwysig yn adroddiad yr UBRG ar y cyfnod 2016-2017. Mae'n debygol y bydd gwasanaethau angen cefnogaeth gorfforaethol i wella eu Cofrestrau Asedau Gwybodaeth. Gan y bydd yn rhaid gwneud hyn heb adnoddau ychwanegol, bydd yn cael ei wneud ar sail dreigl ac yn ôl y risg; asesir y risg ar sail perfformiad yn y gorffennol a'r perfformiad cyfredol ac ar sail sensitifrwydd y deunydd a gedwir gan bob Gwasanaeth.

5.2 Polisiâu IG allweddol a Llywodraethu

Mae polisiâu yn elfennau allweddol a phwysig yn nhrefniadau LIG y Cyngor. Mae gan Benaethiaid Gwasanaeth y Cyngor, yn eu swyddogaethau fel Perchenogion Asedau Gwybodaeth, rôl unigol o ran gwreiddio a chynnal polisiâu ynglŷn â defnyddio a thrin gwybodaeth a fydd yn gwella ansawdd a chysondeb y trefniadau rheoli gwybodaeth ar draws y Cyngor.

Mae'r polisiâu LIG allweddol canlynol ar gael ar fewnrwyd y Cyngor. Mae'r polisiâu yn cael eu hadolygu a'u diweddarau gan y BLIGG. Mae'r gwaith hwn wedi ei amserlennu a bydd yn cael ei adolygu'n barhaus.

- [Polisi Ddigwyddiadau Diogelwch Data](#)
- [Polisi Diogelu Data](#)
- [Polisi Desg Glir](#)
- [Polisi Rheoli Cofnodion](#)
- [Polisi a Chanllawiau Categoriiddio Data Personol](#)
- [Polisi Mynediad at Wybodaeth](#)
- [Polisi Asesu'r Effaith ar Breifatrwydd](#)
- [Polisi Risg Gwybodaeth](#)

Mae'r Polisi Desg Glir, y Polisi Rheoli Cofnodion a'r Polisi Categoriiddio Data yn orfodol ar gyfer staff y Cyngor. Mae hyn yn sicrhau bod gweithwyr yn glir ynghylch disgwyliadau'r Cyngor yn y maes hwn.

5.3 Derbyn Polisiâu

Mae'r cysylltiad rhwng derbyn polisiâu (h.y. system i dystiolaethu bod gweithwyr wedi derbyn hyfforddiant a'u bod yn deall a gweithredu'r polisiâu) ac arfer da yn y maes diogelu data yn glir. Amlygwyd yr elfen hon gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yn ei adroddiad archwilio yn 2013, ac eto yn 2015, pan ofynnwyd i'r Cyngor sicrhau bod ganddo weithdrefnau ar gyfer casglu a choladu polisiâu allweddol a bod staff wedi eu derbyn. 'Roedd hefyd yn argymhelliad gan

Swyddfa Archwilio Cymru yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol ar gyfer 2014-15 dyddiedig 1 Rhagfyr 2015.

Ar ôl neilltuo'r cyllid angenrheidiol, mae'r Cyngor bellach wedi caffael system rheoli polisi ac mae'n ei gweithredu ar hyn o bryd. Bydd y system hon yn rhoi sicrwydd i'r UBRG bod aelodau unigol o staff wedi darllen a deall polisiau LIG allweddol a'u derbyn yn ffurfiol. Cwblhawyd yr hyfforddiant corfforaethol cychwynnol ar y system newydd hon ar 12 Gorffennaf 2016. (Bydd modd defnyddio'r system rheoli polisi yn ehangach ac mae hynny'n destun adroddiad a gyflwynwyd i'r cyfarfod Penaethiaid Gwasanaeth yn ddiweddar).

Update June 2016

5.4 Asesiadau o'r Effaith ar Breifatrwydd

Mae Asesiadau o'r Effaith ar Breifatrwydd (AEB) yn gyfrwng i helpu sefydliadau nodi'r ffordd fwyaf effeithiol o gydymffurfio â'u dyletswyddau diogelu data. Bydd AEB effeithiol yn caniatáu i sefydliadau fynd i'r afael â phroblemau yn gynnar, gan leihau'r costau cysylltiedig a niwed i enw da a allai ddigwydd fel arall.

Ar hyn o bryd nid yw Deddf Diogelu Data 1998 yn dweud bod rhaid cynnal AEB ond bydd yn dod yn orfodol fel rhan o'r ddeddfwriaeth newydd a fydd yn dod i rym ym mis Mai 2018 (nid yw'r penderfyniad Refferendwm UE diweddar yn effeithio ar hyn). Gall Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ofyn i sefydliad a yw wedi cynnal AEB. Yn aml, AEB yw'r ffordd fwyaf effeithiol o ddangos sut mae'r trefniadau prosesu data yn cydymffurfio â'r Ddeddf Diogelu Data.

Mae angen cynnal AEB pan fydd prosiect yn cael ei ystyried, neu pan fydd newid mewn gweithgaredd newydd yn arwain at ddefnyddio data personol mewn ffordd wahanol; mae'r AEB a gwblhawyd yn cael eu hanfon at y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol.

Yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn, dim ond un AEB a gwblhawyd. Mae'n debygol bod hwn yn faes cydymffurfiaeth y mae'n rhaid ei wella. Mae rheswm i amau dibynadwyedd y wybodaeth hon. I ymdrin â'r diffyg cydymffurfiaeth dybiedig hon mae rheolwyr prosiect TGCh yn awr yn rhoi gwybod am systemau newydd neu newidiadau i arferion busnes cyfredol sy'n ymwneud â gwybodaeth am bobl.

5.5 Hyfforddiant

Mae hyfforddiant yn darparu sicrwydd i'r Cyngor bod ei staff yn deall gofynion y Ddeddf Diogelu Data fel y mae'n effeithio arnynt a defnyddwyr y gwasanaeth y Cyngor. Mae hyn yn bwysig, gan fod lefel a digonolrwydd yr hyfforddiant yn

diogelu rhag digwyddiadau diogelwch data ac yn cynnig mesurau lliniaru os oes rhaid rhoi gwybod am ddigwyddiad o'r fath i'r Comisiynydd Gwybodaeth.

Mae hyfforddiant IG corfforaethol y Cyngor yn cynnwys hyfforddiant sylfaenol gorfodol i bob aelod o staff bob dwy flynedd. Dechreuodd ym mis Mehefin 2014 a sefydlwyd proses i sicrhau bod cymaint â staff â phosib yn manteisio arno. Mae prosesau yn eu lle i sicrhau bod staff newydd yn cael yr hyfforddiant hefyd.

5.6 Llif Data Personol a Rhannu Gwybodaeth

Yn ogystal â chynnal Cofrestrau Asedau Gwybodaeth, mae'n ofynnol i Berchenogion Asedau Gwybodaeth (PAG) ddeall a chofnodi llif dogfennau i mewn ac allan o'r sefydliad. Gwneir hyn yn bennaf drwy gyfrwng protocolau rhannu gwybodaeth Cytundeb Cymru ar Rannu Gwybodaeth Personol (WASPI), sydd yn arfer da ac yn fodd o nodi a yw gwybodaeth yn cael ei throsglwyddo y tu allan i'r DU ac AEE, yn groes i Ddeddf Diogelu Data 1998. Mae protocolau rhannu gwybodaeth WASPI yn nodi risgiau i ddiogelwch gwybodaeth a'r mesurau lliniaru sydd wedi cael eu sefydlu.

Mae'r protocolau rhannu gwybodaeth sy'n cael eu datblygu yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn wedi eu hamlygu yn **Atodiad A**.

5.7 Digwyddiadau Diogelwch Data

Mae trefniadau LIG y Cyngor yn cydymffurfio â Chanllawiau'r Comisiynydd Gwybodaeth ynghylch adrodd am ddigwyddiadau diogelwch data sy'n torri dyletswydd statudol y Cyngor i ddiogelu data personol.

Felly, mae'r Cyngor wedi sefydlu Methodoleg Ddigwyddiadau Diogelwch Data ar gyfer nodi, ymchwilio ac adrodd am ddigwyddiadau diogelwch data. Cedwir cofnod corfforaethol a logiau gwasanaeth hefyd. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi datblygu teclyn ar gyfer asesu difrifoldeb digwyddiadau diogelwch data. Mae'r teclyn yn galluogi'r UBRG i asesu, mewn 3 cham, ddifrifoldeb digwyddiad diogelwch data drwy briodoli pwysoliad i ffactorau penodol sy'n ymwneud â maint a sensitifrwydd ddigwyddiadau. Mae digwyddiadau yn cael eu sgorio fel Lefel 0, Lefel 1, neu Lefel 2.

- **Lefel 0** ar gyfer achosion 'cael a chael'
- **Lefel 1** lle cadarnhawyd digwyddiad diogelwch data, ond **nid** oes angen rhoi gwybod i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a rheoleiddwyr eraill.
- **Lefel 2** i gadarnhau digwyddiad diogelwch data y mae'n **rhaid** rhoi gwybod amdano i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a rheoleiddwyr eraill (fel y bo'n briodol).

Mae nifer y digwyddiadau a gofnodwyd gan y Cyngor ar gael yn **Atodiad B**.

5.8 Gwaith Archwilio

Mae gan Wasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor raglen flynyddol o waith sy'n cynnwys elfennau LIG. Mae'r BLIGG yn gweithio'n agos gyda'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol i ddarparu sicrwydd penodol ar faterion LIG, megis cydymffurfio a rhoi prawf ar bolisïau allweddol; yn arbennig y Polisi Desg Glir.

Yn 2015, cwblhaodd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol archwiliad cynhwysfawr o drefniadau LIG y Cyngor. Canfu'r archwiliad fod trefniadau'r Cyngor ar gyfer LIG, rheoli risg a / neu reolaeth fewnol yn **rhesymol**. Nid yw casgliadau'r adroddiad Archwilio Mewnol yn anghydnaws â'r ffaith bod y Comisiynydd Gwybodaeth wedi cyhoeddi Rhybudd Gorfodi ffurfiol yn erbyn y Cyngor ym mis Hydref 2015. Roedd y Rhybudd Gorfodaeth yn ymwneud â materion hanesyddol yr oedd Cyngor yn dal i fynd i'r afael â nhw.

5.9 Dangosyddion Perfformiad Allweddol LIG (DPA)

Mae'r Cyngor yn monitro DPA penodol yn y maes LIG; rhai yn fisol ac eraill bob chwarter. Mae hefyd yn cyhoeddi [data mynediad i wybodaeth](#) ar ei wefan yn chwarterol.

Mae gwybodaeth yn **Atodiad C** am nifer y cwynion Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 yr ymchwiliwyd iddynt gan y Comisiynydd Gwybodaeth,

Yn ogystal, mae'r Cyngor hefyd yn cynnal Adolygiadau Mewnol o'i ymatebion o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth ar gais achwynwyr; gweler y wybodaeth yn **Atodiad CH**.

Mae'r Cyngor hefyd yn ymchwilio i gwynion a wneir iddo ynghylch materion diogelu data; rhagor o wybodaeth yn **Atodiad D**.

Mae cais gwrthrych am gwybodaeth, sef yr hawl sylfaenol o dan Ddeddf Diogelu Data 1998 i gael gweld gwybodaeth bersonol amdanoch ei hun, yn elfen bwysig o LIG. Yn aml mae'r ceisiadau hyn yn gymhleth ac yn draul mawr ar adnoddau. Mae gwybodaeth am nifer y fath geisiadau a chydymffurfiaeth y Cyngor i'w gweld yn **Atodiad DD**.

6. Goruchwyliaeth gan Reoleiddwyr

Mae nifer o reoleiddwyr yn goruchwyllo agweddau ar LIG, gan adlewyrchu'r ddeddfwriaeth a'r codau ymarfer sy'n ymwneud â'r mater. Mae'n ofynnol i'r Cyngor adrodd yn rheolaidd i'r rheoleiddwyr ar nifer o faterion a, phan fo angen gwneud hynny, rhaid adrodd ar sail ad-hoc mewn perthynas â materion penodol.

Mae'n amlwg bod rheoleiddwyr yn rhoi atborth pwysig i'r Cyngor ar ei gydymffurfiaeth â'r gofynion statudol, sydd yn ei dro yn cynorthwyo'r UBRG ar gyfer ei asesiad o'r materion LLG.

6.1 Comisiynydd Gwybodaeth

Mae'r Comisiynydd Gwybodaeth yn gyfrifol am orfodi a hybu cydymffurfiaeth â Deddf Diogelu Data 1998 (DDD) a Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Adran 51 (7) Deddf Diogelu Data 1988 yn cynnwys darpariaeth sy'n rhoi grym i'r Comisiynydd Gwybodaeth asesu'r modd y mae unrhyw sefydliad yn prosesu data personol yn erbyn safonau 'arfer da' cyfredol, gyda chytundeb y rheolwr data.

Yn 2011 a 2012 bu'n rhaid i'r Cyngor lofnodi Ymgymeriadau ffurfiol gyda'r Comisiynydd Gwybodaeth. Yn dilyn nifer sylweddol o ddiwyddiadau diogelwch data, cafodd y Cyngor ei archwilio ar sail gydsyniol yn 2013 (gydag archwiliad dilyn-i-fyny yn 2014). Cyhoeddodd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ei adroddiad yn 2013 a oedd yn cynnwys nifer o argymhellion. Sefydlodd y Cyngor Fwrdd Prosiect Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol i lunio a chyflwyno Cynllun Gweithredu i wneud y gwelliannau gofynnol. 'Roedd bron i 100 o amcanion y cytunwyd arnynt wedi cael eu cyflawni'n llawn erbyn adeg yr ail archwiliad gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yn 2014.

'Roedd yr adroddiad ar yr archwiliad dilyn-i-fyny gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yn Ionawr 2015 yn gostwng sgôr risg y Cyngor o 'goch' i 'ambr', ac yn tynnu'r Cyngor o'r categori monitro ffurfiol gan yr SCG. Felly, er bod yr ail archwiliad wedi dangos fod pethau wedi gwella roedd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth angen i'r Cyngor weithredu 66 o gamau ychwanegol. Ym mis Tachwedd 2014 sefydlodd y Cyngor y BLIGG fel cyfrwng i gyflawni'r ail Gynllun Gweithredu (Cynllun Gweithredu BLIGG cyfnerth ar gyfer LLG), a oedd yn codi o'r gwaith ail-archwilio. 'Roedd yn cynnwys amcanion tymor byr a thymor canol, ynghyd â goruchwyliaeth a chyfrifoldeb parhaus i gydymffurfio â threfniadau diogelu data .

Ar 1 Hydref 2015 cyhoeddodd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth Rybudd Gorfodaeth o dan Ddeddf Diogelu Data 1998. Casglodd y Comisiynydd bod y Cyngor wedi mynd yn groes i'r seithfed Egwyddor Diogelu Data drwy fethu â: 'cymryd mesurau diogelwch priodol yn erbyn prosesu data personol mewn modd anawdurdodedig neu anghyfreithlon ac yn erbyn colli neu ddinistrio neu ddifrodi data personol yn ddamweiniol'. Mae'r materion a amlygwyd yn naw argymhelliad y Rybudd Gorfodaeth bellach yn destun trydydd Cynllun Gweithredu a luniwyd gan y BLIRG ac sy'n cael ei weithredu gan is-grŵp o'r Bwrdd hwnnw. Bu'n rhaid ail-flaenoriaethu gwaith ac adnoddau i sicrhau y cwblheir yn gyntaf y gweithgareddau hynny a fyddai'n darparu'r amddiffyniad gorau i'r Cyngor pe bai achos arall o dorri'r rheolau.

Mae'r Cynllun Gweithredu ar gyfer y Rhybudd Gorfodaeth yn cynnwys 41 o gamau gweithredu i weithredu'r naw argymhelliad. Mae crynodeb o'r cynnydd a wnaed gyda'r naw pennawd yn y Cynllun Gweithredu ar gyfer y Rhybudd Gorfodaeth i'w weld yn **Atodiad E**. Bydd gwaith ar Cynllun Gweithredu BLIGG, sef gwaith y bu'n rhaid rhoi stop arno oherwydd yr angen i fynd i'r afael â'r Rhybudd Gorfodaeth, yn aildechrau unwaith y bydd y Cynllun Gweithredu ar gyfer y Rhybudd Gorfodaeth yn cael ei roi ar waith. Crynhoir Cynllun Gweithredu'r BLIGG yn **Atodiad F**.

6.2 Swyddfa Comisiynwyr Arwylio

Mae Swyddfa Comisiynwyr Arwylio (SCA) yn goruchwyllo'r modd y cynhelir ffynonellau cadlyw a ffynonellau cudd-wybodaeth ddynol gan awdurdodau cyhoeddus yn unol â Deddf yr Heddlu 1997 a Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000 (RIPA). Mae'r drefn RIPA yn anelu at sicrhau y cynhelir gweithgareddau arwylio mewn modd sy'n cydymffurfio â hawliau dynol. Cyflawnir hyn drwy system o hunan-awdurdodi gan uwch swyddogion y mae'n rhaid eu bodloni bod y wylidwriaeth yn angenrheidiol ac yn gymesur; yna mae'n rhaid i farnwr gymeradwyo.

Yn ystod y flwyddyn, nodwyd nifer o newidiadau yn fewnol ac fe'u gweithredwyd er mwyn gwella trefniadau'r Cyngor ar gyfer cydymffurfio â RIPA er mwyn paratoi ar gyfer yr archwiliad SCA. Y gwelliannau oedd:

- Dynodwyd yr UBRG yn ffurfiol fel yr Uwch Swyddog Cyfrifol ar gyfer RIPA;
- Dynodwyd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol yn Gydlynnydd RIPA ar gyfer Cyngor;
- Diwygiwyd y Polisi RIPA;
- Crëwyd dwy gofrestr gorfforaethol newydd;
- Casglwyd yr adnoddau ymarferwyr ynghyd i'w cynnwys mewn un dudalen newydd, bwrpasol ar safle mewnwyd y Cyngor;
- Darparwyd hyfforddiant priodol yn ystod y flwyddyn i swyddogion gorfodaeth, swyddogion awdurdodi a Phenaethiaid Gwasanaeth.

Archwiliwyd prosesau ac ymarferwyr y Cyngor gan SCA yn ystod mis Awst 2015 ac fe'u cafwyd yn foddhaol. Cymeradwyodd yr SCA weithdrefn y Cyngor sy'n sicrhau nad yw ei swyddogion awdurdodi wedi'u lleoli o fewn y gwasanaeth sy'n gwneud cais am awdurdodiad. Argymhellodd yr SCA fân-newidiadau i bolisi'r Cyngor ac mae'r rhain bellach wedi cael eu gwneud.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn goruchwyliaeth gorfforaethol dros y defnydd a wneir o weithgareddau arwylio nad ydynt yn cael eu rheoleiddio gan RIPA drwy sefydlu proses ar gyfer awdurdodi gweithgareddau arwylio nad oes a wnelo nhw â RIPA.

Mae crynodeb o ddefnydd y Cyngor o RIPA yn ystod y flwyddyn yn **Atodiad FF**.

6.3 Swyddfa'r Comisiynydd Camerâu Arwylio

Mae Swyddfa'r Comisiynydd Camerâu Arwylio (SCCA) yn goruchwyllo cydymffurfiaeth â'r cod ymarfer ar gyfer camerâu arwylio. Sefydlwyd swyddfa'r comisiynydd dan Ddeddf Diogelu Rhyddid 2012 i reoleiddio teledu cylch cyfyng ymhellach. Cwblhaodd y Cyngor becyn cymorth hunanasesu'r SCCA ym mis Rhagfyr 2015; bydd cynllun gweithredu yn cael ei roi ar waith. Mae'r Cyngor wedi dechrau proses o gynorthwyo ei ysgolion i gael sicrwydd eu bod yn cydymffurfio â'r Côt Ymarfer ar gyfer Camerâu Arwylio.

7. Casgliadau

Mae'r UBRG yn ystyried bod tystiolaeth ddogfennol sylweddol i ddangos:

- bod trefniadau'r Cyngor ar gyfer LIG a chydymffurfiaeth diogelu data yn rhesymol effeithiol;
- gwnaed llawer o gynnydd (o sylfaen isel) i weithredu argymhellion gwaith archwilio Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a gweithgarwch gorfodi;
- nid yw'r mesurau sydd eu hangen wedi eu rhoi ar waith yn llawn eto, a lle maent wedi eu gweithredu, nid ydynt wedi aeddfedu ddigon hyd yma i gyfiawnhau lefel uwch o sicrwydd;
- i symud i lefel uwch o sicrwydd bydd angen rhoi prawf ar y camau a ddisgrifir yn yr adroddiad hwn a'u gweithredu'n llwyddiannus;
- mae lefel gydymffurfiaeth y Cyngor â materion diogelwch data (sy'n amrywio o wasanaeth i wasanaeth) yn parhau i fod yn risg ganolig i'r Cyngor.

Atodiad A

Cytundeb Cymru ar Rannu Gwybodaeth Bersonol (WASPI)
Protocolau Rhannu Gwybodaeth sydd wrthi'n cael eu datblygu:
Un Pwynt Mynediad (UPM) ar gyfer Gwasanaethau Cymunedol, Ynys Môn
Dechrau'n Deg (Ynys Môn)
Tîm o amgylch y Teulu
Safonau Masnach <i>Prynwch Efo Hyder</i> Rhanbarth Gogledd Cymru
Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd Ynys Môn a Gwynedd

Atodiad B

Digwyddiadau diogelwch data
Lefel 0 – Digwyddiadau Lefel 1: 6
Digwyddiadau Lefel 2: 0
Digwyddiadau yr adroddwyd arnynt i'r SCG: 0

Cwynion ynghylch y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth
Cyflwynwyd 4 o gwynion i'r SCG yn ystod y cyfnod hwn
Yn achos 1, bu'n rhaid anfon cwyn i'r achwynydd
Cadarnhawyd y penderfyniad gwreiddiol mewn 2 achos; disgwyl am rybudd penderfyniad ynghylch un achos

Cwynion ac adolygiadau mewnol mewn perthynas â'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth

Derbyniwyd 17 o gwynion a cheisiadau am Adolygiadau Mewnol

Cwynion i'r Cyngor mewn perthynas â'r Ddeddf Diogelu Data

Gwnaed un gŵyn dan y Ddeddf Ddiogelu data, ymchwiliwyd iddi ond ni chafodd ei chadarnhau.

Ceisiadau Gwrthrych am Wybodaeth a chydymffurfiaeth
Derbyniwyd 28 o CGW.
Ymatebwyd i 65% ohonynt o fewn yr amserlen 40 diwrnod.

Atodiad E

Camau Gweithredu'n dilyn Rhybudd Gorfodaeth SCG	Statws	Statws CAG: Gwyrdd = wedi ei gwblhau; Amber= ar y trywydd iawn; Coch = hwyr
1. DPA a mesurau monitro diogelu data'n cael eu monitro a'u gweithredu arnynt (gan gynnwys nifer a natur y digwyddiadau diogelwch gwybodaeth)	DPA Diogelu Data wedi eu sefydlu ac yn cael eu hadrodd arnynt.	
2. Rhaglen hyfforddiant diogelu data gorfodol ar gyfer yr holl staff (gan gynnwys dechreuwy'r newydd) a hyfforddiant gloywi yn flynyddol	Mae rhaglen orfodol wedi cael ei sefydlu ar gyfer diogelu data ac mae'r Cyngor wrthi'n rhoi sylw i ddatblygu pecyn e-ddysgu.	
3. Bod cwblhau unrhyw hyfforddiant o'r fath yn cael ei fonitro a'i gofnodi'n briodol	Cwblhau hyfforddiant bellach yn cael ei fonitro a'i gofnodi'n briodol.	
4. Bod yr holl staff yn darllen, yn deall ac yn cydymffurfio gyda'r Polisiau (gan gynnwys y Polisi Rheoli Cofnodiadau)	Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu proses gymeradwyo faniwal er mwyn cael sicrwydd bod hyn yn digwydd. Mae system derbyn polisiau wrthi'n cael ei gweithredu a'i datblygu ar hyn o bryd.	
5. Gwybodaeth yn cael ei chopio ar serfiwr allanol wrth gefn yn ddyddiol	Mae hyn bellach wedi ei weithredu.	
6. Y systemau wrth gefn yn cael eu profi o bryd i'w gilydd er mwyn sicrhau nad ydynt wedi dirywio a bod y wybodaeth yn parhau i fod ar gael i'w hadennill	Bwriedir i'r gwaith hwn fod wedi'i gwblhau yn Awst 2016.	
7. Bod hawliau ffisegol yn cael eu dileu'n brydlon pan fydd staff yn gadael ac yn cael eu hadolygu o bryd i'w gilydd er mwyn sicrhau bod dulliau rheoli priodol yn eu lle	Mae mater hawliau wrthi'n cael ei ystyried fel rhan o'r gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd i ailwampio'r broses dechreuwy'r a gadawyr er mwyn rhoi sicrwydd yn y maes hwn..	
8. Bod y diffyg lle i storio cofnodiadau maniwal yn cael sylw	Mae hyn bellach wedi cael sylw ac mae Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol y Cyngor â throsolwg o gynlluniau gweithredu'r adrannau	
9. Gwaith monitro cyson a rheolaidd yn cael ei wneud i orfodi'r polisi desg glir	Mae hyn bellach wedi digwydd ac mae'n cael ei fonitro drwy gyfwng dangosydd perfformiad	

Atodiad F

Crynodeb o'r Cynllun Gweithredu ar gyfer y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol	
Rheoli Fersiwn	Rheoli fersiwn i'w gynnwys ar yr holl bolisiau diogelu data
Diwygio polisiau	Cyfeirio at Gôd Ymarfer PIA Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth wrth ddiwygio'r polisi
	Diwygio'r cyfeiriad at y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth i Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol
	Cynnwys gwybodaeth adolygu yn y polisi Rheoli Cofnodiadau
	Adolygu'r Polisi Rhybudd Preifatrwydd i sefydlu a yw templedi sefydlog yn addas
	Diwygio'r Polisi Categoriaddio Data er mwyn nodi'r modd y dylid storio gwybodaeth sydd â marc diogelu arno
	Polisi Diogelwch TGCh i gynnwys proses dechreuwyr a gadawyr
	Cywiro'r cyfeiriadau anghywir sydd yn y Polisi TGCh
	Polisi Diogelwch Gwybodaeth i gynnwys diogelwch cofnodiadau manial
	Mofyn sicrwydd bod caledwedd yn cael ei ddychwelyd fel rhan o'r broses pan fydd gweithwyr yn gadael neu'n symud
	Cynnwys gwybodaeth adolygu yn y polisi Rheoli Cofnodiadau
	Adolygu'r Polisi Rhybudd Preifatrwydd i sefydlu a yw templedi sefydlog yn addas
	Diwygio'r Polisi Categoriaddio Data er mwyn nodi'r modd y dylid storio gwybodaeth sydd â marc diogelu arno
	Polisi Diogelwch Gwybodaeth i gynnwys diogelwch cofnodiadau manial

	Adolygu'r Rhybuddion Prosesu Teg er mwyn sicrhau eu bod yn ddigonol
Cydymffurfiaeth â pholisi	Sicrwydd bod mynediad at gyfrifon wedi ei atal
	PIA yn rhan o fethodoleg Rheoli Prosiect. Y Prosiect Gweithio'n Gallach i adroddiad i'r BLIGG yn flynyddol
Nodi asedau a risgiau	Datblygu'r Gofrestr Wybodaeth Asedau
	Datblygu log corfforaethol o ddigwyddiadau'n ymwneud â diogelwch data
	Datblygu cofrestr Protocol Rhannu Gwybodaeth
	Proses PIA i gynnwys arwyddo a hyfforddiant
Rheoli cofnodiadau'n effeithiol oddi ar y safle	BLIGG i ryddhau cyfarwyddyd i PAG i mofyn eu sicrwydd bod ardaloedd oddi ar y safle'n cael eu rheoli'n unol â'r polisiau perthnasol

Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio	
Nifer yr awdurdodiadau Arwylio a ganiatawyd:	0
Nifer yr awdurdodiadau Arwylio sydd mewn grym:	0
Nifer yr awdurdodiadau a gyflwynwyd i ynad:	1
Nifer yr awdurdodiadau a wrthodwyd gan ynad:	0
Nifer yr awdurdodiadau ymyrryd gydag eiddo a ganiatawyd:	0
Nifer yr awdurdodiadau Arwylio ymwithiol a ganiatawyd:	0
Nifer yr awdurdodiadau CHIS oedd yn bodoli ar 1 Ebrill 2015:	0
Nifer yr awdurdodiadau CHIS a ganiatawyd:	1
Nifer yr awdurdodiadau CHIS a ganslwyd:	1
Nifer yr awdurdodiadau CHIS oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2016:	0

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT
DYDDIAD:	21 MEDI 2016
PWNC:	ADRODDIAD CYNNYDD AR ARCHWILIO MEWNOL 1 EBRILL 2016 TO 31 AWST 2016
SWYDDOG ARWEINIOL:	PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL – MIKE HALSTEAD
SWYDDOG CYSWLLT:	RHEOLWR ARCHWILIO - SIONED PARRY
<p>Natur a rheswm am adrodd – i gydymffurfio â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus y DU a Safonau DU CIPFA a ddaeth i rym ar 1 Ebrill 2013, lle mae gofyn i'r Pennaeth Archwilio adrodd yn gyfnodol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol mewn perthynas â Chynllun Archwilio 2016/17 ac ystyried mesurau perfformiad Archwilio Mewnol yn chwarterol.</p>	

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Cynhyrchir yr adroddiad hwn i gydymffurfio â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant, sy'n gofyn i'r Pwyllgor adolygu cynnydd wrth gyflawni'r Cynllun Archwilio Mewnol a'r Strategaeth Archwilio Mewnol trwy dderbyn ac ystyried adroddiadau cynnydd chwarterol.
- 1.2 Mae'r adroddiad yn dadansoddi perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y cyfnod 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 2016 a chaiff ei gefnogi gan **Atodiadau A i G** sy'n rhoi manylion am y cynnydd yn erbyn targedau perfformiad ar gyfer 2016/17 a'r gwaith a wnaed gan y Gwasanaeth yn ystod y cyfnod hwn.
- 1.3 Cyflwynwyd Cynllun Strategol diwygiedig am y cyfnod 3 blynedd 2016/17 hyd at 2018/19 i gyfarfod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 15 Mawrth 2016 ac fe'i cymeradwywyd ganddo. Mae Cynllun Gweithredol 2016/17 sy'n deillio o hynny yn darparu cynllun mwy cytbwys; sy'n galluogi medru archwilio'n ehangach ac archwilio nifer o feysydd nad ydynt wedi bod yn destun adolygiad archwilio yn y blynyddoedd diweddar.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Gofynnir i'r Aelodau ystyried a darparu sylwadau ar y sicrwydd a ddarperir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn yr adroddiad hwn yng nghyswllt y prosesau rheolaethau mewnol, rheoli risg a llywodraethu corfforaethol sydd ar waith i gyflawni amcanion yr Awdurdod.

3. GWYBODAETH GEFNDIROL

3.1 Perfformiad Archwilio Mewnol 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 16

- 3.1.1 Cwblhawyd dadansoddiad o waith a pherfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y cyfnod 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 2016. Roedd 6 o brosiectau archwilio ar gyfer 2015/16 oedd yn amrywio o ran cymhlethdod nad oedd wedi'u cyflawni na'u cyflwyno erbyn 31 Awst 2016, sy'n golygu bod gwaith yn mynd rhagddo arnynt fel a ganlyn:

- Gwiriad Stoc DLO
- Diogelu
- Gorchmynion Llys Plant
- Dilyniant: Argymhellion Archwiliad Mewnol Ysgolion
- Rheolaethau Allweddol Budd Daliadau Tai
- Mân-ddyledwyr

3.1.2 Treuliwyd **101.86 diwrnod** ar waith oedd yn mynd rhagddo yn ystod 2016/17 hyd at ddiwedd mis Mehefin, ac fe ddaw'r dyddiau hyn o'r ddarpariaeth oedd yn weddill ar gyfer gwaith o'r fath yn y flwyddyn flaenorol.

3.1.3 Mae atodlen o dargedau perfformiad am y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Awst 2016 ynghlwm yn **Atodiad A**.

3.2 Gwaith Ychwanegol heb ei Gynllunio

3.2.1 Perfformiwyd 1 archwiliad ychwanegol oedd heb ei gynllunio yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 2016. Treuliwyd **3.04 ddiwrnod** o waith arno ac mae dogfen yn egluro hyn ynghlwm yn **Atodiad B**.

3.3 Datganiad o Sicrwydd

3.3.1 Mae gofyn i'r Pennaeth Archwilio ddarparu barn i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar ba mor ddigonol ac effeithiol yw systemau llywodraethiant a rheoli risg yr Awdurdod ar y cyfan ynghyd â'i amgylchedd rheolaethau mewnol. Mae hyn yn cydymffurfio â gofynion Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus a Nodyn Cymhwysio Llywodraeth Leol CIPFA. Y farn gyffredinol yw un o'r mesurau sicrwydd a ddefnyddir gan yr Awdurdod wrth baratoi'r Datganiad Llywodraethiant Blynyddol sy'n ofynnol dan y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio.

3.3.2 Mae'r barnau archwilio ar bob un o'r aseiniadau a wnaed yn ystod y flwyddyn hyd yma wedi cael eu categorio fel a ganlyn:

- Sicrwydd Sylweddol
- Sicrwydd Rhesymol
- Sicrwydd Cyfyngedig
- Sicrwydd Isel lawn

3.3.3. I gefnogi'r farn archwilio, mae'r cyfraddau risg yr argymhellion Archwilio Fewnol wedi cael eu cysoni gyda Matrics Rheoli Risg yr Awdurdod gan felly gyfnerthu'r broses rheoli risg ymhellach yn yr Awdurdod. Mae diffiniadau o gyfraddau risg yr argymhellion a'r farn archwilio ynghlwm yn **Atodiad C**.

3.3.4 Mae crynodeb o'r holl asesiadau archwilio a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yma gan gynnwys gwaith sy'n mynd rhagddo o 2015/16 ynghlwm yn **Atodiad D**. Mae'r atodlen yn crynhoi'r farn archwilio a'r argymhellion yng nghyswllt pob un maes a adolygwyd a bydd yn ffurfio'r sail ar gyfer y farn yn y Datganiad Sicrwydd Blynyddol ynglŷn â pha mor ddigonol ac effeithiol yw fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol yr Awdurdod ar y cyfan ar gyfer 2016/17. Ers 1 Ebrill 2016, mae 5 adroddiad terfynol wedi cael eu cyflwyno o Gynllun Gweithredol Archwilio Mewnol 2015/16 ac 11 o Gynllun Gweithredol 2016/17.

3.3.5 Aseswyd dau o'r archwiliadau cynlluniedig a gwblhawyd yn ystod y chwarter cyntaf fel rhai nad oeddynt yn darparu lefelau cadarnhaol o sicrwydd. Yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2016 a 31 Awst 2016, aseswyd yr archwiliadau mewn perthynas â Diogelu Corfforaethol a Cydymffurfriad a Safonau Diogelwch Data'r Diwidiad Cardiau Talu fel rhai a oedd yn rhoddi lefel Gyfyngedig o Sicrwydd. Ceir manylion am yr archwiliadau hyn yn **Atodiad D**.

3.4 Dilyn i fyny ar Archwiliadau a Thracio Argymhellion

3.4.1 Mae Safonau Archwilio Mewnol y DU yn gofyn i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol ddilyn y cynnydd a wneir gyda chamau gweithredu a gymerir gan reolwyr sy'n codi o'r aseiniadau. Y rheolwyr sy'n gyfrifol am weithredu argymhellion archwilio y cytunwyd arnynt ac nid Archwilio Mewnol. Cyfrifoldeb Archwilio Mewnol yw adrodd ar y statws.

3.4.2 Mae'r Broses Dilyn i Fyny a Monitro a amlinellir mewn adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 8 Rhagfyr 2015 wedi cael ei chyflwyno er mwyn gwella trefniadau monitro ac adrodd ar gynnydd mewn perthynas â gweithredu argymhellion y cytunwyd arnynt.

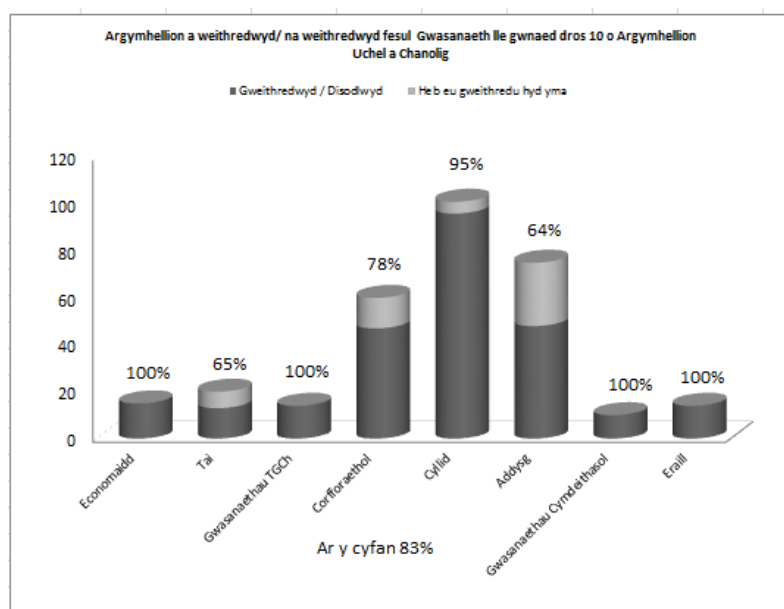
3.4.3 Mae **Tabl 1** isod yn crynhoi statws gweithredu'r argymhellion ar 31 Awst 2016:

Tabl – 1 Statws argymhellion y cytunwyd arnynt ar 31 Awst 2016				
Statws	Uchel	Canolig	Cyfanswm	%
Cwblhawyd	46	211	257	83%
Yn Weddill	9	43	52	17%
Cyfanswm	55	254	309	100%

3.4.4 Mae'r argymhellion ar hyn o bryd wedi eu categorio fel rhai coch, ambr, melyn neu gwyrdd yn unol â'r risg ganfyddedig fel yr amlinellir yn **Atodiad C**. Nid yw Archwilio Mewnol yn mynd ar ôl yr argymhellion gwyrdd yn ffurfiol ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Roedd canran y gyfradd weithredu ar 31 Awst 2016 yn **83%** ar gyfer cofnodi a gweithredu argymhellion.

3.4.5 Mae **Tabl 2** isod yn cynnwys graff sy'n dangos gweithrediad yr argymhellion gan bob Gwasanaeth:

Tabl 2

3.4.6 Mae copi o'r holl argymhellion Uchel a Chanolig sy'n parhau i fod angen sylw ynghlwm yn **Atodiad E**.

3.4.7 Mae rhestr o'r 6 archwiliad dilyn-i-fyny a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2016 a 31 Awst 2016 ynghlwm yn **Atodiad F**. Mae'n dangos nifer yr argymhellion a dderbyniwyd ac a weithredwyd wedyn gan reolwyr ym mhob maes, ynghyd â barn archwilio ddiwygiedig ynghylch digonolrwydd yr amgylchedd rheoli mewnol.

3.5 Cyfeiriadau

3.5.1 Yn ogystal â'r lefelau sicrwydd y cytunodd y gwasanaethau arnynt ac a ddarparwyd i gynorthwyo rheolwyr gwrrdd ag amcanion yr Awdurdod, mae Archwilio Mewnol hefyd wedi ymgymryd ag ystod o gyfeiriadau/gwasanaethau ymgynghori sy'n cynnwys:

- Cyngor a chanllawiau i reolwyr ar amryw o faterion, gan gynnwys gweithredu'r system, cydymffurfio â pholisïau, rheoliadau a gweithdrefnau a gofynion rheolaethau mewnol.
- Hyfforddiant
- Ymchwiliadau arbennig gan gynnwys gwaith yn gysylltiedig â thwyll.

3.5.2 Cynlluniwyd y bydd 150 o ddyddiau yn cael eu neilltuo ar gyfer cyfeiriadau/ymgynghori yn ystod y flwyddyn ac roedd **98.53 o ddyddiau** wedi cael eu treulio ar y gwaith hwn hyd at ddiwedd mis Awst 2016.

3.5.3 Mae crynodeb o ymchwiliadau arbennig a wnaed gan Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 2016 wedi'i gynnwys yn **Atodiad G** ac mae'n gyfanswm o **66.21** diwrnod.

3.6 Absenoldeb Salwch

3.6.1 Mae'r Gwasanaeth yn rheoli absenoldeb salwch yn unol â Pholisi Absenoldeb Salwch yr Awdurdod. Cafwyd **5 diwrnod** o absenoldeb salwch yn ystod y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Awst 2016 yn erbyn targed blynyddol o 45 diwrnod

4. BLAENRAGLEN WAITH ARCHWILIO MEWNOL

Teitl yr Adolygiad a Drefnwyd	Maes Gwasanaeth	Statws Cyfredol
Gorchmynion Llys Gofal Plant – Gwaith yn mynd rhagddo 2015/16	Gwasanaethau Plant	Gwaith yn mynd rhagddo
Tai Gofal Ychwanegol – Gweithdrefnau Comisiynu	Gwasanaethau Oedolion	Gwaith yn mynd rhagddo
Diwylliant Moesegol	Corfforaethol	Gwaith yn mynd rhagddo
Cydymffurfriad a Chaffael Corfforaethol	Corfforaethol	Gwaith yn mynd rhagddo
Yswiriant	Adnoddau	Gwaith yn mynd rhagddo

5. CASGLIAD

5.1 Mae dadansoddiad o berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn y cyfnod 1 Ebrill 2016 hyd at 31 Awst 2016 yn dangos bod y lefelau perfformiad ar darged. Fodd bynnag, bydd gallu'r gwasanaeth i gyflawni Cynllun Gweithredol 2016/17 yn dibynnu ar lefel y galw am adnoddau archwilio yng nghyswllt cyfeiriadau, gwaith heb ei gynllunio cyn diwedd y flwyddyn a lefelau absenoldeb salwch.

Disgrifiad	CSYM Gwirioneddol 2013/14	CSYM Gwirioneddol ar 31/3/15	CSYM Gwirioneddol ar 31/3/16	CSYM Targed 2016/17	CSYM Gwirioneddol ar 31/8/16	Cyfartaledd Cymru 2014/15
1. % yr Archwiliadau Cynlluniedig a Gwblhawyd	81%	92%	60.32%	80%	38.71%	83%
2. Nifer yr Archwiliadau	51	46	38	60	25	106
3. % Ymatebion 'Bodddhaol' gan Gleientiaid	100%	100%	100%	100%	100%	98%
4. % yr Argymhellion a dderbyniwyd	100%	100%	98%	100%	100%	99%
5. % Gweithredu Argymhellion Lefel Uchel a Chanolig mewn archwiliadau Dilyn-i-fyny	46%	49%	74%	85%	83%	D/B
6. % yr Archwiliadau a gwblhawyd o fewn yr amser a gynlluniwyd	D/B	D/B	78.95%	90%	91.67%	69%
7. % yr amser y codir amdano'n uniongyrchol yn erbyn y cyfanswm sydd ar gael	D/B	D/B	59.74%	70%	59.92%	65%
8. Nifer y dyddiadau ar gyfartaledd o'r cyfarfod cau i gyhoeddi'r adroddiad drafft	D/B	D/B	6.61 diwrnod	7 diwrnod	5.7 diwrnod	7.6 diwrnod
9. Nifer y dyddiau ar gyfartaledd rhwng yr ymateb i'r adroddiad drafft a chyhoeddi'r adroddiad terfynol	D/B	D/B	2.41 diwrnod	2 ddiwrnod	3.11 diwrnod	1.8 diwrnod
10. Y gost wirioneddol fesul diwrnod archwilio y codir amdano'n uniongyrchol	£245	£238	£318	£250	£280	£249
11. Nifer staff Archwilio	5.5	5.6	5.68	5	5.68	8.2
12. % y staff a adawodd	0	0	0	0	0	12%

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ARCHWILIO MEWNOL

ATODIAD B

DADANSODDIAD O WAITH YCHWANEGOL NAD OEDD WEDI EI
GYNLLUNIO A WNAED YN YSTOD 1 EBRILL 2016 I 31 AWST 2016

	MAES	NATUR Y GWAITH	DYDDIAU ARCHWILIO
1	Corfforaethol / Dysgu Gydol Oes	Adolygiad proses amserlenni Addysg – Cais gan AD	3.04
	CYFANSWM NIFER Y DYDDIAU		3.04

.....

MATRICES RISG a LEFELAU SICRWYDD

ATODIAD C

TEBYGOLRWYDD	Digwyddiad bron yn sicr o ddigwydd yn y rhan fwyaf o amgylchiadau	>70%	Bron Yn Sicr	A					
	Digwyddiad yn debygol o ddigwydd yn y rhan fwyaf o amgylchiadau	30-70%	Tebygol	B					
	Bydd y digwyddiad o bosib yn digwydd ar ryw adeg	10-30%	Posib	C					
	Digwyddiad yn annhebygol a all ddigwydd rhyw bryd	1-10%	Anhebygol	D					
	Digwyddiad prin fydd ond yn digwydd mewn amgylchiadau eithriadol	<1%	Prin	E					

Tudalen 215

		5	4	3	2	1
		Dinod	Bychan	Cymedrol	Sylweddol	Trychinebus
Gwasanaeth	Dim effaith ar ansawdd y gwasanaeth, tarfu gyfyngedig i weithrediadau	Mân effaith ar ansawdd y gwasanaeth, nid yw safonau gwasanaeth mân yn cael eu bodloni, amhariad tymor byr i weithrediadau	Gostyngiad sylweddol yn ansawdd y gwasanaeth, amhariad difrifol i safonau gwasanaeth	Effaith sylweddol ar ansawdd gwasanaethau, safonau gwasanaeth lluosog heb eu bodloni, amhariad tymor hir i weithrediadau	Gostyngiad trychinebus yn ansawdd y gwasanaeth a safonau gwasanaeth allweddol ddim yn cael eu bodloni, ymyriad trychinebus hirdymor i weithrediadau	
Enw Da	Pryder cyhoeddus wedi ei gyfyngu i gwynion lleol	Mân sylw anffafriol lleol / cyhoeddus / cyfryngau a chwynion	Sylw andwyol lleol difrifol neu sylw andwyol mân yn y wasg rhanbarthol neu chenedlaethol	Beirniadaeth rhanbarthol difrifol neu genedlaethol negyddol	Condemniad rhanbarthol a chenedlaethol hir	
Côst Ariannol (£)	< £50k	£50k - £250k	£250k - £750k	£750k - £3m	>£3m	

LEFEL SICRWYDD	DIFFINIAD	YMYRRAETH RHEOLWYR
SICRWYDD SYLWEDDOL	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda. Ni ddaethpwyd o hyd i unrhyw gamgymeriadau sylweddol na materol.	Dim angen i'r rheolwyr gymryd unrhyw gamau gweithredu neu angen iddynt gymryd camau lefel isel yn unig.
SICRWYDD RHESYMOL	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg ac/neu reolaeth fewnol yn rhesymol. Peth anghysondeb o ran gweithrediad ac mae cyfleoedd yn dal i fodoli i liniaru er mwyn atal unrhyw risgiau pellach.	Angen gweithrediad gan Reolwyr ar lefel isel i gymedrol. Darganfyddiadau yn rai y gellir eu cadw ar lefel gwasanaeth.
SICRWYDD CYFYNGEDIG	Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg ac/neu reolaeth fewnol yn gyfyngedig. Mae bylchau yn y broses sy'n gadael y gwasanaeth yn agored i risgiau. Nid yw amcanion yn cael eu bodloni neu maent yn cael eu bodloni heb gyflawni gwerth am arian.	Angen gweithrediad gan Reolwyr ar lefel cymedrol i uchel. Darganfyddiadau yn rhai sydd angen eu datrys gan bennaethiaid gwasanaeth ac efallai y bydd angen hysbysu'r UDA.
SICRWYDD LLEIAF	Mae diffygion sylweddol yn y trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth fewnol. Ystyrir bod rheoliadau allweddol yn annigonol heb o leiaf un broses reoli gritigol. Mae hefyd angen gwella cydymffurfiaeth gyda'r rheoliadau presennol a dod o hyd i gamgymeriadau ac esgeulustod.	Angen camau gweithredu effaith uchel gan Reolwyr mewn nifer o feysydd. Gwendidau rheoli sydd angen sylw brys gan yr UDA ac ymyrraeth o bosib gan y Pwyllgor Gwaith.

Crynodeb o Argymhellion a Lefelau Sicrwydd 1-4-16 i 31-08-16

ATODIAD D

	Teitl yr adroddiad	Dyddiad	Gwasanaeth	Cyfanswm yr Argymhellion Archwilio	Negeseuon allweddol	Lefel Sicrwydd	
Tudalen 219	1	Gwirio Stoc TLIU DLO Stoc Gwirio Gwaith yn mynd rhagddo 2015/16	Mai 2016	Tai	Amherthasol	<p>Cynhaliwyd gwiriad stoc blynyddol gan Wasanaeth Archwilio Mewnol yr Awdurdod yn Nepo'r UCA ar 28 Mawrth, 2016. Gwerth y stoc ar ddiwedd y flwyddyn oedd £134,515.08</p> <p>Barn: Mae'r cofnodiadau stoc a gedwir yn y Depo yn ddigon cywir ac yn darparu cofnod dibynadwy o lefelau stoc fel yr oeddynt ar ddiwedd y flwyddyn.</p>	Sylweddol
		Rheolaethau Allweddol Budd-dal Tai Gwaith yn mynd rhagddo 2015/16	Mehafin 2016	Tai	12	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o'r adolygiad hwn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Caiff diweddariadau ar weithdrefnau eu dosbarthu drwy e-bost i staff Budd-dal Tai fel sy'n briodol. Defnyddir fforymau perthnasol a chyfarfodydd rhanbarthol amrywiol hefyd i rannu arfer da. ▪ Mae angen diweddarau canllawiau'r Awdurdod i sicrhau eu bod yn cydymffurfio gyda'r Canllawiau Gordaliadau Budd-dal Tai a gyhoeddwyd gan DWP yn ystod mis Chwefror 2015, ac a adolygwyd wedi hynny ym mis Gorffennaf 2015. ▪ Ni chanfuwyd bod tystiolaeth bob amser yn cael ei chadw ar ffeiliau hawlwr yn unol â'r disgwyliad. 	Cyfyngedig

					<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nid oedd cofnod o benderfyniadau a wnaed o ran y dull o adennill gordaliadau yn cael ei gadw ar ffeil. Disgwylir y byddai ffurflen Adennill Budd-dal Tai a ordalwyd a Gostyngiad Gormodol yn y Dreth Gyngor yn cael ei chwblhau fel cofnod o'r trywydd penderfyniadau a wnaed yn ystod y broses adfer. ▪ Mae yna broblemau pan yn cysoni'r symiau a awdurdodwyd i'w dileu a'r swm gwirioneddol a ddilëwyd ar y system Northgate SX3. Roedd un achos lle yr oedd y swm a ddilëwyd ar gyfer hawliwr unigol yn fwy na'r hyn a awdurdodwyd gan y Swyddog Adran 151. ▪ Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd i drafod gwaith monitro perfformiad a chymerir camau cadarnhaol i sicrhau bod cywirdeb yn gwellu. Er bod y ffigwr yn dal i fod yn is na'r targed, gwelwyd gwelliant o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. ▪ Cymerwyd camau pellach i ychwanegu at y gordaliadau sy'n cael eu hadennill gordaliadau gyda chyfwerth ag un swyddog llawn amser yn treulio eu hamser yn delio gyda gordaliadau. <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risgiau a rheolaeth fewnol yn gyfyngedig. Arweiniodd yr adolygiad at Farn Archwilio Sicrwydd Cyfyngedig gydag un argymhelliad categori Uchel, pum argymhelliad categori Canolig a chwe argymhelliad categori Isel yn cael eu cytuno gyda'r rheolwyr.</p>	
3	Diogelu Corfforaethol Gwaith yn mynd rhagddo 2015/16	Awst 2016	Corfforaethol	32	Yn 2014/15, bu Swyddfa Archwilio Cymru'n ymchwilio i ba raddau yr oedd Cynghorau wedi sefydlu, ac yn gweithredu, prosesau a dulliau rheoli a sicrwydd	Cyfyngedig

effeithiol mewn perthynas â diogelu.

Argymhellodd yr adolygiad 'Archwilio Mewnol i gynnwys Diogelu yn ei raglen flynyddol i ddarparu sicrwydd ar effeithiolrwydd Diogelu Corfforaethol y Cyngor'.

Yn ystod 2013/14, cyfunodd y Cyngor y cyfrifoldeb am ddiogelu plant ac oedolion dan un Pennaeth Gwasanaeth (Plant). Yn 2014/15, sefydlwyd Bwrdd Diogelu Corfforaethol er mwyn sicrhau bod dyletswyddau allweddol y Cyngor mewn perthynas â diogelu plant, pobl ifanc ac oedolion bregus yn cael eu cyflawni'n ddigonol.

Cynhaliwyd archwiliad o Ddiogelu Corfforaethol fel rhan o'r cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17.

Canfu'r adolygiad:

- Nid oedd y Polisi a'r Gweithdrefnau Corfforaethol ar gyfer Diogelu Plant ac Oedolion Bregus wedi cael eu diweddarau i adlewyrchu canllawiau statudol diweddar gan gynnwys y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a ddaeth i rym ym mis Ebrill 2016 a'r canllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel (2015);
- Tystiolaeth gyfyngedig oedd ar gael bod gwybodaeth wedi cael ei rhannu ar benodiadau corfforaethol mewn perthynas â diogelu ac enwi uwch swyddogion i gyflawni swyddogaethau

diogelu dynodedig;

- Defnydd cyfyngedig oedd yn cael ei wneud hefyd o fewnwyd y Cyngor i roi cyhoeddusrwydd i, a hyrwyddo diogelwch yn fewnol ac yn allanol, gan gynnwys adrodd ar waith y Bwrdd Diogelu Corfforaethol a chysylltu hynny â pholisïau a chynlluniau gweithredu ac atgyfnerthu ymrwymiad y Cyngor i ddiogelu a hyrwyddo llesiant plant, pobl ifanc ac oedolion bregus;
- Er bod amcanion diogelu wedi cael eu hadlewyrchu yn y rhan fwyaf o'r cynlluniau datblygu gwasanaeth, nodwyd nad oedd aliniad bob amser gyda'r cofrestrau risg o ran cofnodi'r risgiau o ran diogelu;
- Er y cafwyd sicrwydd bod staff a chanddynt ddyletswyddau diogelu uniongyrchol wedi mynychu hyfforddiant diogelu / sesiynau gloywi yn ôl yr angen mae bwch o ran staff yn gyffredinol yn mynychu hyfforddiant ymwybyddiaeth a hyfforddiant penodol ar gyfer gwirwyr tystiolaeth (dilysu ID ar gyfer y broses GDG), swyddogion diogelu penodedig y tu allan i'r Gwasanaethau Cymdeithasol ac ysgolion; nid yw hyfforddiant recriwtio diogelach ar gyfer rheolwyr yn orfodol ar hyn o bryd;
- Cydymffurfiaeth gyfyngedig yn unig mewn perthynas â derbyn a gwirio tystlythyrau ar gyfer swyddi 'gweithgareddau a reoleiddir' cyn y cyfweiliadau a chyfyngedig hefyd o ran cynnal

					<p>cofnodiadau cyflawn fel tystiolaeth diogelu cyn cyflogi gan gynnwys tystlythyrau a gwiriadau GDG;</p> <ul style="list-style-type: none">• Nodwyd rhai materion mewn perthynas â nodi swyddi sydd angen datgeliad GDG yn erbyn y meini prawf cymhwyster GDG; nodwyd eithriadau wrth asesu cydymffurfiaeth gyda pholisi GDG y Cyngor gan gynnwys GDG ar gyfer dechreuwr newydd; asesiad risg ac adnewyddu'r gwiriad bob tair blynedd;• Dim polisi corfforaethol ar ymdrin yn ddiogel â gwybodaeth a ddarperir gan y GDG ar gael i unigolion ar yr adeg y gofynnir iddynt gwblhau ffurflen gais am GDG neu ofyn am ganiatâd i ddefnyddio eu gwybodaeth i gael at unrhyw wasanaeth y mae'r GDG yn ei ddarparu;• Nodwyd rhai eithriadau mewn perthynas â safonau diogelu mewn trefniadau contract gan gynnwys diffyg telerau ac amodau penodol yn ymwneud â:<ul style="list-style-type: none">- Yr angen i asiantaethau / sefydliadau fod â pholisïau a gweithdrefnau diogelu a chydymffurfio â nhw; a- Rheoli perfformiad i sicrhau cydymffurfiaeth gyda pholisïau a gweithdrefnau diogelu fel sy'n briodol.• Nid yw'r adain Archwilio Mewnol yn adolygu'n	
--	--	--	--	--	---	--

					<p>rheolaidd ar hyn o bryd y safonau diogelu mewn adolygiadau o sefydliadau a chontractau newydd/cyfredol.</p> <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risg a rheolaethau mewnol yn gyfyngedig. Mae rhai gwasanaethau yn y Cyngor yn araf i wreiddio amcanion diogelu yn eu prosesau cynllunio busnes ac ystyried diogelu fel rhan sylfaenol o bob agwedd o waith sy'n ymwneud â phlant, pobl ifanc ac oedolion bregus.</p>	
4	Ysgol Llannerch-y-medd	Mai 2016	Dysgu Gydol Oes	12	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o archwiliad o Ysgol Llannerch-y-medd a gynhaliwyd fel rhan o'r Cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynhaliwyd profion ar sampl o gofnodion incwm prydu ysgol, brecwast ysgol a chofnodion incwm cyffredinol a chanfuwyd eu bod yn gywir ac yn cael eu cadw i safon foddhaol • Canfuwyd bod cyllideb yr ysgol yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y corff llywodraethu a bod materion ariannol yn cael eu trafod yn rheolaidd • Nid oedd yr ysgol bob amser yn llenwi ffurflen archebu cyn prynu • Nid oedd y ffurflen adolygu tâl athrawon ar gyfer 2015/16 wedi cael ei dychwelyd i'r Adran Addysg cyn 1 Medi 2015 	Rhesymol

					<ul style="list-style-type: none"> Yr ysgol i gofrestru gyda'r Comisiynydd Gwybodaeth yn unol â Deddf Diogelu Data 1988 <p>Barn: Barn archwilio Sicrwydd rhesymol yn gyffredinol o ganlyniad i'r adolygiad gyda dau argymhelliad categori canolig a thri argymhelliad categori isel yn cael eu cytuno gyda'r pennaeth.</p>	
5	Ysgol Tywyn	Mehffin 2016	Dysgu Gydol Oes	4	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o archwiliad o Ysgol Tywyn a gynhaliwyd fel rhan o'r Cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17:</p> <ul style="list-style-type: none"> Roedd y cofnod prydau ysgolion yn cael ei gynnal i safon uchel yn yr ysgol, ond dylai lefel yr ôl-ddyledion gael ei monitro'n effeithiol yn unol â Chanllawiau'r Adran Addysg Mae cyllideb yr ysgol yn cael ei thrafod yn rheolaidd gyda'r Llywodraethwyr ac yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu Mae cyfrifon cronfa'r ysgol yn cael eu cynnal i safon briodol ac yn cael eu harchwilio'n annibynnol ar sail flynyddol. Mae'r ddogfen "Cofnod Archwilio Cronfa'r Ysgol" yn cael ei chyflwyno i Fwrdd y Llywodraethwyr yn flynyddol. <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda.</p>	Sylweddol
6	Ysgol Llandegfan	Mehffin 2016	Dysgu Gydol Oes	1	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o archwiliad o Ysgol Llandegfan a gynhaliwyd fel rhan o'r Cynllun Archwilio</p>	Sylweddol

					<p>Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cofnod prydau ysgolion yn cael ei chynnal i safon uchel yn yr ysgol • Mae cyllideb yr ysgol yn cael ei thrafod yn rheolaidd gyda'r Llywodraethwyr ac yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu • Mae cyfrifon cronfa'r ysgol yn cael eu cynnal i safon briodol ac yn cael eu harchwilio'n annibynnol ar sail flynyddol. Mae'r ddogfen "Cofnod Archwilio Cronfa'r Ysgol" yn cael ei chyflwyno i Fwrdd y Llywodraethwyr yn flynyddol. <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda.</p>	
Ysgol Y Graig	Mehefin 2016	Dysgu Gydol Oes	5	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o archwiliad o Ysgol y Graig a gynhaliwyd fel rhan o'r Cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae cyllideb yr ysgol yn cael ei thrafod yn rheolaidd gyda'r Llywodraethwyr ac yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu • Roedd cofnodion incwm cyffredinol a ffioedd gwersi cerddoriaeth yn gywir ac yn cael eu cynnal i safon foddhaol • Dylai prydau ysgol gael eu cofnodi'n gywir a dylai'r ysgol fonitro lefel yr ôl-ddyledion yn effeithiol yn unol â Chanllawiau'r Adran 	Sylweddol	

					<p>Addysg.</p> <p>Barn: barn archwilio Sicrwydd rhesymol yn gyffredinol o ganlyniad i'r adolygiad gydag un argymhelliad categori canolig a phedwar argymhelliad categori Isel yn cael eu cytuno gyda'r pennaeth.</p>	
8	Ysgol Llanfair PG	Mehafin 2016	Dysgu Gydol Oes	5	<p>Cynhaliwyd archwiliad yn Ysgol Llanfair PG fel rhan o'r cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17.</p> <p>Dyma ganfyddiadau allweddol yr adolygiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roedd cofnod prydau ysgol yn cael ei gynnal i safon uchel yn yr ysgol • Mae cyllideb yr ysgol yn cael ei thrafod yn rheolaidd gyda'r Llywodraethwyr ac yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu <p>CAMAU ALLWEDDOL Y CYTUNWYD ARNYNT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dylai archebion gael eu cwblhau cyn derbyn nwyddau • Dylai'r ysgol adolygu ffioedd gosod yr ysgol bob blwyddyn • Yr ysgol i gofrestru gyda'r Comisiynydd Gwybodaeth yn unol â Deddf Diogelu Data 1988 <p>Barn: Barn archwilio Sicrwydd rhesymol yn gyffredinol o ganlyniad i'r adolygiad gyda dau argymhelliad categori Canolig a thri argymhelliad categori Isel yn</p>	Rhesymol

					cael eu cytuno gyda'r pennaeth.	
9	Ysgol Esceifiog	Mehefin 2016	Dysgu Gydol Oes	4	<p>Cynhaliwyd archwiliad o Ysgol Esceifiog fel rhan o'r Cynllun Archwilio Mewnol a gymeradwywyd ar gyfer 2016/17.</p> <p>Dyma'r canfyddiadau Allweddol o'r adolygiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cofnod prydu ysgolion yn cael ei gynnal i safon uchel yn yr ysgol • Mae cyllideb yr ysgol yn cael ei thrafod yn rheolaidd gyda'r Llywodraethwyr ac yn cael ei mabwysiadu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu • Mae cyfrifon cronfa'r ysgol yn cael eu cynnal i safon briodol ac yn cael eu harchwilio'n annibynnol ar sail flynyddol. Mae'r ddogfen "Cofnod Archwilio Cronfa'r Ysgol" yn cael ei chyflwyno i Fwrdd y Llywodraethwyr yn flynyddol. <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda.</p>	Sylweddol
10	Ffioedd Rheoli Adeiladu – Trefniadau Arolygu & Gorfodaeth	Mehefin 2016	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	8	<p>Dyma'r canfyddiadau allweddol o'r adolygiad hwn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nid yw Taliadau Rheoli Adeiladu yn cael eu hadolygu'n flynyddol. ▪ Nid oes gweithdrefnau o ran nodi a sut i ymdrin ag achos / achos posibl o dorri'r Rheoliadau neu Weithdrefnau ynghylch cofnodi arolygiad / au. ▪ Nid oedd unrhyw weithdrefnau yn bodoli ar gyfer gweinyddu ad-daliadau neu achos / achos posibl o dorri'r Rheoliadau Adeiladu. ▪ Ni fedrir cofnodi ymweliadau safle ar system 	Cyfyngedig

					<p>CIVICA.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dim ffurflenni datgan diddordeb ffurfiol wedi cael eu llenwi gan swyddogion yn yr adain Rheoli Adeiladu. ▪ Dim gwaith cysoni yn cael ei wneud o ran anfonebu a chasglu incwm ar y system CIVICA. <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risgiau a rheolaeth fewnol yn gyfyngedig. Arweiniodd yr adolygiad at Farn Archwilio Sicrwydd Cyfyngedig gydag wyth argymhelliad categori Canolig yn cael eu cytuno gyda'r rheolwyr.</p>	
11	Ffioedd a Phrisiau Ceisiadau Cynllunio	Awst 2016	Buddsoddiad ac Adfywiad Economaidd	4	<p>Cafwyd oddeutu 1,400 o geisiadau cynllunio yn ystod 2015/16 – incwm o £528,386.44.</p> <p>Mewn archwiliad a gynhaliwyd fel rhan o'r cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2016/17, nodwyd bod gan yr Adran Gynllunio drefniadau llywodraethiant priodol ar gyfer rheoli ei Cheisiadau Cynllunio.</p> <p>Nid yw penderfyniad ynghylch ceisiadau cynllunio yn cael eu gwneud bob amser o fewn y cyfnod 8 wythnos statudol ac nid oes unrhyw gofrestr gyhoeddus o'r holl geisiadau cynllunio ar wefan yr Awdurdod.</p> <p>Barn: Mae'r trefniadau llywodraethiant, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda.</p>	Sylweddol
12	Cudymffurfiad a Safonau Diogelwch Data y Diwidiant Cardiau Talu	Awst 2016	Adnoddau	18	<p>Prosesodd yr Awdurdod 8,200 o drafodion ar-lein a 12,400 o drafodion Chip & PIN lle nad oedd perchennog y cerdyn yn bresennol yn ystod 2015/16. Rhwng Ebrill a Gorffennaf 2016, proseswyd 6,682 o</p>	Cyfyngedig

				<p>draffodion gan yr Awdurdod a oedd werth £1,238,250.22.</p> <p>Mae natur gludadwy a hwylustod cardiau yn golygu y gall fod yn agored i gamddefnydd a dylai'r Awdurdod gydymffurfio gyda'r Safonau Diogelwch Data y Diwidiant Cardiau Talu (PCI DSS).</p> <p>Dyma brif ganfyddiadau'r adolygiad:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nid oes unrhyw gynllun cyflawni i amlinellu'r modd y bydd yr Awdurdod yn gydymffurfio gyda PCI DSS.• Nid yw'r Awdurdod yn cynhyrchu datganiad blynyddol o gydymffurfiaeth gyda PCI DSS ac nid oes ganddo ychwaith ddangosyddion diffiniedig i fesur gydymffurfiaeth• Nid yw'r Polisi Diogelwch TGCh a'r Polisi Diogelwch Gwybodaeth yn adlewyrchu gydymffurfiaeth â PCI DSS• Ar hyn o bryd, nid oes hyfforddiant ffurfiol ar gael i weithwyr o fewn 6 mis o gychwyn mewn swydd sy'n gyfrifol am brosesu taliadau gyda cherdyn• Nid yw'r Awdurdod wedi nodi a mapio'r amgylchedd cerdyn credyd• Nid yw'r Awdurdod wedi datblygu fframwaith rheoli diogelwch i gydymffurfio gyda PCI DSS• Nid yw hunanasesiadau blynyddol yn cael eu	
--	--	--	--	--	--

					<p>cynnal.</p> <p>Barn: Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethiant, rheoli risgiau a rheolaeth fewnol yn gyfyngedig. Mae bylchau yn y broses sy'n gadael y gwasanaeth yn agored i risgiau. Angen gweithrediad gan reolwyr ar lefel gymedrol i uchel.</p>	
--	--	--	--	--	--	--

Argymhellion Blaenoriaeth Uchel gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol sydd heb gael sylw ar 31/08/2016

Cyf	Adroddiad	Argymhelliad	Dyddiad yr argymhelliad	Dyddiad gweithredu y cytunwyd arno	Swyddog Cyfrifol	Sylwadau
Corfforaethol						
1	Rheolaethau System - Mynediad Rhesymegol a Gwahanu Dyletswyddau 1961. 14/15	2.3 Dylid sefydlu gweithdrefn sy'n sicrhau nad yw dechreuwyd sydd angen mynediad i rwydwaith, data a systemau'r Cyngor yn cael mynediad o'r fath hyd nes y bydd TGCh wedi cael tystiolaeth bod y defnyddiwr wedi cadarnhau ei fod wedi gweld, darllen, deall a chytuno i lynu wrth y Polisiâu Diogelwch a Diogelwch Data. Os yw defnyddwyr wedi cael mynediad ond yna'n methu â darparu tystiolaeth o'r fath fel sy'n ofynnol uchod, tynnir y cyflester oddi arno hyd nes y bydd y dystiolaeth wedi ei darparu.	08/09/14	31/03/2015 Newidiwyd y dyddiad i 30/12/2015	Swyddog Gwybodaeth Corfforaethol	<p>TGCh - Unwaith y bydd y feddalwedd cydymffurfio â pholisi yn ei lle, rhoddir pythefnos i staff newydd gymeradwyo'r polisiâu.</p> <p>Ar ôl gweithredu'r feddalwedd cydymffurfio â pholisi, cynigir bod y system yn cael ei gosod fel ei bod yn agor ar yr holl gyfrifiaduron personol pan fydd y defnyddiwr yn mewngofnodi - bydd hyn yn parhau pob tro y byddant yn mewngofnodi nes bod y polisiâu wedi cael eu derbyn. Byddai TGCh hefyd yn ymchwilio i'r posibilrwydd yn y tymor hwy bod mynediad i'r Rhyngwrdd yn cael ei dynnu'n oddi wrth ddefnyddwyr newydd yn otomatig a dim ond ei roi yn ôl wedi derbyn tystiolaeth eu bod wedi ymrwymo i lynu wrth bolisiau TGCh allweddol.</p> <p>Adolygiad SIRO & Swyddog Adran 151 - Ymchwilio i gyflwyno sgrîn mewngofnod sy'n cynnwys datganiad i ddefnyddwyr ei gymerdwyo yn tystio eu bod wedi darllen, deall a chytuno i lynu wrth Bolisiau TGCh allweddol.</p> <p>Ar ôl gweithredu'r feddalwedd cydymffurfiaeth polisi, bydd dechreuwyd newydd yn cael pythefnos i ymrwymo i bolisiau a bydd y neges yn ymddangos ar eu cyfrifiadur hyd nes y bydd y polisiâu wedi</p>

						<p>eu derbyn a bydd defny dd o'r rhyngwyd yn cael ei dynnu oddi arnynt os nad ydynt wedi derbyn y polisiau allweddol. Fodd bynnag, mae gweithrediad y feddalwedd cydymffurfio â pholisiau wrthi'n cael ei hadolygu ar hyn o bryd gan y grŵp corfforaethol sy'n cael ei gadeirio gan y SIRO - gweler uchod.</p> <p>Mae prosiect sy'n cael ei arwain gan y Swyddog / Monitro SIRO wedi cael y dasg o weithredu system rheoli / derbyn polisiau - mae hyn yn dal i fynd rhagddo.</p> <p>Unwaith y bydd datrysiaid wedi ei sefydlu bydd hyn yn fodd i GCh gyflawni'r argymhelliad hwn.</p> <p>Diweddariad 25/08/16 - Mae'r system cydymffurfio â pholisiau wrthi'n cael ei gweithredu a chyda gobaith, daw'n 'fyw' yn ystod mis Hydref. Mae'n 'fyw' ar hyn o bryd i weinyddwyr y system ym mhob Gwasanaeth. Yr elfen nesaf yw adolygu'r broses ar gyfer pobl sy'n dechrau gweithio a'r rhai sy'n gadael - y Gwasanaeth Trawsnewid sy'n gyfrifol am hyn. Unwaith y bydd y broses wedi ei sefydlu a'r system yn weithredol, bydd modd gweithredu ar yr argymhelliad.</p>
2	Rheolau Systemau – Mynediad Rhesymegol a Gwahanu Dyletswyddau 1961.14/15	<p>8.3 Yn unol ag arfer gorau a Rheolau Gweithdrefnau Ariannol y Cyngor, dylid gwahanu'r dyletswyddau a ganlyn yn systemau a ganlyn y Cyngor:</p> <p>Dyledwyr a'r Cyfriflyfr – Dylid adolygu mynediad yr ariannwr at y system dyledwyr a'r cyfriflyfr er mwyn sicrhau y cynhelir y gwaith o wahanu dyletswyddau rhwng y rhai</p>	08/09/2014	31/12/2014 dyddiad wedi newid i 31/12/2015	Pennaeth Adnoddau	<p>Adolygu Swyddogion - Ar gyfer y systemau ariannol, bydd y cyfrifoldeb o sicrhau bod dyletswyddau'n cael eu gwahanu'n ddigonol yn cael ei gynnwys mewn disgrifiadau swydd priodol yn sgil ailstrwythuro'r Gwasanaeth Cyllid fel y trefnwyd.</p> <p>Dyledwyr / Cyfriflyfr / Credydwyr – Bydd y gwaith sy'n ymwneud â'r system ariannol yn rhan o ail-lansio CIVICA.</p>

		<p>hynny sy'n derbyn incwm a'r rhai sy'n cofnodi incwm.</p> <p>Dylai gwaith cysoni, yn cynnwys systemau dyledwyr, derbynebu arian, a chysoniadau banc gael eu hadolygu gan weithiwr annibynnol er mwyn sicrhau cywirdeb.</p> <p>Dylai addasiadau/nodiadau credyd/gwaith dileu dyledion i ddyledwyr gael eu hadolygu a'u cymeradwyo gan weithiwr nad oes ganddo gyfrifoldeb am gofnodi'r trafodion hyn.</p> <p>Credydwyr - Dylai adroddiad diwygiadau Cyflenwyr gael ei adolygu gan weithiwr ar lefel oruchwyliol nad oes ganddo fodd i newid manylion cyflenwyr, gwaith cofnodi anfonebau, cymeradwyo anfonebau a chaniatáu taliadau.</p> <p>Sefydliad Adnoddau Dynol / y gyflogres - dylai swyddogaethau gael eu cyfyngu i swyddogion nad oes ganddynt fodd i brosesu'r gyflogres neu raid i gofnodion y sefydliad hwnnw a osodwyd gan y gyflogres gael eu hadolygu gan weithiwr annibynnol i sicrhau eu bod yn ddilys Dylai'r swyddog sy'n gyfrifol am redeg y gyflogres fod yn annibynnol ar brosesu'r gyflogres er mwyn sicrhau y cedwir y cywirdeb. Dylai adroddiadau eithrio gael eu rhedeg a'u gwirio gan weithiwr ar lefel oruchwyliol (annibynnol) yn ôl i'r dogfennau ffynhonnell. Dylai'r adroddiadau</p>			<p>Cyflogres - Bydd dyletswyddau'r Gyflogres a'r Sefydliad yn cael eu gwahanu yn y system gyflogres yn sgil cyswllt rhwng y Swyddog A151 a Phennaeth y Proffesiwn - Adnoddau Dynol.</p> <p>Mae'r Gofrestr Asedion wedi'i chwblhau.</p>
--	--	--	--	--	--

		amrywiant gael eu gwirio gan weithiwr ar lefel oruchwyliol (annibynnol) er mwyn sicrhau cywirdeb. Dylid adolygu hawliau mynediad holl ddefnyddwyr systemau cyflogres / Adnoddau Dynol er mwyn sicrhau priodoldeb, yn enwedig felly'r swyddog sy'n gyfrifol am gysoni'r gyflogres ac adolygu.				
3	Polisiau Corfforaethol 1761.11/12	Adolygu a gweithredu'r Adroddiad Polisiau Corfforaethol 1761 2011/12.	07/10/2014	31/12/2014 dyddiad wedi newid i 29/04/2016	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd	<p>23/02/2016 - Gwaith yn mynd rhagddo yn dilyn penderfyniad ym mis Hydref 2015 i ddyrannu cyllid. Trafodaethau yn mynd rhagddynt gyda darparwr ynghylch contract.</p> <p>30/06/2016 - Contract wedi'i lofnodi gyda chyflenwr</p> <p>2016/01/03 - Hyfforddiant ar gyfer gweinyddwyr systemau i gael ei gyflwyno ym mis Gorffennaf 2016. Cyflwynwyd adroddiadau cynnydd i'r UDA ym Mai 2016 a nodwyd 7 o bolisiau allweddol yr UDA ar gyfer eu derbyn yn ystod y 12 mis cyntaf. Bydd gweithredu'r broses derbyn polisiau yn cychwyn ym mis Medi 2016.</p> <p>Adroddiadau chwarterol ar lefelau derbyn y polisiau i'w gyflwyno i'r UDA (dyddiadau i'w gytuno) ynghyd ag adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio.</p> <p>Diweddariad 02/09/16 - Mae'r Awdurdod wedi cynnal ymarfer tendro priodol ar gyfer datrysiad rheoli polisiau. Llofnodwyd y cytundeb ar 1 Mawrth. Cydnabuwyd bod angen rhoi blaenoriaeth i 3 pholisi ar Lywodraethu Gwybodaeth ar gyfer y cam cyntaf o weithredu'r system - cyflwynir 1 bob mis. Mae'r UDA wedi derbyn adroddiad pellach ac wedi penderfynu blaenoriaethu 7 polisi ar gyfer eu derbyn yn y 12 mis cyntaf (Medi 2016 ymlaen) - bydd y 3 cyntaf yn</p>

						ymwneud â Diogelu Data, 2 yn berthnasol i lechyd a Diogelwch, 1 yn ymwneud ag Absenoldeb Salwch ac un â'r Safonau Iaith. Bydd yr UDA yn adolygu'r blaenoriaethu'n flynyddol. Mae gweinyddwyr wedi cael eu nodi ar gyfer y system ac wedi derbyn hyfforddiant ar 12 Gorffennaf 2016. Mae'r system ar gael yn awr i'r gweinyddwyr ac maent wrthi'n llwytho'r polisïau ar y system. Y nod yw cyflwyno'r system i'r staff fel llyfrgell o bolisïau corfforaethol sy'n adnodd defnyddiol o wybodaeth cyn cyflwyno'r angen i dderbyn polisïau (profion) ar y nifer fechan o feysydd a nodwyd gan yr UDA.
4	Partneriaethau – Trefniadau Llywodraethu 003.15/16	<p>1.2 Dylid sefydlu a chadw cofrestr ganolog o bartneriaethau er mwyn cofnodi'r partneriaethau y mae'r Cyngor yn ymwneud â nhw; dylai'r gofrestr ganolog nodi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y sefydliad partner; • Prif swyddogaethau ac amcanion y partneriaethau; • A yw'r bartneriaeth yn strategol neu weithredol; • Y swyddog / cyswllt arweiniol; • Gweithdrefnau atebolrwydd ac adrodd; • Dyddiad adnewyddu'r cytundeb partneriaeth. 	03/02/2016	30/04/2016	Prif Weithredwr Cynorthwyol	<p>Paratowyd Cofrestr Ganolog ddrafft ym mis Tachwedd 2015 fel sylfaen ar gyfer datblygiad pellach. Penaethiaid Gwasanaeth i adolygu 09/02/2016; UDA i adolygu'r Gofrestr Ganolog erbyn 29/02/2016.</p> <p>Mae ail ddrafft o'r gofrestr wedi'i baratoi ar sail argymhellion yr Adroddiad Archwilio Mewnol. Mae'r Swyddog Sgrwitiini wedi cael ei enwi fel y person sy'n gyfrifol am y gofrestr. Drafft pellach i gael ei baratoi erbyn diwedd mis Medi 2016.</p>
5	Rheoli Parhad Busnes – Dilyniant 049.15/16	1.1a Dylai Cynllun Parhad Busnes cynhwysfawr gael ei gwblhau a'i gylchredeg i aelodau'r Tîm Parhad Busnes a rheolwyr fel y bo'n briodol.	08/03/2016	30/06/2016	Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd	<p>Wedi ei ail-adrodd o Adroddiad Parhad Busnes 007 2015/16.</p> <p>Mae Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol Drafft wedi cael ei baratoi. Mae'n ofynnol profi cadernid y cynllun ac mae senario wedi cael ei lunio ar gyfer y prawf. Mae'r Penaethiaid wedi dyrannu rhan o'u cyfarfod nesaf ar 12/04/2016 at y diben hwn. Yn ogystal, bydd sesiwn frifio ar BGM yn cael ei drefnu ar gyfer rheolwyr canol ym mis</p>

					<p>Tachwedd 2016. Ar hyn o bryd, mae dwy o ffrydiau gwaith â materion cynnydd a gweithredoedd sy'n parhau i fod angen sylw ac fe'u trafodwyd yng nghyfarfod y Gweithgor ar 01/03/2016. Mae gwaith i gydlynu gyda chynlluniau Adfer TGCh mewn Argyfwng yn mynd rhagddo ac mae trefniadau ar gyfer nodi a chael a mynediad i leoliadau eraill wedi ei raglennu i gael ei gwblhau erbyn diwedd mis Mai 2016. Cynhelir cyfarfod nesaf y Gweithgor ar 04/05/2016 a bydd yn trafod y Cynllun Adfer TGCh mewn Argyfwng. Bydd y Cynllun Adfer TGCh mewn Trychineb a'r Cynllun Adfer Adeiladau yn cefnogi dogfennau ar gyfer y Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol. Bydd cynnydd ar y Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol yn cael ei adrodd i'r UDA ym mis Mehefin.</p> <p>Diweddariad 30/06/2016 - Cyflwynwyd adroddiad cynnydd ar BCM i'r Gweithgor ar 05/04/16 a 27/05/16, gan gynnwys Adfer ar ôl Trychineb a TGCh. Cyflwyniad ar BCM i'r Penaethiaid ar 12/4/16. Gwaith heb ei gwblhau eto ar gynllun adfer adeiladau oherwydd nifer y safleoedd amgen a nodwyd gan y gwasanaethau a'r angen i ystyried agweddau TGCh. Y Gwasanaethau Eiddo sy'n arwain ar y Cynllun Adfer Adeiladau ac wedi cael ei ail-raglennu i'w gwblhau erbyn Medi 2016. Ni chafodd yr adroddiad cynnydd ei gyflwyno i'r UDA ym mis Mehefin yn ôl y bwriad oherwydd absenoldeb salwch y Swyddog arweiniol yn y gwasanaeth NWEF. Bydd angen cytuno ar ddyddiad diwygiedig fel y gellir adrodd ym mis Medi 2016.</p> <p>Diweddariad 02/09/16 – Adroddiad ar gynnydd i'r UDA ym Medi 2016 a'r Cynllun Rheoli Parhad Busnes i gael ei gymeradwyo.</p>
--	--	--	--	--	---

6	Rheoli Parhad Busnes – Dilyniant 049.15/16	1.1b Dylai copi o'r Cynllun Parhad Busnes gael ei gadw hefyd mewn lleoliad hwylus a diogel oddi ar y safle a dylai fod ar gael fel dolen gwefan ar serfiwr a gynhelir ar safle oddi ar y safle er mwyn sicrhau y gellir cael mynediad ato hyd yn oed os yw systemau gwybodaeth y Cyngor wedi cael eu heffeithio.	08/03/2016	30/06/2016	Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd	<p>Wedi ei ailadrodd o Adroddiad Parhad Busnes 007 2015/16.</p> <p>Byddir yn defnyddio Resilience Direct ar gyfer cadw copi o'r Cynllun Parhad Busnes. Mae gweinyddwyr a fydd yn defnyddio llwyfan Resilience Direct wedi derbyn hyfforddiant ar ddefnyddio'r system ar 03/07/2016.</p> <p>Diweddariad 30/06/2016 - Rhoddwyd copi o'r Cynllun BCM Drafft ar safle Resilience Direct ym mis Ebrill. Mae sesiynau ymwybyddiaeth mynediad ar gyfer gweinyddwyr eto i'w trefnu ar draws Gogledd Cymru.</p> <p>Diweddariad 02/09/16 – Y Cynllun Corfforaethol ar gyfer Parhad Busnes wedi cael ei ddiweddarau ar 'resilience direct'. Hyfforddiant staff wedi ei drefnu ar gyfer Tachwedd 2016. Y mater wedi ei drafod yn y gweithgor EP ar 27/07/16.</p>
7	Rheoli Parhad Busnes – Dilyn i fyny 049.15/16	4.1 Dylai'r Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol cynhwysfawr ymgorffori trefniadau ar gyfer Rheoli Adferiad Adeiladau.	08/03/2016	31/05/2016	Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd	<p>Wedi ei ail-adrodd o Adroddiad Parhad Busnes 007 2015/16.</p> <p>Mae'r trefniadau ar gyfer adnabod a chael mynediad i leoliadau adeiladau wedi eu rhaglennu i gael eu cwblhau erbyn diwedd mis Mai 2016.</p> <p>Diweddariad 30/06/2016 - Gwaith heb ei gwblhau eto ar y Cynllun Adferiad Adeiladu oherwydd nifer y safleoedd amgen a nodwyd gan y gwasanaethau ac mae angen ystyried agweddau TGCh. Mae'r Adain Eiddo yn arwain ar y Cynllun Adferiad Adeiladau ac mae wedi cael ei ail-raglennu ar gyfer ei gwblhau erbyn Medi 2016.</p> <p>Diweddariad 02/09/16 – Yr UDA wedi cytuno ar y safle a nodwyd – adroddiad ym mis Medi 2016. Mae angen cytuno i ddefnyddio'r adeilad a nodwyd. Yna, bydd</p>

						angen diweddarau'r cynllun adfer TGCh mewn argyfwng i adlewyrchu'r cytundeb o ran defnyddio'r safle a nodwyd.
Cyllid						
8	Tai Fforddiadwy, Troi Tai'n Gartrefi, Cynllun Benthyciadau Pontio 025.15/16	6.2a Mae llog yn cronni o daliadau llog sy'n ddyledus a dylai'r llog a gronnwyd ar y benthyciad o'r Cynllun Benthyciadau Pontio gael ei adfer, a hynny dan y telerau a'r amodau a nodir yn y cytundeb cyfleuster.	16/12/2015	31/07/2016 wedi newid o 31/12/2015	Rheolwr Refeniw a Budd-daliadau	Cafwyd cynnig i adennill hyn o'r cyflog sy'n parhau. Angen brys i gytuno ar hyn ac ar ba raddfa erbyn diwedd Gorffennaf 2016.
9	Tai Fforddiadwy, Troi Tai'n Gartrefi, Cynllun Benthyciadau Pontio 025.15/16	6.2e Dylai gwybodaeth ariannol am y Cynllun Benthyciadau Pontio fod ar gael fel bod modd i'r Adran Dai fonitro'n ariannol a/neu wneud gwaith cysoni'n rheolaidd (monitro derbynebau taliadau llog).	16/12/2015	31/07/2016 wedi newid o 31/12/2015	Rheolwr Refeniw a Budd-daliadau	

Argymhellion Blaenoriaeth Ganolig gan Archwilio Mewnol sydd heb gael sylw ar 31/08/2016

Cyf	Adroddiad	Argymhelliad	Dyddiad yr argymhelliad	Dyddiad gweithredu y cytunwyd arno	Swyddog Cyfrifol	Sylwadau
Corfforaethol						
10	Staff Asiantaeth 1940.14/15	6.6 Dylai unrhyw ddefnydd newydd o weithwyr asiantaeth fod yn unol â Pholisi CSYM a dylid trafod dewisiadau eraill yn lle defnyddio Gweithwyr Asiantaeth gyda Swyddogion Adnoddau Dynol. Mae'r Polisi Gweithwyr Asiantaeth diwygiedig yn awr yn ei gwneud yn ofynnol i wasanaethau gwblhau Atodiad 1 - RHESWM DROS GYFLOGI GWEITHIWR	02/07/2014	31/07/2014	Prif Weithredwr	Gofyn i Benaethiaid Gwasanaeth gyfarwyddo staff perthnasol i gydymffurfio â'r Polisi Gweithwyr Asiantaeth diwygiedig o ran y gofyniad i gwblhau ffurflen yn Atodiad A a'i hanfon at Adnoddau Dynol cyn cyflogi unrhyw staff asiantaeth, contract, hunangyflogedig ac ymgynghorwyr.

		ASiantaeth - a'i ddychwelyd i AD cyn i unrhyw weithwyr asiantaeth gael eu cyflogi.				
11	Llywodraethu Gwybodaeth 009.15/16	1.2b Dylai rheolwyr adolygu sut rhedir contractau lle mae contractwr trydydd parti yn prosesu data personol ar ran y Cyngor i benderfynu a gorfodi Cytundeb Prosesu Data ar y contract.	21/10/2015	30/09/2015	Swyddog Gwybodaeth Corfforaethol	<p>Mae gwaith wedi cychwyn ar y mater hwn, fodd bynnag, o ran argymhellion Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ynghylch caffael gwasanaethau, bydd angen adolygiad ehangach o'r mesurau diogelu data wrth gaffael gwasanaethau sy'n ymwneud â gwybodaeth bersonol. Mae amser yn ffactor o ran yr adolygiad y gofynnwyd amdano gan SCG oherwydd rhaid gwneud hyn cyn y gellir cwblhau'r argymhelliad. Dylid diwygio'r dyddiad targed.</p> <p>15/06/16 - Dim cynnydd oherwydd mae'r ymdrechion ar hyn o bryd yn canolbwyntio ar sicrhau fod DPA yn cael ei gynnwys ym mhob contract perthnasol newydd / yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Swyddog Gwybodaeth Gorfforaethol wedi bod mewn cyfarfodydd gyda'r adran Gaffael ac yn gobeithio cyflwyno adroddiad i'r UDA ynghylch rhestr wirio ar gyfer contractau yn y dyfodol agos.</p> <p>Diweddariad 25/08/16 – Mae'r Swyddog Gwybodaeth Gorfforaethol wedi mofyn cyngor gan y Cyfreithiwr Caffael ynghylch a yw'r DPA yn ddigonol ynteu a oes angen ei adolygu.</p>
12	Llywodraethu Gwybodaeth 009.15/16	1.2c Dylai'r SIRO sicrhau bod yr holl gontractau 'Categori 1' a weithredir gan y Cyngor yn cael eu cynnwys mewn Cytundebau DP yn unol ag argymhellion Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth.	21/10/2015	30/09/2015	Swyddog Gwybodaeth Gorfforaethol	<p>15/06/16 – Perchenogion Asedau Gwybodaeth (PAG) / Penaethiaid sy'n gyfrifol am weithredu'r argymhelliad hwn. Cyflwynwyd adroddiad i'r UDA er mwyn codi eu hymwybyddiaeth o'r mater hwn. Mae rhestr wirio yn y broses o gael ei gwblhau fel teclyn i sicrhau nad yw elfennau pwysig yn cael eu colli wrth lunio contract.</p>

						Diweddariad 25/08/16 – Mae'r Swyddog Gwybodaeth Gorfforaethol wedi mofyn cyngor gan y Cyfreithiwr Caffael ynghylch a yw'r DPA yn ddigonol ynteu a oes angen ei adolygu.
13	Llywodraethu Gwybodaeth 009 2015/16	1.4a Dylai PAG sy'n gyfrifol am safleoedd y tu allan i'r pencadlys (canolfannau hamdden, sefydliadau gwasanaethau cymdeithasol ac ati) adolygu systemau rheoli data personol a chyfleusterau storio ar y safle fel y gallant roi sicrwydd ynghylch priodoldeb y mesurau sydd wedi cael eu sefydlu i storio cofnodiadau, eu symud eu cadw a'u gwaredu.	21/10/2015	30/06/2016 – newid o 31/01/2016	Swyddog Gwybodaeth Gorfforaethol	10/2/16 - cynnydd gyda'r argymhelliad hwn wedi cael ei ohirio oherwydd mae capasiti wedi cael ei ddargyfeirio i weithredu Rhybudd Gorfodaeth yr ICO. Bydd yr eitem hon yn cael ei chodi gan y Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol maes o law.
14	Llywodraethu Gwybodaeth 009 2015/16	1.10 Dylai Swyddogion Cydymffurfiaeth sicrhau bod adolygiad o'r holl hysbysiadau preifatrwydd presennol yn cael ei gynnal a diweddariadau a newidiadau'n cael eu gwneud fel sy'n briodol; dylai'r holl hysbysiadau preifatrwydd gael eu trosglwyddo i'r templed hysbysiad preifatrwydd a dylid anfon copïau at y Swyddog Gwybodaeth Corfforaethol fel y gall ddiweddar'u cofnod canolog.	21/10/2015	31/05/2016 - newid o 30/09/2015	Swyddog Gofal Cwsmer	Oherwydd y Rhybudd Gorfodaeth a dderbyniwyd ym mis Hydref 2015, mae'r gwaith hwn wedi cael ei ohirio, ond byddir yn ailgychwyn arno yn ystod y misoedd nesaf. Newidiwyd y dyddiad targed i ddiwedd Mawrth 2016. Bellach, mae yna ddangosydd misol i dracio pob hysbysiad preifatrwydd newydd. 19.4.16 – diweddariad. Newidiwyd y dyddiad targed i ddiwedd mis Mai – rhywfaint o waith ar ôl i'w gwblhau mewn perthynas â'r Rhybudd Gorfodaeth. Diweddariad 01/08/16 – mae gwaith yn parhau i fynd rhagddo ar yr argymhelliad hwn.
15	Dilyniant Parhad Busnes 049.15/16	1.3 Dylai gwasanaethau sicrhau bod Cynlluniau Parhad Busnes a Threfniadau Cynllunio Argyfwng yn gyfredol ac yn weithredol; dylai'r Cynlluniau Darparu Gwasanaethau gynnwys trefniadau Parhad Busnes a	08/03/2016	30/04/2016	Pennaeth Gwasanaethau Democraidd	Wedi ei ail-adrodd o Adroddiad Parhad Busnes 007 2015/16. Diweddariad 30/06/2016 - Adroddiad cynnydd i'r Penaethiaid ym Medi 2016. Diweddariad 02/09/16 – Diweddariad i'r UDA ar drefniadau parhad busnes gan

		Chynllunio Argyfwng.				gynnwys cynllun adfer adeiladau. Mae'r gwasanaethau wedi nodi staff allweddol a chafwyd trafodaeth gydag eiddo / TGCh ar 04/08/16 i symud ymlaen gyda hyn a nodi safle addas.
Cyllid						
16	Rheoli'r Trysorlys 1983.14/15	1.9 Dylai prosesau a gweithdrefnau Rheoli'r Trysorlys gael eu cofnodi'n llawn ac yn eglur a rhoi'r dyddiad arnynt er mwyn nodi pwy fedr gymeradwyo'r dogfennau gofynnol ac i wahanu dyletswyddau.	06/05/2014	30/09/2015 wedi newid o 31/07/2015	Crifydd Cyfalaf a Rheoli'r Trysorlys	Ailadroddwyd yn Adroddiad Rheoli'r Trysorlys 1932.13/14 (Cyfeirnod 1.8)
17	Prif Waith Cyfrifo 040 2015/16	2.1.1 Dylid cysoni balansau diwedd blwyddyn gyda'r cyfrifylfr gyffredinol a'u trosglwyddo i'r flwyddyn ariannol nesaf cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl diwedd y flwyddyn er mwyn osgoi problemau sylweddol gyda chyfrifon yr Awdurdod.	18/04/16	31/08/16	Cyfrifydd CIVICA	Diweddariad 17/08/16 - Er ei bod yn amlwg nad yw'r broses a ddilynir i gwblhau'r gwaith cysoni gyda'r banc wedi cael ei diweddarau / ei hadolygu ers blynyddoedd, mae dyletswydd arnom serch hynny i gwblhau un y mis. Caiff y gwaith cysoni ei rannu'n ddwy elfen, y naill yn cael ei chyflawni gan yr Adain Gyfrifeg a'r llall gan yr Adain Incwm a leolir yn y Tim Refeniw a Budd-daliadau. Mae'r tîm Cyfrifeg wedi cwblhau eu gwaith ar gyfer pob mis o 2016 ac mae'r gwaith yn gyfredol ar hyn o bryd (Gorffennaf 2016 ar 17/08/16), fodd bynnag nid oes yr un mis o flwyddyn ariannol 2016 yn gyflawn oherwydd nad yw'r Adain Incwm wedi cwblhau eu gwaith nhw (nid yw hyn yn adlewyrchiad ar y staff yn yr adain incwm - problem pwysau gwaith ydyw y mae angen rhoi sylw iddi). Codwyd y mater hwn gyda'r Swyddog A151.
18	Dyledion Cinio Ysgol – Adolygiad Thematig (Ysgol Penysarn) 047 2015/16	2.3 Dylai'r Adain Incwm sicrhau bod unrhyw anghysonderau a nodwyd o ran cysoni incwm cinio ysgol a gofnodwyd fel incwm sydd wedi ei fancio ar y ffurflen fisol CT182a ar y cyfrifylfr ariannol yn cael eu hymchwilio a'u datrys.	21/04/16	31/07/16	Swyddog Incwm	

Tai						
19	Digartrefedd 1868.14/15	3.1 Dylid ailddyrranu'n ffurfiol ddyletswyddau allweddol y Swyddog Llety gan gynnwys trefnu arolygiadau blynyddol o adeiladau a ddefnyddir i ddarparu Gwely a Brecwast neu lety brys ar gyfer ymgeiswyr digartref.	22/12/2014	30/10/2015 wedi newid o 31/03/2015	Prif Swyddog Tai	<p>Fel rhan o Amodau Trwyddedu, archwilir llety Gwely a Brecwast gan yr Adran Iechyd yr Amgylchedd.</p> <p>Gohiriwyd y weithred hon nes bod y Tîm Opsiynau Tai newydd wedi ei sefydlu - dyddiad cychwyn 10/08/2015 – mae'r weithred hon yn dod o fewn cylch gwaith y Swyddogion Datrysiadau (dal angen penodi i 1 swydd). Mae swyddogion yn derbyn hyfforddiant ar hyn o bryd.</p> <p>Bydd y defnydd o lety Gwely a Brecwast yn awr yn cael ei ddylanwadu gan y meini prawf 'addasrwydd' fel y cyfeirir atynt yn Neddf Tai Cymru 2014, a ddaeth i rym 27/04/2015.</p> <p>Mae'r gweithdrefnau a roddir ar waith gyda'r Rheolwr Opsiynau Tai i sicrhau cydymffurfiaeth yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ffurfioli'r weithdrefn arolygu (arolygiadau blynyddol ac arferol) - Creu cronfa ddata o'r holl lety Gwely a Brecwast a ddefnyddir i gynnwys disgrifiad o'r eiddo a'r ystafell a'r mwynderau a'r cyfleusterau sydd ar gael ym mhob llety. <p>Diweddariad 08/08/16 – Mae llety Gwely a Brecwast sy'n parhau i gael ei ddefnyddio wedi cael ei archwilio gan yr Awdurdodau perthnasol (lleolir rhai yn all-sirol).</p> <p>Oherwydd diffyg capasiti staffio yn y Tîm Opsiynau Tai a'r ffaith nad yw swydd y Swyddog Cyswllt Landlordiaid Preifat wedi ei llenwi, nid yw'r cam hwn wedi ei weithredu. Fodd bynnag, mae swyddogion yn gyfarwydd gyda'r eiddo a'r cyfleusterau</p>

						sydd yn yr eiddo a ddefnyddir. Bydd adnoddau ychwanegol ar gael o fis Medi 2016 sy'n golygu y gellir canolbwyntio'n fanwl ar y maes hwn.
20	Digartrefedd 1868.14/15	6.5 Dyliai rheolwyr ailgyflwyno gwiriadau ffurfiol i sicrhau bod pobl y dal i fyw mewn llety Gwely a Brechwast y telir amdano er mwyn sicrhau mai dim ond taliadau dilys a wneir.	23/12/2014	30/10/2015 wedi newid o 31/01/2015	Prif Swyddog Tai	<p>Mae'n cynnwys archwiliadau rheolaidd o lety Gwely a Brechwast.</p> <p>Nid yw'r agwedd hon ar reoli llety Gwely a Brechwast wedi cael sylw oherwydd pwysau staffio yn y tîm digartrefedd (fel yr oedd) a pharatoi ar gyfer gweithredu Deddf Tai (Cymru) 2014.</p> <p>Mae'r weithred hon yn rhan o rôl y Tîm Opsiynau Tai sydd newydd gael ei alstrwythuro a bydd y dyletswyddau hyn yn cael eu rhoi i'r Swyddogion Datrysiaidau o fewn y tîm.</p> <p>Diweddariad 08/08/16 - Mae'r defnydd o lety Gwely a Brechwast wedi gostwng yn sylweddol. Oherwydd diffyg capasiti staffio yn y Tîm Opsiynau Tai a'r ffaith nad yw swydd y Swyddog Cyswllt Landlordiaid Preifat wedi ei llenwi, nid yw'r cam hwn wedi ei weithredu. Fodd bynnag, mae swyddogion yn gyfarwydd gyda'r eiddo a'r cyfleusterau sydd yn yr eiddo a ddefnyddir. Bydd adnoddau ychwanegol ar gael o fis Medi 2016 sy'n golygu y gellir canolbwyntio'n fanwl ar y maes hwn.</p>
21	Tai Fforddiadwy, Troï Tai'n Gartrefi, Cynllun Benthyciadau Pontio 025.15/16	3.1b Dylai'r Adran Dai sicrhau bod modd cefnogi bob ffurflen flaenoriaethau gyda'r asesiad blaenoriaeth i ddangos y cafwyd asesiad teg a bod y penderfyniadau wedi'u dilysu.	16/12/2015	31/12/2015	Rheolwr Busnes	
22	Tai Fforddiadwy, Troï Tai'n Gartrefi, Cynllun	4.2 Dylai'r Adran Dai sicrhau fod y cytundeb gyda Grŵp Cynefin yn cael ei adolygu a'i adnewyddu er	16/12/2015	31/03/2016	Rheolwr Busnes	12/4/2016 Heb ei adolygu fel y'i bwriadwyd erbyn 31 ^{ain} o Fawrth 2015/16, ond caiff ei adolygu yn ystod chwarter

	Benthyciadau Pontio 025.15/16	mwyn sicrhau fod y cytundeb yn adlewyrchu gweithdrefnau cyfredol a bod y ddwy ochr yn cytuno â'r rhain.				cyntaf 2016/17.
23	Tai Fforddiadwy, Troi Tai'n Gartrefi, Cynllun Benthyciadau Pontio 025.15/16	6.1b Dylai cofnodion ar gyfer cynlluniau'r dyfodol / cynlluniau newydd gael eu cadw'n ganolog er mwyn sicrhau bod modd i'r holl staff perthnasol gael at wybodaeth i weithio'n lle staff sydd yn sâl / ar wyliau.	16/12/2015	31/03/2016	Rheolwr Busnes	
24	Tai Fforddiadwy, Troi Tai'n Gartrefi, Cynllun Benthyciadau Pontio 025.15/16	6.1c Dylai gwybodaeth ariannol am bob cynllun newydd fod ar gael i'r Adran Dai er mwyn ei monitro'n ariannol a/neu ei chysoni'n rheolaidd.	16/12/2015	31/03/2016	Rheolwr Busnes	
25	Strategaeth Dai 035 2015/16	1.2 Dylai Tai sicrhau bod y newidiadau sy'n dylanwadu ar Amcanion Corfforaethol yn codi o'r Strategaeth Dai yn cael eu cyfleu i randdeiliaid mewnol allweddol yn ogystal â phartneriaid allanol.	04/05/2016	31/05/2016	Swyddog Strategaeth Dai a Datblygu	
Dysgu Gydol Oes						
26	Ysgol Cemaes 028 2015/16	4.1.1 Dylid sicrhau bod Incwm Prydau Ysgol yn cael eu cofnodi'n gywir o fewn cofrestr PY7, CT182a, CT183a a'r PY40 yn unol â chyfarwyddiadau'r Adran Addysg. Dylai'r cofrestrau prydau ysgol gael eu harwyddo gan yr unigolyn sy'n casglu'r arian, gogyfer cael tystiolaeth ysgrifenedig fod yr arian cywir wedi ei dderbyn a gan bwy.	04/01/2016	31/01/2016	Pennaeth	
27	Ysgol Cemaes 028 2015/16	4.2.1 Dylai'r ysgol gwblhau ffurflen hysbysu archeb o flaen llaw ym mhob achos, nid ar ôl derbyn yr anfoneb neu'r nwyddau. Mewn achos o	04/01/2016	31/01/2016	Pennaeth	

		argyfwng gellir rhoddi archeb ar lafar a rhyddhau archeb ysgrifenedig yn ystod y diwrnod gwaith nesaf.				
28	Ysgol Cemaes 028 2015/16	4.2.2 Cyn talu unrhyw anfoneb dylid sicrhau bod y blychau perthnasol ar y ffurflen hysbysu archeb wedi'u cwblhau, yn unol â'r gweithdrefnau penodedig, i dystiolaethu bod y profion rhag ardystiol priodol wedi'u cyflawni ac i gynnal trywydd archwilio. Yr unig eithriad yw mewn argyfwng neu waith sydd angen ei gwblhau a'i awdurdodi o fewn y diwrnod canlynol.	04/01/2016	31/01/2016	Pennaeth	
29	Ysgol Gynradd Bodedern 029 2015/16	5.5.1 Dylid sicrhau bod ffurflenni adolygiad tâl athrawon yn cael eu hanfon ymlaen yn brydlon i'r Tîm Contractau a Phensiynau.	29/02/2016	31/03/2016	Pennaeth	
30	Ysgol Gynradd Bodedern 029 2015/16	5.7.1 Mae angen i'r ysgol gofrestru gyda'r Comisiynydd Gwybodaeth yn unol â gofynion y Ddeddf Diogelu Data 1998.	29/02/2016	31/03/2016	Pennaeth	
31	Ysgol Gynradd Bodedern 029 2015/16	5.8.1 Dylid llunio Polisi CCTV a sicrhau bod y system yn cyrraedd gofynion statudol cyfredol. Dylid cynnwys yn ogystal yr angen am asesiad blynyddol o berfformiad yr	29/02/2016	31/03/2016	Pennaeth	

		offer.				
32	Ysgol Gynradd Bodedern 2015/16	029 5.10.1 Dylid sicrhau bod cyfansoddiad y Corff Llywodraethol yn cydymffurfio â gofynion statudol Rheoliadau Llywodraethu Ysgolion a gynhelir (Cymru) 2005 ar gyfer ysgolion sydd â dros 100 o ddisgyblion cofrestredig.	29/02/16	31/07/16	Pennaeth	
33	Ysgol Talwrn 2015/16	029 4.3.1 Dylid sicrhau bod derbynneb yn cael ei llenwi'n gywir a'i llofnodi gan yr aelod o staff sy'n derbyn yr incwm a'i rhoi i'r talwr wrth ei dderbyn.	15/03/2016	31/03/2016	Pennaeth	
34	Ysgol Talwrn 2015/16	029 4.4.6 Dylid sicrhau bod cytundeb wedi ei lofnodi gan y rhiant ar gyfer pob plentyn sy'n derbyn gwersi cerdd.	15/03/16	31/07/16	Pennaeth	
35	Ysgol Talwrn 2015/16	029 4.6.1 Dylid llunio asesiad risg ar gyfer y risgiau sydd ynghlwm ag ymateb i'r larwm diogelwch pan fo'n canu.	15/03/2016	31/03/2016	Pennaeth	
36	Ysgol Talwrn 2015/16	029 4.7.1 Dylid sicrhau bod profion o'r larwm tân yn cael eu cynnal a'u cofnodi'n wythnosol yn ddi-ffael, yn cynnwys yn ystod absenoldeb y Pennaeth.	15/03/2016	31/03/2016	Pennaeth	
37	Ôl-ddyledion Prydau Ysgol - Adolygiad Thematig (Ysgol	1.5 Dylai'r Pennaeth gwblhau gwiriadau goruchwyllo manwl o gofnodion prydau ysgol er mwyn	21/04/2016	30/04/2016	Pennaeth	

	Parch. Thomas Ellis) 047 2015/16	sicrhau eu bod yn gyflawn ac yn gywir yn unol ag arweiniad y Gwasanaeth Addysg.				
38	Ôl-ddyledion Prydau Ysgol Adolygiad Thematig (Ysgol Parch.Thomas Ellis) 047 2015/16	4.4 Dylai'r Pennaeth sicrhau bod yr ysgol yn dilyn gweithdrefnau'r Gwasanaeth Addysg ar gyfer ymdrin ag ôl-ddyledion prydau ysgol er mwyn sicrhau bod ôl-ddyledion yn cael eu rheoli'n effeithiol ac na chaniateir iddynt gynyddu i lefel broblemus.	21/04/2016	30/04/2016	Pennaeth	
39	Ysgol Llanfair PG 057 2016/17	4.5.1 Dylai'r ysgol sicrhau fod cofnodion yn cael eu diweddarau'n flynyddol a bod pob aelod o staff yn cwblhau "Datganiad i Yrwyf Cerbydau Preifat neu'r Cyngor".	15/06/2016	30/06/2016	Pennaeth	
40	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Bodorgan) 2015/16	3.1.22 Dylai'r Pennaeth sicrhau fod clerc cinio'r ysgol yn gweinyddu'r system incwm prydau bwyd yn briodol, yn unol â chanllawiau ac yn derbyn hyfforddiant os oes angen.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 2.1.2 yn adroddiad archwilio 2013/14 (1918 2013/14). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/12/13.
41	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Bodorgan) 2015/16	3.1.6 Dylid sicrhau bod y cofnod misol CT182a yn cael ei gwblhau'n gywir a'i arwyddo gan y Pennaeth ar ôl y bancio diwethaf i gadarnhau cywirdeb y wybodaeth.	15/06/2016	30/06/2016	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.1.6 yn adroddiad archwilio 2013/14 (1918 2013/14). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31.12.13
42	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Bodorgan) 2015/16	3.1.9 Dylai'r Pennaeth gynnal gwiriadau goruchwyliol mewn perthynas ag incwm cinio ysgol yn wythnosol ac yn fisol heb rybudd yn	15/06/16	30/06/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.1.9 yn adroddiad archwilio 2013/14 audit report (1918 2013/14). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/12/13.

		unol â chanllawiau'r Adran Addysg.				
43	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion Bodorgan) 2015/16 (Ysgol 050	i 3.1.10 Dylid sicrhau fod materion cyllidebol yn cael eu trafod yn rheolaidd gan y Llywodraethwyr. Awgrymir y dylai bod Cyllid yn un o'r eitemau ar yr agenda ym mhob un o'r cyfarfodydd er mwyn sicrhau fod cyfle i gael trafodaeth a bod yr is-banel Cyllid yn adrodd yn ôl i'r Corff lawn yn rheolaidd.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Argymhelliad newydd.
44	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion Bodorgan) 2015/16 (Ysgol 050	i 3.1.18 Dylid sicrhau bod cyfansoddiad y Corff Llywodraethu yn bodloni gofynion yr Offerennau Statudol perthnasol.	15/06/2016	30/06/2016	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.7.1 yn adroddiad archwilio 2013/14 (1918 2013/14). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/01/14.
45	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion Pentraeth) 2015/16 (Ysgol 050	i 3.1.1 Dylid sicrhau fod materion cyllidebol yn cael eu trafod yn rheolaidd gan y Llywodraethwyr. Awgrymir y dylai bod Cyllid yn un o'r eitemau ar yr agenda ym mhob un o'r cyfarfodydd er mwyn sicrhau fod cyfle i gael trafodaeth a bod yr is-banel Cyllid yn adrodd yn ôl i'r Corff lawn yn rheolaidd.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Argymhelliad newydd
46	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion Pentraeth) 2015/16 (Ysgol 050	i 3.3.3 Dylai'r Pennaeth gyflawni gwiriadau goruchwyliol ar incwm prydau ysgol, yn wythnosol, misol a dirybudd yn unol â chanllawiau'r gwasanaeth Addysg. Dylai'r Pennaeth arwyddo'r datganiad misol CT182a ar ôl y bancio diwethaf ar gyfer y mis i dystiolaethu bod y gwiriadau priodol wedi'u cyflawni'n foddhaol a'r	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.2.2 yn adroddiad archwilio 2013/14 (1960 2014/15). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/12/14.

		wybodaeth yn gywir.				
47	Dilyniant i Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Pentraeth) 050 2015/16	3.3.4 Dylid bancio incwm prydau ysgol yn rheolaidd ac yn brydlon, yn unol â chyfarwyddiadau'r Gwasanaeth Addysg.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.2.3 yn adroddiad archwilio 2014/15 (1960 2014/15). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 30/09/14.
48	Dilyniant i Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Pentraeth) 050 2015/16	3.3.5 I gynnal y trywydd archwilio, dylid cofnodi dyddiad y bancio gyferbyn â'r swm priodol ar y datganiad misol CT182a ar bob achlysur.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.2.4 yn adroddiad archwilio 2014/15 (1960 2014/15). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/12/14.
49	Dilyniant i Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Pentraeth) 050 2015/16	3.3.6 Dylai'r ysgol gwblhau'r ffurflen hysbysu archeb o flaen llaw ym mhob achos, nid ar ôl derbyn yr anfoneb neu'r nwyddau. Mewn achos o argyfwng gellir rhoddi archeb ar lafar a rhyddhau archeb ysgrifenedig yn ystod y diwrnod gwaith nesaf.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.3.1 yn adroddiad archwilio 2014/15 (1960 2014/15). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 01/09/15.
50	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Pentraeth) 050 2015/16	3.3.10 Dylai'r cyrff llywodraethu sicrhau bod y clerc yn rhoi gwybod i'r Awdurdod Lleol os oes unrhyw newidiadau o ran llywodraethwyr i gynorthwyo i'r Awdurdod Lleol gyflawni ei dyletswydd statudol o roi gwybodaeth a hyfforddiant i holl lywodraethwyr ysgolion a gynhelir yn eu hardal.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Argymhelliad newydd.
51	Dilyniant Archwiliadau Ysgolion (Ysgol Henblas) 050 2015/16	3.2.2 Dylid sicrhau fod y gofrestr Athrawon Llanw yn gyflawn ac yn cael ei chysoni i adroddiadau cyllidol y Cyngor i sicrhau cywirdeb y cyfrifon.	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.2.1 yn adroddiad archwilio 2014/15 (1960 2014/15). Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 31/10/14.
52	Dilyniant Archwiliadau	3.2.5 Dylai'r ysgol sicrhau cydymffurfiaeth lawn gyda	15/06/16	31/07/16	Pennaeth	Wedi ei ail-adrodd o argymhelliad 4.5.1 yn adroddiad archwilio 2014/15 (1960 2014/15).

Ysgolion Henblas) 2015/16	(Ysgol 050	Gweithdrefnau Rheoli Fflyd a Gyrwyr yr Awdurdod.				Y dyddiad targed gwreiddiol oedd 30/09/14.
---------------------------------	---------------	---	--	--	--	--

RHESTR O ARCHWILIADAU DILYN I FYNY

	Disgrifiad	Dyddiad yr Archwiliad	Dyddiad Dilyniant Fyny	Nifer yr Argymhellion	Argymhellion sy'n parhau i fod angen sylw ac ar y gweill	Uchel	Canolig	Isel	Barn Archwilio Wreiddiol	Barn Archwilio Ddiwygiedig
1	Argymhellion Ysgolion – Ysgol Pentraeth Dilyniant	Mawrth 15	Mehefin 16	11	6 (3 Ar y Gweill)	0	6	0	Rhesymol	Rhesymol
2	Argymhellion Ysgolion – Ysgol Henblas Dilyniant	Medi 14	Mehefin 16	5	2 (Ar y Gweill)	0	1	1	Sylweddol	Sylweddol
3	Argymhellion Ysgolion – Ysgol Bodorgan Dilyniant	Awst 15	Mehefin 16	19	7	0	6	1	Rhesymol	Rhesymol
4	Fframwaith Rheoli Risg – Dilyniant	Medi 15	Mehefin 16	3	1	0	1	0	Rhesymol	Rhesymol
5	Mân-ddyledwyr Dilyniant	Ebrill 15	Mehefin 16	18	9 (3 Ar y Gweill)	0	6	3	Cyfyngedig	Cyfyngedig
6	Ysgol Cemaes Dilyniant	Hydref 15	Gorffennaf 16	14	5 (1 Ar y Gweill)	0	3	2	Cyfyngedig	Rhesymol

CRYNODEB O YMCHWILIADAU ARBENNIG – 1 EBRILL 2016 I 31 AWST 2016

Rhif y Dasg	Math o Ddigwyddiad	Nifer y Dyddiau	Sylwadau / Canlyniad
055.16/15	Dwyn arian, lladrad, Ysgol Llannerch-y-medd	7.36	Lladrad yn Ysgol Llannerch-y-medd wedi i rywun ddwyn y goriadau i'r neuadd gymunedol ac ystafell y Mudiad Meithrin o gartref un o drefnydd y Mudiad. Dim colled ariannol i'r awdurdod ond cafodd dros £500.00 ei ddwyn gan y Mudiad. Mae'r Heddlu wedi cwblhau eu hymchwiliadau ond neb wedi eu hamau o gyflawni'r drosedd. Rhoddwyd cyngor i bennaeth yr ysgol ynghylch diogelu'r ysgol a'i chynnwys. Y gofalwr, y pennaeth a'r deiliad goriadau swyddogol yn unig sydd yn cadw'r goriadau i ran gymunedol yr ysgol yn awr.
052. 15/16	Cyfeiriad ynghylch Taflen Amser – Cludiant Cymunedol Môn (MCT)	4.73	Cafwyd cyfeiriad gan yr Adran Priffyrdd ac Eiddo ynglŷn â'r posibilrwydd fod aelod o staff MCT yn ffugio ei daflenni amser er elw ariannol. Yn ôl yr ymchwiliadau, canfuwyd bod yr aelod o staff efallai wedi codi nifer ei oriau ond nid oedd wedi mynd y tu draw i'r oriau contract yr oedd yn derbyn tâl amdanynt beth bynnag, ac o'r herwydd nid oedd unrhyw golled ariannol droseddol i'r Awdurdod. Efallai bod problemau rheoli ac mae'r Adran Briffyrdd ac Eiddo wrthi'n rhoi sylw iddynt. Mae ymchwiliad arall hefyd wrthi'n cael ei gynnal ynghylch perthnasau staff ac mae'r adran ac AD wrthi'n delio gyda'r mater hwn. Mae'r ffeil yn parhau i fod ar agor hyd oni fydd yr ymchwiliad wedi'i gwblhau.
	Derbynebion am Geisiadau Cynllunio	2.43	Codwyd pryderon bod sliapiau cydnabod yn cael eu rhoddi yn lle derbynebion yn yr Adran Gynllunio. Mae ymholiadau wedi cadarnhau bod yr arian a dderbyniwyd yn dilyn rhannu sliapiau o'r fath wedi cael ei gofnodi a'i fancio'n gywir. Rhoddwyd cyngor y dylai derbynebion swyddogol gael eu rhoddi yn y dyfodol.
	Adroddiad Atal Trosedd mewn Ysgolion Cynradd	13.65	Yn dilyn nifer o achosion o ladrad/colli arian mewn Ysgolion Cynradd, mae gwerthusiad atal trosedd ac arfer dda wrthi'n cael ei gynnal, gyda golwg ar ddarparu adroddiad ar gyfer yr Adran Addysg yn amlinellu'r gwelliannau a'r arferion da y gallai Ysgolion Cynradd yr Awdurdod eu hystyried.
	Rhaid eraill sy'n mynd rhagddynt/parhaus HB/CTR, RIPA, NFI	38.04	Amryfal wiriadau BT cyn eu cyfeirio at yr Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer ymchwiliad. Ymgynghoriadau RIPA gyda swyddogion awdurdodedig eraill ac adolygiadau polisi i awdurdodiadau nad ydynt yn rhai RIPA, sef y polisi ynghylch gwyliadwriaeth ac arsylwi materion nad ydynt yn swyddogaethau craidd megis materion disgyblu a materion ymwneud â mân-droseddau nad ydynt wedi eu cynnwys o fewn ystyr y ddeddf. Mae hyn yn mynd rhagddo mewn ymgynghoriad gyda'r Swyddog Rheoli Data'r Cyngor. Parhau gydag ymarfer NFI2014/15 i ddiweddarau canlyniadau. Hefyd, yn paratoi ar gyfer ymarfer 2016/17 gan sicio setiau data a Rhybuddion Prosesu Teg
CYFANSWM DYDDIAU		66.21	

This page is intentionally left blank